

فصلنامه علمی - پژوهشی

مطالعات راهبردی ورزش و جوانان

شماره ۲۳. بهار ۱۳۹۳

شاپا: ۱۷۳۵ - ۲۲۴ X

صاحب امتیاز: وزارت ورزش و جوانان

مدیرمسئول: محمد تقی حسن زاده

سرمدیر: سید نصراله سجادی

دبیر هیئت تحریریه: محمد رضا فضلی

مدیر داخلی و ویراستار: زهرا کمالیان

صفحه آرا: پردیس واهب زاده

چاپ و صحافی: نشر دانشگاه هنر

مرکز مطالعات و پژوهش های راهبردی

بزرگراه آفریقا، خیابان سایه، پلاک ۴، ساختمان شماره ۲ وزارت ورزش و جوانان

تلفن: ۲۲۶۶۲۲۶۷، دورنگار: ۲۲۶۶۲۲۶۰

نشانی الکترونیکی: strategic.studies@msy.gov.ir

اقتباس و درج مطالب با ذکر مأخذ آزاد است.

فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان دارای

اعتبار علمی - پژوهشی $\frac{۳/۱۸/۸۰۳۳}{۱۳۹۳/۱/۲۵}$ از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است

و در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) نمایه می شود.

هیئت تحریریه: (به ترتیب الفبا)

کیومرث اشتریان

دانشیار گروه علوم سیاسی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

محمدجواد پور

استادیار گروه روش ها و برنامه های آموزشی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران

سید نصراله سجادی

دانشیار دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه تهران و معاون توسعه ورزش قهرمانی و حرفه ای وزارت ورزش و جوانان

مهدی طالب پور

دانشیار گروه رفتار حرکتی دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه فردوسی مشهد

محمدحسین عبدالهی

دانشیار گروه روانشناسی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه خوارزمی

فرزاد غفوری

دانشیار گروه تربیت بدنی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی

محمد کشتی دار

دانشیار گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه بیرجند

محمود گلزاری

دانشیار گروه روانشناسی بالینی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی و معاون ساماندهی امور جوانان

وزارت ورزش و جوانان

امیر ملکی

دانشیار گروه علوم انسانی دانشگاه پیام نور

حبیب هنری

استادیار گروه تربیت بدنی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی و عضو کمیته علمی - پژوهشی مرکز

مطالعات و پژوهش های راهبردی وزارت ورزش و جوانان

مشاوران علمی این شماره:

علیرضا سلیمی آوانسر، علی احمد یحیوی، مهرداد احترامی، شراره مهدیزاده، مریم قاضی نژاد،
فاطمه جمیلی، منصوره اعظم زاده، مریم نجارنهادی، امیر حسین واعظی، شهرام فرج زاده موالو،
محمد مهدی شمسایی، رضا کریمی، رضا فاضل، حسن غرایاق زندی، علی فهیمی نژاد، فرشاد امامی،
حسن کلاشلو، سید محسن بنی جمالی، حمیدرضا نیکخواه و فریده عقیلی

اهداف فصلنامه:

۱. ارتقای دانش علمی و بررسی نقادانه سیاست ها و برنامه های موجود
۲. کمک به سیاست گذاری و برنامه ریزی در حوزه ورزش و جوانان
۳. بررسی مسائل و چالش های فراروی جوانان و ورزش کشور با ارائه راهکارهای نوین و مفید در این زمینه ها
۴. انعکاس جدیدترین یافته های جوان پژوهی و ورزشی در داخل و خارج کشور

شرایط چاپ مقالات:

۱. مقالات ارسالی نباید برای هیچ نشریه داخلی یا خارجی ارسال یا در آنها چاپ شده باشد.
۲. مقالات ارسالی، به هیچ وجه مسترد نخواهد شد و پس از طی مراحل ارزیابی و تأیید علمی داوران به چاپ خواهد رسید.
۳. فصلنامه در رد یا پذیرش مقالات و ویرایش مطالب و تغییر عناوین، آزاد است.
۴. مسئولیت مطالب، با نویسندگان است.

فهرست

بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر دینداری جوانان

فیض اله نوروزی، سعید فرهادیان

۷

مطالعه کیفی علل و عوامل موثر بر شادی و یأس اجتماعی جوانان

محسن جدیدی، محمد مهدی شمسایی، فاطمه عبدالله زاده بنده قرایی، آزاده عزیزی عقیل آبادی

۳۱

تاثیر آموزش مهارت خودتنظیمی بر شادکامی، راهبردهای یادگیری و باورهای انگیزشی دانش آموزان

مهر انگیز پیوسته گر، سیده افروز موسوی

۴۷

عوامل موثر بر نگرش جوانان به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج

حسین محمودیان، احمد ذراهمکی

۶۳

مقایسه سبک‌های دلبستگی، احساس تنهایی و نشخوار ذهنی دانشجویان

محسن جدیدی، یارعلی دوستی، سیده حدیث حسینی

۸۳

تحلیل و مقایسه سرمایه اجتماعی اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی دانشگاه های دولتی و آزاد ایران

ابوالفضل فراهانی، لقمان کشاورز، حمید قاسمی، نسرين عزيزيان كهن

۱۰۱

ارزیابی عملکرد تیم های فوتبال لیگ حرفه ای ایران (مقایسه نتایج با پتانسیل)

سیده فریده هادوی، محمد سلطانی، محمد تقی حسن زاده

۱۱۷

تحلیل محتوای روزنامه های سراسری پر شمارگان کشور با تأکید بر موضوعات ورزشی

اسماعیل شریفیان، کوروش قهرمان تبریزی، پرستو زرکی

۱۲۷

بررسی عوامل جامعه‌شناختی پر خاشگري تماشاگران از دیدگاه تماشاگران مسابقات فوتبال شهر تبریز

محمد رسول خدادادی، سعید یوسفی، سعید رضایی، علی جمالی

۱۴۷

مقایسه دیدگاه تماشاچیان و مسئولان برگزاری مسابقات فوتبال به مدیریت امنیت در استادیوم آزادی

مهدی سادات الحسینی

۱۵۹

بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر دینداری جوانان

فیض اله نوروزی^۱

سعید فرهادیان^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۱۲/۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۱/۲۷

موضوع این پژوهش، بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر دینداری جوانان می باشد که دانشجویان به عنوان جامعه آماری مورد بررسی قرار گرفته اند. داده های نهایی با استفاده از روش پیمایش و تکنیک پرسشنامه، از میان ۳۳۱ نفر از دانشجویان "دانشکده مدیریت و علوم اجتماعی دانشگاه آزاد تهران واحد شمال" گرد آوری شد. پس از سنجش میزان دینداری دانشجویان بر پایه مدل گلاک و استارک، عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر دینداری دانشجویان بررسی گردید.

بعد از آن، آماره های توصیفی متغیرها مورد مطالعه قرار گرفت و برای آزمون فرضیات از ضرایب همبستگی پیرسون، رگرسیون ساده و رگرسیون چند متغیره استفاده شد. در نهایت، برای به دست آوردن مدل نهایی، تحلیل مسیر به روش اکتشافی انجام گرفت. نتایجی که از آزمون فرضیات به دست آمد، نشان داد که متغیرهای مستقل مصرف گرای، پایگاه اجتماعی خانواده، استفاده از وسایل ارتباط جمعی و گرایش به مدرنیته با دینداری رابطه معنادار و معکوس دارند و متغیرهای مستقل مذهبی بودن والدین و دوستان دارای رابطه معنادار و مستقیم با دینداری هستند- میزان r^2 در این تحقیق ۰,۵۸ درصد بوده است.

واژگان کلیدی: جوانان، دینداری، مصرف گرای، مدرنیته، وسایل ارتباط جمعی و خانواده

۱. استاد یار گروه علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال

۲. کارشناس ارشد پژوهش علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال (نویسنده مسئول) E- mail:saeed.farhadian@yahoo.com

مقدمه

در محافل علمی، جامعه ایران جامعه ای مذهبی شناخته می شود و تقریباً تمام پژوهش های اجتماعی صورت گرفته برای سنجش دینداری ایرانیان، موی د این ادعاست. با این حال، تحلیل های نظری بیانگر آن است که در جوامع در حال گذر، دینداری یکی از متغیرهای اجتماعی است که دستخوش تحولات گسترده ای می شود. دینداری در جامعه ایران هم از این تحول مستثنی نیست. برگر این تغییرات را نخستین بار در مهم ترین نهادهای حامل مدرنیته (اقتصاد، صنعت،...) دنبال می کند. (توسلی و مرشدی، ۱۳۸۵: ۹۷) به زعم وی، دانشگاه که کارکرد تولید علم و فناوری را در جامعه بر عهده دارد، یکی از حاملان مدرنیته محسوب می شود. بنابراین می توان دانشجویان را یکی از حاملان آگاهی مدرن در جوامع در حال توسعه در نظر گرفت که بیشترین تاثیر را از آن می پذیرند. این بدین معنی نیست که با رواج آگاهی مدرن در بین دانشجویان ضرورتاً از سطح دینداری آنها کاسته می شود، اما به احتمال زیاد نوع نگرش آنها به دین و میزان دینداری آنها تغییر می کند. در این پژوهش که درصدد سنجش میزان دینداری جوانان است، دانشجویان به عنوان جامعه آماری مورد مطالعه قرار گرفته اند. پس از سنجش میزان دینداری، عوامل فرهنگی و اجتماعی موثر بر دینداری بررسی گردیده است. عوامل فرهنگی می تواند به عنوان یکی از مهمترین عامل ها در این میان نقشی اساسی ایفا می کند، چرا که کشور ما یک کشور اسلامی است و بخش قابل توجهی از افراد جامعه ما افرادی دیندار هستند و فرهنگ ما برگرفته از دین اسلام است که طبق آموزه های دینی، عمل کردن و پایبند بودن به آن سعادت دنیوی و اخروی انسان ها را تضمین می کند؛ اما در مقابل، فرهنگی که در جهان غالب است و به عنوان فرهنگ مصرفی یا فرهنگ غربی از آن یاد می شود، از طریق رسانه های جمعی تبلیغ و تحمیل می گردد و بر میزان دینداری جوانان تأثیر به سزایی دارد. علاوه بر عوامل فرهنگی، عوامل اجتماعی نیز بر میزان دینداری جوانان و دانشجویان تأثیرگذار است. از آنجا که دانشجویان گردانندگان فردای جامعه ما هستند، مطالعه روحیات و نگرش های آنها در عرصه های مختلف به خصوص از منظر دینداری و جهت گیری دینی آنها می تواند دورنمایی از وضعیت آتی جامعه به دست دهد و میزان موفقیت نهادهای دینی را بازگو نماید.

بیان مسئله و ضرورت انجام تحقیق

به نظر می رسد در جامعه در حال گذار فعلی که نه می توان آن را "سستی" و نه می توان "مدرن" نامید، اما هنجارها و نهادهای سنتی همچنان اعمال قدرت می کنند- در حالی که بسیاری از کنشگران جدید همدلی شان را با این هنجارها و نهادهای سنتی از دست داده اند یا به نوعی نگاهشان تغییر کرده است- اگر این تغییرات درست شناخته نشود و با ابهام همراه باشد، می تواند به بروز نوعی بحران بینجامد. از نگاه نظریه پردازان جهانی شدن، دین اهمیت زیادی در دگرگونی های اجتماعی و فرهنگی دارد. آنها معتقدند که بین جهانی شدن و دین ارتباط تنگاتنگ و نزدیکی وجود دارد. (موحد و نوبخت، ۱۳۸۷: ۱۶۲) دین در جوامع گوناگون در ابعاد مختلف فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی تأثیرات ویژه خود را دارد و از رویدادها و مشخصه های فرهنگی و اجتماعی نیز تأثیر می پذیرد. گاه نقش انسجام بخش داشته و در شکل دادن هویت اجتماعی و صلح با اهمیت بوده و گاه نیز تضادها و جنبش های اجتماعی را پدید آورده است. بنا به گفته نظریه پردازانی که در زمینه دین مطالعاتی داشته اند، مانند دورکیم و وبر و بخصوص

کارکردگرایی همچون پارسونز می توان گفت که راز ماندگاری و تداوم دین در جامعه کارکردی بودن آن است.

اُدی^۱ برای دین شش کارکرد را بر می شمارد:

۱. دین برای انسان حمایت و تسلی به بار می آورد و از این طریق ارزش ها و هدف های تثبیت شده را پشتیبانی می کند.

۲. دین از طریق آیین ها و مراسم، امنیت عاطفی و هویت و نقطه اتکای ثابتی در بحبوحه ناسازگاری ها و آرا و عقاید برای انسان به بار می آورد. این کارکرد دین به نظم اجتماعی استواری می بخشد و اغلب به حفظ وضع موجود کمک می کند.

۳. دین به هنجارها تقدس می بخشد و هدف های گروهی را برتر از هدف های فردی قرار می دهد. بنابراین، دین نظم اجتماعی را مشروع می سازد.

۴. دین معیارهایی را به عنوان مبنای انتقاد از الگوهای اجتماعی موجود فراهم می سازد. این همان کارکرد پیامبرانه دین است که می تواند مبنایی را برای اعتراض اجتماعی ایجاد نماید.

۵. دین به انسان در شناخت خودش کمک می کند و باعث می شود که او احساس هویت نماید.

۶. دین در فراگرد رشد انسان بسیار اهمیت دارد، زیرا به افراد در بحران های زندگی و مقاطع گذرا از یک وضعیت به وضعیت دیگر کمک می کند و در نتیجه، بخشی از فراگرد اجتماعی شدن به شمار می آید. (همیلتون، ۱۳۷۷: ۲۱۱-۲۱۰)

هدن^۲ نیز معتقد است که دینداری عامل اساسی اجتماعی شدن و انسجام فکری، عملی و جهت گیری در رفع مشکلات و مسائل اجتماعی است. (آزاد ارمکی، ۱۳۷۷: ۱۶) بنابراین، شناخت عوامل موثر بر دینداری جوانان و بخصوص دانشجویان که حاملان آگاهی مدرن هستند و تلاش در جهت افزایش آن می تواند ریشه بسیاری از مسائل اجتماعی و فرهنگی را از بین ببرد.

هدف های این بررسی عبارت اند از:

۱- سنجش میزان دینداری دانشجویان

۲- بررسی تاثیر وسایل ارتباط جمعی بر میزان دینداری دانشجویان

۳- بررسی تاثیر مصرف گرایی و کالایی شدن زندگی روزمره بر میزان دینداری دانشجویان

۴- بررسی رابطه پایگاه اجتماعی خانواده با دینداری دانشجویان

۵- بررسی رابطه گرایش دانشجویان به مدرنیته با میزان دینداری دانشجویان

۶- بررسی تاثیر رفتار مذهبی والدین بر میزان دینداری دانشجویان

۷- بررسی تاثیر مذهبی بودن دوستان بر میزان دینداری دانشجویان

پیشینه پژوهش پژوهش های خارجی

تحقیقی با عنوان «بررسی اثر دانشگاه بر دینداری دانشجویان مسلمان مورد مطالعه در ایالات متحده» توسط حمید پور یوسفی در دانشگاه میشیگان غربی واقع در ایالات متحده آمریکا در سال ۱۹۸۴ انجام شد. هدف اصلی در این تحقیق، سنجش دینداری دانشجویان مسلمان مورد مطالعه در ایالات متحده آمریکاست. دینداری مورد مطالعه در این تحقیق، دارای چهار بعد اعتقادی، تجربی، مناسکی و پیامدی دین- به علاوه شاخص ترکیب شده دینداری- بود. همچنین، ۵ فرضیه زیر در این تحقیق مورد مطالعه قرار گرفت:

۱. پایگاه یا منزلت دانشگاهی بالاتر دانشجویان، دینداری پایین آنان را می طلبد.
۲. پیوندی بین دینداری دانشجویان و اعتقاد اصلی مورد مطالعه شان وجود دارد.
۳. سیر دوره های بیشتر در رشته علوم اجتماعی توسط دانشجویان، دینداری پایین تر آنان را می طلبد.
۴. میزان ماندن زمان طولانی در ایالات متحده، دینداری پایین تر آنان را می طلبد.
۵. پیوندی بین دینداری دانشجویان و آن بخش یا شاخه اسلامی که زن یا مرد به آن متعلق است، وجود دارد.

پس از تعیین فرضیات، پرسشنامه تهیه گردید و داده ها نیز جمع آوری شدند. از جمعیت ۵۵۰ نفری دانشجویان مسلمان متمرکز شده در دانشگاه میشیگان غربی، ۲۷۵ نفر نمونه گیری شدند که در نهایت ۶۸/۴ درصد آنان (۱۸۲ نفر) به عنوان نمونه انتخاب گردیدند. داده ها نشان دادند که چهار بعد دینداری نسبتاً به یکدیگر و شدیداً مرتبط به شاخص ترکیبی دینداری بودند. همچنین، داده ها نشان دادند که دانشجویان مسلمان در دینداری شان (با توجه به چهار بعد دینداری) خیلی قوی بودند. بعد اعتقادی، شدیدترین بعد و بعد مناسکی ضعیف ترین بعد از چهار بعد دینداری بود. بنابراین، فرضیه اول برای شاخص دینداری به خوبی برای ابعاد مناسکی و پیامدی دین مورد تأیید قرار گرفتند، اما برای ابعاد اعتقادی و تجربی دین رد شدند. فرضیه های دوم، سوم و چهارم برای ترکیب شاخص دینداری به صورت جداگانه مورد آزمون قرار گرفتند که مورد تأیید قرار نگرفت. سرانجام، فرضیه پنجم، برای ترکیب شاخص دینداری و برای ابعاد مناسکی، تجربی و پیامدی رد شدند که این فرضیه ها فقط برای بعد اعتقادی مورد تأیید قرار گرفتند. تحقیق دیگری با عنوان «مذهب و تلویزیون» توسط نیل. اف. همیلتون و آلن. ام. رابین انجام شده است. فرض اساسی تحقیق حاضر این بود که مذهبی بودن بر رفتار رسانه ای تأثیر می گذارد. این تحقیق با استفاده از رویکرد استفاده و رضایتمندی، به نقش عوامل اجتماعی و روان شناختی در استفاده از برنامه های تلویزیونی اشاره می کند. پرسش اساسی تحقیق حاضر این بود که آیا بین مذهبیون محافظه کار و غیر محافظه کار، (الف) در انگیزه هایشان از تماشای تلویزیون، (ب) در تماشای برنامه های حاوی ابتدال و خشونت، (ج) در نگرش آنها نسبت به تلویزیون، تفاوت هایی وجود دارد؟ بر این اساس، ۶ فرضیه برای این تحقیق ساخته شده است:

- (۱) مذهبیون محافظه کار انگیزه های تماشای به شدت واپس گرایانه تری نسبت به مذهبیون غیر محافظه کار خواهند داشت.

(۲) مذهبیون محافظه کار انگیزه های تماشای کمتر محرک نسبت به غیر محافظه کاران مذهبی دارند.

- (۳) مذهبیون محافظه کار اغلب کمتر از مذهبیون غیر محافظه کار به تماشای برنامه هایی که جهت گیری

جنسی دارند، می پردازند.

۴) مذهبیون محافظه کار اغلب کمتر از مذهبیون غیر محافظه کار به تماشای برنامه های خشن تمایل دارند.

۵) مذهبیون محافظه کار نسبت به مذهبیون غیر محافظه کار وابستگی کمتری به تلویزیون خواهند داشت.

۶) مذهبیون محافظه کار تلویزیون را به عنوان ابزاری که کمتر واقع گراست، در نظر خواهند گرفت. به منظور تعیین اندازه گیری متناسب میزان مذهبی بودن که مبتنی بر گروه های کلیسایی محافظه کار، میانه رو و آزادی خواه بود و پاسخگویان به آنها تعلق داشتند، از دو طیف اعتقاد مذهبی و اعمال استفاده شده است. اعتبار قرار گرفتن گروه های مذهبی و آزادی خواه، میانه رو و محافظه کار که مبتنی بر وابستگی کلیسایی آنها بود، تأیید شد. نخست، گروه محافظه کاران با میانگین ۱۷/۳ درصد، میانه روها با میانگین ۱۳/۳۲ درصد و آزادی خواهان با ۱۱/۵۱ درصد براساس طیف اعمال مذهبی و طیف اعتقاد مذهبی هر کدام به ترتیب از ضریب اطمینان قابل قبول ۶۹ درصد و ۹۲ درصد برخوردار شدند.

در این پژوهش از روش پیمایشی استفاده شده است که داده ها با استفاده از پرسشنامه بر روی نمونه ای به حجم ۳۴۶ نفر جمع آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. طبق نتایج به دست آمده فرضیه اول و دوم مبنی بر این که مذهبیون محافظه کار، انگیزه های تماشای واپس گرایانه شدیدتری (مانند پرهیز از تماشای برنامه های حاوی ابتذال و خشونت و تماشای تلویزیون تنها به صرف راهنمایی های اخلاقی) نسبت به مذهبیون غیر محافظه کار خواهند داشت، در همه موارد تأیید نشد. فرضیه سوم تأیید، ولی فرضیه چهارم رد شد. فرضیه پنجم هیچ گونه تفاوت معناداری بین گروه های مذهبی به دست نداد. همچنین، فرضیه ششم تا حدی تأیید شد. در بحث و نتیجه گیری و براساس نظریه استفاده و رضایتمندی، یافته ها، معیارهای انتخابی را برای تماشای برنامه ها نشان می دهند که از طریق آن مذهبیون محافظه کار کمتر برنامه هایی را که جهت گیری غیر اخلاقی دارند برای تماشا انتخاب می کنند.

پژوهش های داخلی

تحقیقی از حسن کلاکی در سال ۱۳۸۵ به منظور بررسی تأثیر عوامل اجتماعی و فرهنگی بر میزان دینداری جوانان و ابعاد آن در شهرستان جویبار انجام گرفته است. جامعه آماری مورد مطالعه در این تحقیق، ۱۸۳۲۵ نفر از جوانان شهرستان جویبار بودند. در این پژوهش از روش پیمایشی استفاده شده است که داده ها با استفاده از پرسشنامه بر روی نمونه ای به حجم ۳۶۷ نفر جمع آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. همچنین، از روش نمونه گیری سهمیه ای استفاده شده و حجم نمونه از طریق فرمول کوکران به دست آمد.

فرضیه های وی شامل موارد زیر می باشد:

۱. بین «پایگاه اجتماعی» جوانان و «میزان دینداری» آنان رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد.
 ۲. بین میزان استفاده از برنامه های غیر دینی رسانه ها توسط جوانان و دینداری آنان رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد.
 ۳. بین میزان استفاده از برنامه های دینی رسانه ها توسط جوانان و میزان دینداری آنان رابطه معنادار و مستقیمی وجود دارد.
- نتایج تجربی به دست آمده از آزمون فرضیه های فوق نشان می دهد که بین پایگاه اجتماعی جوانان و

میزان دینداری آنان رابطه معنادار و معکوسی وجود داشت؛ بدین معنی که هرچه پایگاه اجتماعی جوانان بالاتر می رفت، میزان دینداری آنان کاهش می یافت. البته کلمه ای که می توان در مورد زیر فرضیه (۴ - ۱) گفت این است که میزان تجربه دینی با پایگاه اجتماعی جوانان معنادار نبود. در بررسی فرضیه دوم، بین میزان استفاده از برنامه های غیر دینی رسانه ها توسط جوانان و میزان دینداری آنان رابطه معنادار و معکوسی وجود داشت؛ بدین معنا که هرچه میزان استفاده از برنامه های غیر دینی رسانه ها توسط جوانان بالاتر می رفت، از میزان دینداری آنان کاسته می شد. البته در مورد این فرضیه می توان گفت میزان استفاده از برنامه های غیر دینی رسانه ها توسط جوانان تنها در بعد گرایش دینی آنان معنادار بوده و استفاده از این برنامه ها در سایر ابعاد دینداری تأثیری نداشته است. در بررسی فرضیه سوم، بین میزان استفاده از برنامه های دینی رسانه ها توسط جوانان و میزان دینداری آنان رابطه معنادار مستقیمی وجود داشت. فرضیه فوق در تمام ابعاد دینداری مورد آزمون قرار گرفت و تمام ابعاد آن به جز بعد آگاهی دینی تأیید شد. پژوهش دیگری با عنوان «دینداری نوجوانان و عوامل موثر بر آن در شهر یزد» توسط محمد تقی حشمت یغمائی بر روی نمونه ای به حجم ۴۰۰ نفر با نمونه گیری تصادفی طبقه ای انجام شد که فرضیات آن به صورت زیر است:

۱. دینداری فرزندان مستقیماً تحت تأثیر دینداری والدین آنها قرار دارد؛ به طوری که هرچه میزان دینداری والدین بیشتر باشد، فرزندان نوجوان آنها دیندارترند.
۲. مؤلفه های پایگاه اجتماعی - اقتصادی خانواده بر میزان دینداری فرزندان آنها تأثیر دارد؛ به طوری که:
 - ۱ - ۲. نوجوان متعلق به خانواده های ساکن منطقه ای که از نظر اجتماعی - اقتصادی متوسط به حساب می آید، دیندارتر از نوجوانان ساکن در منطقه های بالا و پایین می باشند.
 - ۲ - ۲. هر چه سطح تحصیلات علمی پدران بیشتر باشد، میزان دینداری فرزندان آنها کمتر است.
 - ۳ - ۲. هر چه سطح تحصیلات علمی مادران بیشتر باشد، میزان دینداری فرزندان آنها کمتر است.
 - ۴ - ۲. هر چه پدران در رده های شغلی بالاتری باشند سطح دینداری فرزندان آنها کمتر است.
 - ۵ - ۲. نوجوانان متعلق به خانواده هایی که مادران آنها شاغل نیستند، دیندارترند.
۳. احساس تعلق گروهی به خانواده، در میزان دینداری والدین بر فرزندان بیشتر می شود.
۴. متغیر جنسیت بر دینداری تأثیر دارد و دختران از پسران دیندارترند.

یافته های این تحقیق نشان می دهد که بین دینداری والدین و فرزندان همبستگی وجود دارد، لیکن این همبستگی در ابعاد مختلف دینداری متفاوت است. به استثنای بعد دانش دینی، کمترین میزان همبستگی بین دینداری پدران و دینداری فرزندان در بعد پیامدی و بیشتری آن در بعد مناسکی بوده است. به جز بعد دانش دینی، کمترین میزان همبستگی بین دینداری مادران و دینداری فرزندان در بعد پیامدی و بیشترین آن در بعد احساسی بوده است. میان احساس تعلق گروهی به خانواده و ابعاد مختلف دینداری نوجوانان و رابطه مثبت مشاهده شده است. از میان مؤلفه های پایگاه اجتماعی - اقتصادی، منطقه محل سکونت، تحصیلات والدین و شغل والدین با دینداری در ابعاد پیامدی و مناسکی و دینداری کلی رابطه منفی و معکوس و با ابعاد اعتقادی، احساسی، و دانش دینی رابطه مثبت دارند، اما تنها در بعد دانش دینی این رابطه به لحاظ آماری معنی دار است.

چارچوب نظری

تئوری مبتنی بر ناسازگاری دین با گرایش به جهانی شدن فرهنگ

بررسی ها و دیدگاه های پرشمار و گوناگونی درباره جهانی شدن فرهنگی و شیوه شکل گیری و گسترش فرهنگ جهانی وجود دارد، ولی به طور کلی می توان سه جنبه کلی را در این خصوص شناسایی و بیان کرد. این جنبه ها عبارت اند از: گسترش تجدد غربی، گسترش و جهانگیرشدن فرهنگ مصرفی سرمایه داری و جهانی شدن فرهنگ امریکایی.

از میان مجموعه عناصر ویژگی بخش تجدد، آنچه بیشتر و شدیدتر از عناصر دیگر جهانگیر می شود، نوعی فرهنگ مصرفی متناسب با نظام سرمایه داری است. پس، فرایند جهانی شدن فرهنگی، تابعی از فرایند جهانی شدن اقتصادی یا نظام جهانی سرمایه داری به شمار می آید. تحت تأثیر چنین فرهنگی، همه مردم جهان، شرقی یا غربی، شمالی یا جنوبی و فقیر یا غنی، مصرف گرا می شوند و جامعه مصرفی شکل می گیرد. مرز میان مصرف برای تأمین نیازهای زیستی و مصرف به مثابه شیوه زندگی فرومی ریزد و اکثر فعالیت های اجتماعی و سیاسی به خرید و مصرف تنزل می کنند. به بیان دیگر، خرید به «مد مسلط زندگی عمومی معاصر» تبدیل می شود که به آشکارترین صورت در جامعه کنونی آمریکا نمود می یابد و این فرهنگ مصرفی به کمک ارتباطات گسترده و فناوری الکترونیک یا همان رسانه فرهنگی، جهانگیر می شود. (گل محمدی، ۱۳۸۱: ۱۱۴) براین اساس، ترنر با تأکید بر جنبه های فرهنگی جهانی شدن و با رویکرد پست مدرن بر این عقیده می باشد که مصرف گرایی غربی و کالایی شدن زندگی روزمره، بنیان سبک های سستی را ویران می کند و اعمال دینی را از بین می برد. این قضیه نه تنها در سطح خود آگاهی، بلکه در سطح عادات نیز رخ می دهد و اشاره می نماید که سبک زندگی مدرن و مصرف گرایی، مناسک دین را با چالش رو به رو کرده است. وی خاطر نشان می سازد که ایمان مذهبی و تعهد دینی در تقابل با روند کالایی شدن در سیستم جهانی قرار دارد. (ترنر، ۱۳۸۴: ۴۵ و ۴۴)

دیوید هاروی به عنوان «یک مارکسیست با گرایش های پست مدرن»، همانند دیگر مارکسیست ها در ارتباط دین با جهانی شدن، دین را یکی از اشکال فرهنگی رو بنا می داند. بنابراین، دین در عصر جهانی شدن که همواره مدرنیته نقش اصلی را در آن ایفا نموده و سنت در مقابل آن قرار گرفته، نقش چندانی به عهده ندارد. دیوید هاروی بر این باور است که وضعیت ایجاد شده از سوی سرمایه داری- یا به عبارتی، «گسست فرهنگی و تکتگرایی» - با مشخصه مهم آن یعنی مصرف گرایی رو به تزاید و در نهایت به تضعیف دین منجر می گردد، زیرا سرمایه داری با ورود به مقوله فرهنگ و کالایی نمودن عناصر آن، در جهت حذف فرهنگ تلاش نموده و در همین راستا دین نیز (به عنوان جزئی از فرهنگ) از این مقوله بر حذر نبوده و تناقض میان فرهنگ خاص سرمایه داری، یعنی مصرف گرایی و لذت خواهی با دین سبب می گردد که دین نقش خود را در منطق فرهنگ سرمایه داری در عصر جهانی شدن از دست بدهد. (برمن، ۱۳۸۳: ۱۰۹)

تئوری مبتنی بر رابطه پایگاه اجتماعی و دین

پایگاه اجتماعی به عنوان یکی از عناصر مهم جامعه، دارای ابعاد می باشد. وبر از نظریه پردازانی است که برخلاف مارکس، سلسله مراتب پایگاه اجتماعی را تنها به بعد اقتصادی محدود نمی کند. به عبارت دیگر، وبر دیدگاهی کثرت گرایانه نسبت به پدیده پایگاه اجتماعی دارد و برخلاف مارکس، از تقلیل نظام

پایگاه به عوامل اقتصادی می پرهیزد و آن را چند بعدی می داند. به زعم وبر، سه عامل مهم در نظام پایگاه اجتماعی مؤثرند: منابع اقتصادی، منزلت و قدرت. (ریترز، ۱۳۸۴: ۱۲۰-۱۱۸)

پایگاه اجتماعی به عنوان یکی از عوامل اجتماعی مهم می تواند در جهت گیری دینی افراد مؤثر باشد؛ به طوری که استارک و بین بریج اظهار نظر نموده اند افراد، گروه های دینی را متناسب با شرایط پایگاه اجتماعی خودشان انتخاب می کنند. لذا به نظر اینان، با تغییر پایگاه، رویکرد و چگونگی دین در افراد دچار دگرگونی و تغییر می شود. علاوه بر این، دیمراث^۱ نیز دریافت که در هر فرقه^۲، سبک زندگی افراد همبستگی بالایی با پایگاه اجتماعی شان دارد. از سوی دیگر، پایگاه اجتماعی نیز می تواند بر استفاده از رسانه ها و برنامه های دینی رسانه ها توسط مخاطبان مؤثر باشد. در این راستا، پیتز هورسفیلد همراه طرفدارانش نظیر دنیس^۳، رابینسون^۴، سالت^۵ و بادنباوم^۶ در تحقیقات خود به این نتیجه مشترک رسیدند که افراد متعلق به پایگاه اجتماعی بالا یا کسانی که به لحاظ در آمد، سواد و شغل از مراتب بالاتری برخوردار بودند، نسبت به افراد متعلق به پایگاه اجتماعی پائین یا کسانی که به لحاظ در آمد، سواد و شغل از مراتب پائین تری برخوردار بودند، کمتر به برنامه های دینی رسانه ها توجه می کنند. بنا براین از یک طرف، میزان استفاده از برنامه های دینی رسانه ها تحت تأثیر پایگاه اجتماعی افراد به عنوان عامل اجتماعی، بر روی دین داری افراد مؤثر واقع می شود و از سوی دیگر، پایگاه اجتماعی نیز به طور مستقیم بر روی دین داری افراد تأثیر می گذارد. (کلاکی، ۱۳۸۵: ۸۴)

تئوری های مبتنی بر رابطه رسانه و دین

پیر بوردیو جامعه شناس مدرن با به بحث گذاشتن مفهوم تمایز به این نکته اشاره می کند که اشکال جدید عمل فرهنگی با رشد خرده بورژوازی جدید مرتبط است. به عبارت دیگر، خرده بورژوازی جدید عامل اشکال جدید تنوع فرهنگی است. بوردیو (۱۹۸۴) معتقد است این تمایز توسط خرده بورژوازی جدید در تمام مشاغل نظیر انجام کار، (تجارت، مد، تزئینات و غیره) مشاغل خدماتی (مشاوره ازدواج، دستیار پزشکی) و ساماندهی فرهنگی (مجریان رادیو و تلویزیون و روزنامه نگاران) به طرز قابل ملاحظه ای گسترش یافته اند. البته بسیاری از متفکران پست مدرن برخلاف بوردیو، مشاغل جدید بورژوازی را عامل تنوع فرهنگی نمی دانند. این دسته از متفکرین بر نقش رسانه ها به ویژه رسانه های جدید در شکل دهی ارزش ها و فرهنگ جدید نسل جوانان تأکید می ورزند. دیوید کانون (۱۹۹۴) معتقد است که برخی فرایندها به ویژه در شکل گیری ارزش های نسل جوانان تأثیر دارند. به عنوان مثال، وی از رسانه های مهاجم، وسایل ارتباطی در دسترس، ابزارهای کامپیوتری، مسائل جهانی و غیره نام می برد. ویلیس یکی دیگر از این دسته متفکران نیز همانند کانون معتقد است که در وسایل ارتباطی جدید، فرهنگ جوانان عصر حاضر به طور فعال حضور دارد. این وسایل در قالب انتشار موسیقی، برنامه های تلویزیونی، سینما، روزنامه، بازی های کامپیوتری، شبکه جهانی و حضور جوانان در سرتاسر ارتباطات مجازی و ارتباط با دیگری از طریق پخش

1. Demerath
2. Denomination
3. Dennies
4. Robinson
5. Solt
6. Buddenbaum

کلام در رسانه های الکترونیک توصیف شده اند. (کلاکی، ۱۳۸۵: ۹۳)

به طور کلی، دو نظریه متضاد در باب رسانه و دین و به عبارت دقیق تر رسانه های دینی مطرح شده است: طرفداران دسته اول مثل استوارت ام. هور و وید کلارک پروف معتقدند که دین از حالت خصوصی به در آمده و جنبه عمومی یافته است. رسانه ها با ارائه برنامه هایی درباره مسائل دینی نه تنها توانسته اند باعث افزایش اطلاعات دینی و تعمق در دین شوند، بلکه رفتار دینی را هم بر می انگیزند. (هور و لاندبای، ۱۳۸۲: ۱۶۲) دسته دوم، نظریه پردازانی هستند که عمدتاً به کارکرد منفی رسانه های دینی توجه کرده اند. افرادی همچون: پیت هورسفیلد، ویلیام فور و نیک کولدری معتقدند که چون رسانه ها با اقتصاد جهانی پیوند خورده اند، شکل و محتوای آنها از حالت دینی خارج شده است؛ یعنی، رسانه ها حافظ وضع موجود و نیز حافظ قدرت و منافع مالکان خود می باشند. بنابراین، رسانه ها عامل افزایش دینداری در افراد نیستند. هورسفیلد، تلویزیون را مثال می زند و می گوید: «ابزارهای اصلی تلویزیون، ویژگی های مذهبی مانند وحی و سنت نیستند، بلکه این ابزارها معمولاً برای تجمل، سرگرمی، جذابیت و جلب رضایت اند». (هورسفیلد، ۱۳۸۲: ۲۳۰) ویلیام فور می گوید: «رسانه ها پیامی مالی و سیاسی برای مخاطبان دارند». وی فرهنگ این گونه رسانه ها را غیر دینی قلمداد می کند، زیرا نوعی سیستم انتشار پیام تجاری در این نوع رسانه ها وجود دارد که ارزش های جامعه سکولار را ترویج می کند. به نظر وی، حضور این نوع رسانه ها شکل جدیدی از استعمار است. (میر عابدینی، ۱۳۸۲: ۱۴۷)

نظریه های مبتنی بر ناسازگاری دین با گرایش به مدرنیته

مدرنیته از جمله موضوعاتی است که مفهومی بسیار وسیع دارد و جنبه های مختلف زندگی شخصی و اجتماعی را شامل می شود. ویژگی های اصلی ایدئولوژی های مدرن به قرار زیر است: ۱- حرکت تدریجی به سوی عینیت علمی ۲- بهره برداری عقلانی از طبیعت در جهت رفع نیازهای بشری ۳- تجسم بخشیدن به طبیعت در هنر و حقایق انسانی و نیز تجلیل از طبیعت و پرستش خدای طبیعی ۴- مبارزه برای رهایی انسان ۵- اعتماد به توانای عقل انسان و نیز توانایی علم برای معالجه بیماری های اجتماعی ۶- تاکید بر مفاهیمی چون اصلاح و تغییر و باور به ایده پیشرفت ۷- مخالفت با مذهب و رواج عرفی گرایی و سکولاریسم و در کل گسترش قلمرو عرفی در برابر امور قدسی ۸- انسان گرایی و اومانیسم تبیین جامعه و طبیعت به شکل انسان ۹- تولید انبوه در زمینه اقتصاد، تجدد در صنعت و شیوه تولید نظام مند. (عضوانلو، ۱۳۸۰: ۸۳)

نظریه مدرنیته، خداوند را از صدرنشینی جامعه خلع می کند و علم را به جای آن می گمارد و باورهای دینی را با ارفاق به درون زندگی شخصی تبعید می کند. با ظهور مدرنیته، جامعه سیاسی بتدریج از همه قیود ماورای طبیعی رها می شود و دولت به مثابه نهادی مدرن مسئول و ضامن حفظ آزادی تولید و تداوم قراردادهای اجتماعی می گردد. تا پیش از این انسان ها تحت حاکمیت کلیساها بودند، زیرا پدران روحانی را نمایندگان حاکمیت خداوند در زمین می دانستند. حال با حاکمیت عقل نقش دین در عرصه سیاست کمرنگ شد و به تدریج از بین رفت. (نژاد موسی، ۱۳۸۸: ۷ و ۶)

تئوری برایان ویلسون

ویلسون یکی از برجسته ترین چهره های تز سکولارسازی در جامعه شناسی ادیان می باشد. او دنیوی (سکولار) سازی را عبارت از جریانی می داند که «از آن طریق نهادها، تفکرات و آداب دینی اهمیت و معنای اجتماعی خویش را از دست می دهند» و بر جایگاه دین در نظام اجتماعی اثر می گذارد.

در یک جامعه سکولار، دین به صورت حاشیه ای و نسبتاً ضعیف باقی خواهد ماند و در شکاف های یک نظام اجتماعی فاقد روح که افراد انسانی همچون زندانیان نیمه راضی آن هستند، بطور مداوم انسان ها را دلداری خواهد داد.

ویلسون نیز مانند بیشتر نویسندگانی که بر چنین عوامل خارجی تاکید می ورزند، برای رشد مستقل دانش و روش علمی اهمیت اساسی قایل می شود و نه به گرایش های ذاتی مسیحیت. به نظر او، رشد علمی، اعتبار تفسیرهای مذهبی درباره جهان را تضعیف کرده و بشارت های هزاره ای دین و قابلیت مشروع سازی و توجیه نظم اجتماعی آن تضعیف شده است. مردم برای دادخواهی و درخواست شرایط بهتر دیگر نه به کلیسا و زندگی اخروی، بلکه به نهادها و فراگردهای سیاسی متوسل می شوند. رشد تفسیرهای مادی اندیشانه و علمی درباره جهان به جای تفسیرهای مذهبی، جریانی از آن فراگرد تغییری است که زوال دین نیز بخشی از آن می باشد. (خراطیان، ۱۳۸۳: ۴۵ و ۴۴)

تئوری مکانیکی مبتنی بر همگرایی

در قالب رویکرد مکانیکی، واقعیت های اجتماعی و تاریخی از وضعیت یکسانی برخوردارند و جوامع در مسیر خطی تطور و تکامل خود را طی می کنند. در چنین وضعیتی، تجدد با غربی شدن و آمریکایی شدن جوامع همراه می شود و الگو و شکل واحدی پیدا می کند. این رویکرد بر همگرایی فرهنگی در نتیجه توسعه تاکید می ورزد و چنین پیش بینی می کند که ارزش های سنتی تنزل پیدا می کند و به جای آن ارزش های مدرن جایگزین می شوند. بر اساس این نظریه، جوامع گوناگون گون آرام آرام با یکدیگر تشابه می یابند و روند این تشابه رو به گسترش نهاده است. بعضی نیز عامل این همگرایی را گسترش روزافزون علوم و فنون در این کشورها می دانند. معتقدان به این نظریه اظهار می دارند که جامعه غیرصنعتی با گذشت فاصله های کم و بیش زمانی، سرانجام به طور همگرا به صورت جامعه های صنعتی مشابه متحول خواهند شد. (آزاد ارملکی و ملکی، ۱۳۸۶: ۹۹)

تئوری تکاملی کنت

به نظر کنت در جریان تحول عقلی بشریت سه مرحله متفاوت خداشناسی، مابعدالطبیعی و اثباتی را می توان تشخیص داد:

الف- مرحله نخست خداشناسی: اندیشه ها و تصورات راجع به واقعیت اساساً ماهیتی مذهبی دارند. پدیده های طبیعی، حیات و شخصیتی از آن خود دارند و به زندگی و شخصیت انسان ها شبیه اند. پدیده های طبیعی از طریق همانندسازی آنها با رفتار بشری تبیین و شناخته می شوند و چنان تصور می شوند که گویی از خود اراده دارند و با نیت عمل می کنند.

ب- مرحله دوم مابعدالطبیعی: طی آن ارواح و ایزدان جای خود را به برداشت های انتزاعی از اصول عام یا نیروهایی می دهند که حاکم بر واقعیت اند. این مرحله گذار نیز به نوبه خود راه را برای اندیشه علمی مرحله اثباتی باز می کند که درصدد تبیین واقعیت بر حسب قوانین و تعمیم های علی است.

ج- مرحله سوم اثباتی: در این مرحله انسان در صدد تبیین واقعیت بر حسب قوانین و تعمیم های علی است. بنابراین، در این مرحله دین سنتی بر اثر رشد علم از میان می رود. (همیلتون، ۱۳۷۷: ۴۰)

در نظریه فوق، کنت معتقد است که در یک دوره از تاریخ فراگرد تکامل ذهن بشر برای تبیین واقعیت از قوانین و تعمیم های علی و به عبارتی از روش علمی استفاده می شود که در این مرحله رشد علم باعث از

بین رفتن و زوال دین می گردد. با توجه به اینکه این نظریه در سطح تحلیل کلان است و سطح تحلیل ما در این تحقیق خرد می باشد و با در نظر گرفتن این مسئله از این نظریه استفاده می شود و تاثیر رشد علم بر دانشجویانی که در معرض این فرایند قرار دارند، بررسی می گردد.

تئوریهای مبتنی بر تاثیر پذیری از گروه های مرجع

تئوری گرایش

براساس این تئوری یکی از عوامل مهم شکل دهنده گرایش های فرد، تعلق گروهی است؛ بدین معنا که فرد به چه گروهی تعلق دارد. هر اجتماعی در داخل خود دارای گروه هایی است که افراد را براساس یک علاقه معین گرد هم آورده و به هم پیوند می دهد، مانند گروه همالان، گروه همکاران، گروه مذهبی و.... بنابراین، برای اینکه انسان بتواند زندگی کند و نیازهای اجتماعی خود را بر آورده سازد، باید در گروه های اجتماعی دوام و بقا یابد و این امر مستلزم پذیرش و حمایت از طرف سایر اعضای گروه است. این پذیرش و حمایت هنگامی صورت می گیرد که فرد ارزش ها و هنجارهای گروهی را رعایت کند و انتظارات سایر اعضای گروه را برآورده نماید تا مورد تایید دیگران قرار گیرد. بدون شک، هر فردی به عنوان عضوی از یک گروه ارزش ها، هنجارها، عقاید و باورداشت های آن گروه را یاد گرفته و درونی می نماید تا بتواند در میان سایر اعضای گروه دوام یابد. همچنین، گرایش ها و رفتارهای افراد بر اساس عقاید و باورداشت ها و شناخت های او از محیط پیرامون خود می باشد. (قاضی و ودادهیر، ۱۳۷۶: ۲۰)

مساله تعلق گروهی و گرایش به همنوایی، گاهی اوقات برای فرد بر جسته تر و مهم تر قلمداد می شود. هنگامی که فرد متعلق به گروهی است که آن گروه نسبت به او عقاید بسیار متفاوتی دارد، ممکن است سعی کند مجدداً میان خود و دیگران تعادل ایجاد کند. پس گروه هایی که شخص بدان ها متعلق است، سرچشمه بسیاری از گرایشات اوست. گرایشات شخص نماینده اعتقادات و سنت های گروه هایی است که جزو آنهاست. برای حفظ گرایشات خود، فرد نیازمند به جلب حمایت دیگران است. همانندی گرایش های افراد گروه فرهنگی معین به این علت است که افراد آن گروه درباره امور اعتقادی، همانندی دارند. تفاوت گرایش های گروه های مختلف به علت تفاوت در اعتقادات است. در جهان متکثر و پیچیده امروز هیچ کس نمی تواند امیدوار باشد که خود شخصاً واقعیت بسیاری از امور را کشف کند و ناچار است به متخصصان و کسانی که مراجع او هستند اعتماد کند. مراجع نخستین انسان، پدر و مادر او هستند و مراجع دانشجو علاوه بر پدر و مادر اساتید، کتاب های درسی، گروه دوستان و... هستند. پس گروه های مرجع برای افراد تدارک می بینند که افراد در قالب آن مسایل و رویدادها را تفسیر نمایند و رفتار مناسب را اتخاذ کنند. (بالی، ۱۳۷۷: ۱۵-۱۶)

هیمن^۱ در تحقیقی با عنوان «روان شناسی منزلت» به این نتیجه رسیده است که گروه های مرجع افراد اغلب از میان نزدیکان آنها هستند. بنابراین افراد در یک جامعه بزرگ اغلب تحت تاثیر همان کسانی قرار دارند که در قالب گروه های کوچک ارتباط نزدیکی با آنان دارد. به عنوان مثال، دوستان و همکلاسی ها بیشترین تاثیر را در فرایند خود ارزیابی بر افراد به جا می گذارند. (صدیق سروستانی و هاشمی، ۱۳۸۱:

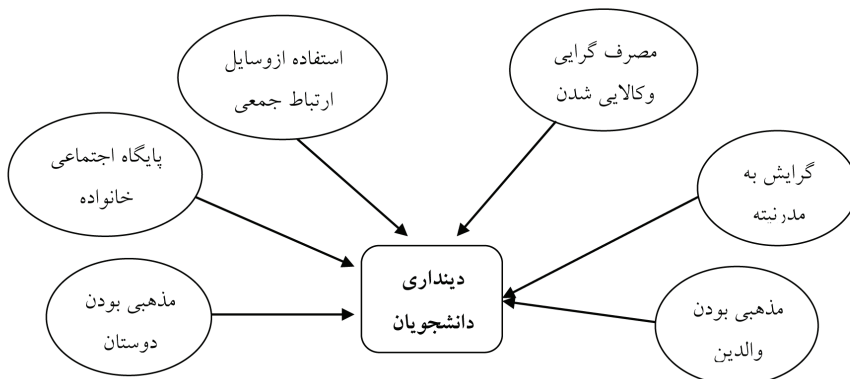
تئوری نیوکمب

نیوکمب^۱ اولین کسی که به صورت تجربی تأثیرات گروه های مرجع را مورد بررسی قرار داده است. او نقش گروه های مرجع را در شکل گیری دریافت ها و تغییر نگرش افراد مهم و تعیین کننده می داند و بر جنبه های هنجاری این گروه ها تأکید می کند. به اعتقاد وی انگیزه فرد برای کسب تعلق یا عضویت در یک گروه (به عنوان گروه مرجع هنجاری) بیش از عضویت واقعی او در آن گروه در رفتارهایش تأثیرگذار است. در نتیجه، تمایل و ارجاع فرد به یک گروه موجب شکل گیری نگرش ها و رفتارهای وی بر اساس هنجارها و رویه های گروه مذکور خواهد بود. وقتی فرد علاقمند باشد که عضو یک گروه شود، آمادگی لازم را برای کسب و پذیرش نگرش هایی پیدا می کند که به اعتقاد او در آن گروه رواج دارند. این آمادگی به دلیل انگیزه ی او برای کسب پاسخ و واکنش از سوی اعضای گروه است. انگیزه ای که خود از نوع ارزیابی فرد از جایگاه خویش در میان اعضای گروه متأثر است. (همان: ۱۵۳)

فرضیه های تحقیق

- ۱- مصرف گرایی و کالایی شدن زندگی روزمره موجب کاهش میزان دینداری دانشجویان می شود.
- ۲- استفاده از وسایل ارتباط جمعی موجب افزایش میزان دینداری دانشجویان می شود.
- ۳- بالا بودن پایگاه اجتماعی خانواده موجب کاهش میزان دینداری دانشجویان می شود.
- ۴- گرایش دانشجویان به مدرنیته موجب کاهش میزان دینداری دانشجویان می شود.
- ۵- مذهبی بودن والدین موجب افزایش میزان دینداری دانشجویان می شود.
- ۶- مذهبی بودن دوستان موجب افزایش میزان دینداری دانشجویان می شود.

مدل تحلیلی تحقیق

روش شناسی پژوهش

در این پژوهش جهت بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر دینداری دانشجویان از روش پیمایشی و برای گردآوری داده ها و اطلاعات، متناسب با روش تحقیق از پرسشنامه و برای نمونه گیری از روش نمونه گیری تصادفی ساده استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش را دانشجویان دانشکده مدیریت و علوم اجتماعی تشکیل می دهند که تعداد آنها ۴۵۸۳ نفر است. برای تعیین حجم نمونه این پژوهش از فرمول کوکران استفاده شده و مقدار دقت احتمالی آن $(d=0.05)$ و مقدار p (احتمال وجود صفت) 0.5 و مقدار q (احتمال عدم وجود صفت) نیز 0.5 در نظر گرفته شده است. مقدار $N=4583$ نفر می باشد، اما حجم نمونه به دست آمده از فرمول کوکران ۳۳۱ نفر است.

تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

دینداری

امیل دور کیم، دین را مجموعه ای از باور ها و اعمال می داند که گروه های اجتماعی را حول یک اجتماع اخلاقی به نام «کلیسا» متحد می سازد. (کلاکی، ۱۳۸۵: ۳۴)

گلاک و استارک در سال ۱۹۶۲ میلادی برای دین گرایی (دین باوری)، پنج بعد مختلف را مشخص کردند: بعد تجربی (زندگی روحانی و معنوی، هر تجربه ای که عملاً به عنوان یک تجربه دینی خوانده شود)؛ بعد آیین گرایانه و یا مبتنی بر آیین دینی (یعنی اعمالی که در قالب دین انجام می شود، آداب و وظایف دینی)؛ بعد ایدئولوژیک (که بیشتر بر اعتقادات دینی متکی است تا به عواطف و احساسات)؛ بعد عقلانی (شناخت اصول جزمی و متون مقدس ادیان)؛ و بعد تبعی و یا پیامدی (یعنی همان پیامدها و تبعات تجربیات، اعمال و اعتقادات دینی افراد در زمینه های مختلف زندگی). (پل ویلم، ۱۳۷۷: ۸۱-۸۰)

در این تحقیق، شاخص دینداری در پنج بعد بر پایه مدل گلاک و استارک با معرف های زیر بررسی شده است:

شاخص اعتقادی:

اعتقاد به توحید، اعتقاد به قرآن، اعتقاد به معاد، اعتقاد به نبوت حضرت محمد(ص) و اعتقاد به جانشینی حضرت علی(ع)

شاخص تجربی:

احساس نزدیکی به خداوند، معنا بخشیدن دین به زندگی، احساس معنویت، محوریت دستور خداوند، توجه به استخاره، احساس امنیت در برابر ترس از مرگ و توسل به اولیای خدا

شاخص عقلانی (آگاهی دینی):

آگاهی نسبت به دین اسلام، آگاهی نسبت به تاثیر نماز و روزه، آگاهی نسبت به حکمت الزامات دین و آگاهی نسبت به تاثیر دین در جامعه

شاخص پیامدی:

اهمیت دادن به میزان دین داری سران حکومتی، اهمیت مسئله حجاب، تحمل سختی های زندگی به امید پاداش اخروی و رعایت الزامات دینی

شاخص مناسکی:

زیارت قبر اولیای خدا، شرکت در مراسم مذهبی و عزاداری ها، همکاری با موسسات دینی، نماز خواندن، شرکت در نماز جماعت، شرکت در نماز جمعه و روزه گرفتن

وسایل ارتباط جمعی

رسانه های جمعی یا وسایل ارتباط جمعی، مجموع فنون، ابزار و وسایلی را می رساند که از توانایی انتقال پیام های ارتباطی حسی و یا اندیشه ای در یک زمان به شمار بسیاری از افراد بخصوص در فواصل زیاد برخوردارند. (بیرو، ۱۳۶۷: ۲۱۹)

برای بررسی استفاده از وسایل ارتباط جمعی، میزان و نوع استفاده از برنامه های ماهواره، تلویزیون داخلی، اینترنت و رادیو در نظر گرفته شده است.

مصرف گرایی

تحت تأثیر جهانی شدن فرهنگ، همه مردم جهان، شرقی یا غربی، شمالی یا جنوبی و فقیر یا غنی، مصرف گرا می شوند و جامعه مصرفی شکل می گیرد. مرز میان مصرف برای تأمین نیازهای زیستی و مصرف به مثابه شیوه زندگی فرومی ریزد و اکثر فعالیت های اجتماعی و سیاسی به خرید و مصرف تنزل می کنند. به بیان دیگر، خرید به «مد مسلط زندگی عمومی معاصر» تبدیل می شود که به آشکارترین صورت در جامعه کنونی آمریکا نمود می یابد. (گل محمدی، ۱۳۸۱: ۱۱۴)

دومین متغیر مستقل این پژوهش مصرف گرایی می باشد. شاخص مذکور از ۱۳ گویه با معرف های درجه اول به شرح زیر ساخته شده است:

۱- شاخص مصرف تظاهری ۲- شاخص تعلق خاطر به زندگی دنیوی (لذت خواهی) ۳- شاخص مدگرایی.

مدرنیته

بسیاری از نظریه پردازان در مورد این نکته توافق دارند: «مدرنیته، یعنی منش و شیوه زندگی امروزی و جدید که به جای منش کهن زیستن، نشسته و آن را نفی کرده است». (احمدی، ۱۳۸۸: ۹)

هابرماس نیز مدرن را در مقابل سنت قرار می دهد. او معتقد است: «مدرن در این آگاهی جدید در آنجا که یکسره خود را به روی آینده باز گشوده است، در تقابل کهنه قرار می گیرد». (ناظم زاده، ۱۳۸۴: ۱۳)

برای عملیاتی کردن متغیر گرایش به مدرنیته از شاخص های زیر استفاده شده است:

۱- شاخص عقلانیت ۲- شاخص علم گرایی ۳- شاخص شایسته سالاری ۴- شاخص تاکید بر مفاهیمی چون اصلاح، تغییر و باور به ایده پیشرفت ۵- شاخص اقتدار علوم تجربی

پایگاه اجتماعی-اقتصادی

محدوده ای از هنجارهای خاصی در یک گروه اجتماعی است که نه برای همه، بلکه فقط برای عده ای از یک گروه، تعیین کننده و مقیاس گذارنده رفتار باشد. (رفیع پور، ۱۳۷۸: ۴۱۸)

پایگاه اجتماعی والدین با معرف های زیر معرف سازی شده است:

شاخص پایگاه اجتماعی خانواده:

شغل والدین، در آمد ماهیانه خانواده، تحصیلات والدین، وضعیت مسکن خانواده: قیمت تقریبی و یا مبلغ اجاره آن، قیمت تقریبی کامپیوتر، قیمت تقریبی ماشین، قیمت تقریبی خانه، قیمت تقریبی واحد تجاری و

قیمت تقریبی ویلا

تعریف عملیاتی مولفه های رفتار مذهبی والدین
چهارمین متغیر مستقل این پژوهش رفتار مذهبی والدین می باشد. شاخص مذکور از معرف هایی به شرح زیر ساخته شده است:

۱- شاخص جدی گرفته شدن فرایض دینی توسط والدین ۲- شاخص عمل به احکام توسط والدین
۳- شاخص تشویق فرزندان به هنگام انجام فرایض دینی ۴- شاخص توییح فرزندان به هنگام کوتاهی در انجام فرایض دینی

تعریف عملیاتی مولفه های رفتار مذهبی دوستان

پنجمین متغیر مستقل این پژوهش رفتار مذهبی دوستان می باشد. شاخص مذکور از معرف هایی به شرح زیر ساخته شده است: ۱- شاخص جدی گرفته شدن فرایض دینی توسط دوستان ۲- شاخص عمل به احکام توسط دوستان ۳- شاخص تاثیر پذیری از دوستان
تعیین اعتبار^۱ و روایی^۲

در این تحقیق برای تعیین اعتبار ابزار اندازه گیری، پرسشنامه تحقیق پس از طرح سوالات، در اختیار تعدادی از اساتید و صاحب نظران قرار گرفت و دیدگاه های اصلاحی آنان اخذ گردید و بدین شکل اعتبار صوری و محتوایی گویه های پرسشنامه تعیین گردید. همچنین، برای تعیین روایی، آزمون مقدماتی با حجم نمونه ۳۰ دانشجوی که به صورت تصادفی از همان جامعه آماری انتخاب شده بودند، صورت گرفت و برای محاسبه میزان روایی ابزار اندازه گیری از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که نتایج حاصله به صورت زیر است:

جدول ۱: ضریب آلفای کرونباخ متغیرهای تحقیق

متغیرهای مستقل				متغیر وابسته	
مذهبی بودن دوستان	مذهبی بودن والدین	گرایش به مدرنیته	مصرف گرایی	دینداری	
۵	۱۰	۱۱	۱۳	۳۴	تعداد گویه ها
۰,۷۷	۰,۸۶	۰,۷۱	۰,۷۴	۰,۹۳	ضریب آلفا

یافته های تحقیق

برای سنجش میزان دینداری دانشجویان ابتدا توزیع درصدی آنها محاسبه شده است که با توجه به اطلاعات جدول زیر ۶۴ درصد دانشجویان دارای دینداری بالایی می باشند، ۳۱,۴ درصد آنها دارای دینداری متوسط و ۴,۵ درصد دانشجویان دارای دینداری ضعیفی می باشند که در کل می توان گفت اکثر

1. Validity

2. Reliability

دانشجویان در سطح دینداری بالایی قرار دارند.

با توجه به داده های مربوط به استفاده از وسایل ارتباط جمعی ۵۵,۸۹ درصد دانشجویان استفاده کمی از وسایل ارتباط جمعی دارند، ۳۸,۹۷ درصد آنها استفاده متوسط از وسایل ارتباط جمعی دارند و ۵,۱۳ درصد دانشجویان استفاده زیادی از وسایل ارتباط جمعی می کنند.

داده های مربوط به گرایش به مدرنیته نشان می دهد ۱۹ درصد دانشجویان گرایش بالایی به مصرف گرایی دارند، ۶۲ درصد آنها گرایش متوسطی به مصرف گرایی دارند و کمتر از ۱۸ درصد دانشجویان دارای گرایش ضعیفی به مصرف گرایی دارند که در کل می توان گفت اکثر دانشجویان گرایش متوسطی به مصرف گرایی دارند.

با توجه به جدول زیر بیش از ۱۱ درصد دانشجویان گرایش بالایی به مدرنیته دارند، کمتر از ۶۵ درصد آنها گرایش متوسطی به مدرنیته دارند و کمتر از ۲۴ درصد دانشجویان دارای گرایش ضعیفی به مدرنیته هستند که در کل می توان گفت اکثر دانشجویان گرایش متوسطی به مدرنیته دارند.

داده های مربوط به مذهبی بودن والدین نشان می دهد که بیش از ۶۷ درصد والدین دانشجویان افرادی مذهبی در سطح بالایی می باشند، بیش از ۲۹ درصد والدین دانشجویان افرادی مذهبی در سطح متوسطی می باشند و ۳ درصد والدین دانشجویان افرادی مذهبی در سطح پایینی می باشند که در کل می توان گفت اکثر دانشجویان دارای والدینی مذهبی می باشند.

با توجه به اطلاعات جدول زیر بیش از ۹,۲ درصد دوستان دانشجویان افرادی مذهبی در سطح بالایی می باشند، بیش از ۵۶ درصد دوستان دانشجویان افرادی مذهبی در سطح متوسطی می باشند و بیش از ۱۳ درصد دوستان دانشجویان افرادی مذهبی در سطح پایینی می باشند که در کل می توان گفت اکثر دانشجویان دارای دوستانی مذهبی در سطح متوسطی می باشند.

داده های مربوط به مذهبی بودن والدین نشان می دهد که ۴۷,۷ درصد پایگاه اجتماعی خانواده دانشجویان ضعیف می باشد، ۴۵,۶ درصد پایگاه اجتماعی خانواده دانشجویان متوسط می باشد و ۶,۶ درصد پایگاه اجتماعی خانواده دانشجویان بالا می باشد. در واقع، می توان گفت که اکثر پایگاه اجتماعی خانواده دانشجویان متوسط و متوسط به پایین می باشد.

جدول ۲: توزیع درصدی متغیرهای تحقیق

متغیرها	پایین	متوسط	بالا	جمع
دینداری	۴,۵۳%	۳۱,۴۲%	۶۴%	۱۰۰%
استفاده از وسایل ارتباط جمعی	۵۵,۸۹%	۳۸,۹۷%	۵,۱۳%	۱۰۰%
مصرف گرایی	۱۷,۵۲%	۶۲,۸۴%	۱۹,۶۴%	۱۰۰%
گرایش به مدرنیته	۲۳,۲۶%	۶۴,۹۵%	۱۱,۷۸%	۱۰۰%
مذهبی بودن والدین	۳,۳۲%	۲۹,۳۱%	۶۷,۳۷%	۱۰۰%

مذهبی بودن دوستان	۱۳,۹%	۵۶,۱۹%	۲۹,۹۱%	۱۰۰%
پایگاه اجتماعی والدین	۴۷,۷۳%	۴۵,۶۲%	۶,۶۴%	۱۰۰%

آمار استنباطی

بررسی رابطه متغیرهای مستقل با متغیر وابسته

جدول ۳: ضریب همبستگی متغیرهای مستقل با متغیر دینداری

متغیرها	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معناداری
مصرف گرایی	-۰,۴۴	۰,۰۰۰
پایگاه اجتماعی والدین	-۰,۱۴	۰,۰۰۹
استفاده از وسایل ارتباط جمعی	-۰,۱۵	۰,۰۰۶
گرایش به مدرنیته	-۰,۵۸	۰,۰۰۰
مذهبی بودن والدین	۰,۵۳	۰,۰۰۰
مذهبی بودن دوستان	-۰,۶۴	۰,۰۰۰

با توجه به اطلاعات جدول فوق طبق نتایج حاصله از ضریب همبستگی پیرسون متغیر مصرف گرایی، سطح معناداری آزمون $\text{sig}=0.000$ می باشد؛ یعنی، رابطه فوق معنادار می باشد. با توجه به علامت و میزان همبستگی (r) بین این دو متغیر که $r=-0.44$ است، در می یابیم که رابطه معکوس و شدت رابطه قوی می باشد. پس H_0 رد و H_1 تایید می شود؛ یعنی، هر چه میزان مصرف گرایی و کالایی شدن زندگی روزمره افزایش یابد، دینداری دانشجویان کاهش می یابد. طبق نتایج حاصله از ضریب همبستگی پیرسون متغیر پایگاه اجتماعی، سطح معناداری آزمون $\text{sig}=0.009$ می باشد؛ یعنی، رابطه فوق معنادار می باشد. با توجه به علامت و میزان همبستگی (r) بین این دو متغیر که $r=-0.14$ می باشد، متوجه می شویم رابطه معکوس و شدت رابطه ضعیف می باشد. پس H_0 رد و H_1 تایید می شود؛ یعنی، هر چه میزان پایگاه اجتماعی خانواده افزایش یابد، دینداری دانشجویان کاهش می یابد. طبق نتایج حاصله از ضریب همبستگی پیرسون متغیر استفاده از وسایل ارتباط جمعی، سطح معناداری آزمون $\text{sig}=0.006$ می باشد؛ یعنی، رابطه فوق معنادار می باشد. با توجه به علامت و میزان همبستگی (r) بین این دو متغیر که $r=-0.151$ می باشد، در می یابیم که رابطه معکوس و شدت رابطه ضعیف می باشد. پس H_0 رد و H_1 تایید می شود؛ یعنی، هر چه میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی افزایش یابد، میزان دینداری دانشجویان کاهش می یابد. طبق نتایج حاصله از ضریب همبستگی پیرسون متغیر گرایش به مدرنیته، سطح معناداری آزمون $\text{sig}=0.000$

می باشد، یعنی رابطه فوق معنادار می باشد. با توجه به علامت و میزان همبستگی (r) بین این دو متغیر $r = -0.581$ ، متوجه می شویم رابطه معکوس و شدت رابطه قوی می باشد. پس H_0 رد و H_1 تایید می شود؛ یعنی، هر چه میزان گرایش به مدرنیته افزایش یابد، دینداری دانشجویان کمتر می شود. طبق نتایج حاصله از ضریب همبستگی پیرسون متغیر مذهبی بودن والدین، سطح معناداری آزمون $\text{sig} = 0.000$ می باشد؛ یعنی، رابطه فوق معنادار می باشد. با توجه به علامت و میزان همبستگی (r) بین این دو متغیر که $r = 0.536$ می باشد، متوجه می شویم رابطه مستقیم و شدت رابطه بسیار قوی می باشد. پس H_0 رد و H_1 تایید می شود؛ یعنی، هر چه میزان مذهبی بودن والدین افزایش یابد، دینداری دانشجویان هم بیشتر می شود- یا به عبارتی، هر چه والدین دانشجویان مذهبی تر باشند دینداری ترند. طبق نتایج حاصله از ضریب همبستگی پیرسون متغیر مذهبی بودن والدین، سطح معناداری آزمون $\text{sig} = 0.000$ می باشد؛ یعنی، رابطه فوق معنادار می باشد. با توجه به علامت و میزان همبستگی (r) بین این دو متغیر $r = 0.644$ ، متوجه می شویم رابطه مستقیم و شدت رابطه بسیار قوی می باشد. پس H_0 رد و H_1 تایید می شود؛ یعنی، هر چه میزان مذهبی بودن دوستان افزایش یابد، دینداری دانشجویان هم بیشتر می شود- یا به عبارتی، هر چه دوستان دانشجویان مذهبی تر باشند، دانشجویان نیز دیندارترند.

رگرسیون چند متغیره

در این تحقیق برای پیش بینی تغییرات متغیر وابسته از رگرسیون چند متغیره با روش Enter استفاده شده است. ابتدا سطح معناداری متغیرها مورد بررسی قرار گرفت. پس از معنادار شدن متغیرها، متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (دینداری) وارد معادله رگرسیون چند متغیره شدند. با توجه به نتایج معادله ضریب تعیین $R^2 = 0.58$ بود. بنابراین R^2 بدست آمده نشان می دهد که ۵۸ درصد تغییرات متغیر وابسته توسط این شش متغیر مستقل تبیین می گردند.

جدول ۴: ضریب رگرسیون چند متغیره

Sig	F	میانگین مجزورات	df	مجموع مجزورات	Model
۰,۰۰۰	۷۵,۵۳۲	۱۵۱۵۰,۴۹۴	۶	۹۰۹۰۲,۹۶۳	ضریب رگرسیون
		۲۰۰,۵۸۵	۳۲۴	۶۴۹۸۹,۴۲۴	ضریب پسمانده
			۳۳۰	۱۵۵۸۹۲,۳۸۷	مجموع

جدول فوق معنادار بودن رگرسیون و رابطه خطی بین متغیرها را نشان می دهد و سطح معناداری بدست آمده $\text{Sig} = 0.000$ معنادار بودن آن را در سطح ۹۵ درصد تایید می کند. اکنون می توانیم به جدول بعدی برای نوشتن فرمول رگرسیون رجوع کنیم.

جدول ۵: رگرسیون چند متغیره دینداری و گرایش به مصرف گرایی، گرایش به مدرنیته، پایگاه اجتماعی خانواده، مذهبی بودن والدین، مذهبی بودن دوستان و استفاده از وسایل ارتباط جمعی

Sig		ضریب استاندارد شده	ضریب استاندارد نشده		Model
Sig	t	Beta	Std.Error	B	مقدار ثابت
۰,۰۰۰	۱۲,۳۰۸		۱۰,۰۳۱	۱۲۳,۴۵۵	
۰,۰۰۰	-۸,۱۲۷	-۰,۳۳۸	۰,۱۵۸	-۱,۲۸۴	گرایش به مدرنیته
۰,۰۰۰	۵,۶۱۳	۰,۲۳۸	۰,۱۱۶	.۶۵۲	مذهبی بودن والدین
۰,۰۰۰	۷,۳۸۲	۰,۳۴۸	۰,۲۵۲	۱,۸۵۸	مذهبی بودن دوستان
۰,۲۰۸	-۱,۲۶۲	-۰,۰۴۸	۰,۰۰۴	-۰,۰۰۵	استفاده از وسایل ارتباط جمعی
۰,۳۲۴	-.۹۸۹	-۰,۰۴۴	۰,۱۵۱	-۰,۱۴۹	گرایش به مصرف گرایی
۰,۱۴۵	-۱,۴۶۲	-۰,۰۵۴	۰,۱۰۶	-۰,۱۵۵	پایگاه اجتماعی خانواده

در این صورت برای نوشتن مقدار رگرسیون پیش بینی استاندارد نشده مقدار متغیرهای در فرمول زیر قرار می گیرد:

$$Y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + \dots$$

میزان دینداری پیش بینی شده دانشجویان $123.455 - 1.284 =$ (گرایش به مدرنیته) $+ 0.652$ (مذهبی بودن والدین) $+ 1.858$ (مذهبی بودن دوستان) $- 0.005$ (استفاده از وسایل ارتباط جمعی) $- 0.149$ (گرایش به مصرف گرایی) $- 0.155$ (پایگاه اجتماعی خانواده)

برای آنکه بتوانیم اهمیت و نقش متغیرهای مستقل را در پیشگویی متغیر وابسته بیان کنیم، از مقادیر Beta استاندارد شده استفاده می کنیم که معادله خطی و تفسیر آن به صورت زیر می باشد:

$$Y = b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + \dots$$

میزان دینداری پیش بینی شده دانشجویان $-0.338 =$ (گرایش به مدرنیته) $+ 0.238$ (مذهبی بودن والدین) $+ 0.348$ (مذهبی بودن دوستان) $- 0.048$ (استفاده از وسایل ارتباط جمعی) $- 0.044$ (گرایش به مصرف گرایی) $- 0.054$ (پایگاه اجتماعی خانواده)

با توجه به نتایج جدول فوق، مقدار سطح معناداری (sig) نشان می دهد که اثرات متغیرهای گرایش به مدرنیته، مذهبی بودن والدین و مذهبی بودن دوستان معنادار است، اما اثرات متغیرهای استفاده از وسایل ارتباط جمعی، گرایش به مصرف گرایی و پایگاه اجتماعی خانواده معنادار نمی باشد و آنها تاثیرات بسیار ضعیفی در پیشگویی متغیر وابسته دارند. پس، می توان گفت که متغیر مذهبی بودن دوستان به مراتب سهم

بیشتری در مقایسه با سایر متغیرها در پیشگویی متغیر وابسته دارد، زیرا یک واحد تغییر در انحراف معیار آن باعث می شود تا انحراف معیار متغیر وابسته (دینداری) به اندازه 0.348 تغییر کند. بعد از متغیر مذهبی بودن دوستان، متغیر گرایش به مدرنیته بیشترین تاثیر را در متغیر وابسته دارد، چون یک واحد تغییر در انحراف معیار آن باعث می شود تا انحراف معیار متغیر وابسته (دینداری) به اندازه 0.338- تغییر کند. سومین متغیری که بر متغیر وابسته تاثیر دارد متغیر مذهبی بودن والدین می باشد، زیرا یک واحد تغییر در انحراف معیار آن باعث می شود تا انحراف معیار متغیر وابسته (دینداری) به اندازه 0.238 تغییر کند.

تحلیل مسیر

در این تحقیق برای تحلیل مسیر از رگرسیون چند متغیره با روش Enter استفاده شده است. شیوه تحلیل مسیر به روش اکتشافی می باشد؛ یعنی، معنادار بودن متغیرها مدل تحقیق را می سازد. برای انجام تحلیل مسیر ابتدا سطح معناداری متغیرها مورد بررسی قرار می گیرد. با توجه به این که متغیرهای گرایش به مصرف گرایی، پایگاه اجتماعی خانواده و استفاده از وسایل ارتباط جمعی معنادار نشدند، آنها را از معادله رگرسیون خارج کرده و دوباره رگرسیون گرفته شد. از آنجایی که در این تحقیق روش تحلیل مسیر به شیوه اکتشافی انتخاب شده است، در نتیجه از جدول رگرسیونی فقط به مقدار ضرایب استاندارد شده (Beta) توجه می شود. با توجه به مقدار Beta اثرات متغیرهای گرایش به مدرنیته، مذهبی بودن والدین و مذهبی بودن دوستان بر متغیر وابسته دینداری به ترتیب 23-، 35- و 37 درصد می باشد. اکنون با توجه به مقدار بتای متغیر مذهبی بودن دوستان که بیشتر از سایر متغیرها می باشد، دوباره رگرسیون چند متغیره گرفته می شود تا میزان اثرات متغیرهای گرایش به مدرنیته و مذهبی بودن والدین را بر روی متغیر مذهبی بودن دوستان بررسی گردد.

با توجه به نتایج به دست آمده، میزان تاثیر متغیر گرایش به مدرنیته بر متغیر مذهبی بودن دوستان ۲۹ درصد می باشد و میزان تاثیر متغیر مذهبی بودن والدین بر متغیر مذهبی بودن دوستان ۴۱ درصد می باشد. اکنون با توجه به مقدار بتای متغیر مذهبی بودن والدین که بیشتر از متغیر گرایش به مدرنیته می باشد، دوباره رگرسیون گرفته می شود تا میزان اثرات متغیر گرایش به مدرنیته را بر روی متغیر مذهبی بودن والدین بررسی کنیم.

با توجه به نتایج حاصله، میزان تاثیر متغیر گرایش به مدرنیته بر متغیر مذهبی بودن والدین ۳۰- درصد می باشد.

جدول ۶: محاسبه اثر مستقیم و غیر مستقیم متغیرهای گرایش به مدرنیته، مذهبی بودن دوستان و والدین بر متغیر دینداری

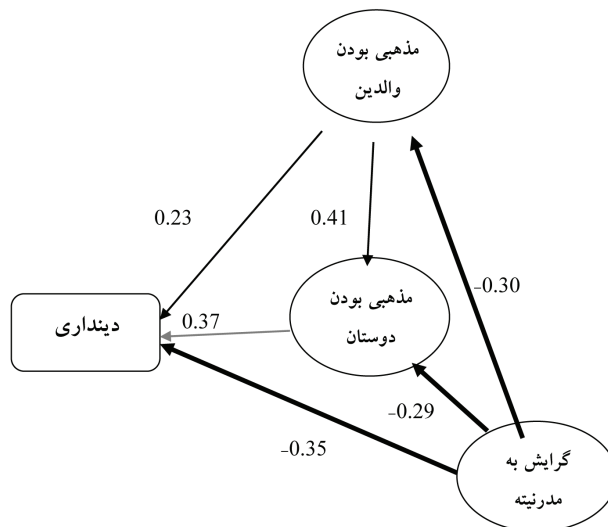
اثر کل	اثر غیر مستقیم	اثر مستقیم	متغیرهای مستقل
$-0.16 + (-0.35) = -0.51$	$X^1 \longrightarrow x^2 \longrightarrow y$ $-0.29 \times 0.37 = 0.1$ $X^1 \longrightarrow x^3 \longrightarrow y$ $-0.3 \times 0.23 = -0.06$ $-0.1 + (-0.06) = -0.16$	$X^1 \longrightarrow y - 0.35$	گرایش به مدرنیته

مذهبی بودن دوستان	$X^2 \rightarrow y \quad 0.37$		0.37
مذهبی بودن والدین	$X^3 \rightarrow y \quad 0.23$	$X^3 \rightarrow X^2 \rightarrow y$ $0.41 \times 0.37 = 0.15$	$0.15 + 0.23 = 0.38$

با توجه به محاسبه های انجام شده در جدول فوق، متغیر گرایش به مدرنیته 0.35 - بر دینداری اثر مستقیم و 0.16 - اثر غیر مستقیم دارد که می توان گفت در کل متغیر گرایش به مدرنیته 0.51 - بر دینداری تاثیر دارد.

متغیر مذهبی بودن دوستان با 37 درصد اثر مستقیم، اثر غیر مستقیمی بر دینداری ندارد. متغیر مذهبی بودن والدین 23 ، اثر مستقیم و 15 ، اثر غیر مستقیم بر دینداری جوانان دارد و در کل می توان گفت که متغیر مذهبی بودن والدین 38 ، بر دینداری تاثیر دارد.

مدل تحلیل مسیر

بحث و نتیجه گیری

در پژوهش حاضر برای سنجش میزان دینداری دانشجویان از مدل گلاک و استارک بهره گرفته شده است. بر طبق این مدل، ابعاد دینداری به عنوان مولفه های دینداری مفهوم سازی و عملیاتی شدند و عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر آن بررسی گردید. در این تحقیق مصرف گرایی، گرایش به مدرنیته و استفاده از وسایل ارتباط جمعی به عنوان عوامل فرهنگی و پایگاه اجتماعی خانواده، مذهبی بودن والدین و مذهبی بودن دوستان به عنوان عوامل اجتماعی موثر بر دینداری جوانان مورد مطالعه قرار گرفتند. یافته های حاصل از سنجش میزان دینداری دانشجویان حاکی از آن است که میزان دینداری دانشجویان در سطح بالایی قرار

دارد به خصوص این مشخصه در بعد اعتقادی آشکارتر است، اما همچنان که در مطالعات پیشین گزارش شده بود، دینداری دانشجویان در بعد مناسکی متوسط و متوسط به پایین است. همچنین، در بیشتر کارهای پیشین، میزان دینداری در بعد اعتقادی، بالا و در بعد مناسکی، پایین گزارش شده است که در این پژوهش نیز این مسئله تایید شده است.

در این پژوهش پس از سنجش میزان دینداری، آماره های توصیفی متغیرها مورد بررسی قرار گرفت. سپس برای آزمون فرضیات از ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون ساده و رگرسیون چند متغیره استفاده شد و در نهایت برای بدست آوردن مدل نهایی تحلیلی مسیر به روش اکتشافی انجام گرفت. نتایجی که از آزمون فرضیات بدست آمده است نشان می دهد متغیرهای مستقل مصرف گرای، پایگاه اجتماعی خانواده، استفاده از وسایل ارتباط جمعی و گرایش به مدرنیته با متغیر وابسته دینداری رابطه معنادار و معکوسی دارند؛ یعنی، با افزایش در میزان متغیرهای ذکر شده، متغیر وابسته دینداری کاهش می یابد. البته از بین وسایل ارتباط جمعی، رابطه ماهواره و اینترنت معنادار و معکوس بودند، ولی رابطه تلویزیون داخلی معنادار و مستقیم بود- رابطه رادیو معنادار نبود. همچنین، متغیرهای مستقل مذهبی بودن والدین و دوستان با دینداری رابطه معنادار و مستقیمی دارند؛ یعنی، هرچه والدین و دوستان مذهبی تر باشند، دانشجویان نیز دیندارترند. نیز بر اساس نتایج تحلیل رگرسیونی چند متغیره ملاحظه می شود که میزان ۲۲ در این تحقیق ۰,۵۸ درصد بوده است.

نتایج به دست آمده از این پژوهش با نتایج گزارش شده از مطالعات پیشین، تقریباً مشابه و یکسان است. پوریوسفی تحقیقی با عنوان "بررسی اثر دانشگاه بر دینداری دانشجویان مسلمان در ایالات متحده" انجام داده است که فرضیه اول وی مربوط به رابطه بین پایگاه اجتماعی و میزان دینداری بود. وی به این نتیجه رسیده است که بالا بودن پایگاه اجتماعی دانشجویان موجب کاهش دینداری آنها می شود. همین امر در پژوهش های دیگر و نیز این پژوهش تایید شد. در پژوهش دیگری که کلاکی با عنوان "عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر دینداری جوانان" انجام داده بود یکی از فرضیات وی مربوط به رابطه دینداری با استفاده از رسانه های غیر دینی بود. وی به این نتیجه رسیده است که استفاده از رسانه های غیر دینی موجب کاهش میزان دینداری جوانان می شود. ما نیز در این تحقیق به این نتیجه رسیده ایم که استفاده از وسایل ارتباط جمعی به خصوص ماهواره و اینترنت موجب کاهش میزان دینداری دانشجویان می شود.

قادر سعید نژاد تحقیقی با عنوان "بررسی رابطه گرایش به مدرنیته با میزان و نوع دینداری در بین دانشجویان دانشگاه تبریز" انجام داده است. وی به این نتیجه رسیده که دانشجویانی که گرایش کمتری به مدرنیته دارند، از نظر میانگین میزان دینداری در رتبه اول قرار دارند و در رده بعدی دانشجویانی قرار گرفته اند که گرایش زیادی به مدرنیته دارند و دانشجویانی که گرایش آنها به مدرنیته در سطح متوسط است در رده سوم قرار دارند. در مقایسه نتایج فوق با نتایج به دست آمده از این پژوهش می توان گفت در بخش اول یعنی کسانی که گرایش کمتری به مدرنیته دارند از میزان دینداری بیشتری برخوردارند، در این کار نیز به نتایج مشابه رسیده ایم، اما در این مورد که کسانی که گرایش زیادی به مدرنیته دارند از نظر میزان دینداری در رده دوم قرار دارند، در این پژوهش رد شده است.

منابع

- آزاد ارمکی، ت. و ملکی، ن. (۱۳۸۶) «تحلیل ارزش های سنتی و مدرن در سطوح خرد و کلان». نامه علوم اجتماعی. شماره ۳۰.
- آزاد ارمکی، ت. (۱۳۷۷) بررسی مسائل اجتماعی. تهران: نشر جهاد
- احمدی، ب. (۱۳۸۸) معمای مدرنیته. تهران
- بیرو، آ. (۱۳۶۶) فرهنگ علوم اجتماعی. محمدباقر ساروخانی. تهران: انتشارات کیهان
- برمن، م. (۱۳۸۳) تجربه مدرنیته. مراد فرهادپور. تهران: انتشارات طرح نو
- بلالی، ا. (۱۳۷۷) «سنجش گرایش دینی دانشجویان تبریز و بررسی نقش یادگیری اجتماعی در آن». دانشگاه تبریز.
- پل ویلم، ژ. (۱۳۷۷) جامعه شناسی ادیان. عبدالرحیم گواهی. تهران: نشر تبیان
- ترنر، ب. (۱۳۷۹) وبر و اسلام. سعید وصالی. تهران: نشر مرکز
- توسلی، غ. و مرشده، ا. (۱۳۸۵) «بررسی سطح دینداری و گرایش های دینی دانشجویان». مجله جامعه شناسی ایران. شماره ۴.
- رفیع پور، ف. (۱۳۷۸) انومی یا آشفتگی اجتماعی. تهران: انتشارات سروش
- ریتزر، ج. (۱۳۷۴) نظریه جامعه شناسی در دوران معاصر. محسن ثلاثی. تهران: انتشارات علمی
- صدیق سروستانی، ر. و هاشمی، س. (۱۳۸۱) «گروه های مرجع در جامعه شناسی و روان شناسی اجتماعی با تاکید بر نظریه های مرتن و فستینگر». مجله نامه علوم اجتماعی. شماره ۲۰.
- عضدانلو، ح. (۱۳۸۰) گفتمان و جامعه. تهران: نشر نی
- عضدانلو، ح. (۱۳۸۴) آشنایی با مفاهیم اساسی جامعه شناسی. تهران: نشر نی
- قاضی طباطبایی، م. و ودادهیر، ا. (۱۳۷۶) «بررسی و مطالعه گرایش به باروری و عوامل موثر بر آن». انتشارات واحد پژوهش و تحقیقات اجتماعی استانداری اردبیل.
- کلاکی، حسن (۱۳۸۵) «بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر دینداری جوانان و ابعاد آن در شهرستان جویبار». دانشگاه علامه طباطبایی.
- گل محمدی، ا. (۱۳۸۱) جهانی شدن فرهنگ و هویت. تهران: نشر نی
- میر عابدینی، ا. (۱۳۸۲) «مروری بر مطالعات دین و رسانه در بازار جهانی سازی». فصلنامه پژوهش و سنجش «دین و رسانه ۲». انتشارات سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، شماره ۳۳.
- موحد، م. و نوبخت، ا. (۱۳۸۷) «رابطه دینداری و گرایش به جهانی شدن در میان کارکنان منطقه ویژه انرژی پارس». مجله نامه علوم اجتماعی و انسانی. دانشگاه شیراز، شماره ۱.
- ناظم زاده، سید علی (۱۳۸۴) «منظومه هابرماسی مدرنیته: تحلیلی از نظریات هابرماس درباره مدرنیته و مدرنیته فرهنگی».
- نژاد موسی، م. (۱۳۸۸) «مدرنیته و مدرنیته ها». دانشگاه آزاد تهران: واحد شمال
- همیلتون، م. (۱۳۷۷) جامعه شناسی دین. محسن ثلاثی. تهران: انتشارات تبیان
- هور، ا. و لاندبای، ن. (۱۳۸۲) باز اندیشی در باره رسانه، دین و فرهنگ. مسعود آریایی نیا. تهران:

انتشارات سروش

- Hoover, S.(1988) **Mass Media Religion**. Sage Publications Pprinnted in the United States of America
- Kiecolt, V.(1988) « **Recent Development in Attitude and Social Structure**». Annual Reviewof Sociology, 14.
- Odea, T. (1970) **Sociology and the study of Religion**. NewYork/London Publishers
- Pouryossefi, H.(1984) “**Callege Impact Religiosity of Muslim Students Studing in the United State**”. Ph.D, Western Michigan university, U.S.A.P 185.
- Waters, M.(1998) **Globalization**. NewYork: Routledge
- Weber , M.(1965) **The Sociology of Religion**. Ephraim Fischhoff. Beacon Press

مطالعه کیفی علل و عوامل موثر بر شادی و یأس اجتماعی جوانان

محسن جدیدی^۱

محمد مهدی شمسایی^۲

فاطمه عبدالله زاده بنده قرایی^۳

آزاده عزیزی عقیل آبادی^۴

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۱/۱۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۲/۸

شادی، مفهومی ضروری و حیاتی برای سالم ماندن است که کیفیت و میزان آن، به ویژگی های فردی و عوامل محیطی بستگی دارد. این پژوهش با هدف بررسی عوامل موثر بر شادی و یأس اجتماعی در جوانان اجرا گردید. پژوهش حاضر یک مطالعه کیفی با تمرکز بر رویکرد تحلیل محتوا (تم) است. فرایند جمع آوری داده ها مشتمل بر ۶۰ مصاحبه نیمه ساختار یافته و عمیق با ۱۳ نفر از متخصصان حوزه جوانان و ۴۷ جوان بود. تحلیل کیفی محتوای داده های مصاحبه با جوانان، منجر به استخراج عوامل اجتماعی و بیرونی موثر بر نشاط اجتماعی مانند مسائل اقتصادی، وضعیت اشتغال و بیکاری گردید. همین عوامل در مورد ایجاد یأس اجتماعی نیز مصداق داشت. در مقابل، از تحلیل کیفی محتوای داده های مصاحبه با متخصصان، عوامل درونی و فردی مانند هدف های زندگی و هویت به عنوان عوامل موثر بر نشاط اجتماعی به دست آمد. در جمع بندی نظرات صاحب نظران و جوانان، عواملی مانند اشتغال، ازدواج و موضوعات مربوط به خانواده و در نهایت، ثبات اقتصادی در ایجاد نشاط و جلوگیری از یأس اجتماعی در جوانان اهمیت بیشتری داشتند. بدین ترتیب، برنامه ریزان و سیاستگذاران می توانند با توجه به نظرات جوانان، در جهت کاهش این موانع گام های موثرتری بردارند.

واژگان کلیدی: شادی اجتماعی، یأس اجتماعی و جوانان

۱. استادیار گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بندرگز، گلستان، ایران

۲. استادیار گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بندرگز، گلستان، ایران

۳. کارشناس ارشد روانشناسی بالینی (نویسنده مسئول)

۴. کارشناس ارشد روانشناسی بالینی

مقدمه

بالندگی، سرزندگی و نشاط روانی انسان به دلیل تأثیر قابل ملاحظه ای که بر تمامی جنبه های شخصیتی انسان و چگونگی بروز و ظهور رفتارهای مختلف در او دارد، همواره مورد توجه محققان و پژوهشگران بوده است. از آنجا که انسان موجودی تک بعدی نیست و شخصیت او از ابعاد شناختی، عاطفی، جسمانی و اجتماعی تشکیل شده است و سلامت روانی و جسمانی وی مرهون رشد همه جانبه و هماهنگ این ابعاد می باشد، یکی از متغیرهایی که در سال های اخیر با رشد و توسعه روان شناسی مورد مطالعه قرار گرفته، شادمانی است. (جوشنلو، ۲۰۱۳)

بر اساس تعریف آرگایل (۲۰۰۱)، شادکامی، شامل حالت خوشحالی یا سرور (هیجانان مثبت) راضی بودن از زندگی و فقدان افسردگی و اضطراب (عواطف منفی) است. این تعریف شاید تعریف جامعی باشد، زیرا مجموعه عواطف مثبت و منفی که امری درونی هستند را در نظر گرفته و در بعد بیرونی نیز به رضایت از زندگی اشاره دارد. (خوش کنش و همکاران، ۱۳۸۷) شادکامی چندین جزء اساسی را در بر می گیرد: جزء هیجانی که فرد شادکام از نظر خلقی، شاد و خوشحال است؛ جزء اجتماعی که فرد شادکام از روابط اجتماعی خوبی با دیگران برخوردار است و می تواند از آنها حمایت اجتماعی دریافت کند و جزء شناختی که باعث می شود فرد شادکام اطلاعات را به روش خاصی پردازش کرده، مورد تعبیر و تفسیر قرار دهد که در نهایت، باعث احساس شادی و خوش بینی در وی می گردد. از این رو، در شادکامی، ارزشیابی افراد از خود و زندگی شان می تواند جنبه های شناختی مثل قضاوت در مورد خشنودی از زندگی و یا جنبه های هیجانی از جمله خلق یا عواطف در واکنش به رویدادهای زندگی را در برگیرد. (والویس و همکاران، ۲۰۰۴)

نظریه های هدفمندی سلیگمن، برابری، محرومیت نسبی، همبستگی اجتماعی و بیگانگی اجتماعی از جمله نظریه های جامعه شناسی هستند که شادی اجتماعی را تبیین می کنند. (خورشیدی، ۱۳۹۲) سلیگمن در نظریه خود، تلاش انسان ها برای دستیابی به ارزش ها را زمینه ساز بروز نشاط اجتماعی می داند و ارزش ها را فراتر از تمایلات فردی مطرح می کند. (سلیگمن، ۲۰۰۳) در نظریه برابری، هر فرد خصوصیات و قابلیت هایی چون: تجربه و تبحر، تحصیلات، هوش، سن و سوابق کاری را با خود به محیط اجتماعی می آورد. در مقابل هم انتظار مزایا و پاداش هایی را دارد که متناسب با توانایی هایش باشد. اگر این تناسب در جامعه فراهم شود، احساس رضایت و در نهایت، شادی اجتماعی می کند. (هزارجریبی، ۱۳۸۹) براساس دیدگاه محرومیت نسبی، فرد به مقایسه خود با افراد دیگر و گروه مرجع دست می زند و دوست دارد که رابطه مشابهی با آنها داشته باشد. اگر در نتیجه مقایسه، احساس کند که بر اساس میزان سرمایه گذاری و تلاشش، نتیجه ای که به دست آورده در مقایسه با دیگران عادلانه و منصفانه نیست، احساس محرومیت نسبی می کند و به عدم شادکامی در سطح فردی و اجتماعی می انجامد. نظریه همبستگی اجتماعی بیان می کند که مناسک دینی، همبستگی و انسجام را ایجاد و حفظ می کنند؛ به عبارت بهتر، امر اساسی این است که انسان ها گرد هم می آیند و احساسات مشترکی را تجربه می کنند و با یک کنش جمعی آن را بیان می نمایند. (خورشیدی، ۱۳۹۲) مطالعات انجام شده، نشان می دهد که نشاط، عواطف مثبت، تعادل عاطفی

و رضایت خاطر عوامل شخصیتی هستند که با هم همبستگی بالایی دارند. (کار، ۲۰۰۳) شادی و نشاط پیامدهای بسیاری در زندگی افراد دارد و در زندگی جوانان باعث افزایش نیروی روانی، تقویت روحیه مقاومت پذیری، بهبود مناسبات اجتماعی، مقابله با اختلالات عصبی و روحی و توسعه دنیای ارتباطی نسل جوان می شود. حفظ چنین روحیه ای در جوانان، دیگران را مجذوب شخصیت آنان می نماید و با انگیزه ای قوی طرح دوستی با آنان می افکند و حاصل این عمل، همانا گسترش دنیای ارتباطی است. (کار، ۲۰۰۴؛ ترجمه پاشا شریفی و زندی، ۱۳۸۵) یکی از عواملی که می تواند در شادی و نشاط افراد موثر باشد، میزان امید در افراد است.

امید به عنوان فرایند تفکر درباره اهداف شخص، همراه با انگیزه برای حرکت به سمت اهداف و روش های دستیابی به اهداف، تعریف شده است. امیدواری به عنوان یک فرایند شناختی هدف مدار برای بزرگسالان و کودکان در نظر گرفته می شود. بر اساس نظر اشنایدر (۲۰۰۵) افراد با امیدواری بالا می توانند روش های دستیابی بیشتری را برای اهدافشان ایجاد کنند و به طور مؤثری برای رسیدن به پایان مطلوب انگیزه مند شوند. در مقابل، افراد با امیدواری پایین، نه احتمال پیدا کردن راه حل های ممکن برای اهدافشان را دارند و نه انگیزه بیشتری برای رسیدن به خواسته هایشان نشان می دهند. امیدوار بودن می تواند رضایتمندی و شادی فرد را به اوج^۱ رساند. (اشنایدر و همکاران^۱، ۲۰۰۵) سیستمی و همکاران^۲ (۲۰۱۱) امید را مشکل از چهار مولفه می دانند: دل بستگی، چیره دستی، بقا و معنویت. امیدواری پیوندی است میان رفتارهای مرتبط با هدف و باورهای فرد برای رسیدن به این اهداف. امیدواری از طریق تجارب موفقیت آمیز زندگی افزایش می یابد و به واسطه تجارب شکست تقلیل می یابد. (یو، فرلنگ، فیلکس و همکاران^۳، ۲۰۰۸) اما نومییدی، نقطه مخالف امید و از خصوصیات و مظاهر اصلی افسردگی است. محققان بر این باورند که فرد ابتدا ناامید و سپس افسرده می شود. (ضیغمی محمدی و تجویدی، ۱۳۸۹) ناامیدی و یاس بر سلامتی و روابط اجتماعی فرد تأثیر منفی دارد. (یوپ و چنگ، ۲۰۰۶) شادکامی و یاس دو مقوله ای هستند که جنبه های بسیاری از زندگی انسانی را تحت شعاع قرار می دهند. به همین دلیل است که متخصصان علوم اجتماعی و رفتاری در پی یافتن پاسخ و رسیدن به دلایل یاس و ناامیدی نوع بشر همواره نهایت سعی خود را نموده اند. نگاهی به پژوهش ها و مطالعات صورت گرفته در این حوزه بیش از پیش این مسئله را برای ما آشکار می سازد. (سارافینو، ۲۰۱۳؛ جوشنلو، ۲۰۱۳؛ احمدی و پیرحیاتی، ۲۰۱۲) یکی از عوامل به وجود آورنده نشاط، احساس رضایتمندی از زندگی و فقدان عواطف منفی همچون افسردگی و لذت بردن از وقایع می باشد که از علل تأثیرگذار در برقراری اصول بهداشت روانی و خوشبختی است و بر فضای شناختی و رشد آن اثر می گذارد. نشاط به عنوان یکی از ابعاد اصلی تجربه، معمولاً در پی ایجاد پاسخ های مطلوب است که کارکرد مناسبی به جای می گذارند. (سلیگمن، ۲۰۰۲) در بررسی تمایلات اجتماعی مردم آمده است که ثروت و پول می تواند مشکلات مردم را حل کند و تولید نشاط نماید، اما یافته های دیگری نیز به دست آمده که نشان می دهد افرادی که تصور می کنند ثروت مهم است و موفقیتشان را با آن ارزیابی می کنند، کمتر شاد هستند و حتی با داشتن ثروت مأیوس اند. همچنین

1. Snyder CR

2. Scioli, A

3. You, Furlong, Felix

در یافته های دیگر، روشن شده که سروصداهاى لذتبخش و رویدادهای هیجان آور اجتماعی قادر است ایجاد خوشحالی کند و در سطح اختصاصی تر، کار کردن و یا وجود آرامش و انجام فعالیت های انفرادی همچون ازدواج، ورزش، مطالعه ممکن است احساس نشاط به وجود آورد - حتی می توان به نقش مذهب در ایجاد نشاط اشاره نمود. (هزار جریبی و آستین افشان، ۱۳۸۸)

به طور کلی، مجموعه نظریه پردازان و پژوهشگران در کارهای علمی خود سعی کرده اند منابع و عوامل مؤثر بر شادی یا شادکامی را معرفی نمایند. این منابع و عوامل می تواند تحت مجموعه عوامل روانی، جسمانی، اجتماعی، اقتصادی، مذهبی، معنوی و فرهنگی مورد بحث قرار گیرد. از میان منابع عوامل روانی می توان به شخصیت و ابعاد آن همچون: درون گرایی و برون گرایی، اعتماد به نفس، سبک های شناختی، خوش بینی، خشنودی و رضایتمندی، وظیفه شناسی، ثبات، سازگاری و، سلامت روانی اشاره کرد. (چنگ و فارنهام ۲۰۰۷، چامرو-پرمیوزیک، بنت و فارنهام، ۲۰۰۷) و از منابع و عوامل جسمانی می توان از سلامتی، خوردن و آشامیدن، خواب و استراحت، فعالیت های جنسی و تمرین های ورزشی نام برد. (آرگایل، ۲۰۰۱ و پیرو، ۲۰۰۶) موفقیت و تأیید اجتماعی، ارتباطات اجتماعی و روابط دوستانه، خانواده، عشق و صمیمیت از جمله منابع و عوامل اجتماعی شادی می باشد. (مایرز، ۲۰۰۱) از منابع و عوامل اقتصادی شادی می توان به کار، درآمد، ثروت، رفاه اجتماعی، توسعه اقتصادی و رشد درآمد ملی اشاره کرد. (مورفی و آتاناسو، ۱۹۹۹ و زیمرمن و کتان، ۲۰۰۵) حضور در مراسم و اماکن مذهبی، ارتباط با خدا، اعتقاد به اصول و فروع دین و توجه به معنویات از جمله منابع و عوامل مذهبی و معنوی شادی می باشد. (موکرجی و بران، ۲۰۰۵، و للکس، ۲۰۰۶) و از عوامل فرهنگی، می توان از توسعه علمی و فرهنگی، تحصیلات، هنر و رسانه های جمعی نام برد. تفریح و نحوه گذران اوقات فراغت از منابع و عوامل شادی است که دارای جنبه های روانی، جسمانی، اجتماعی و فرهنگی می باشد. (آرگایل، ۱۹۹۶ به نقل از نشاط دوست، کلانتری، مهرابی، پالاهنگ، ۱۳۸۸)

شکوری، احمدی و اسماعیل زاده (۱۳۹۲) پژوهشی با هدف بررسی جامعه شناختی مؤلفه های تاثیرگذار بر نشاط اجتماعی در بین جوانان شهر پیرانشهر انجام دادند. یافته ها نشان داد که کمتر از نیمی از افراد مورد مطالعه از نشاط اجتماعی بالایی برخوردار بودند. تحلیل داده ها نیز حاکی از آن بود که کلیه متغیرهای مستقل تحقیق به غیر از جنسیت، رابطه معناداری با نشاط اجتماعی دارند. برخلاف متغیرهای امید به آینده، مقبولیت اجتماعی، ارضای نیازهای عاطفی، پابندی به معتقدات دینی، احساس امنیت اجتماعی و نشاط اجتماعی که رابطه مثبت و مستقیمی را با نشاط آشکار ساختند، احساس محرومیت اجتماعی، کمبود امکانات فراغتی و نشاط اجتماعی رابطه منفی و معکوس را نشان دادند. تحلیل های همبستگی هم گویای آن بود که سه متغیر امید به آینده، امکانات فراغتی و پابندی به معتقدات دینی بیش از سایر متغیرها بر نشاط افراد مورد مطالعه تاثیر دارند و متغیرهای کمبود امکانات فراغتی، احساس محرومیت نسبی و امنیت اجتماعی در رتبه ی بعدی قرار دارند.

در تحقیق نشاط دوست و همکاران (۱۳۸۸) نتایج نشان داد عوامل مرتبط با شادکامی کارکنان شرکت فولاد مبارکه به ترتیب میزان ارتباط عبارت بودند از: رضایت از زندگی، خوش بینی، رضایت از خانواده، ورزش، رضایت شغلی، مهمانی رفتن و مهمانی دادن، فعالیت هنری، مطالعه، مسافرت و ایمان قلبی به خدا. همچنین، عواملی که ارتباط منفی با شادکامی داشتند، به ترتیب میزان تأثیرگذاری منفی عبارت بودند از:

بیماری عصبی، استرس شغلی و مراجعه به مشاور که نشانگر مشکلات روانشناختی و خانوادگی. در پژوهشی دیگر که هزار جریبی و آستین فشان (۱۳۸۸) به بررسی عوامل موثر بر نشاط اجتماعی پرداختند، نتایج نشان داد احساس نشاط اجتماعی، میزان امید به آینده، میزان ارضای نیازها، نگرش مثبت به فضای اخلاق عمومی پاسخگویان در سطح متوسط و در مقابل، احساس همبستگی اجتماعی، احساس امنیت و احساس عدالت اجتماعی در سطح پایینی ارزیابی شده است. همچنین، میزان پایداری به ارزش های دینی در بین پاسخگویان در سطح بالایی قرار دارد و متغیرهای مستقل این تحقیق (امید به آینده، احساس مقبولیت در نزد دیگران، پایداری به معتقدات دینی، احساس عدالت توزیعی، فضای مناسب اخلاق عمومی، احساس بیگانگی اجتماعی و سن) همگی غیر از دو مورد آخر با متغیر وابسته (میزان نشاط اجتماعی) رابطه معنا داری دارند. همچنین نشان داده شد که هرچقدر افراد یک جامعه در رسیدن به اهداف مورد انتظار خود موفق باشند، رضایت ذهنی آنان بالا می رود و این امر سبب افزایش نشاط آنان خواهد شد. در مطالعه چلبی (۱۳۸۳) نیز نشان داده شد که باگسترش روابط و سرمایه اجتماعی، یأس اجتماعی، احساس عجز و احساس تنهایی کاهش می یابد و برعکس، کاهش یا تضعیف روابط و سرمایه اجتماعی (انزوای اجتماعی) زمینه مساعدی برای تقویت یأس اجتماعی، احساس عجز و احساس تنهایی فراهم می سازد.

بررسی پیشینه پژوهشی نشان می دهد که مطالعات و پژوهش های انجام شده در مورد این موضوع، هم از حیث تعداد و هم به لحاظ کیفیت و عمق محتوایی چندان جامع و قابل توجه نیستند. بعلاوه، تحقیقات پیشین به صورت پراکنده عوامل موثر بر شادی اجتماعی را بررسی نموده و حتی ممکن است برخی از عوامل مهم نادیده انگاشته شده باشند. با توجه به این امر و همچنین اهمیت این متغیرها در زندگی افراد و پیامدهای مثبت و منفی این متغیرها بر کیفیت زندگی و سلامت روانشناختی افراد، از یک سو و جوان بودن جمعیت ایران و نقش سازنده جوانان در کشور، این نکته مهم را یادآوری می کند که کشور در شرایط حساسی به سر می برد و در صورتی که این قشر دچار ضعف، ناامیدی و سردرگمی و بی اعتنائی شوند سلامت جامعه مورد تهدید قرار می گیرد. پس ضروری می نماید که بررسی های بیشتری در این حیطه انجام شود و این متغیرها و عوامل موثر بر آنها از زوایا و دیدگاه های مختلف مورد بررسی قرار گیرند. در جهت نیل به این اهداف پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به سوالات زیر است:

چه عواملی بر شادی اجتماعی جوانان موثر هستند؟

چه عواملی بر یأس اجتماعی جوانان موثر هستند؟

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر یک تحقیق کیفی و مبتنی بر روش شناسی تفسیری است. اهداف عمده پژوهش های کیفی توصیف پدیده ها، تدوین فرضیه، درک روابط بین پدیده ها و فرآیندها و در نهایت، ایجاد نظریه می باشد. (عابد سعیدی، امیرعلی اکبری، ۱۳۸۱) سه روش عمده جمع آوری اطلاعات در تحقیقات کیفی شامل مصاحبه، مشاهده و استفاده از مدارک می باشد. مصاحبه های کیفی ممکن است به عنوان یک استراتژی اصلی یا همراه با مشاهده استفاده شود. در مصاحبه های کیفی معمولاً از سئوالات باز که مناسب افراد با ویژگی های مختلف می باشد، استفاده می گردد. سه نوع مصاحبه کیفی عبارت اند از: مصاحبه

های غیر رسمی و مکالمه ای، مصاحبه های نیمه سازمان یافته و مصاحبه های غیر سازمان یافته یا عمیق. در پژوهش حاضر، از تکنیک مصاحبه و سوالات باز پاسخ برای کسب اطلاعات لازم استفاده گردید. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه جوانان (ورزشکاران، مشاغل آزاد، کارمندان، بیکاران، پشت کنکوری ها، معتمدان و دانشجویان) و صاحب نظران (اساتید گروه روانشناسی و جامعه شناسی که دارای حداقل دو سال سابقه کار در حوزه پژوهشی جوانان و دارای کتاب در این حیطه بوده اند) شهر تهران بود. برای انتخاب نمونه آماری از نمونه گیری مبتنی بر هدف و برای تعیین حجم نمونه از روش اشباع داده ها استفاده گردید. از میان مناطق تهران، مناطق ۱۲، ۱۴ و ۱۵ انتخاب شدند و نمونه گیری جوانان از این مناطق به عمل آمد. حجم نمونه انتخاب شده ۶۰ نفر بود که ۴۷ نفر از جوانان و ۱۳ نفر از متخصصان در این حجم نمونه قرار گرفتند. ابزار استفاده شده در این پژوهش، مصاحبه نیمه ساختار یافته ای بود که توسط پژوهشگر طراحی و توسط تعدادی از اساتید مورد تایید و بازنگری قرار گرفت. در جداول زیر مشخصات گروه های مصاحبه شونده ارائه گردیده است.

جدول ۱: مشخصات صاحب نظران مصاحبه شونده

ردیف	سن	تحصیلات	درجه علمی	سنوات فعالیت در حوزه جوانان
۱	۶۱	دکترای تخصصی	مربی	۱۵
۲	۶۵	دکترای تخصصی	استاد دانشگاه	۴۰
۳	۴۹	دکترای تخصصی	استادیار دانشگاه	۲۴
۴	۴۵	دکترای تخصصی	استادیار دانشگاه	۱۴
۵	۲۸	دکترای حرفه ای	درمانگر اعتیاد	۴
۶	۴۹	کارشناسی ارشد	مربی	۱۲
۷	۴۲	کارشناسی ارشد	مربی	۱۶
۸	۵۱	کارشناسی ارشد	مدرس دانشگاه	۱۰
۹	۳۶	کارشناسی ارشد	مربی	۱۲
۱۰	۴۹	کارشناسی ارشد	مربی	۱۲
۱۱	۳۸	کارشناسی ارشد	مربی	۹
۱۲	۴۵	کارشناسی ارشد	مدرس دانشگاه	۱۲
۱۳	۲۴	کارشناسی	مدیر	۳

جدول ۲: مشخصات گروه های جوانان مصاحبه

ردیف	گروه	محدوده سنی	تعداد
۱	ورزشکاران	۲۹-۲۱	۵
۲	مشاغل آزاد	۳۰-۲۰	۸
۳	کارمندان	۳۰-۲۵	۱۰
۴	بیکاران	۲۹-۲۰	۱۵
۵	پشت کنکوری ها	۲۱-۱۸	۸
۶	معتادین	۲۵-۲۱	۵
۷	دانشجویان	۲۶-۱۹	۹

داده های حاصل از مصاحبه ها با تکنیک تحلیل محتوا- شامل مجموعه روش هایی که برای تحلیل متون نوشتاری حاصل از مصاحبه به کار می رود و متن مصاحبه ها بعد از چندین بار بازخوانی دقیق توسط پژوهشگر، به صورت سیستم کدگذاری باز برای تولید طبقه های اولیه مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرند- تجزیه و تحلیل شد؛ به طوری که ابتدا متن مصاحبه ها به واحدهای معنایی تقسیم و در مرحله بعد خلاصه شده و به کدهایی تبدیل شدند. کدهای مختلف بر اساس تفاوت ها و شباهت هایشان با هم مقایسه و به طبقه هایی دسته بندی شدند. در این مرحله، طبقه های اولیه توسط پژوهشگر جهت رسیدن به درونمایه ها مورد بحث و بازنگری قرار گرفتند و به منظور افزایش اعتبار و مقبولیت داده ها از تحلیل همزمان داده ها، رسیدگی و مشاهده مداوم، توصیف دقیق و عمیق و بازنگری ناظرین استفاده شد.

یافته های پژوهش

در پاسخ به سوال اول تحقیق در مورد عوامل موثر بر شادی اجتماعی جوانان، پس از بررسی مصاحبه های صورت گرفته با جوانان و تدوین کدهای اولیه، معلوم شد که در تمامی پاسخ های جمع آوری شده بر اساس کدهای مفهومی مشخص و قابل تقسیم بندی، ۱۰ طبقه برای عوامل موثر بر شادی اجتماعی قابل تصور است. این ۱۰ طبقه در قالب دو درون مایه اصلی قرار می گیرند: درون مایه اول یا عوامل بیرونی که ۶ طبقه را در خود جای می دهد و درون مایه دوم یا عوامل درونی که ۴ طبقه را در بر می گیرد.

جدول ۳: درونمایه و طبقه بندی های عوامل موثر بر شادی اجتماعی حاصل تحلیل مصاحبه با جوانان

درونمایه	طبقه	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تراکمی
عوامل بیرونی	مسائل اقتصادی	۵۶	۲۱/۹	۲۱/۹
	مسائل خانوادگی	۲۸	۱۰/۹	۳۲/۸
	وضعیت اشتغال و بیکاری	۳۴	۱۵/۲	۴۸
	ازدواج	۳۱	۱۰/۲	۵۷
	تعاملات بین فردی	۲۷	۹	۶۶
	تفریح و سرگرمی	۲۴	۷/۴	۷۳/۴
عوامل درونی	سلامتی	۱۲	۹	۸۳/۶
	رضایت شخصی	۱۵	۳/۴	۸۷/۹
	باورهای مذهبی	۲۲	۶/۶	۹۴/۵
	شخصیت	۱۰	۵/۵	۱۰۰

همانطور که در نتایج پژوهش به دست آمده و در جدول شماره ۳ نشان داده شده، مسائل اقتصادی به عنوان مهمترین عامل در شادی اجتماعی مطرح شده است. پس از مسائل اقتصادی، وضعیت اشتغال و بیکاری است که می تواند نقش موثری بر نشاط اجتماعی داشته باشد.

در ادامه برای بررسی عوامل موثر بر شادی اجتماعی جوانان از نظر متخصصان، نتایج مصاحبه با آنها مورد تحلیل قرار گرفت. پس از تدوین کد های اولیه در این بخش، معلوم شد که در کلیه پاسخ های جمع آوری شده بر اساس کدهای مفهومی، ۱۳ طبقه برای عوامل موثر بر شادی اجتماعی قابل تصور است. این ۱۳ طبقه در قالب دو درون مایه اصلی قرار می گیرند: درون مایه اول یا عوامل بیرونی که ۷ طبقه را در خود جای می دهد و درون مایه دوم یا عوامل درونی که ۶ طبقه را به خود اختصاص داده است. در ادامه، طبقه بندی درون مایه ها و طبقه ها بر حسب فراوانی و درصد فراوانی آن ها مشخص شده است.

جدول ۴: درونمایه و طبقه بندی های عوامل موثر بر شادی اجتماعی حاصل تحلیل مصاحبه با متخصصان

درونمایه	طبقه	فراوانی	درصد فراوانی
عوامل بیرونی	وضعیت اشتغال	۱۳	۲۰
	مسائل خانوادگی و ازدواج	۱۲	۱۸
	مسائل مادی	۱۰	۱۵
	تعاملات بین فردی و احترام متقابل	۹	۱۴
	امنیت اجتماعی و شایسته سالاری	۹	۱۴
	مشارکتهای گروهی	۸	۱۲
	عوامل فرهنگی	۵	۷

۲۱	۱۳	داشتن هدف و رضایت خاطر درونی	عوامل درونی
۱۹	۱۲	داشتن دید مثبت نسبت به خود	
۱۶	۱۰	هویت و امید به زندگی	
۱۶	۱۰	پویایی فکری	
۱۴	۹	سفر و تفریح	
۱۴	۹	ورزش و تحرک جسمی	

در پاسخ به سوال دوم تحقیق در مورد عوامل موثر بر یاس اجتماعی جوانان، پس از بررسی مصاحبه های صورت گرفته با جوانان و تدوین کد های اولیه در این بخش، معلوم شد که در کلیه پاسخ های جمع آوری شده بر اساس کدهای مفهومی، ۱۲ طبقه برای عوامل موثر بر یاس اجتماعی قابل تصور است. این ۱۲ طبقه نیز همانند نشاط در قالب دو درون مایه اصلی قرار می گیرند: درون مایه اول یا عوامل بیرونی که ۷ طبقه را در خود جای می دهد. درون مایه دوم یا عوامل درونی که ۵ طبقه را به خود اختصاص داده است. طبقه بندی درون مایه ها و طبقه ها بر حسب فراوانی و درصد فراوانی آن ها در ادامه آمده است.

جدول ۵: درونمایه و طبقه بندی های عوامل موثر بر یاس اجتماعی حاصل تحلیل مصاحبه با جوانان

درصد تراکمی	درصد فراوانی	فراوانی		
۱۸/۲	۱۸/۲	۴۸	مسائل اقتصادی	عوامل بیرونی
۳۱/۸	۱۳/۶	۳۶	شرایط و جو خانوادگی	
۴۶/۶	۱۴/۸	۳۹	وضعیت اشتغال و بیکاری	
۵۲/۷	۶/۱	۱۶	عدالت اجتماعی	
۵۹/۸	۷/۲	۱۹	تعاملات بین فردی	
۶۴/۸	۴/۹	۱۳	ازدواج	
۷۰/۱	۵/۳	۱۴	تفریح	
۷۶/۱	۶/۱	۱۶	انگیزش	عوامل درونی
۸۶	۹/۸	۲۶	اعتقادات مذهبی	
۹۱/۷	۵/۷	۱۵	رضایت شخصی	
۹۶/۲	۴/۵	۱۲	سلامت	
۱۰۰	۳/۸	۱۰	شخصیت	

همان طور که در جدول شماره ۵ ملاحظه می شود مسائل اقتصادی - همانند نشاط اجتماعی - به عنوان مهمترین عامل در یاس اجتماعی مطرح شده است. پس از مسائل اقتصادی، وضعیت اشتغال و بیکاری و اعتقادات مذهبی است که می تواند نقش موثری بر یاس اجتماعی داشته باشد.

در ادامه، برای بررسی عوامل موثر بر یاس اجتماعی جوانان از نظر متخصصان، نتایج مصاحبه با متخصصین مورد تحلیل قرار گرفت. پس از تدوین کدهای اولیه در این بخش، معلوم شد که در کلیه پاسخ های جمع آوری شده بر اساس کدهای مفهومی، ۱۳ طبقه برای عوامل موثر بر شادی اجتماعی قابل تصور است. این ۱۳ طبقه در قالب دو درون مایه اصلی قرار می گیرند: درون مایه اول یا عوامل بیرونی که ۷ طبقه را در خود جای می دهد و درون مایه دوم یا عوامل درونی که ۶ طبقه را به خود اختصاص داده است. در ادامه، طبقه بندی درون مایه ها و طبقه ها بر حسب فراوانی و درصد فراوانی آن ها مشخص شده است.

جدول ۶: درونمایه و طبقه بندی های عوامل موثر بر شادی اجتماعی

درونمایه	طبقه	فراوانی	درصد فراوانی
عوامل بیرونی	وضعیت اشتغال	۱۳	۲۰
	مسائل خانوادگی و ازدواج	۱۲	۱۸
	مسائل مادی	۱۰	۱۵
	تعاملات بین فردی و احترام متقابل	۹	۱۴
	امنیت اجتماعی و شایسته سالاری	۹	۱۴
	مشارکتهای گروهی	۸	۱۲
	عوامل فرهنگی	۵	۷
عوامل درونی	داشتن هدف و رضایت خاطر درونی	۱۳	۲۱
	داشتن دید مثبت نسبت به خود	۱۲	۱۹
	هویت و امید به زندگی	۱۰	۱۶
	پویایی فکری	۱۰	۱۶
	سفر و تفریح	۹	۱۴
	ورزش و تحرک جسمی	۹	۱۴

بحث و نتیجه گیری

برای بررسی عوامل موثر بر شادی و یاس جوانان، نظرات جوانان و صاحب نظران طبقه بندی شدند. جوانان به عوامل بیرونی چون: مشکلات اقتصادی، موضوع اشتغال و وجود بیکاری، دشواری در شرایط ازدواج، وجود مسائل مختلف خانوادگی، تعاملات بین فردی، تفریح با اولویت بالاتر و به باورهای مذهبی، رضایت از زندگی، سلامت فرد و موضوعات مربوط به شخصیت به عنوان اولویت های بعدی که می توانند در ایجاد شادی و نشاط اثر گذار باشند، اشاره کرده اند. از نظر جوانان، مسایل اقتصادی، اشتغال و شرایط ازدواج از اولویت های بالاتری برخوردار بودند و شاید

با در نظر گرفتن نظریه مازلو در شادی اجتماعی بتوان گفت که نیازهای بدنی و فیزیولوژیک که اولین طبقه در سلسله نیازها هستند و اگر برآورده نشود، فرد به مراحل بعد وارد نمی شود، با کمک مسایل اقتصادی قابل گذر هستند. هر فرد برای رفع نیازهای جسمانی و بدنی خود نیازمند داشتن حداقل امکانات اقتصادی است و این خود نیازمند داشتن شغل می باشد. ازدواج و تشکیل خانواده هم که نیاز به عشق و محبت، دوست داشتن و دوست داشته شدن را در افراد برآورده می کند، از نیازهای مراحل بعد است و پس از آن، نیاز به احترام و پذیرش برای برآورده شدن احتیاج به روابط اجتماعی و خانوادگی قرار دارد که به نظر می رسد با افزایش میزان روابط اجتماعی و رفت و آمدهای خانوادگی و دسته جمعی بر میزان شادی مردم افزوده می شود. تفریح، تاثیر زیادی بر همه جنبه های سلامتی بخصوص عاطفه مثبت و سلامت روانی و جسمی و تا اندازه ای بر خود شادی دارد. فواید تفریح بر شادمانی را می توان تا حدودی به وسیله رضایت مندی اجتماعی که از طریق تفریح حاصل می شود، توضیح داد. به نظر می رسد که این نظریه بتواند اولویت های جوانان را توجیه کند. در عوامل درونی برای جوانان، مذهب بالا ترین رتبه را داشت. شاید آرامش خاطری که به سبب اعتقاد به مذهب یا دینی خاص در فرد ایجاد می شود- به واسطه این که او را به یک منبع فنا نشدنی متصل می کند و هستی او را در گستره ای فراتر از زندگی مادی در نظر می گیرد- باعث کاهش نگرانی های او می شود. (کشاورز و وفاییان، ۱۳۸۶)

به طور کلی، در جوانان عوامل درونی اولویت های کمتری داشتند، این درحالی است که صاحب نظران، زمینه های درونی را دارای اولویت بالاتری برای ایجاد شادی در جوانان دانستند و به وجود هدف در زندگی، پویایی فکری و عوامل شخصیتی تأکید بیشتری نهادند و از میان عوامل بیرونی، تنها اشتغال و پس از آن ازدواج جوانان را حائز اهمیت و اولویت دانستند. به اعتقاد آنها اگر افراد در زندگی اهداف مشخصی داشته باشند در جهت رسیدن به آن برنامه ریزی کرده و زندگی آنها معنا دار شده و یک احساس رضایت درونی از خود و زندگی پیدا می کنند. احساسات مثبت در افراد ایجاد نگرش های مثبت می کند و اگر جوانان از خود احساس خوبی داشته باشند، نگرشی مثبت تر به زندگی و دیگران داشته و از ارتباطات خود بیشتر احساس رضایت می کنند و شادتر می شوند. از نظر آنها عامل بیرونی که می تواند در شادی موثر باشد، اشتغال افراد است که علاوه بر برآورده کردن نیازهای افراد احساس بهتر و مثبتی نسبت به خود فرد در او ایجاد می کند و این احساسات و عواطف مثبت، شادی فرد را افزایش می دهد.

جوانان از میان عوامل موثر بر ایجاد یأس اجتماعی، بر عوامل بیرونی یعنی، شرایط اقتصادی، فقدان شغل یا امنیت شغلی، شرایط خانوادگی تعاملات بین فردی، بی عدالتی اجتماعی تأکید و اولویت بالاتری قائل شدند و در میان طبقاتی که تحت عنوان عوامل درونی طبقه بندی و ارزش گذاری شدند به جز ضعف باورهای مذهبی، بقیه موارد مانند رضایت شخصی، انگیزش و مولفه های شخصیتی ارزش نسبتاً کمتری به عنوان ایجاد کننده های یأس اجتماعی یا همان عوامل منفی در بحث شادی و نشاط اجتماعی قائل شده اند. بیکاری بر هر جنبه ای از شادمانی از قبیل عاطفه ی مثبت، رضایت از زندگی و عاطفه ی منفی تاثیرگذار است. همچنین افسردگی، خودکشی، بی تفاوتی و عزت نفس پایین، از پیامدهای بیکاری می باشد که جنبه های مختلف شادمانی پایین هستند (آرگایل، ۲۰۰۱).

در این بخش، صاحب نظران، باز هم عوامل درونی را دارای اهمیت بالاتری دانستند و به جز موضوع ناامنی شغلی و بیکاری، عوامل درونی مانند هویت و مولفه های شخصیتی، بدبینی و ناامیدی از آینده و رضایت

از زندگی را برای ایجاد یأس اجتماعی موثرتر برآورد کردند. به اعتقاد آنها، نگرش افراد می تواند در ایجاد احساس یأس و ناامیدی موثر باشد؛ چنان که افراد بدبین نسبت به خود، دیگران و دنیا ادراکی منفی دارند و این باعث می شود چندان احساس امنیت و رضایت نداشته باشند. در واقع، چون عواطف منفی بیشتری دریافت کنند، از میزان شادی در آنها کاسته و بر میزان ناامیدی شان افزوده می شود.

در جمع بندی نظرات صاحب نظران و جوانان می توان عواملی مانند اشتغال، ازدواج و موضوعات مربوط به خانواده و در نهایت، ثبات اقتصادی را در ایجاد نشاط اجتماعی در جوانان حائز اهمیت بیشتری دانست. نشاط دوست و همکاران (۱۳۸۸) به مسائل خانوادگی، اشتغال، رضایت شخص از زندگی و باورهای مذهبی در ایجاد شادکامی اشاره می کنند که چهار عامل از عوامل مشخص شده در تحقیق حاضر است و از این جهت در این موارد، همسویی وجود دارد. در تحقیق دپدري (۱۹۹۹) رابطه معنا داری میان احساس رضایت از زندگی و احساس شادمانی به دست آمد که تاحدودی با عوامل حاصله از پژوهش حاضر نیز همخوانی دارد. هزار جریبی و آستین افشان (۱۳۸۸) به پنج مورد به عنوان عوامل موثر بر نشاط اجتماعی اشاره کرده اند که از میان آنها تنها پابندی به معتقدات دینی با یافته های تحقیق حاضر مشترک بود. از سوی دیگر، آنها عوامل امید به آینده و احساس مقبولیت اجتماعی، احساس عدالت توزیعی و اخلاق عمومی را نیز معرفی کرده اند که با یافته های پژوهش حاضر همخوانی ندارد. در مورد عوامل منفی که ممکن است در افزایش یأس اجتماعی اثرگذار باشند نیز می توان نظرات کلی پاسخ گویان در هر دو گروه را به این ترتیب جمع بندی کرد که اشتغال، میزان مشارکت در جمع و نوع تعاملات بین فردی، برخی مولفه های شخصیتی، باورها و اعتقادات مذهبی که امید به آینده ای بهتر را در ذهن فرد تقویت می کند، دریافت منفی اشخاص از میزان عدالت اجتماعی و بی ثباتی اقتصادی مهمترین عوامل شناخته می شوند. در این وجه، یافته های این تحقیق به ویژه در مورد مسائل مربوط به بی ثباتی شغلی و بیکاری با آنچه نشاط دوست و همکاران (۱۳۸۸) در تحلیل عوامل منفی مرتبط با شادکامی گزارش کرده اند، مشابهت دارد. چلبی (۱۳۸۳) در تحقیق خود به احساس تنهایی و تضعیف روابط اجتماعی به عنوان عوامل برجسته اثرگذار بر یأس اجتماعی اشاره کرده است که از این جهت با آنچه پاسخ گویان تحقیق حاضر در مورد تعاملات اجتماعی عنوان کرده اند همسوست. نتایج مشابهی در مورد تأثیر تعاملات اجتماعی در تحقیقی که فیض الهی و همکاران (۱۳۸۹) در مورد دانشجویان انجام داده اند نیز به دست آمده است.

منابع

- چلبی، مسعود و امیرکافی، مهدی (۱۳۸۳) "تحلیل چندسطحی انزوای اجتماعی". مجله جامعه شناسی. ۳.
- خوش کنش، ابوالقاسم و کشاورز افشار، حسین (۱۳۸۷) "رابطه شادکامی و سلامت روانی دانشجویان". مجله اندیشه و رفتار. ۷، ۲.
- خورشیدی، رضا (۱۳۹۲) "نظریه نشاط اجتماعی". رشد آموزش علوم اجتماعی. ۱۶، ۳.
- شکوری، علی؛ احمدی، هیوا و اسماعیل زاده، خالد (۱۳۹۲) "مطالعه نشاط اجتماعی و عوامل مرتبط با آن در بین جوانان (مورد مطالعه: شهر پیرانشهر)". جامعه شناسی جوانان. ۲، ۳.
- ضیغمی محمدی، شراره و تجویدی، منصوره (۱۳۹۰) "ارتباط سلامت معنوی با ناامیدی و مهارت اجتماعی نوجوانان مبتلا به تالاسمی ماژور". مراقبت های نوین. ۸، ۳، ۳۱.
- عابد سعیدی، ژیلا و امیر علی اکبری، صدیقه (۱۳۸۱) روش تحقیق در علوم پزشکی و بهداشت. تهران: سالمی
- فضل الهی، سیف الله؛ جهانگیر اصفهانی، نرگس و حق گویان، زلفا (۱۳۸۹) "سنجش میزان و عوامل مؤثر بر شادی دانشجویان پردیس قم دانشگاه تهران". ۴، ۳.
- کار آلان (۲۰۰۴) روانشناسی مثبت. حسن پاشا شریفی و جعفر نجفی زند. چاپ اول، تهران: انتشارات سخن.
- کشاورز، امیر و وفاییان، محبوبه (۱۳۸۶) "بررسی عوامل تاثیرگذار بر میزان شادکامی". اندیشه و رفتار (روانشناسی کاربردی). ۲، ۵.
- نشاط دوست، حمید طاهر؛ مهرابی، حسینعلی؛ کلاتری، مهرداد؛ پالهنک، حسین و سلطانی، ایرج (۱۳۸۶) "تعیین عوامل مؤثر بر شادکامی همسران کارکنان شرکت فولاد مبارکه شهر اصفهان". فصلنامه خانواده پژوهی. ۳، ۱۱.
- هزار جریبی، جعفر و آستین افشان، پروانه (۱۳۸۸) "بررسی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی (با تأکید بر استان تهران)". جامعه شناسی کاربردی. ۲۰، ۳۳.
- Ahmadi, T., Pirhayti, S. (2012) "The Effect of the Selected Exercise on Male Students' Happiness and Mental Health". Social and Behavioral Sciences. 46, 2702-2705.
- Argyle, M. & Lu, L. (2001) The psychology of happiness. London: Rutledge
- Chamorro-Premuzic, T., Bennett, B. & Furnham, A. (2007) "The happy personality: Mediational role of trait emotional intelligence". Personality and Individual Differences. 42. 1633- 1639.
- Cheng, H., Furnham (2007) "Personality, self-esteem, and demographic

predictions of happiness and depression". Personality and Individual Differences. 34, 921-942.

- Joshanloo, M. (2013)"**The influence of fear of happiness beliefs on responses to the satisfaction with life scale**". Personality and Individual Differences. 54, 5, 647-651.
- Mookerjee, R. & Beron, K. (2005) "**Gender, religion and happiness**". The Journal of Socio-Economics. 34.685-674 .
- Murphy, G.C. & Athanasoud. J. A. (1999)" **The effect of unemployment on mental health**". Journal of Occupational and Organizational Psychology.72. 83-99.
- Peir'o, P. (2006)" **Happiness, satisfaction and socio-economic conditions: Some international evidence**".The Journal of Socio- Economics. 35. 348-365.
- Sarracino, F. (2013)" **Determinants of subjective well-being in high and low income countries: Do happiness equations differ across countries?**". The Journal of Socio-Economics. 42, 2013, 51-66
- Scioli, A., Ricci, M., Nygen, T., Scioli, E, R. (2011)" **Hope: Its nature and measurement**". Psychology of Religion and Spirituality , 3(2) :78-97.
- Snyder, C.R., Lopez, S.J. (2005) **Hand book of Positive Psychology**. Oxford University press. 125-170.
- Valois, R.F., Zullig, K.J., Huebner, E.S., Drane, J.W. (2004) "**Physical Activity Behaviors and Perceived Life Satisfaction among Public High School Adolescents**". Journal of School Health.74 : 59-65.
- Yip, P., Cheung Y. (2006) "**Quick assessment of hopelessness: a cross-sectional study Health**". Qual Life Outcomes. (1). 4-13.
- You, S., Furlong, M. J. Felix, E., Sharkey, J. D., & Tanigawa, D. (2008) "**Relations among school connectedness, hope, life satisfaction, and bully victimization**". Psychology in the schools.vol.45(5).
- Zimmerman, F.J. & Katon, W. (2005) "**Socioeconomic status, depression disparities, and financial strain: what lies behind the income-depression relationship?**". Health Economic. Chi Chester:14. 12. P. 1197.

پیوست ۱

فرم مصاحبه با صاحب نظران

بسمه تعالی

استاد گرامی باتوجه به اهمیت وقت حضرت عالی و این که قبول زحمت فرمودید و نظرات ارزشمند خود را در اختیار من قرار دادید کمال تشکر را دارم . ضمناً خود را موظف می دانم نتایج پژوهش را به خدمتتان ارسال نمایم.

نام و نام خانوادگی :	سن :	جنس :	رتبه علمی :
تحصیلات :	رشته :	سنوات کار در حوزه جوانان :	

شادی اجتماعی: عبارت است از احساسات مثبت اعم از رضایت خاطر و احساس نشاط فرد که برخاسته از محیط زندگی، شرایط اجتماعی، جایگاه اجتماعی و تعاملات بین فردی وی باشد.

یاس اجتماعی: عبارت است از احساسات منفی اعم از احساس سرخوردگی و بی انگیزگی فرد که برخاسته از محیط زندگی، شرایط اجتماعی، جایگاه اجتماعی و تعاملات بین فردی وی باشد.

به نظر حضرتعالی با توجه به تعریف شادی اجتماعی، چه عواملی بر شادی اجتماعی جوانان تاثیر می گذارند؟

به نظر حضرتعالی با توجه به تعریف یاس اجتماعی، چه عواملی بر یاس اجتماعی جوانان تاثیر می گذارند؟

آیا روابط و تعاملات اجتماعی بر شادی و یاس اجتماعی جوانان تاثیری دارد اگر بلی با چه ساز و کار و فرایندی؟

آیا ویژگی های جمعیت شناختی نظیر (سن، جنس، تاهل، تحصیلات، شغل) بر شادی و یاس اجتماعی جوانان تاثیری دارد؟ اگر بلی با چه ساز و کار و فرایندی؟

آیا وضعیت اقتصادی بر شادی و یاس اجتماعی جوانان تاثیری دارد؟ اگر بلی با چه ساز و کار و فرایندی؟

آیا ورزشهای ملی مثل والیبال و فوتبال تاثیری بر شادی و یاس اجتماعی جوانان دارد؟ اگر بلی با چه ساز و کار و فرایندی؟

آیا اماکن تفریحی و سرگرمی بر شادی و یاس اجتماعی جوانان تاثیری دارد؟ اگر بلی با چه ساز و کار و فرایندی؟

شما به عنوان یک صاحب نظر در حوزه جوانان چه راهکاری برای افزایش شادی اجتماعی دارید؟ در نهایت هر آنچه را که مدنظر شما صاحب نظر گرامی در خصوص شادی و یاس اجتماعی جوانان می باشد را بیان بفرمایید.

باتشکر از شما استاد گرامی که بنده را در اجرای پایان نامه ام همراهی و راهنمایی فرموده اید.

پیوست ۲

فرم مصاحبه با جوانان

بسمه تعالی

علل و عوامل موثر بر شادی و یأس اجتماعی

نام و نام خانوادگی : سن : جنس :
تحصیلات : رشته : شغل :

شادی اجتماعی: عبارت است از احساسات مثبت اعم از رضایت خاطر و احساس نشاط فرد که برخاسته از محیط زندگی، شرایط اجتماعی، جایگاه اجتماعی و تعاملات بین فردی وی باشد.

یأس اجتماعی: عبارت است از احساسات منفی اعم از احساس سرخوردگی و بی انگیزگی فرد که برخاسته از محیط زندگی، شرایط اجتماعی، جایگاه اجتماعی و تعاملات بین فردی وی باشد.

به نظر شما با توجه به تعریف شادی اجتماعی، چه عواملی بر شادی اجتماعی جوانان تاثیر دارد؟

به نظر شما با توجه به تعریف یأس اجتماعی، چه عواملی بر یأس اجتماعی جوانان تاثیر دارد؟

آیا روابط و تعاملات اجتماعی بر شادی و یأس اجتماعی جوانان تاثیری دارد اگر بلی چگونه؟

آیا ویژگی های جمعیت شناختی نظیر (سن، جنس، تاهل، تحصیلات، شغل) بر شادی و یأس اجتماعی جوانان تاثیری دارد؟ اگر بلی چگونه؟

آیا وضعیت اقتصادی بر شادی و یأس اجتماعی جوانان تاثیری دارد؟ اگر بلی به چه میزان و چگونه؟

آیا ورزش های ملی مثل والیبال و فوتبال تاثیری بر شادی و یأس اجتماعی جوانان دارد؟ اگر بلی چگونه؟

آیا اماکن تفریحی و سرگرمی بر شادی و یأس اجتماعی جوانان تاثیری دارد؟ اگر بلی به چه میزان و چگونه؟

شما به عنوان یک جوان در حوزه جوانان چه راهکاری برای افزایش شادی اجتماعی دارید؟

به نظر شما بین نمره صفر تا صد چه نمره ای به میزان شادی اجتماعی جوانان تعلق می گیرد؟

خیلی کم (۰-۲۰) کم (۲۰-۴۰) متوسط (۴۰-۶۰) زیاد (۶۰-۸۰) خیلی زیاد (۸۰-۱۰۰)

تاثیر آموزش مهارت خودتنظیمی بر شادکامی، راهبردهای یادگیری و باورهای انگیزشی دانش آموزان

مهر انگیز پیوسته گر^۱

سیده افروز موسوی^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۶/۲۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۲/۱۰/۳

هدف از پژوهش حاضر، یافتن تاثیر آموزش مهارت های خود تنظیمی بر شادکامی دانش آموزان دختر مقطع اول دبیرستان بود. روش پژوهش نیمه آزمایشی با طرح پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری با گروه کنترل بود. نمونه آماری پژوهش شامل ۳۰ نفر دانش آموز بود که به صورت تصادفی در دو گروه آزمایشی و کنترل قرار گرفتند. ابزارهای پژوهش، پرسشنامه شادکامی آکسفورد و پرسشنامه راهبردهای یادگیری خود تنظیمی پینترچ (MSLQ) بود. گروه آزمایش در شش جلسه آموزش مهارت های خود تنظیمی شرکت نمود، ولی گروه کنترل هیچ گونه مداخله ای دریافت نکرد. برای تحلیل داده ها از تحلیل واریانس با اندازه گیری مکرر و آزمون t مستقل استفاده شد. نتایج نشان داد که بین دو گروه (در نمره شادکامی) تفاوت معناداری وجود دارد؛ ($P < 0.0001$) بدین صورت که آموزش مهارت های خود تنظیمی، میزان شادکامی دانش آموزان را افزایش داده و این حالت بعد از گذشت یک ماه نیز حفظ شده بود. همچنین، گروه آزمایش نسبت به گروه کنترل، عملکرد بهتری در باورهای انگیزشی و راهبردهای یادگیری خود تنظیمی نشان دادند.

واژگان کلیدی: خود تنظیمی، شادکامی، راهبردهای یادگیری، باورهای انگیزشی و دانش آموزان

۱. استادیار دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه الزهرا

۲. دانشجوی دکتری روان شناسی عمومی، دانشگاه امام رضا (ع) و مدرس دانشگاه علمی- کاربردی (نویسنده مسئول)

مقدمه

مفهوم یادگیری خود تنظیمی^۱، پژوهش در حوزه راهبردهای یادگیری، فراشناخت، اهداف یادگیری و انگیزش را یکپارچه ساخته است. از این رو، خودتنظیمی را می توان فرایند فعالی تعریف کرد که در آن دانش آموز با تعیین اهدافی که یادگیری او را جهت می دهد در تلاش است تا شناخت ها، انگیزش و رفتارهای خود را به منظور دستیابی به اهداف مذکور، نظارت، تنظیم و کنترل کند. (وال و همکاران، ۲۰۰۹) از طرفی، شادکامی^۲ هدف نهایی و مشترک همه انسان هاست که از اجزای شناختی، عاطفی - هیجانی و اجتماعی تشکیل یافته و فرایند پیشرفت قابل قبول به سمت هدف است. (داینر و همکاران، ۲۰۰۰) از دیدگاه نظریه پردازان شناختی، شادی چیزی است که فرد در مسیر هدف، تجربه می کند. داینر (۲۰۰۵) بهزیستی ذهنی^۳ را مربوط به ارزشیابی هایی می داند که فرد از خود و زندگی اش به عمل می آورد. لازاروس (۱۹۹۱) معتقد است که هیجان های مثبتی مثل شادی برای این وجود دارند تا رفتار هدفمند را تسهیل و حفظ کنند. همچنین، در دوران میانی نوجوانی که با طغیان و تطابق شروع می شود و با تغییرات بیولوژیکی، شناختی و رشد جسمانی همراه است، فرد باید خود را با انتظارات والدین، گروه همسالان و مدرسه نیز سازگار نمایند و در زمینه رفتار و توانایی های شناختی و اجتماعی، تحول یابند. بدین منظور لازم است برای افزایش توانایی های روانی اجتماعی، مهارت هایی به نوجوانان آموزش داده شود تا بتوانند انگیزه و رفتاری سالم داشته باشند. (اکبرزاده، ۱۳۸۳) خودتنظیمی روشی برای تغییر افکار، احساسات، تمایلات و اعمال فرد و دادن نظم و معنا به زندگی روزانه است تا انسان بتواند به اهداف بالاتری برسد. (کارور و شیر، ۱۹۹۸، و هس و بامیستر، ۲۰۰۴، به نقل از ریدر و ویت، ۲۰۰۶) بیشتر موفقیت افراد در رسیدن به اهداف مورد علاقه شان، از طریق مهارت در تنظیم شناخت، عواطف و رفتارشان، تعیین می گردد. (سینگ^۴ و همکاران، ۲۰۰۴) تئوری های شادکامی بر این نکته تاکید دارند که وقتی تنش و رنج کاهش یابد، احساس شادکامی و به زیستی رخ می دهد. مطالعات نشان می دهد شادکامی زمانی روی می دهد که فرد از آرامش روانی برخوردار باشد و یکی از عواملی که در فرد آرامش روانی ایجاد می کند، فرایند خود تنظیمی است؛ زیرا مهمترین بخش در فرایند خود تنظیمی دستیابی فرد به اهدافش در زندگی است. زمانی که فرد احساس کند قادر است به اهدافش دست یابد، استرس کمتری تجربه می کند و احساس آرامش بیشتری می نماید. خود تنظیمی در موفقیت دانش آموزان در زندگی نقش داشته و در بهداشت روانی آنها اهمیت زیادی دارد. (وهس و بامیستر، ۲۰۰۴، به نقل از ریدر و ویت، ۲۰۰۶)

خود تنظیمی ریشه در نظریه های شناختی اجتماعی رفتار دارد و شامل سه فرایند خود بازنگری، خود سنجی و خود مشوقی می باشد. مرحله خود بازنگری نوعی آگاهی یافتن از رفتار و عملکرد است و باعث انتخاب اهدافی می شود که به پیشرفت ختم می گردد. در مرحله خود سنجی تصمیم می گیریم که آیا بین آنچه هستیم یا آنچه می خواهیم باشیم و ملاک های شخصی ما همخوانی وجود دارد یا نه. پس از اخذ

1. self-regulation leaning

2. happiness

3. Subjective Well-being

4. Carver&Scheier-

5. Ridder&Wit

6. Sing

چنین تصمیمی می توان هدفی انتخاب و رفتار خود را با آن هدف سازگار کرد. در مرحله خود مشوقی، وقتی کاری خوب پیش می رود یا هدفی در دسترس قرار می گیرد، معمولاً انسان احساس شادمانی و رضامندی می کند. رسیدن به اهداف خود، واکنش های مثبت در فرد تولید می کند. (بندورا، ۱۹۹۱) امروزه نه تنها در حوزه هیجانات، بلکه در تمامی حوزه های مربوط به روانشناسی، بر اهمیت خود تنظیمی تأکید می شود. پینتریچ^۱ (۱۹۹۹) معتقد است یادگیری خود تنظیمی شامل راهبردهایی است که دانش آموزان به کار می برند تا شناخت هایشان را تنظیم کنند و همچنین راهبرد مدیریتی است که آنها برای کنترل یادگیری شان به کار می گیرند. آموزش خودتنظیمی به عنوان سیستم انگیزشی پویای تنظیم اهداف و گسترش راهبردهاست. همچنین یک نوع مدیریت پاسخ های هیجانی است که به عنوان عوامل اصلی سیستم انگیزشی، مربوط به فرایندهای شناختی می باشد. (ریدر و ویت^۲، ۲۰۰۶)

از طرف دیگر، خود تنظیمی، یاد گیرنده را وادار می دارد که بطور فعالی، رفتارش را به انجام خود تنظیمی اهداف، هدایت کند و وابسته به بازخورد عاطفی، شناختی، انگیزشی و رفتاری، برای تغییر راهبردها و رفتارهاست. در کل افراد خود تنظیم، یادگیرنده های فعالی هستند که فرایندهای مختلف خودتنظیمی مانند تنظیم هدف^۳، خود مشاهده گری^۴ و خود ارزیابی^۵ را با راهبردهای تکلیفی و باورهای خود انگیزشی مانند خود کارآمدی، جذب می کنند. (کلری و زیمرمن^۶، ۲۰۰۴)

استرامن^۷ (۲۰۰۲) افسردگی را به عنوان اختلالی در خود تنظیمی توصیف کرده است؛ به طوری که فرد افسرده قادر به کنترل افکار منفی نمی باشد و بیان نموده که می توان از مدل خود تنظیمی برای درمان افسردگی استفاده نمود. سیگرت، فرسون و تیلور^۸ (۲۰۰۴) در بررسی نظریه خود تنظیمی به عنوان گام کلیدی در بازتوانی، به این نتیجه رسیدند که استفاده از مهارت خود تنظیمی و تنظیم هدف می تواند در کاهش اضطراب و افسردگی و برنامه های بازتوانی مفید باشد، به دلیل آنکه این مهارت باعث تنظیم افکار، احساسات و هیجانات می شود. همچنین، کاستنر و همکاران (۲۰۱۰) نشان دادند که خودتنظیمی باعث کاهش نشانه های افسردگی و افزایش سازگاری در دانشجویان می گردد.

هیلز و آرجیل^۹ (۲۰۰۱) در بررسی ثبات عاطفی به عنوان بعد اصلی شادکامی نشان دادند که ثبات عاطفی (توانایی کنترل اضطراب و نگرانی) بیشترین همبستگی را با شادکامی دارد. همچنین، ثبات عاطفی نسبت به برون گرایی، همبستگی قویتری با شادکامی دارد. به اعتقاد بندورا (۲۰۰۵) خود تنظیمی با ارتقای سلامتی در ارتباط است و در کنترل سلامتی اهمیت ویژه ای دارد و باعث ایجاد تغییراتی در عادات شخص می گردد که چنین تغییراتی بدون یادگیری مهارت های خود تنظیمی و اجرای وابسته به آن ممکن نیست.

1. Pintrich
2. Ridder&Wit
3. Goal Setting
4. self-Observation
5. self-Evaluation
6. Cleary&Zimmerman
7. Srauman
8. Siegert ,Mc pherson ,Taylor
9. Hills, Argyle

پژوهش انجام شده توسط رضوان، احمدی و عابدی (۲۰۰۶) نیز نشان داد که آموزش مهارت های فراشناختی- که از مؤلفه های خود تنظیمی است- به دانشجویان مشروطی، باعث افزایش پیشرفت تحصیلی و شادکامی در آنها می گردد. میر احمدی (۱۳۸۶) در بررسی تأثیر خود تنظیمی بر زوجین نشان داد که زوج درمانی به شیوه خودتنظیمی، خوشبینی و شادی زوجین را افزایش داده است. اکثر این محققان، بر این نکته تأکید دارند که آموزش مولفه های خود نظم بخشی باعث افزایش شادکامی می گردد. لواسانی و همکاران (۲۰۱۱) در پژوهشی نشان دادند که آموزش راهبردهای یادگیری خودتنظیمی اثر معناداری بر انگیزش تحصیلی و خودکارآمدی دانش آموزان دارد. همچنین، نینگ و دونینگ (۲۰۱۰) نیز در مطالعات طولی پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان نشان دادند که خودتنظیمی از طریق افزایش انگیزه و نگرش دانش آموزان بر موفقیت تحصیلی آنها تأثیر می گذارد و پیش بینی کننده انگیزه دانش آموزان می باشد.

با توجه به اینکه احساس شادکامی، حالتی ذهنی است که تحت تأثیر وقایع و رویدادهای جهان خارجی ایجاد می گردد، با رویدادهایی نظیر موفقیت و پیشرفت تحصیلی در ارتباط می باشد که هر کدام از این فرایندها نیز به نوبه خود با وضعیت بهداشت روانی فرد ارتباط دارند. چنین به نظر می رسد که آموزش مهارت های خود تنظیمی بتواند در ارتقای راهبردهای یادگیری و باورهای انگیزشی و شادکامی نقش داشته باشد.

فرضیه های این پژوهش عبارت است از:

- ۱) آموزش مهارت های خود تنظیمی منجر به افزایش نمرات شادکامی دانش آموزان می گردد.
- ۲) آموزش مهارت های خود تنظیمی منجر به افزایش باورهای انگیزشی دانش آموزان می گردد.
- ۳) آموزش مهارت های خود تنظیمی منجر به افزایش نمرات راهبردهای یادگیری خود تنظیمی دانش آموزان می گردد.

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر یک مطالعه نیمه آزمایشی همراه با گماردن تصادفی آزمودنی ها در گروه آزمایشی و کنترل است که از طرح پیش آزمون و پس آزمون با گروه کنترل استفاده شده است. آزمودنی ها : جامعه آماری در این پژوهش شامل کلیه دختران ۱۵-۱۶ ساله ای می باشد که در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ در یکی از دبیرستان های منطقه ۵ شهر تهران به تحصیل مشغول بودند. برای انتخاب نمونه مناسب در پژوهش از روش نمونه گیری در دسترس استفاده شد. شمار آزمودنی های این پژوهش ۳۰ نفر بودند که بطور تصادفی در دو گروه آزمایشی و کنترل قرار گرفتند. ابزار اندازه گیری:

پرسشنامه شادکامی آکسفورد (OHI)^۱ : این ابزار در سال ۱۹۹۰ توسط آرجیل و لو^۲ تهیه شده است. آرجیل پس از ریزنی با «بک»^۳، جملات مقیاس افسردگی او را معکوس کرد تا سایر جنبه های شادکامی

1. Oxford Happiness Questionnaire-

2. Argyle&Luo

3. Beck

را در بر گیرد. در نهایت، فرم نهایی ۲۹ سؤالی پرسشنامه آماده گردید که شامل ۲۹ گویه و هر گویه به صورت ۴ گزینه ای طراحی شده است. برای نمره گذاری پرسشنامه نیز در هر گویه، به گزینه ای که بیانگر حداکثر شادی است، نمره ۴ و عبارتی که بیانگر عدم شادی است، نمره ۱ تعلق می گیرد. به عنوان مثال: الف) از هیچ چیز زندگی راضی نیستم. ب) از بعضی چیزها در زندگی راضی هستم. ج) از خیلی چیزهای زندگی راضی هستم. د) از تمام زندگیم راضیم. همسانی درونی و آلفای کرونباخ پرسشنامه شادکامی آکسفورد توسط علی پور و نور بالا (۱۳۷۸)، ۰/۹۳، به دست آمده است. با روش دو نیمه کردن به روش اسپیرمن براون، مقدار ۰/۹۱ و به روش گاتمن ۰/۹۱ گزارش شده است. به منظور بررسی روایی عاملی، از روش تحلیل عوامل استفاده شده و با بهره گیری از روش استخراج مؤلفه های اصلی و چرخش واریماکس، ۵ عامل خشنودی از زندگی، خلق مثبت، سلامتی، کارآمدی و عزت نفس مشخص گردیده است. عوامل پنجگانه توانسته اند ۰/۵۷ واریانس کل را تبیین کنند. آلفای کرونباخ گزارش شده برای عوامل پنجگانه عبارت اند از: ۰/۸۹، ۰/۸۴، ۰/۸۱، ۰/۶۸، ۰/۵۸. (علی پور و نور بالا، ۱۳۷۸) پاییزی و همکاران (۱۳۸۶) نیز پایایی این پرسشنامه را روی دانش آموزان به روش آلفای کرونباخ به منظور بررسی همسانی درونی، ۰/۹۱ به دست آوردند.

پرسشنامه راهبردهای یادگیری خود تنظیمی (MSLQ): این پرسشنامه در سال ۱۹۹۰ توسط پیتربچ و دی گروت ساخته شد. این پرسشنامه دارای دو مقیاس باورهای انگیزشی (۲۵ ماده) و راهبردهای یادگیری خود نظم بخشی (۲۲ ماده) می باشد. این پژوهشگران برای تعیین مؤلفه های انگیزشی و راهبردهای یادگیری از روش تحلیل عاملی استفاده کردند. موسوی نژاد (۱۳۷۶) با بررسی قابلیت اعتماد MSLQ از روش های تحلیل عاملی، محاسبه آلفای کرونباخ و روش بازآزمایی و اعتبار محتوا استفاده کرده است. ضریب پایایی به روش بازآزمایی (موسوی نژاد، ۱۳۷۶): کل پرسشنامه (82/0=r) و مقیاس راهبردهای یادگیری (82/0=r) و مقیاس باورهای انگیزشی (71/0=r) است. همچنین، البرزی و سامانی (۱۳۷۸) برای به دست آوردن اعتبار پرسشنامه «راهبردهای یادگیری خود تنظیمی» از روش بازآزمایی استفاده کردند که ضریب اعتبار ۰/۷۶ به دست آمد. در این آزمون برای هر گویه پنج مقیاس درجه بندی شده است: از (اصلاً در مورد من صحیح نیست) تا (کاملاً در مورد من صحیح است).

شیوه اجرا: در مرحله مقدماتی پس از مراجعه به دبیرستانی واقع در منطقه پنج تهران، پرسشنامه شادکامی آکسفورد و پرسشنامه راهبردهای یادگیری خود تنظیمی بر روی دانش آموزان پایه اول دبیرستان اجرا شد. از بین ۱۳۷ نفر دانش آموز دختر پایه اول متوسطه این دبیرستان، تعداد ۳۰ نفر دانش آموز که نمرات شادکامی آنها پایینتر از میانگین (۵۸) بود، شناسایی شدند. پس از اجرای این فرایند، دانش آموزان منتخب به عنوان نمونه اصلی در نظر گرفته شدند که از طریق جایگزینی تصادفی دانش آموزان، ۱۵ نفر از آنها در گروه آزمایشی و ۱۵ نفر در گروه کنترل قرار گرفتند. این دانش آموزان از نظر سن، جنس، پایه تحصیلی، عملکرد تحصیلی، وضعیت اقتصادی و محل سکونت همسازی شدند. پس از اجرای پیش آزمون، گروه آزمایش تحت تاثیر متغیر مستقل، یعنی آموزش راهبردهای خود تنظیمی قرار گرفتند. این آموزش ها به صورت گروهی و به مدت شش جلسه، به صورت هفتگی و در هر جلسه ۱۲۰ دقیقه

ارائه شد. گروه کنترل، در مدت آزمایش از آموزش راهبردهای خود تنظیمی استفاده نکردند. یک ماه پس از پایان آموزش ها، دوباره از هر دو گروه در یک زمان و با شرایط یکسان، پس آزمون به عمل آمد. برنامه آموزش بر اساس نظریه زیمرمن و ریزمبرگ (۱۹۹۷) تدوین شد. عناوین و خلاصه ای از محتوای جلسات در جدول ۱ آمده است:

جدول ۱: ساختار آموزش مهارت های خود تنظیمی

جلسه	موضوع	هدف و روش
۱	آشنایی با خود تنظیمی	هدف: توانایی کنترل احساسات، هیجانات، افکار و شناخت روش: دادن تکلیف و تشویق آنها به ارائه نظرات خود بصورت کتبی یا شفاهی.
۲	افزایش انگیزش و گامهای تنظیم اهداف	هدف: ایجاد خود داوری و افزایش خود کارآمدی روش: آموزش برنامه ریزی، ایجاد هدف مشخص، تقسیم اهداف بلند مدت به کوتاه مدت و خوشبینی با ذکر مثال.
۳	آموزش خود تقویتی و مثبت اندیشی	هدف: افزایش خود رضامندی و شادکامی دانش آموزان روش: خود واکنشی و خود پاداش دهی (کنار دوستان بودن، دیدن فیلم و مرحبا گفتن به خود) بعد از یک عملکرد موفق، که فرد را به انتخاب اهداف بالاتر هدایت می کند.
۴	آموزش راهبردهای شناختی	هدف: تکرار و مرور، بسط و گسترش معنایی و سازماندهی روش: تکرار اصطلاحات مهم و بازگویی مطالب برای تکالیف ساده. خلاصه کردن به زبان خود، تهیه فهرست عناوین و استفاده از طرح درختی برای تکالیف پیچیده.
۵	آموزش راهبردهای فراشناختی	هدف: برنامه ریزی، کنترل، نظارت و خودنظم بخشی روش: تعیین هدف مطالعه، پیش بینی زمان لازم برای یادگیری، تعیین سرعت مطالعه و ارزشیابی از پیشرفت با ذکر مثال و بیان نظرات دانش آموزان.
۶	آموزش مدیریت زمان و مکان	هدف: اهمیت برنامه ریزی و محیط مطالعه بر یادگیری روش: آموزش تعیین الوبها، فهرست کردن فعالیتهای ثابت و متغیر و چگونگی استفاده از جدول زمانبندی. همچنین در نظر گرفتن مکان مناسب برای مطالعه.

(زیمرمن و ریزمبرگ، ۱۹۹۷)

یافته های پژوهش

مهارت های خود تنظیمی و نمرات شادکامی دختران دانش آموز بر اساس یافته ها، جدول شماره ۲ میانگین دو گروه (آزمایش و کنترل) را در سه شرایط (پیش آزمون،

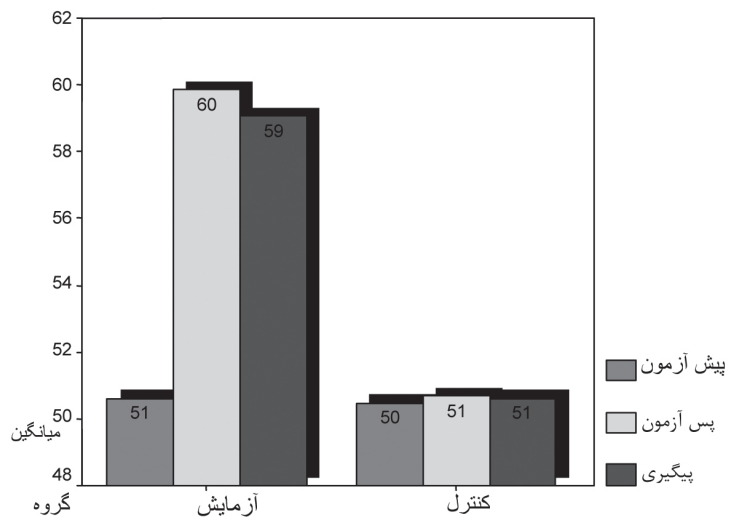
پس آزمون و پیگیری) مورد مقایسه قرار داده است .

جدول ۲: نتایج میانگین های گروه آزمایش و کنترل در شاخص شادکامی

پیش آزمون		پس آزمون		پیگیری	
گروه	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین
آزمایش	۵۰,۲۶	۶,۰۴	۵۹,۸۶	۶,۱۱	۵۹,۰۶
کنترل	۵۰,۴۶	۶,۱۰	۵۰,۶۶	۵,۹۶	۵۰,۶۰

نتایج جدول ۲ بیانگر تفاوت در میانگین های نمره شادکامی گروه کنترل و آزمایشی در سه مرحله (پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری) می باشد. همانطور که ملاحظه می شود، میانگین پس آزمون و پیگیری در گروه آزمایش نسبت به میانگین پس آزمون و پیگیری گروه کنترل افزایش داشته است. نمودار ۱ به خوبی تفاوت های دو گروه را نشان می دهد.

نمودار ۱: نمودار میانگین نمرات شادکامی در مراحل مختلف ارزیابی در دو گروه آزمایشی و کنترل

برای ارزیابی معناداری تفاوت میانگین های دو گروه از آزمون تحلیل واریانس با اندازه گیری مکرر استفاده شده که نتایج در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳: خلاصه نتایج تحلیل واریانس با اندازه گیری مکرر برای بررسی اثرات درون گروهی و بین گروهی در گروه آزمایش و کنترل در مؤلفه شادکامی

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
اثر آموزش گروه×آموزش خطا	۴۴۱,۴۸	۲	۲۲۰,۷۴	۵۷,۱۰	۰,۰۰۰۱
	۴۱۰,۰۲	۲	۲۰۵,۰۱	۵۳,۰۳	۰,۰۰۰۱
	۲۱۶,۴۸	۵۶	۳,۸۶		
اثر بین گروهی خطا	۷۶۲,۷۱ ۲۷۶۱,۷۷	۱ ۲۸	۷۶۲,۷۱ ۹۸,۶۳	۷,۷۳	۰,۰۱

همان طور که در جدول ۳ آمده، نتایج آزمون های درون گروهی یا اثر آموزش با مقدار F برابر با ۵۷,۱۰ در سطح $P=0.0001$ ، نشان می دهد که تفاوت بین سه آزمون (پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری) در دو گروه معنادار است. همچنین، اثر تعاملی (گروه و عمل آزمایشی) با مقدار F برابر با ۵۳,۰۳ در سطح $P=0.0001$ نشان می دهد که تفاوت معنادار است. در نتیجه، میان گروه و عمل آزمایشی تعامل وجود داشته است و پس آزمون ها به یک اندازه در دو گروه افزایش نیافتند که با توجه به جدول ۱ میانگین نمرات گروه آزمایش در پس آزمون و پیگیری بالاتر بوده است. نتایج اثرات بین گروهی نیز نشان می دهد که تفاوت بین دو گروه از نظر آماری معنادار می باشد. ($F=7.73$, $P=0.01$) بنابراین، می توان نتیجه گرفت که آموزش مهارت های خود تنظیمی منجر به افزایش شادکامی در دختران دانش آموز می گردد. به عبارت دیگر، بین دو گروه از نظر تأثیر آموزش تفاوت معناداری وجود دارد.

مهارت های خود تنظیمی و افزایش باورهای انگیزشی در دختران

برای بررسی اثر خود نظم بخشی بر افزایش انگیزه دختران، لازم است به مقایسه باورهای انگیزشی دو گروه آزمایشی و کنترل پرداخته شود که برای آزمون این فرضیه از آزمون t مستقل استفاده گردیده و در جدول ۴ آورده شده است.

جدول ۴: داده های توصیفی گروه آزمایش و کنترل در مؤلفه باورهای انگیزشی

پیش آزمون		پس آزمون	
گروه	میانگین	انحراف معیار	میانگین
آزمایش	۶۵,۵۳	۳,۱۳	۷۴,۹۳
کنترل	۶۳,۳۳	۴,۵۳	۶۳,۷۳
			انحراف معیار
			۳,۵۵
			۴,۴۹

همان طور که در جدول ۴ مشاهده می گردد میانگین پس آزمون در گروه آزمایش نسبت به پس آزمون گروه کنترل افزایش داشته است (۷۴,۹۳ در مقابل ۶۳,۷۳) در حالی که میانگین پیش آزمون دو گروه تفاوت چندانی ندارند. (۶۵,۵۳ در مقابل ۶۳,۳۳)

جدول ۵: نتایج آزمون t مستقل دو گروه آزمایش و کنترل در مؤلفه باورهای انگیزشی

گروه	میانگین	انحراف معیار	اختلاف میانگین	t	درجه آزادی	سطح معناداری
آزمایش	۹,۴	۱,۸۸	۹	۱۵,۹۱	۲۸	۰,۰۰۰۱
کنترل	۰,۴	۱,۱۲				

نتایج حاصل از روش آماری t در جدول ۵ که به بررسی تفاوت میانگین ها پرداخته است، نشان می دهند که $t=15,91$ در سطح کمتر از ۰,۰۱ معنادار می باشد. بنابراین تفاوت نمره های پیش آزمون و پس آزمون دو گروه از نظر آماری معنادار است. در نتیجه، بین مؤلفه انگیزشی دو گروه آزمایش و کنترل تفاوت وجود دارد و فرضیه ۲ تایید می گردد.

مهارت های خود تنظیمی و افزایش راهبردهای یادگیری

جدول شماره ۶ میانگین های دو گروه آزمایش و کنترل را در شرایط پیش آزمون و پس آزمون نشان داده است .

جدول ۶: داده های توصیفی گروه آزمایش و کنترل در مؤلفه راهبردهای یادگیری

پیش آزمون		پس آزمون		
گروه	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
آزمایش	۵۷,۹۳	۵,۳۳	۶۵,۶۶	۵,۸۱
کنترل	۶۰,۹۳	۵,۹۳	۶۱,۰۶	۶,۲۹

همان طور که نتایج جدول ۶ نشان می دهد، میانگین دو گروه در پیش آزمون تفاوت چندانی ندارد، اما در پس آزمون یعنی پس از اعمال متغیر مستقل، میانگین گروه آزمایش بالاتر از گروه کنترل است. به منظور بررسی معناداری تفاوت دو گروه آزمایش و کنترل از آزمون t مستقل استفاده شده است که در جدول ۷ آمده است.

جدول ۷: نتایج آزمون t مستقل دو گروه در مؤلفه راهبردهای یادگیری

گروه	میانگین	انحراف معیار	اختلاف میانگین	t	df	P
آزمایش	۷,۷۳	۲,۸۱	۷,۶	۹,۵۶	۲۸	۰,۰۰۰۱
کنترل	۰,۱۳	۱,۲۴				

با توجه به نتایج جدول بالا مشخص می گردد که تفاوت بین دو گروه با مقدار $t = 9,56$ در سطح کمتر از ۰,۰۱ معنادار است. در نتیجه، بین راهبردهای یادگیری دو گروه تفاوت وجود دارد و فرضیه ۳ تأیید می گردد.

بطور کلی، یافته های آماری نشان می دهد که آموزش مهارت های خود نظم بخشی به دانش آموزان سبب افزایش شادکامی در آنها می شود. همچنین، آموزش مهارت های خود تنظیمی منجر به افزایش باورهای انگیزشی و راهبردهای یادگیری در گروه آزمایش می گردد.

بحث و نتیجه گیری

امروزه، بحث خود تنظیمی در نظام آموزش و پرورش، بهداشت و درمان و امور شغل یابی اهمیت پیدا کرده است، زیرا زمانی که افراد موفق به خود تنظیمی گردند، به طریقی رفتار می کنند که با اهداف و معیارهایشان هماهنگ باشد. پژوهش های متعدد نشان داده اند که موفقیت در رسیدن به اهداف شخصی منجر به احساس سلامتی و شادکامی می گردد. نتایج پژوهش حاضر نشان می دهد که بین میزان شادکامی دو گروه آزمایش و کنترل ($P=0.0001$) از نظر آماری تفاوت معناداری وجود دارد. بنابراین، گروه آزمایشی پس از گذراندن دوره آموزش خود تنظیمی، شادکامی بیشتری داشتند و پایداری این شادکامی را پس از گذشت یک ماه نیز حفظ کرده بودند. نتایج این پژوهش در راستای نتایج تحقیقات کنتار و ساندرسون (۱۹۹۹) (به نقل از آرچیل، ۱۳۸۳)، هیلز و آرچیل (۲۰۰۱)، ۱، سینگ و همکاران (۲۰۰۴) و رضوان و همکاران (۲۰۰۶)، نشان می دهد کسانی که مهارت های خود تنظیمی را آموزش دیده و توانسته اند آن را در زندگی به کار بگیرند از کسانی که چنین آموزشی ندیده اند، شادمان تر هستند.

در تبیین نتایج بالا این نکته حائز اهمیت است که بسیاری از دختران در دوره نوجوانی احساس ناپختگی می کنند و این مسئله منجر به کاهش احساس کنترل آنها بر احساسات و رفتارشان و ایجاد نگرش منفی در آنها نسبت به خود، زندگی و آینده می گردد. خود تنظیمی مهارتی است که به آنها کمک می کند از خود و زندگی شان ارزیابی مثبتی به عمل آورند. همچنان که بک، اپستاین و سلینگمن اظهار نمودند، مردم از طریق خود تنظیمی می توانند روش تفکر خود را نسبت به خودشان و جهان تغییر دهند- این تغییر از طریق کنترل خود گویی، بازسازی شناختی و جانشینی افکار مثبت به جای افکار منفی صورت می پذیرد.

از طرف دیگر، خود تنظیمی با ارتقای سلامتی در ارتباط است و در کنترل سلامتی اهمیت ویژه ای دارد، زیرا منجر به بروز تغییراتی در عادات شخص می گردد که این تغییرات بدون یادگیری مهارت های خود تنظیمی و اجزای وابسته به آن ممکن نیست. (بندورا، ۲۰۰۵) همچنین، سیگرت، مک فرسون و تیلور (۲۰۰۴) نیز نشان دادند که استفاده از خود تنظیمی و تنظیم هدف می تواند باعث کاهش اضطراب و افسردگی گردد. باید این نکته را نیز در نظر گرفت که شادکامی از عوامل مختلفی تاثیر می پذیرد؛ از جمله: فرایندهای انگیزشی، راهبردهای یادگیری و ...

خود تنظیمی و باورهای انگیزشی

خود تنظیمی با فرایندهای شناختی در گیر بوده و با مفاهیم مختلفی همچون هدف وانگیزش درونی در ارتباط است و هر کدام از این متغیرها با بهداشت روانی و شادکامی فرد در ارتباط می باشند. (بندورا، ۲۰۰۵) بنابراین، انتظار می رود دانش آموزان با استفاده از تنظیم اهداف و روش های برنامه ریزی به انگیزش درونی دست یابند و به پیشرفت قابل قبولی در اهدافشان برسند. در اثر چنین تجربه ای، احساس شایستگی نمایند و به احساس لذت بخش و شادی دست یابند.

یافته های این پژوهش در جدول ۵، نشان می دهد که افراد شرکت کننده در آموزش خود تنظیمی، افزایشی در انگیزه خود نیز نشان می دهند ($P=0.0001$, $t=15.91$). این افزایش نمره به دلیل ارائه آموزش در زمینه انگیزه- یعنی آموزش خود تقویتی، مثبت اندیشی و خود کار آمدی- به گروه آزمایش بود. این نتایج با پژوهش های زیرمن (۱۹۹۸، ۲۰۰۰)، بوکارتس (۱۹۹۹)، پیترریچ (۱۹۹۴)، نینگ و دونینگ (۲۰۱۰) و لواسانی و همکاران، (۲۰۱۱) همسو بوده و نشان می دهد بین مهارت های خودتنظیمی و باورهای انگیزشی همبستگی مثبت و معنادار وجود دارد. در واقع، بکارگیری مهارت های خود تنظیمی باعث می شود دانش آموزان هدف ها و آرزوهایی را برای خود در نظر بگیرند و نوعی انگیزش در آنها برانگیخته شود؛ به بیان دیگر، مفهوم سازی انتزاعی آنچه در آینده می خواهیم، در بر گیرنده اعتقاد به گسترش شایستگی و شادکامی است. این نتایج با پژوهش اسوالندر و کارین (۲۰۰۶) همخوانی دارد. این محققان، براین عقیده اند که آموزش مهارت های خود نظم بخشی منجر به خود باز نگری و خود داوری می شود و افزایش این توانایی ها، خود کارآمدی در دانش آموزان را به همراه دارد. احساس خود کار آمدی باعث می شود آنها انگیزه بیشتری برای انجام امور تحصیلی پیدا نمایند و نسبت به آینده خود خوش بین شوند که این خوش بینی با بهبود عملکرد تحصیلی رابطه ای معنادار دارد.

آموزش خود تنظیمی و راهبردهای یادگیری

نتایج پژوهش حاضر نشان می دهد که بین دو گروه از نظر راهبردهای یادگیری تفاوت معناداری وجود دارد ($P=0.0001$, $t=9.56$) که پس از مداخله آزمایشی، گروه آزمایشی عملکرد بهتری در راهبردهای یادگیری خود نظم بخشی به دست آوردند. دلیل این عملکرد بهتر در اکتساب مهارت های شناختی و فراشناختی می باشد که مربوط به آموزش روش های یادگیری- مثل مرور ذهنی، بسط و سازماندهی- خود بازبینی، مدیریت زمان و مدیریت مکان بوده است. نتیجه به دست آمده با نتایج پژوهش زیرمن (۲۰۰۰) مطابقت دارد؛ چنانکه وی اظهار نموده است برای اینکه خود تنظیمی در دانش آموزان ایجاد شود، باید

فرصت هایی را برای تمرین این راهبردها داشته باشند. این نتایج با یافته های محققان در ایران نیز مطابقت دارد. به عنوان مثال، افروز و همکاران (۱۳۸۶) نشان دادند که آموزش خود تنظیمی باعث افزایش راهبردهای شناختی و فراشناختی و عملکرد تحصیلی می گردد.

بدین ترتیب، اکتساب خود تنظیمی می تواند نوعی توان خود تغییری در فرد ایجاد کند. تنظیم اهداف در زندگی، منجر به افزایش انگیزه دانش آموز برای موفقیت می شود و افزایش انگیزه باعث بهبود عملکرد تحصیلی می گردد. در اثر چنین تجربه ای، دانش آموز احساس شایستگی می نماید و این احساس با رضایت از زندگی و شادکامی همراه است.

نتایج پژوهش حاضر نشان می دهد که آموزش خود تنظیمی منجر به احساس شادکامی در دانش آموزان دختر می شود. این نتایج با در نظر گرفتن نقش دختران در خانواده و جامعه آینده، اولویت توجه به بهزیستی روانی آنها و عوامل مربوط به آن را نشان می دهد و با پژوهش استرامن (۲۰۰۲) و کاستنر و همکاران (۲۰۱۰) همسو می باشد. محدود بودن نمونه پژوهش حاضر به دختران و تنها یک مدرسه از تهران، رعایت احتیاط در تعمیم نتایج را ضروری می نماید. برای دست یابی به اثر مداخله ای آموزش خودتنظیمی بر شادکامی در دانش آموزان ایرانی به بررسی های بیشتری نیازمندیم. اما به هر حال، یافته های این پژوهش را می توان در برنامه های آموزشی در مراکز مشاوره دبیرستان ها و مدارس به کار گرفت.

منابع

- آرجیل، مایکل (۱۳۸۳) روانشناسی شادی. مسعود گوهری انارکی و همکاران. چاپ دوم. اصفهان: انتشارات جهاد دانشگاهی
- البرزی، شهلا و سامانی، سیامک (۱۳۷۸) "مقایسه باورهای انگیزشی و راهبردهای خود نظم بخشی در دختران و پسران تیزهوش". مجله علوم اجتماعی دانشگاه شیراز. ۱۵، ۱.
- افروز، غلامعلی و همکاران (۱۳۸۶) "اثربخشی آموزش مهارت های خود نظم بخشی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان نابینا". مجله پژوهش در حیطه کودکان استثنایی. شماره ۲.
- اکبرزاده، نسرين (۱۳۸۳) گذر از نوجوانی به پیری. تهران: دانشگاه الزهرا
- پاییزی، مریم و همکاران (۱۳۸۶) "بررسی اثر بخشی آموزش ابراز وجود بر شادکامی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دختر پایه دوم رشته علوم تجربی دبیرستان های تهران". مجله مطالعات روان شناختی دانشگاه الزهرا. دوره ۳، شماره ۴.
- علی پور، احمد و نوربالا، احمد علی (۱۳۷۸) "بررسی مقدماتی پایایی و روایی پرسشنامه شادکامی آکسفورد در دانشجویان دانشگاه های تهران". اندیشه و رفتار. سال ۵، شماره ۱.
- فولادچنگ، محبوبه (۱۳۸۲) "تاثیر آموزش مهارت های خودگردانی و افزایش باورهای خودبستگی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان دبیرستان". پایان نامه دکتری، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شیراز.
- موسوی نژاد، عبدالحمید (۱۳۷۶) "بررسی رابطه باورهای انگیزشی و راهبردهای یادگیری خود تنظیمی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان سال سوم راهنمایی". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
- میراحمدی، لیلا (۱۳۸۶) "تاثیر زوج درمانی کوتاه مدت به شیوه خونتظیمی بر خوشبینی و شادی زوجین شهر اصفهان". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
- Argyle, M., Lu, L. (1990) "The happiness of extraverts". Journal of personality and Individual differences. 11, 1011-1017.
- Bandura, A. (1991) "Social cognitive theory of self-regulation". Organizational Behavior and Human Decision Processes. 50, 248-287.
- Bandura, A. (2005) The primacy of self-regulation in health promotion. Applied psychology: An international review. 54(2): 245-254.
- Boekaerts, M. (1999) "Self-regulated learning :When we are today?" International Journal of educational Research. 31, 445-475.
- Cleary, T. & Zimmerman, B. (2004) "Self-regulation empowerment program :A School based program to enhance self-regulated and self-motivated cycles of

student learning". Psychology in the school. 537-549.

- Diener, E. (2005)"Frequently asked questions about subjective well-being (happiness and life satisfaction). A primer for reporters and newcomers". <http://www.psych.uiuc.edu/diener/faq.html>
- Diener, E., Suh, E. & Oishi, S. (2000) "Recent findings on subjective well-being". Journal of clinical psychology. Volume 61, Page 27-56.
- Hills, P., Argyle, M. (2001)"Emotional stability as a major dimension of happiness". Personality and individual differences. 31, 1357-1364.
- Koestner, R. (2010) "Self-regulation and adaptation during and after college: A one-year prospective study". Personality and Individual Differences. Volume 49, Issue 8, Pages 869-873
- Lavasani, G. M. ,et al (2011) "The Effect of Self-regulation Learning Strategies Training on the Academic Motivation and Self-efficacy". Personality and Individual Differences. Volume 49, Issue 8 , Pages 869-873.
- Lazarus, R. (1991) "Progress on a cognitive-motivational relational theory of emotion". American Psychologist. 46, 819-834.
- Lischetzke, T. & Eid, M. (2006) " why extraverts are happier than introverts the role of Mood regulation". Journal of personality. University of Geneva. 74, 1127-1162.
- Ning, H.K., Downing, K. (2010) " The reciprocal relationship between motivation and self-regulation: A longitudinal study on academic performance". Learning and Individual Differences. Volume 20, Issue 6, Pages 682-686.
- Pintrich, P.R. (1999) "The role of motivation in promoting and sustaining self-regulated learning". Journal of Educational research. 31, 459-470.
- Pintrich, P.R. (1994) "Classroom and individual difference in early adolescent. Motivation and self-regulation learning" . Journal of early adolescence. 2, 139-168.
- Pintrich, P.R., & de Groot, E., V. (1990) "Motivational and self-regulated components of classroom academic performance". Journal of educational psychology. 82, 33-40.
- Rezvan, S. Ahmadi, S.A. & Abedi, M.R. (2006) "The effect of met cognitive training on the academic achievement and happiness of Esfahan university conditional students". Counselling Psychology Quarterly. 19(4):514-428.
- Ridder, D. & Wit. (2006) **self-regulation in health behavior**. England: John Wiley & Sons. Ltd.
- Siegert, R.J., M. c. Pherson. K. & Taylor. W. (2004) "Toward a cognitive-affective middle of goal setting in rehabilitation: is self-regulation theory a key step?"

Disability and rehabilitation, No.20, 1175-1183.

- Singh, N., et al. (2004) **"Mindful care giving increases happiness among individuals with profound multiple disabilities"**. Research in developmental disabilities. 25, 207-218.
- Strauman, T. (2002) **"Self-regulation and depression"**. Self and identity. No.1, 151-157.
- Swlender, L. & Karin, T. (2006) **"Influences of family based prerequisites, reading attitude and self-regulation on reading ability"**. Contemporary Educational Psychology. WWW.elsevier.com/locate/psych.
- Valle, A., et al. (2009) **"Academic Goals and learning quality in higher education students"**. The Spanish journal of psychology. 12, 96-105.
- Zimmerman, B.J. (2000) **"Self-efficacy: An essential motive to learn"**. Contemporary educational psychology. Vol, 25, 125-134.
- Zimmerman, B.J. (1998) **"Academic studying and the development of skills: A self-regulatory perspective"**. Educational psychologist. 33, 73-86.
- Zimmerman, B.J. & Risemberg, R. (1997) **Self-regulatory dimensions of academic learning and motivation**. Handbook of academic learning :construction of knowledge. (105-125).

عوامل موثر بر نگرش جوانان به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج

حسین محمودیان^۱
احمد دُراهکی^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۱/۲۰

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۲/۷

همزمان با ورود جامعه ایرانی به نظم مدرن، نهاد خانواده و ازدواج تحولات مهمی را از سر گذرانده یا در حال گذراندن است. از جمله این تحولات، افزایش روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج است. جامعه ایرانی همواره برای دوام و استحکام نهاد خانواده و ازدواج کوشیده است و افراد را از عواملی که می توانند بر این نهاد آثار زیانباری داشته باشد برحذر می دارد. دانشجویان و افراد دارای تحصیلات عالی از جمله اقشار جامعه هستند که در معرض این تحولات قرار دارند. در این راستا با استفاده از داده های پیمایشی که در سال ۱۳۹۱ بر روی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران انجام گرفته سعی شده است تا به این سوالات اساسی پاسخ داده شود که دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران نسبت به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج چه نگرشی دارند و عوامل موثر بر نگرش آنها نسبت به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج چیست؟ روش نمونه گیری در این پژوهش، خوشه ای چند مرحله ای و حجم نمونه ۳۹۳ نفر می باشد. با توجه به تنوعی های موجود و پیشینه پژوهشی متغیرهای جنسیت، سن افراد، وضعیت تاهل، فرامادی گرایی، هزینه فرصت ازدواج و خانواده- محوری انتخاب و تاثیر آنها بر متغیر تابع نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج مورد مطالعه قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان دهنده آن هستند که حدود ۷۴ درصد از دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران نگرش مثبت به رابطه دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج دارند. همچنین، متغیر فرامادی گرایی بیشترین تاثیر را بر نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج دارد و متغیرهای خانواده- محوری، هزینه فرصت ازدواج، وضعیت تاهل و جنسیت به ترتیب در مرتبه های بعدی قرار دارند. در مجموع، متغیرهای مستقل تحقیق توانسته اند حدود ۳۹ درصد از تغییرات نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج را تبیین نمایند.

واژگان کلیدی: ازدواج، دوستی دختر و پسر، جوانان و خانواده

مقدمه

در ایران، نسبت به خانواده نگرشی مثبت وجود دارد و آن را بهترین مکان برای زندگی افراد می دانند و تدابیری در جهت پایداری و تداوم آن می اندیشند. این نگرش مثبت امری طبیعی است، اما اطلاعات ما در مورد واقعیات زندگی خانوادگی بسیار ناچیز است. این کمبود، زمانی که سعی در ارائه الگویی در جهت حفظ و پایداری پیوند زناشویی و سپس استحکام هر چه بیشتر خانواده می کنیم، بیشتر به چشم می خورد. (اعزاز، ۱۳۷۹)

در این راستا، جامعه ایرانی همواره برای حفظ و دوام نهاد خانواده و ازدواج کوشیده و سعی کرده که همواره افراد را به این امر تشویق کند و از عواملی که این نهاد را به خطر می اندازد، بر حذر دارد. در مکتب اسلام، تاکید فراوانی بر ازدواج شده است؛ به طوری که در دین اسلام هیچ بنیانی محبوب تر و ارزشمندتر از ازدواج و تشکیل خانواده وجود ندارد و این دین همواره پیروان خود را به این امر تشویق می کند. پیامبر اکرم (ص) می فرماید: "هر کس ازدواج را از ترس فقر ترک کند، به خدا گمان بد برده است، زیرا ایزد متعال می فرماید اگر آنها فقیر باشند، خداوند آنها را از فضل خود بی نیاز می سازد." (تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۴۶۶) از سوی دیگر، فرهنگ ایرانی و اسلامی با مشخص کردن حوزه محرم و نامحرم، هموار افراد را از وجود روابط خارج از ازدواج منع کرده است و حتی نگاه به نامحرم را مانند تیری زهرآلود از جانب شیطان می داند.

با وجود این تاکیدات در سال های اخیر، همزمان با تحولات ساختی و اجتماعی در جامعه ایران همچون: گسترش شهرنشینی، افزایش میزان تحصیلات عالی به ویژه برای زنان، حضور زنان در عرصه های اجتماعی، گسترش رسانه های جمعی مانند اینترنت و ماهواره، نهاد خانواده تحولات مهمی را از سر گذرانده و در حال گذراندن است. از جمله این تحولات مهم، افزایش سن ازدواج و گسترش روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج می باشد. این دو پدیده اجتماعی، پدیده ها نوظهور در جامعه ایرانی است که با هم مرتبط و دارای رابطه دو سویه می باشند. با نگاهی به آمار و ارقام می توان به افزایش سن ازدواج در میان جوانان و افزایش افراد مجرد در گروه های سنی که در سن ازدواج قرار دارند پی برد. بر طبق سرشماری ۱۳۷۵ درصد افراد هرگز ازدواج نکرده در گروه های سنی ۲۰-۲۴، ۲۹-۳۰ و ۳۴-۳۰ برای مردان به ترتیب ۷۲،۲، ۲۷،۱ و ۷،۷ درصد بوده است که در سرشماری ۱۳۸۵ به ۷۸،۳، ۳۶،۵ و ۱۲،۲ درصد افزایش یافته اند. برای زنان این ارقام در سرشماری ۱۳۷۵ به ترتیب ۳۹،۳، ۱۴،۸ و ۶،۴ درصد بوده است که در سال ۱۳۸۵ به ۴۹،۲، ۲۳،۸ و ۱۱،۵ درصد افزایش یافته است. (مرکز آمار ایران ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵)

همچنین، تحقیقات متعدد نشان دهنده آن هستند که جوانان ایرانی، دیگر به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج به عنوان یک امر منفی نگاه نمی کنند (آزاد ارمکی و دیگران، ۱۳۷۹؛ عبدالحی، ۱۳۸۳؛ جوکار، ۱۳۸۳؛ احمد نیا و مهریار، ۱۳۸۳ و موحد و همکاران، ۱۳۸۵) که این خود می تواند نشان دهنده تغییر نگرش جوانان به این گونه روابط در جامعه باشد. این پدیده ناشی از علل گوناگون است؛ عواملی مانند افزایش سن ازدواج، شهرنشینی، افزایش تحصیلات به خصوص تحصیلات عالی که زمینه روابط دختر و پسر را فراهم می کنند و رسانه ها و دسترسی آسان به دنیای مجازی. مهریار و خلیج آبادی فراهانی (۱۳۸۹) در تحقیق خود درباره نقش خانواده در ارتباطات با جنس مخالف قبل از ازدواج در دختران دانشجوی تهرانی، به کنترل سختگیرانه والدین در دوران بلوغ و نگرش آزادانه والدین و احترام کم به

دیدگاه والدین اشاره کرده اند. در ایران به علت حساسیت موضوع، مطالعات اندک و اغلب غیر جامعی بر روی روابط با جنس مخالف در قبل از ازدواج انجام شده است. این مطالعات اندک، نشان داده اند که بین ۵۴ تا ۵۸ درصد از دانشجویان دانشگاه ها روابط دوستی قبل از ازدواج را تجربه می کنند، در حالی که روابط جنسی قبل از ازدواج در بین دانشجویان از ۸ درصد تا ۱۲ درصد در تغییر است (خلج آبادی فراهانی و مهریار ۱۳۸۹). ظهور و بروز این پدیده و تحول در روابط بین شخصی دختران و پسران جامعه، قبل از ازدواج نگرانی خانواده ها، علما و جامعه دینی، مسئولان و برنامه ریزان فرهنگی و سازمان های مرتبط با جوانان را در پی داشته است.

بنابراین، می توان گفت نوع معاشرت پیش از ازدواج در جامعه ایرانی با توجه به ارزش ها و هنجارهای فرهنگی و دینی، یک مسئله اجتماعی است. (موحد و همکاران ۱۳۸۵) رواج این چنین روابطی می تواند آثار زیانباری را بر خانواده ایرانی با توجه به ارزش های فرهنگی و اجتماعی آن داشته باشد. از جمله این آثار، افزایش سن ازدواج، کاهش نرخ ازدواج و افزایش نرخ تجرد، افزایش ناسازگاری های زناشویی و خانوادگی و در نتیجه افزایش طلاق در جامعه می باشد.

قشر دارای تحصیلات عالی معمولاً زودتر در معرض تحولات نوظهور واقع شده و از آن تاثیر می گیرند. براساس تئوری اشاعه، تحولات جامعه معمولاً ابتدا در قشر تحصیل کرده- به دلیل ویژگی های خاص آنها - اتفاق می افتد و سپس به سایر اقشار جامعه انتقال پیدا می کند. دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران بخشی از این قشر تحصیل کرده هستند که این تحولات را تجربه می کنند. حال این سوالات اساسی مطرح می شود:

نگرش دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران نسبت به معاشرت و دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج چگونه است؟

چه عواملی بر نگرش آنها بر معاشرت و دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج تاثیرگذار است؟

آیا بین دانشجویان دختر و پسر در این زمینه تفاوت معناداری وجود دارد؟

آیا بین دانشجویان متأهل و مجرد در این زمینه تفاوت معناداری وجود دارد؟

تحولاتی مانند افزایش فرامادی گرایی، هزینه فرصت ازدواج و کاهش خانواده- محوری در بین افراد مورد مطالعه چه تاثیری در این زمینه دارد؟

پاسخ به این سوالات در درک تحولات خانواده می تواند موثر باشد و زمینه شناخت بهتر از این تحولات و در نتیجه برنامه ریزی صحیح تر را فراهم می سازد. بنابراین، در این مقاله ابتدا به بررسی مبانی نظری و کارهای پیشین می پردازیم و سپس چارچوب نظری، فرضیات تحقیق و تعریف مفاهیم و عملیاتی کردن آنها ارائه می شود. در ادامه، به یافته های تحقیق اشاره می گردد و در پایان، نتیجه گیری خواهد شد.

مبانی نظری پژوهش

تئوری های متعددی در خصوص تحولات خانواده وجود دارند که هر کدام از منظر خود به تبیین این پدیده پرداخته اند. از این تئوری ها می توان برای تبیین گسترش روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج نیز استفاده نمود، زیرا این تحول خارج از حوزه خانواده و ازدواج اتفاق نمی افتد و رابطه ای دو سویه با تحولات خانواده و ازدواج دارد. به بیان دیگر، از یک سو گسترش این روابط در نتیجه تغییرات در نهاد

خانواده و ازدواج است و از سوی دیگر، در تحول نهاد خانواده و ازدواج تاثیرگذار است. از جمله این تئوری‌ها، تئوری نوسازی می باشد. تئوری نوسازی معتقد است که فرایند نوسازی با ترجیح، فرد محوری در مقابل خانواده-محوری، بهبود موقعیت زنان، گسترش تحصیلات، شهرنشینی و ازدواج‌هایی با انتخاب آزاد، تشکیل خانواده را در سنین بالا تشویق می کند و زمینه تغییر نهاد خانواده و ازدواج را فراهم می آورد. به عقیده طرفداران این نظریه فرایند نوسازی، یک نوع شیوه زندگی و فکری را به وجود می آورد که سرنوشت گرایی و خانواده گرایی را تضعیف و آینده نگری و آمال و آرزوی برخورداری از زندگی مرفه تر را در انسان تقویت می کند. در مطالعات متعددی که در زمینه تحولات نهاد خانواده و ازدواج صورت گرفته است، بر این مفاهیم نوسازی تاکید شده است. (منش،^۱ ۲۰۰۵؛ پنگ،^۲ ۲۰۰۶؛ اسمیت،^۳ ۱۹۸۰؛ جنسن و تورنتون،^۴ ۲۰۰۳؛ رشاد،^۵ ۲۰۰۳؛ همکاران،^۶ ۲۰۰۳؛ کویسومینگ و هالمن،^۷ ۲۰۰۳؛ محمودیان،^۸ ۱۳۸۰؛ کاظمی پور،^۹ ۱۳۸۳؛ حبیب پور و غفاری،^{۱۰} ۱۳۹۰ و سگالن،^{۱۱} ۱۳۷۰) نظریه دیگری که برای تبیین تغییرات خانواده به ویژه تغییرات ازدواج استفاده می گردد، نظریه مبادله می باشد. فرض اساسی این نظریه آن است که مردم در انتخاب های خود منطقی اند و درصدد به حداکثر رساندن سود خود از انتخاب و برقراری رابطه اند. بارتز و نای^{۱۲} (۱۹۷۰) با کاربرد این نظریه درمورد ازدواج، دو دسته عوامل تعیین کننده ازدواج را تعیین کرده اند: دسته اول آنهایی هستند که موجب می شوند ازدواج برای فرد رضایت بیشتری را نسبت به مجرد بودن تامین کند. دسته دوم آنهایی هستند که موجب می شوند ازدواج در میان بسیاری از جایگزین های نامطلوب برای فرد کمتر نامطلوب باشد. اقتصادانانی مثل استرلین و بکر^{۱۳} نیز با مطرح کردن مفاهیم هزینه و سود از این نظریه پشتیبانی نموده اند. تحولاتی که در نهاد خانواده اتفاق می افتد در تغییر زمان ازدواج و افزایش سن ازدواج و در نتیجه گسترش روابط قبل از ازدواج موثر می باشند. از جمله این تحولات فرامادی گرایی است؛ فرامادی گرایی تغییر اولویت های ارزشی از سمت دلبستگی های مادی پیرامون امنیت اقتصادی و جانی به سوی تاکید بیشتر به آزادی، ابراز عقیده و کیفیت زندگی می باشد. فرامادی گرایی، ارزش های مربوط به خانواده و ازدواج را تغییر می دهد و منجر به این می شود که افراد به خانواده و ازدواج دیگر نه به عنوان نهادی سنتی، بلکه به عنوان یک نهاد مدرن و جایی که در آن برابری جنسیتی، ابراز عقیده اتفاق می افتد نگاه کنند. مطالعات صادقی و همکاران (۱۳۸۹) نشان می دهد نیمی از پاسخگویان مناسب ترین موقعیت ازدواج دختران را بعد از اتمام تحصیلات دانشگاهی و کسب استقلال اقتصادی دانسته اند که مؤید تغییر ایده ها به سمت فرامادی گرایی بر اساس نظریه اینگلهارت می باشد. یافته های عسکری ندوشن و همکاران (۱۳۸۹) نشان می دهد دختران مورد مطالعه از ایده ها و نگرش های مدرن تری نسبت به مادران خود برخوردارند. چنین تفاوت های بین نسلی در نگرش های ازدواج می تواند هم ناشی از تغییر ایده ای و

-
1. Manesh
 2. Peng
 3. Smith
 4. Jensen and Thornton
 5. Rashad
 6. Quisumbing and Hallman
 7. Bartz and Nya
 8. Esterlin and Becker

هم ناشی از تفاوت های نسلی در مشخصه های اقتصادی و اجتماعی از جمله آموزش، اشتغال و خاستگاه شهری باشد. نظریه اینگلهارت^۱ در خصوص دگرگونی ارزشی پیش بینی می کند که جایگزینی جمعیت نسل جدید به تدریج به جا به جایی بلند مدت ارزش های مادی به ارزش های فرامادی منجر شود. (اینگلهارت ۲۰۰۳) دگرگونی هایی که در نهاد خانواده و ازدواج به وقوع می پیوندد را نمی توان جدا از تغییرات بزرگتری که در عصر مدرن رخ می دهد، درک کرد. (گیدنز^۲، ۱۳۷۴: ۲۵۹) در عصر مدرن مفاهیم و روابطی شکل می گیرند که مسلما بر زندگی خانوادگی و ازدواج موثرند. الیزابت بک و اولریش بک معتقدند در جامعه کنونی مردم به دنبال عشق ازدواج می کنند و به دلیل عشق جدا می شوند. آنها به دنبال چرخه بی پایانی از امید بستن و پشیمان شدن و تلاش دوباره اند. استدلال آنها این است درست به همین صورت که جهان ما چنین مقهور کننده، غیر شخصی، انتزاعی و به سرعت در تغییر است، عشق اهمیت روز افزونی پیدا کرده است. عشق، جستجویی است در پی خویشتن؛ تقلایی برای تماس و ارتباط واقعی با خود و دیگری؛ شریک شدن در جسم و اندیشه؛ رو به رو شدن با یکدیگر بدون هیچ مانعی؛ اعتراف کردن و بخشیده شدن؛ درک کردن، تایید و حمایت از آنچه بود و هست؛ اشتیاقی به خانه و کاشانه و پشت و پناهی برای مقابله با تردیدها و اضطراب هایی که زندگی مدرن، ایجاد می کند. اگر هیچ چیز قطعی و ایمن به نظر نمی رسد، اگر حتی نفس کشیدن هم در این دنیای آلوده خالی از خطر نیست، پس مردم همچنان به دنبال رویاهای فریبنده عشق خواهند دود تا همه آنها به ناگاه به کابوس بدل شود. (گیدنز ۱۳۷۴: ۲۵۹)

پیدایش چنین روابط و مفاهیمی در زندگی انسان مدرن بر روابط شخصی و اجتماعی و در نتیجه، ازدواج و زندگی خانوادگی او موثر می باشد. پیدایش مفاهیم و روابط جدید در جامعه مدرن و کاهش اقتدار سنتی خانواده و کاهش نظارت آنها بر روابط دختر و پسر در افزایش سن ازدواج و تغییر ایده ها و نگرش ها نسبت به آن اهمیت به سزایی دارد. ایجاد این مفاهیم جدید مانند عشق و فرد-محوری، تشکیل خانواده و ازدواج را به تاخیر می اندازد و در نتیجه در گسترش روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج تاثیرگذار است. (رشاد و همکاران، ۲۰۰۳؛ موحد و عنایت، خلج آبادی فرهانی و مهریار، ۱۳۸۹) سیلوا^۳ (۱۹۹۷) از جمله عوامل موثر بر گسترش روابط بین دو جنس را فراهم ساختن زمینه تحصیل بخصوص برای دختران می داند. در کنار همه این موارد باید به شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه و بحران هایی که بر آن واقع می شود، توجه ویژه کرد. هامپلوا^۴ (۲۰۰۳) شدت تاثیر شرایط بد اقتصادی بر زمانبندی ازدواج را زمانی می داند که در چنین شرایطی هنجارهای فرهنگی در رابطه با هزینه ازدواج و استانداردهای زندگی تغییر نکند و با آن هماهنگ نشود. وقتی در شرایط بد اقتصادی مانند تورم، هزینه و مخارج زندگی بالا رفته ولی انتظارات و نگرش های زوجین تغییر نکرده و ازدواج مخارج سنگینی را بر آنها تحمیل کند، افراد مجبور می شوند ازدواج خود را تا ایجاد شرایط مناسب به تاخیر بیندازند. از سوی دیگر، شرایط رکود و بیکاری بر ازدواج جوانان تاثیر گذار می باشد و ازدواج آنها را به تاخیر خواهد انداخت. به تاخیر انداختن زمان ازدواج از جمله عوامل موثر بر روابط قبل از ازدواج است. وقتی افراد زمینه های ازدواج خود را فراهم

1. Inglehart

2. Giddens

3. Silva

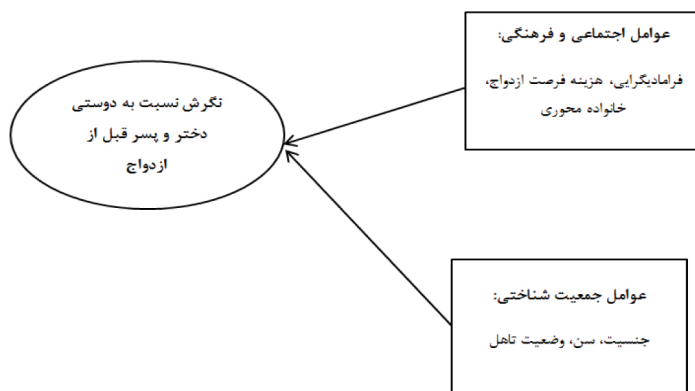
4. Hamplova

نمی بینند، در صدد یافتن جایگزین هایی برای آن بر می آیند. مطالعه صادقی و همکاران (۱۳۸۹) نشان می دهد ۹۰ درصد پاسخگویان، زمان مناسب برای ازدواج پسران را بعد از داشتن شغل می دانند. حال وقتی که زمینه اشتغال جوانان در جامعه فراهم نباشد، سن ازدواج آنها نیز افزایش می یابد و زمینه گسترش روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج در جامعه فراهم می شود.

چارچوب نظری پژوهش

به دلیل پیچیدگی پدیده های اجتماعی از جمله روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج، سعی بر آن شده است که از نظریه های متفاوت برای تبیین عوامل موثر بر نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج استفاده شود و با گزینش بهینه نظریه های مرتبط و مناسب با موضوع، تبیین بهتری از این پدیده ارائه گردد. بنابراین، چارچوب نظری مطرح شده در اینجا ترکیبی از تئوری های مطرح شده و مبنای تجربی تحقیق می باشد. متغیرهای مطرح شده و نحوه ارتباط آنها و تاثیرگذاری شان بر نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج در چارچوب نظری زیر نشان داده شده است.

شکل ۱: چارچوب نظری تحقیق و نحوه ارتباط بین متغیرها

براساس مبنای نظری و پیشینه تحقیق می توان گفت که هر چه نگرش فرامادی در بین افراد افزایش یابد، نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج نیز افزایش می یابد. همچنین، می توان گفت با افزایش هزینه فرصت ازدواج، نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج نیز افزایش می یابد. با کاهش خانواده-محوری، نگرش به دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج افزایش می یابد. در رابطه با متغیرهای جمعیت شناختی نیز می توان گفت فرض بر آن است که دختران نسبت به پسران، نگرش منفی تر به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج دارند. همچنین، با افزایش سن، نگرش مثبت افراد نسبت به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج کمتر می شود. متاهلین نیز داراری نگرش منفی تری به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج می باشند.

روش شناسی پژوهش

روش بررسی در این تحقیق، روش پیمایشی می باشد که در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکتری) ساکن در خوابگاه های دانشگاه تهران انجام شده است. جامعه آماری، دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران می باشند که شامل ۱۰۵۰۰ نفر می باشند. از این میان، ۳۹۳ نفر به صورت نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای و به صورت تصادفی سیستماتیک انتخاب شده اند. نمونه گیری خوشه ای به این صورت بوده است که ابتدا از بین بلوک های خوابگاهی چند بلوک به صورت تصادفی انتخاب و سپس از درون آن بلوک ها، اتاق ها و در نهایت افراد به صورت تصادفی سیستماتیک انتخاب شده اند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران تعیین گردیده است. انتخاب دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران بدان دلیل بوده که آنها در سن ازدواج واقع شده اند و در میان آنها هستند کسانی که ازدواج کرده و تشکیل خانواده داده اند یا کسانی که هنوز ازدواج نکرده اند و آن را به تاخیر انداخته اند. بنابراین، انتخاب از میان مجردین و متأهلین به درک بهتر نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج کمک نماید. در مجموع، می توان سن ۲۳ سال را آغاز دوره تحصیلات تکمیلی برای افراد دانست و همانگونه که در مقدمه اشاره شد، درصد افراد مجرد در سنین ۲۴-۲۰ که در مقاطع بالای تحصیلی قرار دارند در سرشماری ۱۳۸۵، برای پسران ۹۱ درصد و برای دختران ۷۷ درصد بوده است. بنابراین، در این بررسی از دانشجویان کارشناسی صرف نظر شده است. ابزار جمع آوری داده ها، پرسشنامه و واحد تحلیل، فرد می باشد که شامل افراد کارشناسی ارشد و بالاتر ساکن در خوابگاه های دانشگاه تهران می گردد.

تعریف مفاهیم و متغیرها

درمورد تعریف و عملیاتی کردن متغیرهای پژوهشی ذکر این نکته ضروری است که گویه های موجود برای اندازه گیری متغیرهای پژوهشی با توجه به مطالعات پیشین و تحلیل عامل تائیدی صورت پذیرفته است؛ به این صورت که ابتدا گویه های لازم برای اندازه گیری یک متغیر مانند خانواده- محوری مشخص و سپس با تحلیل عامل تائیدی مورد آزمون قرار گرفته است و فقط گویه هایی باقی مانده اند که دارای بار عاملی مناسبی بر هم می باشند و قدرت اندازه گیری مناسب برای متغیر مورد نظر را داشته باشند و گویه های نامناسب حذف شده است.

نگرش به روابط دوستی بین دختر و پسر قبل از ازدواج

منظور از دوستی بین دختر و پسر، معاشرت و دوستی دختر و پسر پیش از ازدواج می باشد که در قالب ۵ گویه در طیف لیکرت با موارد زیر اندازه گیری شده است: ۱- دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج در شناخت طرف مقابل موثر است. ۲- با وجود روابط آزاد بین دختر و پسر نیازی به ازدواج نیست. ۳- جوانانی که قبل از ازدواج با جنس مخالف دوست می شوند از نظر من کار خوبی نمی کنند. ۴- دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج به نهاد خانواده و ازدواج آسیب می رساند. ۵- جوانان قبل از ازدواج می توانند با جنس مخالف روابط دوستی داشته باشند.

نگرش فرامادی به ازدواج و خانواده

این مفهوم برگرفته از مفاهیم مادی گرایی و فرامادی گرایی رونالد اینگلهارت می باشد و به تغییر اولویت های ارزشی از سمت دلبستگی های مادی پیرامون امنیت اقتصادی و جانی به سوی تاکید بیشتر به آزادی،

ابراز عقیده و کیفیت زندگی اطلاق می شود. لازم به ذکر است که گویه های مطرح شده برای اندازه گیری این متغیر به طور مستقیم از پرسش نامه اینگلهارت گرفته شده است و برای تحقیق حاضر مورد تحلیل عاملی تأییدی قرار گرفته اند و فقط گویه های دارای بار عاملی مناسب برای اندازه گیری باقی مانده اند. در اینجا این متغیر از طریق ۵ گویه در طیف لیکرت شامل موارد زیر اندازه گیری شده است: ۱- مادر شاغل می تواند به اندازه مادر خانه دار با فرزندانش رابطه گرم و صمیمی برقرار کند. ۲- خانه دار بودن درست به اندازه شاغل بودن برای زنان اقناع کننده است. ۳- زن و شوهر هر دو باید در درآمد خانواده سهیم باشند. ۴- در کل، مردان نسبت به زنان رهبران سیاسی بهتری می شوند. ۵- تحصیلات دانشگاهی برای پسران مهمتر است تا برای دختران.

هزینه فرصت

هزینه فرصت، هزینه ای است که در نتیجه صرف نظر کردن از انجام کاری متوجه فرد می شود؛ یعنی، فرد با انجام یک کار ترجیح می دهد تا از کار یا مزیت کار دیگر صرف نظر نماید. این مفهوم ابتدا در اقتصاد مطرح گردید و سپس توسط جامعه شناسان و جمعیت شناسانی مانند استرلین، بارتز و نای در علوم اجتماعی مورد استفاده قرار گرفت. در اینجا این متغیر با استفاده از ۴ گویه در طیف لیکرت شامل موارد زیر اندازه گیری شده است: ۱- ازدواج انسان را از کارهای مهمتر مانند تحصیلات باز می دارد. ۲- ازدواج انسان را از دست یابی به شغل مناسب باز می دارد. ۳- مجردان بیشتر از متاهلان از زندگی خود لذت می برند. ۴- مجرد ماندن بهتر از ازدواج کردن است. گویه های مطرح شده با توجه به تحلیل عاملی تأییدی برای اندازه گیری متغیر مورد نظر بسیار مناسب شناخته شده اند.

خانواده- محوری

خانواده- محوری، بیانگر اهمیت فرد به خانواده و ارزش های خانوادگی خود می باشد که در اینجا از طریق سه گویه در طیف لیکرت شامل موارد زیر اندازه گیری شده است: ۱- شما به چه میزان به نظر پدر و مادران در امر ازدواج اهمیت می دهید؟ ۲- شما به چه میزان به آشنایی خانوادگی و شناخت قبلی خانوادگی در انتخاب همسر اهمیت می دهید؟ ۳- شما به چه میزان به ایمان در انتخاب همسر اهمیت می دهید. لازم به ذکر است که ابتدا با توجه به چارچوب نظری و تحقیقات پیشین ۶ گویه برای اندازه گیری این متغیر انتخاب شدند که بعد از تحلیل عاملی تأییدی تنها سه متغیر مطرح شده مناسب شناخته شدند و بقیه گویه ها حذف گردیدند.

وضعیت تاهل

وضعیت تاهل در اینجا در قالب یک مقیاس اسمی دو وجهی به صورت ازدواج کرده و ازدواج نکرده اندازه گیری شده است.

سن

منظور از سن، تعداد سال های کامل خورشیدی فرد است که وی تا زمان بررسی پشت سر گذاشته که در اصطلاح جمعیت شناسی به آن سن درست می گویند. مبنای اندازه گیری سن در سرشماری ها نیز همان سن درست است. در پژوهش حاضر از افراد خواسته شد سن را به سال بیان کنند.

جنسیت

جنسیت در این تحقیق در قالب یک مقیاس اسمی دو وجهی به صورت مرد و زن اندازه گیری شده است.

روایی و پایایی ابزار اندازه گیری

در این تحقیق برای بررسی روایی ابزار اندازه گیری ابتدا ۵۰ پرسشنامه (۲۵ پسر و ۲۵ دختر) مورد پیش آزمون قرار گرفت که بررسی آنها نشان از روایی خیلی خوب گویه ها (آلفای بالاتر از ۰/۷۰) داشته است. در مرحله بعد پرسشنامه های اصلی جمع آوری شده است که در این مرحله نیز با تحلیل عاملی تاییدی به بررسی روایی گویه ها و متغیرهای مورد مطالعه پرداخته شده که نتایج تحلیل عاملی تاییدی نیز نشان از همسازی درونی بسیار خوب گویه ها و متغیرهای تحقیق داشته است.

یافته های پژوهش

همانگونه که در جدول شماره ۱ مشاهده می گردد، ۵۴،۲ درصد پاسخگویان مرد و ۴۵،۸ درصد آنها زن بوده اند. درصد پاسخگویان مجرد ۵۲،۲ درصد و متاهل ۴۷،۸ درصد بوده است.

جدول ۱: توزیع نسبی پاسخگویان بر حسب متغیرهای وضع تاهل و جنس

وضعیت تاهل		
پاسخگو	فراوانی	درصد
مجرد	۲۰۵	۵۲،۲
متاهل	۱۸۸	۴۷،۸
کل	۳۹۳	۱۰۰
جنسیت		
پاسخگو	فراوانی	درصد
مرد	۲۱۳	۵۴،۲
زن	۱۸۰	۴۵،۸
کل	۳۹۳	۱۰۰

همانگونه که در جدول شماره ۲ مشاهده می گردد، میانگین سنی مردان ۲۷،۵۹ و میانگین سنی زنان ۲۵،۴۴ بوده است که بیشترین درصد فراوانی مردان در گروه سنی ۲۵-۳۰ و برای زنان در گروه سنی زیر ۲۵ سال بوده است. لازم به ذکر است دامنه سنی در اینجا از ۴۴-۲۳ سال بوده است.

جدول ۲: توزیع نسبی پاسخگویان بر حسب متغیر سن

پاسخگو	مرد	زن	کل
زیر ۲۵	فراوانی	۱۱۶	۱۸۵
	درصد	%۶۷,۱۰	%۴۸,۸۰
۲۵-۳۰	فراوانی	۵۰	۱۵۱
	درصد	%۲۸,۹۰	%۳۹,۸۰
۳۰ به بالا	فراوانی	۷	۴۳
	درصد	%۴,۰۰	%۱۱,۳۰
کل	فراوانی	۱۷۳	۳۷۹
	درصد	%۱۰۰,۰۰	%۱۰۰,۰۰
میانگین سنی			
	۲۷,۵۹	۲۵,۴۴	۲۶,۶۰

جدول شماره ۳ نشان دهنده وضعیت پاسخگویان بر حسب متغیرهای تابع و مستقل اجتماعی و فرهنگی تحقیق می باشد. همانگونه که در جدول شماره ۳ مشاهده می گردد، در متغیر نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج، بیشتر پاسخگویان مرد (۵۲,۱۰ درصد) و زن (۵۱,۱۰ درصد) نمره متوسط را کسب نموده اند. این نشان دهنده آن است که دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج به عنوان یک امر منفی نگاه نمی کنند. همچنین قابل مشاهده است که درصد قابل توجهی چه در بین مردان (۲۳,۵۰ درصد) و چه در بین زنان (۲۲,۲۰ درصد) نگرش کاملاً مثبتی به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج دارند. بنابراین می توان گفت بیشتر دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران در نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج نمره متوسط و متوسط به بالا را کسب می کنند. در متغیر فرامادی گرایی بیشتر مردان نمره متوسط (۷۵,۸۰ درصد) را دریافت کرده اند و در گروه زنان نیز نمره متوسط با ۵۴,۵۰ درصد بیشترین فراوانی را دریافت نموده است. در متغیر هزینه فرصت ازدواج بیشتر مردان (۵۵,۵ درصد) و زنان (۶۲,۸ درصد) نمره زیاد را دریافت نموده اند. این بدین معناست که مردان و زنان پاسخگو اعتقاد زیادی به هزینه فرصت ازدواج دارند. به عبارت دیگر، آنها معتقدند ازدواج آنها را از امور مهمی مانند درس خواندن باز می دارد. بنابراین ترجیح می دهند با مجرد ماندن به خواسته هایی غیر ازدواج دست یابند. در متغیر خانواده-محوری، بیشتر مردان نمره متوسط (۴۸,۳ درصد) را دریافت نموده اند، درحالی که بیشتر دختران در این متغیر نمره زیاد (۶۴,۴ درصد) را دریافت کرده اند. این نشان دهنده این است که دختران پاسخگو نسبت به پسران به خانواده و ارزش های آن در زمینه ازدواج بیشتر اهمیت می دهند.

جدول ۳: توزیع نسبی پاسخگویان بر حسب متغیرهای تابع و مستقل اجتماعی و فرهنگی تحقیق

جنسیت	پاسخ	کم	متوسط	زیاد
دوستی دختر و پسر	مرد	فراوانی	۵۲	۱۱۱
		درصد	%۲۴,۴۰	%۲۳,۵۰
	زن	فراوانی	۴۸	۹۲
		درصد	%۲۶,۷۰	%۲۲,۲۰
	کل	فراوانی	۱۰۰	۲۰۳
		درصد	%۲۵,۴۰	%۲۲,۹۰
فرامادی گرایی	مرد	فراوانی	۲۹	۱۶۰
		درصد	%۱۳,۷۰	%۷۵,۸۰
	زن	فراوانی	۶	۹۷
		درصد	%۳,۴۰	%۴۲,۱۰
	کل	فراوانی	۳۵	۲۵۷
		درصد	%۹,۰۰	%۲۴,۹۰
هزینه فرصت	مرد	فراوانی	۱۷	۷۷
		درصد	%۸,۱۰	%۳۶,۵۰
	زن	فراوانی	۱۰	۵۷
		درصد	%۵,۶۰	%۳۱,۷۰
	کل	فراوانی	۲۷	۱۳۴
		درصد	%۶,۹۰	%۳۴,۳۰
خانواده- محوری	مرد	فراوانی	۱۳	۱۰۲
		درصد	%۶,۲۰	%۴۵,۵۰
	زن	فراوانی	۳	۶۱
		درصد	%۱,۷۰	%۳۳,۹۰
	کل	فراوانی	۱۶	۱۶۳
		درصد	%۴,۱۰	%۵۴,۲۰

تحلیل دو متغیره یا آزمون فرضیات

در این قسمت به آزمون فرضیات پژوهش پرداخته می شود. همانگونه که در جدول ۴ مشاهده می گردد، در ابتدا رابطه متغیر وضعیت تاهل با نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج سنجیده شده است. این دو متغیر رابطه معناداری با هم دیگر دارند؛ به عبارتی دیگر، بین دانشجویان متاهل و مجرد دانشگاه تهران در میانگین نمره نگرش به روابط دوستی دختر و پسر تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین، همانگونه که در جدول ۴ مشاهده می شود، جنسیت رابطه معناداری با متغیر تابع نگرش به دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج ندارد.

جدول ۴: آزمون T مستقل برای متغیرهای جنسیت و وضعیت تاهل

متغیر	نمره	معناداری
وضعیت تاهل	۳,۷۶۵	۰,۰۰۰
جنسیت	۰,۶۰۱	۰,۵۴۸

همانگونه که در جدول شماره ۵ مشاهده می گردد، بین متغیر سن و نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج رابطه معناداری وجود ندارد. بین متغیر فرامادی گرایی و نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج همبستگی متوسطی وجود دارد و جهت این همبستگی مثبت است؛ به این معنی که هر چه میزان فرامادی گرایی در فرد بیشتر شود، نگرش مثبت به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج بیشتر می شود. همچنین، بین دو متغیر اعتقاد به هزینه فرصت و نگرش به دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج همبستگی معناداری وجود دارد. جهت رابطه بین این دو متغیر مثبت است که نشان دهنده آن است که هر چه میزان اعتقاد به هزینه فرصت ازدواج در بین دانشجویان افزایش می یابد، نگرش مثبت به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج نیز در بین آنها افزایش می یابد. بین دو متغیر خانواده-محوری و نگرش به دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج همبستگی معناداری وجود دارد. جهت رابطه بین این دو متغیر منفی می باشد که بیانگر آن است که هر چه میزان خانواده-محوری در بین افراد کاهش می یابد، نگرش مثبت به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج در بین آنها افزایش داشته است.

جدول ۵: آزمون پیرسون برای سایر متغیرهای مستقل تحقیق

متغیر	ضریب پیرسون	معناداری
سن	۰,۰۱۱	۰,۸۳۵
فرامادی گرایی	۰,۴۰۹	۰,۰۰۰
هزینه فرصت ازدواج	۰,۳۱۰	۰,۰۰۰
خانواده-محوری	- ۰,۴۶۹	۰,۰۰۰

تحلیل چند متغیره

برای درک بهتر و تبیین عوامل موثر بر نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج، از رگرسیون خطی چند متغیره استفاده شده است. همانگونه که در جدول ۶ مشاهده می گردد، در مدل اول متغیر جنسیت وارد معادله رگرسیونی شده که دارای تاثیر معناداری بر روی متغیر تابع تحقیق نبوده است؛ یعنی، بین دختران و پسران تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران از نظر نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج رابطه معناداری وجود ندارد. در مدل دوم متغیر سن وارد معادله گردیده است. همانگونه که در جدول ۶ مشاهده می گردد این متغیر نیز رابطه معناداری با نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج نمی باشد. در مدل سوم، متغیر وضعیت تاهل وارد معادله رگرسیونی شده است. این متغیر دارای رابطه معناداری با نگرش با روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج می باشد. مقدار بتای به دست آمده برای این متغیر منفی است؛ این بدین معناست که متاهلین دارای نگرش منفی تری به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج نسبت به مجردین می باشند. مقدار R^2 با ورود این متغیر به مدل با کمی افزایش به ۰٫۳۴ رسیده است که نشان دهنده تاثیر ضعیف این متغیر در مدل می باشد. در مدل چهارم، متغیر فرامادی گرایي وارد معادله رگرسیونی شده است. همانگونه که در جدول (۶) مشاهده می گردد، این متغیر دارای رابطه معناداری با نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج می باشد. مقدار بتای به دست آمده برای متغیر فرامادی گرایي ۰٫۴۸۹ می باشد؛ این بدین معناست که هر چه افراد فرامادی نگرتر می شوند، اعتقاد به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج نیز افزایش می یابد. با ورود این متغیر به معادله مقدار R^2 به ۰٫۲۳۹ افزایش یافته است. این افزایش قابل توجه نشان دهنده اهمیت این متغیر در مدل است؛ به صورتی که مقدار قابل ملاحظه ای از تفاوت ها در نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج توسط این متغیر قابل تبیین است. به عبارت دیگر، حدود ۲۳ درصد از نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج توسط متغیر فرامادی گرایي تبیین می شود. نکته قابل توجه در این مدل آن است که با ورود متغیر فرامادی گرایي جنسیت نیز معنادار شده که این نشان دهنده آن است که بخشی از تاثیرگذاری متغیر فرامادی گرایي بر نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج از طریق متغیر جنسیت می باشد. همانگونه که در جدول ۶ مشاهده می گردد، مقدار بتای به دست آمده برای جنسیت در مدل چهارم منفی است؛ این بدین معناست که دختران دارای نگرش منفی تری به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج نسبت به پسران می باشند. در مدل پنجم، متغیر هزینه فرصت ازدواج وارد معادله رگرسیونی شده است. همانگونه که در جدول ۶ مشاهده می گردد، این متغیر دارای رابطه معناداری با نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج می باشد. مقدار بتای به دست آمده برای این متغیر ۰٫۲۲ می باشد که نشان دهنده آن است که هرچه هزینه فرصت ازدواج در افراد افزایش یابد، نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج نیز افزایش می یابد. مقدار R^2 نیز با ورود متغیر هزینه فرصت ازدواج با افزایش حدود ۵ درصدی به ۰٫۲۸۶ رسیده است که نشان دهنده آن است که حدود ۵ درصد از تغییرات نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج توسط متغیر هزینه فرصت ازدواج قابل تبیین است. در مدل ششم، متغیر خانواده- محوری موارد معادله رگرسیونی شده است. همانگونه که در جدول ۶ مشاهده می گردد، این متغیر دارای رابطه معناداری با متغیر تابع نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج می باشد. مقدار بتای به دست آمده برای این متغیر ۰٫۳۷۳- می باشد که نشان دهنده آن است که خانواده- محوری

با نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج دارای رابطه منفی می باشد؛ به این صورت که هرچه خانواده-محوری کاهش می یابد، نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج نیز افزایش می یابد. مقدار R^2 نیز با ورود این متغیر با افزایش ۱۱ درصدی به ۰,۳۹۲ رسیده است که می توان گفت حدود ۱۱ درصد از تغییرات نگرش به روابط دوستی دختر و پسر در نتیجه کاهش خانواده-محوری می باشد. در مدل ششم، تمام متغیرهای تحقیق وارد معادله شده اند که از میان متغیرهای مستقل تحقیق، متغیرهای جنسیت، وضعیت تاهل، فرامادی گرایی، هزینه فرصت ازدواج و متغیر خانواده-محوری معنادار باقی مانده اند. در کل، متغیرهای وارد شده به معادله رگرسیونی توانسته اند حدود ۳۹ درصد از واریانس متغیر تابع را تبیین نمایند که مقدار قابل ملاحظه ای می باشد. به عبارت دیگر، متغیرهای مستقل توانسته اند حدود ۳۹ درصد از تغییرات نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج را تبیین نمایند.

جدول ۶: اثر متغیرهای مستقل تحقیق بر نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج

مدل	۱		۲		۳		۴		۵		۶	
	Sig	Beta	Sig	Beta	Sig	Beta	Sig	Beta	Sig	Beta	Sig	Beta
جنسیت	۰,۰۳۳	- ۰,۵۲۴	۰,۰۳۱	- ۰,۵۸۰	۰,۰۳۹	- ۰,۴۷۴	۰,۲۱۸	- ۰,۰۰۰	۰,۱۸۸	- ۰,۰۰۰	۰,۱۰۱	- ۰,۰۳۵
سن فرد			۰,۰۰۸	۰,۸۸۶	۰,۰۶۴	۰,۲۵۴	۰,۰۵۰	۰,۳۱۴	۰,۰۳۰	۰,۵۳۰	۰,۰۰۲	۰,۹۵۹
وضعیت تاهل					۰,۲۱۰	- ۰,۰۰۰	۰,۱۷۴	- ۰,۰۰۰	۰,۱۱۶	- ۰,۰۱۵	۰,۱۴۰	- ۰,۰۰۱
فرامادی گرایی							۰,۴۸۹	۰,۰۰۰	۰,۴۶۲	۰,۰۰۰	۰,۳۴۵	۰,۰۰۰
هزینه فرصت ازدواج									۰,۲۲۹	۰,۰۰۰	۰,۱۱۴	۰,۰۱۱
خانواده-محوری											۰,۳۷۳	- ۰,۰۰۰
R	۰,۰۳۳	۰,۰۳۴	۰,۰۳۴	۰,۲۰۵	۰,۲۰۵	۰,۴۹۸	۰,۵۴۴	۰,۶۳۴				
R Square	۰,۰۰۱	۰,۰۰۱	۰,۰۰۱	۰,۰۴۲	۰,۰۴۲	۰,۲۴۸	۰,۲۹۶	۰,۴۰۲				
Adjusted R Square	۰,۰۰۲	۰,۰۰۴	۰,۰۰۴	۰,۰۳۴	۰,۰۳۴	۰,۲۳۹	۰,۲۸۶	۰,۳۹۲				

بحث و نتیجه گیری

بی شک، خانواده از مهمترین نهادهای اجتماعی است که دوام و پایداری جامعه و نسل های پی در پی در قوام و پایدار ماندن آن است. همزمان با تحولات ایجاد شده توسط نوسازی در جامعه ایران، نهاد خانواده و ازدواج تغییرات مهمی را از سر گذرانده یا در حال گذاراندن است. از جمله این تغییرات، افزایش سن ازدواج و گسترش روابط خارج از حوزه ازدواج است. جامعه ایرانی، جامعه ای دینی و دارای ارزش های خاص خود می باشد که روابط جنسی و دوستی های دختر و پسر خارج از حوزه ازدواج را منع می کند، ولی با این وجود، در سال های اخیر شاهد گسترش این گونه روابط در جامعه می باشیم. اینگونه روابط در حوزه دانشگاه و قشر دارای تحصیلات عالی نیز به چشم می خورد؛ به طوری که یافته های تحقیقات نشان دهنده آن است که دیگر دانشجویان به این گونه روابط به دید منفی نگاه نمی کنند. حال این سوال اساسی مطرح می شود که چه عواملی در نگرش آنها به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج موثر است؟

برای پاسخ به این سوال، از داده های پیمایشی که در سال ۱۳۹۱ بر روی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران انجام گرفته شده بود، استفاده گردید. دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران بخشی از این قشر دارای تحصیلات عالی هستند که این تغییرات را تجربه می کنند. با توجه به چارچوب نظری و پژوهشی، متغیرهای جنسیت، سن، وضعیت تاهل، فرامادی گرایی، هزینه فرصت ازدواج و خانواده-محوری انتخاب شدند و تاثیر آنها بر متغیر تابع نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج مورد آزمون قرار گرفت.

یافته های این پژوهش نشان دهنده آن است که اکثریت دانشجویان مورد مطالعه (بیش از ۷۴ درصد) نگرش مثبتی به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج دارند. از میان متغیرهای انتخاب شده متغیر فرامادی گرایی بیشترین تاثیر را بر نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج دارد. به این صورت که هر چه نگرش فرامادی در بین افراد افزایش می یابد، نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج نیز افزایش می یابد. فرامادی گرایی، نشان از ارزش های جدید و مدرن در فرد دارد؛ ارزش هایی که نشان از برابری دختر و پسر در اموری مانند خانه و شغل دارد و نشان می دهد که زن شاغل به همان اندازه در زندگی موفق است که زن خانه دار و شغل یکی از مولفه های زن موفق است. متغیر تاثیرگذار بعدی خانواده-محوری می باشد. خانواده-محوری با نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج رابطه منفی می باشد که نشان دهنده آن است که با کاهش خانواده-محوری نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج نیز افزایش می یابد. سومین متغیر تاثیرگذار هزینه فرصت ازدواج می باشد. این متغیر دارای رابطه مثبت با نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج می باشد؛ به این صورت که هرچه افراد اعتقاد بیشتری پیدا می کنند که ازدواج آنها را از اموری مانند تحصیلات یا اشتغال باز می دارد یا نگرش مثبت تری به مجرد بودن به جای متاهل بودن پیدا می کنند، نگرش مثبت تری به دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج دارند. متغیرهای تاثیرگذار دیگر به ترتیب وضعیت تاهل و جنسیت می باشند. می توان گفت متاهلان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران دیدگاه منفی تری به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج دارند و دختران نیز به این پدیده به دید منفی تری نگاه می کنند.

بنابراین، با توجه به چارچوب نظری تحقیق می توان گفت هم متغیرهای جمعیت شناختی مانند وضعیت

تاهل و جنسیت و هم متغیرهای اجتماعی و فرهنگی مانند فرامادی گرایی، هزینه فرصت ازدواج و کاهش خانواده-محوری در نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج موثر هستند. متاهلان دید منفی تری به اینگونه روابط دارند و دختران نیز نسبت به پسران به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج دیدگاه منفی تری دارند، اما بخش قابل توجهی از عوامل موثر بر نگرش به دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج توسط عوامل اجتماعی و فرهنگی تبیین می شود. فرامادی گرایی در یک جامعه در نتیجه رواج اندیشه های مدرن در جامعه ایجاد می شود. بی تردید، افزایش تحصیلات و آسان شدن ارتباطات در دنیای جدید توسط رسانه های و فضای مجازی در این زمینه تاثیرگذارند. تاثیرات ایجاد شده توسط فرامادی گرایی در رواج این گونه روابط در تحقیقات قبلی از جمله تحقیق موحّد و همکاران (۱۳۸۵) مورد تأیید قرار گرفته است. کاهش خانواده-محوری و نقش خانواده در روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج نیز در تحقیقات قبلی از جمله تحقیق مهریار و خلیج آبادی فراهانی (۱۳۸۹) مورد تأیید قرار گرفته است. خانواده به عنوان یک گروه تاثیرگذار در تمامی مراحل زندگی فرد به ویژه در شکل گیری نگرش ها و ارزش های فرد تاثیرگذار می باشد. رواج هزینه فرصت ازدواج در جوانان نیز در این زمینه اهمیت دارد. در این زمینه عوامل ساختاری نیز اهمیت دارد، زیرا جوان وقتی شرایط موجود در جامعه و عدم وجود شرایط لازم برای ازدواج را در پیش روی خود می بیند، درصدد جایگزین کردن راه حل های برای تامین نیازهای مشروع خود بر می آید. مشاهده عواملی که به جوان این پیام را منتقل می کند که آینده کاری نامعین و در نتیجه بیکاری، تورم های لجام گسیخته و رکودهای غیر معقول در انتظار آنهاست باعث افزایش هزینه فرصت ازدواج در فرد می گردد و او را به این نتیجه سوق می دهد که با توجه به شرایط کنونی، مجرد ماندن بهتر از متاهل ماندن است.

بدین ترتیب، برای تغییر نگرش به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج در جوانان، ایجاد تغییرات ساختی مانند ایجاد اشتغال و ثابت اقتصادی در جامعه، از یک سو و فرهنگ سازی، از سوی دیگر ضروری است. در کنار تحولات فرهنگی و اجتماعی، توجه به تغییرات ساختاری جامعه لازم است. نتایج پژوهشی دیگر توسط نگارنده نشان دهنده آن است که مهمترین تفاوت بین مجردین و متاهلین تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران را باید در نابسامانی های اقتصادی و اجتماعی جستجو کرد. هامپلوا (۲۰۰۳) شدت تاثیر شرایط بد اقتصادی بر زمان بندی ازدواج را زمانی بیشتر می داند که در چنین شرایطی هنجارهای اجتماعی و فرهنگی در ارتباط با هزینه های ازدواج و استانداردهای زندگی با آن هماهنگ نشوند. وقتی زمینه های بهنجار فرهنگی و اجتماعی برای تامین نیازهای جنسی و عاطفی افراد فراهم نیست، افراد مجبور می شوند به سمت زمینه های ناهنجار اجتماعی و فرهنگی بروند. تغییرات ساختاری جامعه ایرانی در عرصه های مختلف اقتصادی و اجتماعی در حال حاضر امکان ارضای این نیازها را تنها از راهکارهای سنتی و عرفی جامعه یعنی ازدواج دائم با مشکل روبرو کرده است. استاد مطهری در کتاب نظام حقوقی زن در اسلام بیان می دارد: "در خواست از جوانان برای ازدواج زود هنگام با توجه به شرایط کنونی درخواستی غیر واقع بینانه است." بنابراین، ایشان چند سوال را مطرح می نمایند: "در این وضعیت با طبیعت و غریزه انسانی چه باید کرد؟ آیا طبیعت و غریزه انسانی حاضر است به خاطر وضعیت اجتماعی این دوره دوران بلوغ را به تاخیر اندازد؟ آیا جوانان حاضرند یک دوره رهبانیت را طی کنند و خود را سخت تحت فشار و ریاضت قرار دهند تا زمان ازدواج آنها فراهم شود؟" (مطهری، ۱۳۵۹: ۴۲)

بنابراین، می توان گفت توجه به عوامل ساختاری و فرهنگ سازی و تقویت بنیان های فرهنگی جامعه برای کاهش چنین روابطی لازم و ضروری است؛ زیرا تقویت بنیان های فرهنگی باعث می شود تا از تاثیرات زیانبار نوسازی کاسته شود و زمینه استفاده بهینه از این تحولات فراهم گردد. در کنار این موارد، باید به مسئله ازدواج جوانان توجه ویژه ای کرد. وقتی زمینه ازدواج جوانان با توجه به نابسامانی های اقتصادی و اجتماعی فراهم نباشد، جوانان برای تامین خواسته های بهنجار خود به سوی راهکارهای نابهنجار کشیده می شوند. فراهم کردن زمینه های ازدواج آسان جوانان نه تنها در کاهش روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج تاثیرگذار است، بلکه زمینه های استحکام جامعه و کاهش نابهنجاری های اجتماعی و فرهنگی را نیز فراهم می کند.

منابع

- احمدنیا، شیرین و هوشنگ مهریار (۱۳۸۳) "نگرش و ایده آل های نوجوان تهران در زمینه همسرگزینی، فرزند آوری و تنظیم خانواده". مقاله ارائه شده در همایش انجمن جمعیت شناسی ایران با تاکید بر جوانان، شیراز.
- اعزازی، شهلا (۱۳۷۶) جامعه شناسی خانواده با تاکید بر نقش ساختار و کارکرد خانواده در دوران معاصر. تهران: روشنگران و مطالعات زنان
- مکارم شیرازی، ناصر و دیگران (۱۳۷۳) تفسیر نمونه. جلد چهاردهم، تهران: دارالکتب الاسلامیه
- آزاد ارمکی، تقی؛ زند، مهناز و طاهره خزایی (۱۳۷۹) "بررسی تحولات اجتماعی و فرهنگی در طول سه نسل خانواده تهرانی". نامه علوم اجتماعی. شماره ۱۶.
- جوکار، بهرام (۱۳۸۳) "مقایسه نگرش دانشجویان دانشکده های علوم انسانی و مهندسی دانشگاه شیراز به دوستی دختر و پسر". مجموعه مقالات سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان، دانشگاه تربیت مدرس.
- حبیب پور، کرم و غفاری، غلامرضا (۱۳۹۰) "علل افزایش سن ازدواج دختران: زن در توسعه و سیاست". پژوهش زنان. دوره ۹، شماره ۱.
- خلیج آبادی فرهانی، فریده و مهریار، امیر هوشنگ (۱۳۸۹) "بررسی نقش خانواده در ارتباط با جنس مخالف قبل از ازدواج در دختران دانشجو در تهران". فصلنامه خانواده پژوهی. شماره ۲۴.
- سگالن، مارتین (۱۳۷۰) مقدمه ای بر جامعه شناسی خانواده. حمید الیاسی. تهران: نشر مرکز
- صادقی، رسول؛ قدسی، محمدعلی و افشارکهن، جواد (۱۳۸۶) "واکاوی مسئله ازدواج و اعتبار سنجی یک راه حل". پژوهش زنان. دوره ۵، شماره ۱.
- عسکری ندوشن، عباس؛ عباسی شوازی، محمدجلال و صادقی، رسول (۱۳۸۸) "مادران، دختران و ازدواج (تفاوت های نسلی در ایده ها و نگرش های ازدواج در شهر یزد)". نشریه مطالعات راهبردی زنان. شماره ۴۴.
- عبدالهیان، حمید (۱۳۸۳) "ارزش سنت و باز تولید فرهنگی". همایش انجمن جمعیت شناسی ایران با تاکید بر جوانان، شیراز.
- کاظمی پور، شهلا (۱۳۸۴) "سنجش نگرش جوانان نسبت به ازدواج و شناخت آثار و پیامدهای آن با تاکید بر ازدواج های دانشجویی". فصلنامه فرهنگ در دانشگاه اسلامی. دوره ۱۳، شماره ۲.
- کاظمی پور، شهلا (۱۳۸۳) "تحول سن ازدواج زنان در ایران و عوامل جمعیتی مؤثر بر آن". پژوهش زنان. دوره ۲، شماره ۳.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۴) مبانی جامعه شناسی. منوچهر صبوری. تهران: نشر نی
- محمودیان، حسین (۱۳۸۳) "سن ازدواج در حال افزایش: بررسی عوامل پشتیبان". نامه علوم اجتماعی. شماره ۲۴.
- مرکز آمار ایران (۱۳۷۵) نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۷۵.

- مرکز آمار ایران (۱۳۸۵) **نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۸۵**.
- مطهری، مرتضی (۱۳۵۹) **نظام حقوقی زن در اسلام**. تهران: شرکت سهامی عام
- موحد، مجید و عنایت، حلیمه (۱۳۸۳) **"زنان و تحولات ساختاری در عصر جهانی شدن"**. پژوهش زنان. دوره ۲.
- موحد، مجید؛ مقدس، علی اصغر و عباسی شوازی، محمد تقی (۱۳۸۶) **"جوانان، خانواده و جامعه پذیری، نقش خانواده در نگرش دانشجویان به معاشرت دختر و پسر قبل از ازدواج"**. فصلنامه مطالعات جوانان. شماره ۹.
- Bartz, K. W. and F. I. Nye (1970) **"Ealy marriage: a prepositional formulation"**. Journal of Marriage and Family. 32(2): 258-268.
- De Silva, W. I. (1997) **"The Ireland of Asia; trends in marriage timing in Sri Lanka"**. Asia- Pacific Population Journal. 12(2):3-24.
- Hamplova, D. (2003) **"Marriage and educational attainment: a dynamic approach to first union formation"**. Czech Sociological Review. 39(6):841-863.
- Inglehart, R. (2003) **Culture Shift in Advanced Industrial Society**. Princeton University Press.
- Jensen R. and R. Thornton (2003) **"Early female marriage in the developing world"**. Gender and Development. 11(2):9-19.
- Mensch, B. S., S. Singh and J. B. Casterline (2005) **"Trends in the timing of first marriage among men and women in the developing world"**. Working Paper. New York: Population Council.
- Peng, Tey Nai (2006) **"Trends and correlates of delayed marriage in Malaysia, and implications for development"**. Paper presented at the International Conference on Population and Development in Asia: Critical Issues for a Sustainable Future, 20 –22 March, Phuket, Thailand.
- Quisumbing A. R., and K. Hallman (2003) **"Marriage in transition: evidence on age, education and assets from six developing countries"**. Working Paper, New York: Population Council.
- Rashad, Hoda, Magued Osman, and Farzaneh Roudi-Fahimi (2005) **"Marriage in the Arab world"**. Washington DC: Population Reference Bureau.
- Smith, P. C., (1980) **"Asian marriage patterns in transition"**. Journal of Family Histor. 5(1):58-96.

مقایسه سبک‌های دلبستگی، احساس تنهایی و نشخوار ذهنی دانشجویان

محسن جدیدی^۱

یارعلی دوستی^۲

سیده حدیث حسینی^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۵/۱۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۲/۹/۱۳

پژوهش حاضر با هدف مقایسه سبک‌های دلبستگی، احساس تنهایی اجتماعی و هیجانی و نشخوار ذهنی در دانشجویان دختر و پسر طراحی شده و تحقیقی پس‌رویدادی از نوع علی-مقایسه‌ای است. جامعه آماری این پژوهش، دانشجویان دانشگاه‌های آزاد مازندران بودند که از بین آن‌ها، نمونه‌ای ۲۰۰ نفری (۱۰۶ دختر و ۹۴ پسر) به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند و همگی به مقیاس سبک‌های دلبستگی بزرگسالان (RAAS)، مقیاس احساس تنهایی اجتماعی (UCLA)، مقیاس احساس تنهایی هیجانی (WSL) و در نهایت، پرسشنامه ۱۰ گویه‌ای نشخوار ذهنی ترینور پاسخ دادند. اطلاعات جمع‌آوری شده با آزمون‌های آنالیز واریانس چندمتغیره و یک راهه و تحلیل رگرسیون چندمتغیره تجزیه و تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد که تفاوت جنسیت در دو خرده مقیاس نزدیکی-دلبستگی و وابستگی-دلبستگی به لحاظ آماری معنادار نیست، اما در خرده مقیاس اضطراب-دلبستگی تفاوت معنادار وجود دارد. ($p < 0.05$) سبک‌های دلبستگی و احساس تنهایی دانشجویان می‌تواند ۱/۲۳ درصد نشخوار ذهنی آنان را پیش‌بینی کند. ($p < 0.001$) همچنین، سبک‌های دلبستگی و نشخوار ذهنی دانشجویان می‌تواند ۵/۳۳ درصد احساس تنهایی هیجانی و ۳/۱۶ درصد احساس تنهایی اجتماعی آنان را پیش‌بینی نماید. ($p > 0.0001$) نتایج پژوهش حاضر نشان داد که سبک‌های دلبستگی و نشخوار ذهنی می‌تواند احساس تنهایی اجتماعی و هیجانی را نیز پیش‌بینی کند.

واژگان کلیدی: سبک‌های دلبستگی، احساس تنهایی اجتماعی، احساس تنهایی هیجانی، نشخوار ذهنی و دانشجویان

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بندرگز، استان گلستان

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ساری، استان مازندران

۳. کارشناسی ارشد روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ساری، مازندران (نویسنده مسئول)

مقدمه

انسان موجودی اجتماعی و نیازمند برقراری ارتباط با دیگران است؛ به گونه‌ای که بسیاری از نیازهای متعالی و شکوفایی استعدادها و خلاقیت‌هایش تنها از طریق تعامل بین فردی و ارتباطات اجتماعی ارضا می‌شود و به فعل در می‌آید. به همین دلیل انسان همواره سعی می‌کند تا مهارت‌هایی جهت تسهیل ارتباط خود با دیگران کسب نماید و بر تکامل شخصی خود بیافزاید. (بیابانگرد، ۱۳۷۲، به نقل از برنا و سواری، ۱۳۹۰) از طرف دیگر، شیوه جدید زندگی، فشار زیادی بر اشخاص وارد می‌آورد. محیط‌های خانوادگی، دوستانه، آموزشی و کاری، یک شبکه ارتباط بین فردی گسترده را ایجاد می‌کند. لازاروس^۱ (۱۹۶۷، به نقل از توران، ۲۰۰۹) ادعا می‌کند که نگهداری روابط سالم در این شبکه بین فردی یکی از شروط لازم برای زندگی، بدون فشار روانشناختی تخریب‌کننده است. توفیقی که فرد می‌تواند در این شبکه اجتماعی به دست آورد، به چگونگی دریافت‌ها و تفسیرهای شخصی رخدادهایی که پیرامون فرد اتفاق می‌افتد - بر اساس سبک‌های دلبستگی او - وابسته است.

مطابق نظریه بالبی (۱۹۶۹)، انسان با یک سیستم روانی - زیستی^۲ به نام سیستم رفتار دلبستگی^۳ متولد می‌شود. این سیستم، ارزش انطباقی داشته و فرد را به حفظ نزدیکی و همجواری با افراد مهم زندگی یا تصاویر دلبستگی^۴ - کسانی که کودک می‌تواند در موقعیت‌های تهدیدآمیز نزدیک آن‌ها بماند تا شانس او برای سازش یافتگی و بقا افزایش یابد - سوق می‌دهد. در واقع، بالبی معتقد بود که پیوند بین کودک و مراقب بر تحول روانشناختی کودک و عملکرد او در بزرگسالی تأثیر بسزا دارد. بر این اساس، بازنمایی‌های ذهنی دلبستگی که در کودکی بنا نهاده می‌شوند به نحو قابل توجهی در روابط دلبستگی در بزرگسالی تأثیر می‌گذارند و به اشکال گوناگونی متجلی می‌گردند. (شاور، ۲۰۰۶؛ به نقل از پناغی و همکاران، ۱۳۹۱) کودک در طول سال اول زندگی انتظاراتی را از نحوه تعامل خود با تصویر دلبستگی و اتفاقاتی که در پیرامونش رخ می‌دهد، شکل داده و به تدریج این انتظارات را در قالب یکسری بازنمایی ذهنی^۵ که بالبی به آن الگوهای فعال درونی^۶ می‌گوید، درون‌سازی می‌کند. (پیتروموناکو و بارت^۷، ۲۰۰۰؛ کولینز و فینی^۸، ۲۰۰۴)

الگوهای فعال دیگران و یا الگوهای فعال خود (میکالینسر و شیور^۹، ۲۰۰۵) مفهوم الگوهای درونی، پایه و اساس فهم چگونگی تأثیر فرآیندهای دلبستگی در روابط بزرگسالی بوده (پیتروموناکو و بارت، ۲۰۰۰) و علت اصلی تداوم و پیوستگی بین تجارب دلبستگی اولیه با شناخت‌ها، احساسات و رفتارها در روابط فردی است. (میکالینسر و شیور، ۲۰۰۵) با بررسی‌های انجام شده در زمینه سبک‌های دلبستگی از سوی

-
1. Lazarus
 2. Psychobiological
 3. Attachment behavior system
 4. Attachment figures
 5. Mental representation
 6. Internal working models
 7. Pitromonaco & Barrett
 8. Collins & Feeney
 9. Mikulincer & Shaver

آینزورث و همکاران (۱۹۷۸) سه الگوی دل‌بستگی ایمن^۱، دل‌بستگی ناایمن - اجتنابی^۲ و دل‌بستگی ناایمن اضطرابی - دوسوگرا^۳ شناسایی شد. ویژگی‌های بهنجار و نابهنجار روابط بین شخصی به گونه‌ای عمیق با سبک دل‌بستگی اشخاص رابطه دارد. بنابر نتایج پژوهش‌ها، دل‌بستگی ایمن با ویژگی‌های ارتباطی مثبت شامل صمیمیت، خرسندی، دل‌بستگی اجتنابی با سطوح پایین‌تری از صمیمیت و تعهد و سبک دل‌بستگی دوسوگرا با شور و هیجان و دل مشغولی در مورد روابط بین فردی توأم با خرسندی کم مرتبط است. (فینی و نولر^۴، ۱۹۹۰) با توجه به تأثیرگذاری گسترده‌ای که سبک‌های دل‌بستگی می‌تواند بر زندگی انسان‌ها داشته باشد، بررسی آن و پیامدهایی که به جا می‌گذارد حائز اهمیت است. به عنوان مثال، در مطالعات مختلف بین سبک دل‌بستگی ایمن، با اعتماد به نفس و اعتماد به دیگران (کسیدی^۵، ۱۹۹۸)، سازگاری زناشویی (مظاهری، ۱۳۷۹) و سلامت روان (فینی، ۲۰۰۰) و دل‌بسته ناایمن با اختلالاتی چون افسردگی و اضطراب (لوپز^۶ و همکاران، ۲۰۰۱)، فشارهای روانی و مشکلات بین فردی (وی^۷ و همکاران، ۲۰۰۵)، ناامیدی، خشم، اضطراب (وی و همکاران، ۲۰۰۳) و مشکلات زناشویی (مظاهری، ۱۳۷۹) رابطه مستقیم وجود دارد.

احساس تنهایی، پاسخی به فقدان یک رابطه مثبت رضایت‌بخش با سایرین است و نبود یک رابطه مثبت رضایت‌بخش عمیقاً با سبک‌های دل‌بستگی ارتباط دارد. گرچه در نظریه بالبی دل‌بستگی و احساس تنهایی مرتبط با هم در نظر گرفته نشده‌اند، برخی از پژوهشگران معتقد هستند نظریه دل‌بستگی می‌تواند برای بررسی شکل‌گیری احساس تنهایی در دوران کودکی چهارچوبی فراهم کند. تنهایی، حالتی ناخوشایند است که از تفاوت در روابط بین فردی که افراد خواهان آن هستند و روابطی که با دیگران در شرایط واقعی دارند، نشأت می‌گیرد. این احساس به این دلیل اهمیت دارد که هم با حالات هیجانی افراد هم با فقر اجتماعی، رفتار و سلامتی در افراد بالغ، نوجوان و کودک هم بسته است. (کووتر، برون، رونبرگ، ون‌هالست، هریس و همکاران^۸، ۲۰۱۳) اش و پاکت^۹ (۲۰۰۳) تنهایی را آگاهی شناختی فرد از ضعف در روابط فردی و اجتماعی خود توصیف می‌کنند که به احساس غمگینی، پوچی یا تأسف و حسرت منتهی می‌شود. ویس^{۱۰} (۱۹۷۵)؛ به نقل از ارنست و کاسیپو^{۱۱}، ۲۰۰۵) بر اساس ماهیت کمبود اجتماعی (مثلاً پیوندهای صمیمی و اجتماعی) بین تنهایی عاطفی و اجتماعی تمایز قائل شد. تنهایی ناشی از انزوای عاطفی در اثر فقدان یک دل‌بستگی عاطفی نزدیک یا یک رابطه صمیمی (معمولاً همسر یا والد، دوست و کودک) ظاهر می‌شود و مشخصه آن اضطراب و ترس است. تنهایی ناشی از انزوای اجتماعی در اثر

-
1. Secure
 2. Avoidant
 3. Anxious-ambivalent
 45. Feeney & Noller
 5. Cassidy
 6. Lopez
 7. Wei
 8. Qualter, Brown, Rotenberg, Vanhalst, Harris et al.
 9. Asher & Paquette
 10. Weiss
 11. Ernest & Cacioppo

فقدان یک شبکه اجتماعی جذاب ظاهر می‌شود و مشخصه آن خستگی، بی‌هدفی، بی‌ارزشی و فقدان تأیید از طرف دیگران است. یافته‌های پژوهشی مویید آن است که احساس تنهایی یک عامل سبب شناختی در سلامت و بهزیستی جمعیت‌های گوناگون است و پیامدهای آنی و درازمدت جدی در بهداشت روانی (هنریچ و گالونی^۱، ۲۰۰۶) و سلامت جسمانی (جارمکا^۲ و همکاران، ۲۰۱۳) دارد. هاوکلی^۳ و همکاران (۲۰۰۳) به این نتیجه رسیدند که افراد دارای احساس تنهایی در تعاملات اجتماعی خود، احساسات مثبت کمتری دارند و احساس تنهایی با صمیمیت کمتر، عدم اطمینان و تعارض همبسته بود. تحقیقات (هوروتیز و فرنچ، ۱۹۷۹؛ اسلوان سولانو، ۱۹۸۴؛ به نقل از کاسپو و همکاران، ۲۰۰۶) حاکی از آن است که افرادی که احساس تنهایی می‌کنند، معمولاً از مهارت‌های اجتماعی ضعیف‌تری برخوردارند و احساس می‌کنند که دیگران آن‌ها را در برخی زمینه‌های اجتماعی نسبتاً غیر ماهر می‌دانند. افراد مبتلا به احساس تنهایی نسبت به مهارت‌های اجتماعی خود مستعد تجربه اضطراب زیادی هستند. (به نقل از کاسپو و همکاران، ۲۰۰۶) پژوهش برلین^۴ و همکاران (۱۹۹۵) نشان داد احساس تنهایی در کودکان نایمن اجتنابی پایین و در کودکان ایمن متوسط است، اما نتایج تحقیق دیگری حاکی از آن است که خود آشکارسازی در بزرگسالان ایمن بیشتر از بزرگسالان اجتنابی است. (میکالینسر و ناچشون^۵، ۱۹۹۱)

استوکس^۶ (۱۹۸۷) اعلام داشت که فقدان خود آشکارسازی با احساس تنهایی همبستگی دارد. پس انتظار می‌رود احساس تنهایی در افراد نایمن بیشتر از افراد ایمن گزارش شود. (میکالینسر و ناچشون، ۱۹۹۱) طبق پژوهش فینی (۲۰۰۶) دلبستگی اجتنابی و اضطرابی در زنان با احساس تنهایی رابطه معنادار دارد و دلبستگی اضطرابی در مردان نیز با احساس تنهایی رابطه معنادار داشته، اما بین دلبستگی اجتنابی و احساس تنهایی در مردان رابطه معناداری یافت نشد.

نشخوار ذهنی^۷ از دیگر مسائلی است که می‌تواند با سبک‌های دلبستگی در ارتباط باشد. افراد با سبک دلبستگی نایمن به دلیل داشتن خاطرات اضطرابی و منفی در سال‌های اولیه زندگی از جمله عدم توجه مراقبت‌کننده تمایل دارند در شرایط پر تنش به نشخوار در مورد خاطرات منفی بپردازند. میکالینسر اظهار می‌کند که در بین سبک‌های دلبستگی، افراد دارای دلبستگی اضطرابی با احتمال بیشتری نشخوار ذهنی درباره چگونه واکنش نشان دادن در موقعیت اجتماعی دارند، زیرا آن‌ها از یک سو تمایل به نزدیکی با سایر اشخاص دارند و از سوی دیگر از هراس شدید از ترک شدن توسط اشخاص رنج می‌برند. (میکالینسر و شیور^۸، ۲۰۰۷) نشخوار ذهنی، افکاری مقاوم و عودکننده تعریف می‌شود که گرد یک موضوع معمول دور می‌زند. این افکار به طریق غیرعادی وارد آگاهی می‌شود و توجه را از موضوع مورد نظر و اهداف

-
1. Henrich & Gullone
 2. Jaremka
 3. Hawkly
 4. Berlin
 5. Mikulincer & Nachshon
 6. Stokes
 7. Rumination
 8. Shaver

فعلی منحرف می‌سازد. (جوړمن^۱، ۲۰۰۶) ویژگی‌های افکار نشخواری: ۱) به حوادث یا ماهیت خلق افسرده مربوطاند. ۲) هدف‌دار نبوده و افراد را به طرح و عمل خاصی راهنمایی نمی‌کنند. ۳) زمانی که فرد درگیر نشخوار فکری است از لحاظ اجتماعی با محیط همخوانی و مشارکت ندارد. (پاپا جورجیو و ولز^۲، ۲۰۰۱) مطالعات بسیاری از رابطه افکار نشخواری و انواع مختلف اختلالات هیجانی حکایت می‌کند. (نولن هوکسما^۳، ۱۹۹۱، ۲۰۰۰) نولن هوکسما در نظریه سبک‌های پاسخ (۱۹۹۱) به تبیین مفهوم نشخوار فکری در افسردگی پرداخته است. این نظریه تأکید می‌کند که پاسخ‌های نشخواری، نقطه مقابل حل مسئله مؤثر و ساختار یافته است و مانع بروز رفتارهای مؤثری می‌شود که می‌توانند به درمان افسردگی کمک کنند. (نولن هوکسما، مارو و فردریکسن^۴، ۱۹۹۳) باقری‌نژاد و همکاران (۱۳۸۹) به بررسی رابطه نشخوار فکری، افسردگی و اضطراب در نمونه‌ای از دانشجویان ایرانی پرداختند. نتایج نشان داد که نشخوار فکری، پس از کنترل اثرات سن، جنس و میزان اضطراب، به طور معناداری ۳۰ درصد از تغییر در واریانس افسردگی را پیش‌بینی می‌کند. وانهالست^۵ و همکاران (۲۰۱۲) در مطالعه خود به این نتیجه دست یافتند که نشخوار ذهنی تا اندازه‌ای نقش میانجی‌گری در بین احساس تنهایی وابسته به همسالان و علائم افسردگی و نقش تعدیل‌کننده بین احساس تنهایی وابسته به والدین و علائم افسردگی دارد. توران (۲۰۰۹) نیز در پژوهش خود به این نتیجه دست یافت که نشخوار ذهنی نقش میانجی‌گری بین الگوهای داخلی فعال خود و علائم روان‌شناختی دارد. بر اساس مطالعه لانسیانو و همکاران (۲۰۱۲) دل‌بستگی ناایمن اضطرابی و اجتنابی با نشخوار ذهنی ناسازگارانه همبستگی مثبت دارد که البته سطح پایین هوش هیجانی این رابطه را تشدید می‌کند.

با توجه به نقش مبهم سبک‌های دل‌بستگی در احساس تنهایی و نشخوار ذهنی، این تحقیق در نظر دارد به بررسی و مقایسه سبک‌های دل‌بستگی، احساس تنهایی و نشخوارهای ذهنی در دانشجویان دختر و پسر بپردازد و مشخص نماید که آیا سبک‌های دل‌بستگی و نشخوارهای ذهنی می‌توانند نقش پیش‌بینی‌کنندگی در احساس تنهایی اجتماعی و هیجانی دانشجویان داشته باشند یا خیر.

روش شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر کنترل و دست‌کاری متغیرها، پس‌رویدادی و علی-مقایسه‌ای است. جامعه آماری این تحقیق را کلیه دانشجویان دختر و پسر مقطع کارشناسی سال تحصیلی ۹۰-۹۱ دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران تشکیل می‌دهند. نمونه پژوهش ۲۰۰ نفر از دانشجویان (۱۰۶ دختر و ۹۴ پسر) مقطع کارشناسی دانشگاه آزاد ساری و آمل می‌باشند که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند و به طور داوطلبانه در این پژوهش شرکت کردند. پس از آنکه آزمودنی‌ها از جریان پژوهش آگاهی پیدا کردند، پرسشنامه‌ها در اختیار آن‌ها قرار گرفت و از آن‌ها خواسته شد با دقت

1. Joormann
2. Papageorgiou, C. & Wells
3. Nolen-Hoeksema
4. Marrow & Fredrikson
5. Vanhalst

به هر یک از سؤالات پاسخ دهند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS ۱۹ استفاده شد. جهت تجزیه داده‌ها از دو روش آماری توصیفی نظیر فراوانی، درصد، میانگین، واریانس، انحراف معیار و از آمار استنباطی نظیر تحلیل واریانس چند متغیری (MANOVA)، یک‌راهه (ANOVA) و رگرسیون چند متغیری استفاده نمودیم.

برای جمع‌آوری داده‌ها از مقیاس‌های زیر استفاده شده است:

مقیاس دلبستگی بزرگسالان (RAAS): برای اندازه‌گیری سبک‌های دلبستگی در این تحقیق از مقیاس بازنگری شده دلبستگی بزرگسالان RAAS^۱ کولینز^۲ (۱۹۹۶) استفاده شده است. مقیاس دلبستگی بزرگسالان که چگونگی ارزیابی فرد از مهارت‌های ارتباطی و سبک رابطه صمیمانه وی را مورد بررسی قرار می‌دهد، دارای ۱۸ عبارت است که پاسخ‌دهندگان در یک مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای میزان موافقت یا مخالفت خود با هر یک از عبارات را بیان می‌کنند. این پرسشنامه دارای سه زیر مقیاس نزدیکی (C)، وابستگی (D) و اضطراب (A) است. میزان آلفای کرونباخ در تمامی موارد در پژوهش‌های خارجی B از ۸۰ درصد بوده است. در نمونه ۱۰۰ نفری پژوهش پاکدامن (۱۳۸۳) میزان آلفای کرونباخ به ترتیب برای A و B و C مقادیر ۰/۷۵، ۰/۵۲ و ۰/۲۹ به دست آمد. میزان انسجام درونی مواد و همبستگی آن‌ها با آنچه هدف سنجش زیر مقیاس مربوط به آن است برای وابستگی ۰/۴۵، برای اضطراب ۰/۷۱ و برای نزدیکی ۰/۵۷ محاسبه شد.

مقیاس احساس تنهایی UCLA: برای سنجش احساس تنهایی اجتماعی در این تحقیق از مقیاس احساس تنهایی UCLA^۳ استفاده می‌شود که توسط راسل (۱۹۹۶) ساخته شده است. این مقیاس دارای ۲۰ گویه است که بر اساس مقیاس لیکرت چهار درجه‌ای (هرگز، به ندرت، گاهی و اغلب) تنظیم شده که به ترتیب نمره ۱ تا ۴ به آن‌ها اختصاص می‌یابد. عبارات ۱، ۴، ۵، ۶، ۹، ۱۰، ۱۵، ۱۶، ۱۹ و ۲۰ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. ضریب پایایی درونی برای این مقیاس ۰/۹۴ محاسبه شده است (راسل، ۱۹۸۲) و ضریب پایایی باز آزمون آن ۰/۷۳ گزارش شد. (جونز و مور، ۱۹۸۷) پاشا و اسماعیلی (۱۳۸۶) طی یک مطالعه برای تعیین پایایی آن از دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف استفاده کردند که مقدار آن‌ها به ترتیب ۰/۷۵ و ۰/۷۱ به دست آمد. مقدار پایایی آن در این مطالعه ۰/۷۳ برآورد شد.

مقیاس احساس تنهایی WSL^۵: برای سنجش احساس تنهایی هیجانی در این تحقیق از مقیاس احساس تنهایی وودورث (۱۹۸۶) استفاده می‌شود که شامل ۱۸ عبارت است که بر اساس لیکرت چهار درجه‌ای (هرگز، به ندرت، گاهی و اغلب) تنظیم شده است و عبارات ۲، ۹، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۶ و ۱۸ آن به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود. ضریب پایایی با استفاده از روش بازمایی ۰/۸۲ گزارش شده است و با مقیاس احساس تنهایی UCLA همبستگی معناداری دارد. همسانی درونی این آزمون با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۲ محاسبه شده است.

1. Review Adult Attachment Scale
2. Collins
3. University of California at Los Angeles Loneliness Scale
4. Jones & Moore
5. Wadsworth Scale of Loneliness

مقیاس پاسخ‌های نشخواری ترینور و دیگران: برای اندازه‌گیری نشخوار ذهنی در این تحقیق از مقیاس پاسخ‌های نشخواری ترینور^۱ و دیگران (۲۰۰۳) استفاده می‌شود. این آزمون دارای ۱۰ عبارت است که سطوح نشخوار ذهنی صفت/ذاتی فرد را می‌سنجد. نمره‌گذاری این آزمون به صورت امتیازدهی لیکرت ۴ درجه‌ای است و نمرات بالاتر نشان‌دهنده نشخوار ذهنی بیشتر است. همسانی درونی این آزمون با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۲ گزارش شده است.

یافته‌های پژوهش

جدول ۱ شاخص‌های مرکزی را درباره نمرات آزمودنی‌ها را مقیاس دل‌بستگی، احساس تنهایی اجتماعی و هیجانی و نشخوار ذهنی نشان می‌دهد.

جدول ۱: توزیع نمرات دختران، پسران و کل آزمودنی‌ها و متغیرهای تحقیق

شاخص خرده مقیاس	تعداد آزمودنی		میانگین		انحراف استاندارد	
	دختر	پسر	کل	دختر	پسر	کل
احساس تنهایی اجتماعی	۱۰۶	۹۴	۲۰۰	۴۰/۴	۴۲/۶	۴۱/۴
احساس تنهایی هیجانی	۱۰۶	۹۴	۲۰۰	۴۴/۲	۴۳/۶	۴۳/۶
نشخوار ذهنی	۱۰۶	۹۴	۲۰۰	۲۹	۲۸	۲۸/۵
خرده مقیاس نزدیکی-دل‌بستگی	۱۰۶	۹۴	۲۰۰	۲۰/۶	۲۱/۱	۲۰/۹
خرده مقیاس وابستگی-دل‌بستگی	۱۰۶	۹۴	۲۰۰	۱۵/۷	۱۵/۵	۱۵/۶
خرده مقیاس اضطراب-دل‌بستگی	۱۰۶	۹۴	۲۰۰	۱۷/۷	۱۶/۴	۱۷/۱

برای بررسی و مقایسه سبک‌های دل‌بستگی در دانشجویان دختر و پسر از تحلیل واریانس چند متغیره استفاده شد که نتایج آن در جدول زیر گزارش گردیده است:

جدول ۲: تحلیل واریانس چند متغیره (MANOVA) سبک‌های دل‌بستگی

اثر		مقدار آزمون	F	Df ^۱	Df ^۲	Sig	مجذور اتای سهمی
گروه‌ها (جنسیت)	لامبدای ویلکز	۰/۹۲۳	۱/۹۵	۳	۱۹۶	۰/۱۲۴	۰/۰۲۹

نتایج جدول ۲ ($0/923 = \lambda_{\text{مبدای ویلکز}}$ ، $p < 0/05$ ، $F = 1/95$) نشان می‌دهد که متغیر ترکیبی جدید در دو گروه شرکت‌کنندگان (دختر و پسر) از نظر آماری تفاوت معنادار ندارد، چرا که آماره F به دست آمده در آزمون ($F = 1/95$) از F جدول با درجات آزادی ۳ و ۱۹۶ یعنی $F = 2/65$ کوچک‌تر است و مقدار پی نیز از ۰/۰۵ بزرگ‌تر می‌باشد.

جدول ۳: نتایج آزمون اثر بین آزمودنی‌ها برای خرده مقیاس‌های دلبستگی

منبع	شاخص	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	Sig	مجذور اتای سهمی
اثر جنسیت	خرده مقیاس نزدیکی - دلبستگی	۱۴	۱	۱۴	۱/۳۱۵	۰/۲۵۳	۰/۰۰۷
	خرده مقیاس وابستگی - دلبستگی	۲	۱	۲	۰/۱۲۴	۰/۷۲۶	۰/۰۰۱
	خرده مقیاس اضطراب - دلبستگی	۸۱	۱	۸۱	۴/۹	۰/۰۲۸	۰/۰۲۴

با توجه به نتایج جدول ۳ ملاحظه می‌شود که بین دو تا از سبک‌های دلبستگی در گروه دختران و پسران تفاوت معنادار وجود ندارد؛ به بیان دقیق‌تر، بین سبک نزدیکی - دلبستگی ($p = 0/325$ ، $df = 3, 196$)، و سبک وابستگی - دلبستگی ($p = 0/726$ ، $df = 3, 196$ ، $F = 0/124$) دختران و پسران تفاوت معنادار وجود ندارد، ولی بین سبک اضطراب - دلبستگی ($p = 0/028$ ، $df = 3, 196$ ، $F = 4/9$) در دو گروه دختر و پسر تفاوت معنادار وجود دارد. برای پیدا کردن جهت این تفاوت به میانگین‌ها در جدول آمار توصیفی مراجعه می‌کنیم و همان‌گونه که مشخص شده خرده مقیاس اضطراب - دلبستگی در دختران ($M = 17/7$) نسبت به پسران ($M = 16/4$) بیشتر است.

برای بررسی و مقایسه احساس تنهایی اجتماعی، هیجانی و نشخوار ذهنی از تحلیل واریانس یک‌راهه (ANOVA) استفاده شد که نتایج آن در زیر گزارش گردیده است:

جدول ۴: آزمون اثر بین گروه‌ها و متغیر احساس تنهایی اجتماعی

منبع	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	Sig	مجذور اتای سهمی
اثر جنسیت	۲۴۳	۱	۲۴۳	۳/۴	۰/۰۶۷	۰/۰۱۷
خطا	۱۴۱۷۴	۱۹۸	۷۲			

با توجه به نتایج جدول ۴ مشاهده می‌شود که اثر جنسیت بر متغیر نشخوار ذهنی معنادار نیست؛ به بیان دقیق‌تر، بین احساس تنهایی اجتماعی ($p = 0/067$ ، $P = 3/4$ ، $df = 1, 198$) در دو گروه دختر و پسر تفاوت معنادار وجود ندارد.

جدول ۵: آزمون اثر بین گروه‌ها و متغیر احساس تنهایی هیجانی

منبع	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	Sig.	مجذور اتای سهمی
اثر جنسیت	۷۶	۱	۷۶	۲/۱۴۱	۰/۱۴۵	۰/۰۱۱
خطا	۷۰۲۷	۱۹۸	۳۵/۵			

با توجه به نتایج جدول ۵ مشاهده می‌شود که اثر جنسیت بر متغیر نشخوار ذهنی معنادار نیست؛ به بیان دقیق‌تر، بین احساس تنهایی هیجانی ($F=۲/۱۴۱$ ، $df=۱$ ، $P=۰/۱۴۵$) در دو گروه دختر و پسر تفاوت معنادار وجود ندارد.

جدول ۶: آزمون اثر بین گروه‌ها و متغیر نشخوار ذهنی

منبع	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	Sig.	مجذور اتای سهمی
اثر جنسیت	۵۳	۱	۵۳	۱/۷۴	۰/۱۸۹	۰/۰۰۹
خطا	۶۰۵۳	۱۹۸	۳۱			

با توجه به نتایج جدول ۶ ملاحظه می‌شود که اثر جنسیت بر متغیر نشخوار ذهنی معنادار نیست؛ به بیان دقیق‌تر، بین نشخوار ذهنی ($F=۲/۱۴۱$ ، $df=۱$ ، $P=۰/۱۴۵$) در دو گروه دختر و پسر تفاوت معنادار وجود ندارد.

برای اثر پیش‌بینی کنندگی متغیرها از تحلیل رگرسیون چند متغیره (با روش ورود) استفاده شد که نتایج آن در جداول زیر گزارش گردیده است:

جدول ۷: شاخص‌های تحلیل واریانس یکراه جهت بررسی معناداری مدل رگرسیون و شاخص همبستگی

منبع واریانس	مجموع مجذورها	درجه آزادی	میانگین مجذورها	F	سطح معناداری	R	R^2
رگرسیون	۱۴۱۲	۵	۲۸۲			۰/۴۸۱	۰/۲۳۱
باقیمانده	۴۶۹۴	۱۹۴	۲۴	۱۱/۷	۰/۰۰۰۱		

متغیرهای پیش‌بین: سبک‌های دل‌بستگی (نزدیکی- وابستگی- اضطرابی) و مقیاس‌های احساس تنهایی (اجتماعی-هیجانی)

متغیر ملاک: نشخوار ذهنی

جدول ۸: جدول ضرایب همبستگی

متغیر پیش بین	B	خطای استاندارد	β	t	سطح معناداری
احساس تنهایی اجتماعی	۰/۰۷۳	۰/۰۴۵	۰/۱۱۳	۱/۶۲۸	۰/۱۰۵
احساس تنهایی هیجانی	۰/۲۳۵	۰/۰۷۱	۰/۲۵۴	۳/۳۳	۰/۰۰۱
خرده مقیاس نزدیکی - دل‌بستگی	۰/۱۵۵	۰/۱۱۵	۰/۰۹۰	۱/۳۴	۰/۱۸۲
خرده مقیاس وابستگی - دل‌بستگی	- ۰/۲۶۵	۰/۱۰۲	- ۰/۱۶۸	- ۲/۶۰۴	۰/۰۱۰
خرده مقیاس اضطراب - دل‌بستگی	۰/۲۵۸	۰/۱۰۱	۰/۱۹۱	۲/۵۴۲	۰/۰۱۲

متغیر ملاک: نشخوار ذهنی

نتایج تحلیل رگرسیون ارائه شده نشان می‌دهند که میزان نشخوار ذهنی برای هر سه سبک دل‌بستگی (نزدیکی - وابستگی - اضطراب) و هر دو خرده مقیاس احساس تنهایی (اجتماعی - هیجانی) تفاوت معنی‌دار دارند. $(p=۰/۰۰۰۱, F=۱۱/۷)$ بنابراین، سبک‌های دل‌بستگی و احساس تنهایی دانشجویان می‌تواند ۲۳/۱ درصد نشخوار ذهنی آنان را پیش‌بینی کند ($R=۰/۲۳۱$) و همان‌گونه که در جدول ضرایب همبستگی مشاهده می‌شود، احساس تنهایی هیجانی ($B=۰/۱۱۳, p=۰/۰۰۱$) را خرده مقیاس وابستگی - دل‌بستگی ($B=۰/۱۹۱, p=۰/۰۱۲$) و خرده مقیاس اضطراب - دل‌بستگی ($B=-۰/۱۶۸, p=۰/۰۱۰$) نشخوار ذهنی را پیش‌بینی می‌کنند.

جدول ۹: شاخص‌های تحلیل واریانس یک‌راهه جهت بررسی معناداری مدل رگرسیون و شاخص همبستگی

منبع واریانس	مجموع مجذورها	درجه آزادی	میانگین مجذورها	F	سطح معناداری	R	R^2
رگرسیون باقیمانده	۲۳۵۵ ۱۲۰۶۱	۴ ۱۹۵	۵۸۹ ۶۱/۸۵	۹/۵۲	۰/۰۰۰۱	۰/۴۰۴	۰/۱۶۳

متغیرهای پیش بین: سبک‌های دل‌بستگی (نزدیکی - وابستگی - اضطرابی) و نشخوار ذهنی
متغیر ملاک: احساس تنهایی اجتماعی

جدول ۱۰: جدول ضرایب همبستگی

متغیر پیش‌بین	B	خطای استاندارد	β	t	سطح معناداری
نشخوار ذهنی	۰/۲۵۲	۰/۱۱۰	۰/۱۶۴	۲/۲۹	۰/۰۲۳
خرده مقیاس نزدیکی- دل‌بستگی	- ۰/۷۰۷	۰/۱۷۸	- ۰/۲۶۹	- ۳/۹۷	۰/۰۰۰۱
خرده مقیاس وابستگی- دل‌بستگی	- ۰/۱۰۵	۰/۱۶۵	- ۰/۰۴۴	- ۰/۶۴۰	۰/۵۲۳
خرده مقیاس اضطراب- دل‌بستگی	۰/۲۹۶	۰/۱۴۸	۰/۱۴۳	۲/۰۰۳	۰/۰۴۷

متغیر ملاک: احساس تنهایی اجتماعی

نتایج تحلیل رگرسیون ارائه شده نشان می‌دهند که میزان احساس تنهایی اجتماعی برای هر سه سبک دل‌بستگی (نزدیکی- وابستگی- اضطراب) و نشخوار ذهنی تفاوت معنی‌دار دارند. ($p=۰/۰۰۰۱$ ، $F=۹/۵۲$) بنابراین، سبک‌های دل‌بستگی و نشخوار ذهنی دانشجویان می‌تواند ۱۶/۳ درصد احساس تنهایی اجتماعی آنان را پیش‌بینی کند. ($R=۰/۱۶۳$) همان‌گونه که در جدول ۱۰ مشاهده می‌شود، خرده مقیاس نزدیکی- وابستگی ($p=۰/۰۰۰۱$ ، $B=-۰/۲۶۹$)؛ خرده مقیاس اضطراب- دل‌بستگی ($p=۰/۰۴۷$ ، $B=-۰/۱۴۳$)؛ و نشخوار ذهنی ($p=۰/۰۲۳$ ، $B=۰/۱۶۴$) احساس تنهایی اجتماعی را پیش‌بینی می‌کنند.

جدول ۱۱: شاخص‌های تحلیل واریانس یکراه جهت بررسی معناداری مدل رگرسیون و شاخص همبستگی

منبع واریانس	مجموع مجذورها	درجه آزادی	میانگین مجذورها	F	سطح معناداری	R	R^2
رگرسیون	۲۳۷۷	۴	۵۹۴	۲۴/۵	۰/۰۰۰	۰/۵۷۸	۰/۳۳۵
باقیمانده	۴۷۲۶	۱۹۵	۲۴				

متغیرهای پیش‌بین: سبک‌های دل‌بستگی (نزدیکی- وابستگی- اضطرابی) و نشخوار ذهنی
متغیر ملاک: احساس تنهایی هیجانی

جدول ۱۲: شاخص‌های تحلیل رگرسیون چندگانه با روش ورود (Enter)

متغیر پیش‌بین	B	خطای استاندارد	β	t	سطح معناداری
نشخوار ذهنی	۰/۲۵۷	۰/۰۶۹	۰/۲۳۸	۳/۷۲	۰/۰۰۰۱
خرده مقیاس نزدیکی- دل‌بستگی	۰/۰۲۰	۰/۱۱۱	۰/۰۱۱	۰/۱۷۹	۰/۸۵۸

خرده مقیاس وابستگی - دل‌بستگی	-۰/۱۲۶	۰/۱۰۳	- ۰/۰۷۵	- ۱/۲۲۷	۰/۲۲۱
خرده مقیاس اضطراب - دل‌بستگی	۰/۶۳۳	۰/۰۹۳	۰/۴۳۵	۶/۸۴	۰/۰۰۰۱

متغیر ملاک: احساس تنهایی هیجانی

نتایج تحلیل رگرسیون ارائه شده نشان می‌دهند که میزان احساس تنهایی هیجانی برای هر سه سبک دل‌بستگی (نزدیکی - وابستگی - اضطراب) و نشخوار ذهنی تفاوت معنی‌دار دارند. ($p=۰/۰۰۱$, $F=۲۴/۵$) بنابراین، سبک‌های دل‌بستگی و نشخوار ذهنی دانشجویان می‌تواند ۳۳/۵ درصد احساس تنهایی هیجانی آنان را پیش‌بینی کند. ($R=۰/۳۳۵$) همان‌گونه که در جدول ۹ مشاهده می‌شود، نشخوار ذهنی ($p=۰/۰۰۰۱$ ، $B=۰/۲۳۸$) و خرده مقیاس اضطراب - دل‌بستگی ($B=۰/۴۳۵$ ، $p=۰/۰۰۰۱$) احساس تنهایی هیجانی را پیش‌بینی می‌کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

از یافته‌های به دست آمده در پژوهش حاضر، وجود تفاوت معنادار در دو گروه دختران و پسران دانشجو در خرده مقیاس اضطراب - دل‌بستگی بود که با پژوهش حیدری و نامجو (۱۳۹۰) و بشارت و شالچی (۱۳۸۶) همخوانی ندارد. باید گفت که مطابق نظر گیلیگان^۱ مسیر رشد هویت برای زنان و مردان تفاوت دارد. زنان خود را از طریق رابطه‌شان با دیگران تعریف می‌کنند، درحالی‌که مردان خود را بر مبنای شغلشان تعریف می‌نمایند. برای زنان صمیمیت یک مسئله بنیادی است و علاوه بر آن پیوستگی به والدین نیز در فرآیند تشکیل هویت زنان در مقایسه با مردان نقش بسیار مهم‌تری دارد. (گیلیگان، ۱۹۸۲) این می‌تواند تبیینی برای افزایش این سبک دل‌بستگی در دختران باشد، زیرا در این نوع دل‌بستگی ناایمن افراد الگوی درونی منفی از خود و الگوی درونی مثبت از دیگران دارند و خود را به شدت نیازمند به فرد دیگر احساس می‌کنند.

از یافته‌های دیگر این پژوهش آن بود که سبک دل‌بستگی نزدیکی می‌تواند احساس تنهایی اجتماعی را در جهت منفی، سبک دل‌بستگی وابستگی می‌تواند احساس تنهایی هیجانی را در جهت منفی و سبک دل‌بستگی مضطرب، احساس تنهایی اجتماعی و هیجانی را در جهت مثبت پیش‌بینی کند. این یافته‌ها در راستای تأیید یافته‌های تحقیقات پیشین است. (احدی، ۱۳۸۸؛ میکالینسرو ناچشون، ۱۹۹۱؛ دیتوماسو، برن - مک‌نالتی، راس و برگس، ۲۰۰۳)

در تبیین احساس تنهایی بیشتر در افراد مضطرب در مقایسه با سبک دل‌بستگی وابستگی - همخوان با دیدگاه بارثولومئو و هوروویتز (۱۹۹۱) - می‌توان گفت که مدل‌های عملی درونی افراد مضطرب، از خود منفی و از دیگران مثبت است و برای حفظ خود ارزشمندی بسیار به دیگران وابسته هستند که همین امر می‌تواند با احساس تنهایی بیشتر در آن‌ها همراه باشد، اما مدل‌های عملی درونی افراد با سبک دل‌بستگی

وابستگی، از خود مثبت و از دیگران منفی است و به استقلال و جدا شدن از دیگران بیشتر از برقراری روابط صمیمی و نزدیک ارزش می‌دهند. (بارثولومئو و هوروویتز، ۱۹۹۱)

یافته بعدی پژوهش حاضر این بود که سبک دل‌بستگی اضطرابی در جهت مثبت و سبک دل‌بستگی وابستگی در جهت منفی، نشخوار ذهنی را پیش‌بینی می‌کند که در راستای یافته‌های پژوهش جینگ، اسمیت، و لوین (۲۰۰۲) است. آنان در مطالعه‌ای جهت بررسی واکنش نسبت به خیانت همسر مشاهده کردند که در مقایسه با افراد ایمن، افراد نایمن با احتمال کمتری با همسرشان در مورد فریشتان صحبت می‌کردند. اشخاص مضطرب در مورد خیانت همسرشان نشخوار ذهنی داشتند، درباره آن صحبت می‌کردند، از مذاکره راجع به فریب همسر دوری می‌جستند و با هیجان‌های منفی قوی واکنش نشان می‌دادند. در بحث و نتیجه‌گیری مطالعه نامبردگان افراد اجتنابی، در مقابل، فاصله‌شان را با همسر خطاکار افزایش دادند و مهم بودن حادثه تهدیدآمیز را انکار کردند و این یافته آنان، با نتیجه پژوهش حاضر مبنی بر اینکه هر چه سبک دل‌بستگی وابستگی بیشتر، نشخوار ذهنی کمتر هم سو است. همچنین این نتیجه با مطالعه لانسینو و همکاران (۲۰۱۲) که دل‌بستگی نایمن اضطرابی با نشخوار ذهنی ناسازگارانه همبستگی مثبت دارد، هم‌راستاست.

میکالینسر اظهار می‌کند که در بین سبک‌های دل‌بستگی، افراد دارای دل‌بستگی اضطرابی با احتمال بیشتری نشخوار ذهنی درباره چگونه واکنش نشان دادن در موقعیت اجتماعی دارند، زیرا آن‌ها از یک سو تمایل به نزدیکی با سایر اشخاص دارند و از سوی دیگر از هراس شدید از ترک شدن توسط اشخاص رنج می‌برند. (میکالینسر و شیور، ۲۰۰۷)

در نهایت اینکه نشخوار ذهنی می‌تواند احساس تنهایی اجتماعی و احساس تنهایی هیجانی را پیش‌بینی کند، یافته دیگر پژوهش بود. به گفته پاپاجورجیو و ولز افراد دارای نشخوار ذهنی از لحاظ اجتماعی با محیط همخوانی و مشارکت ندارند و در طول زمان توسط اطرافیان ترک می‌شوند. (پاپاجورجیو و ولز، ۲۰۰۱b) معمولاً نشخوار فکری به بیشتر شدن فشارها، کم شدن حمایت اجتماعی و خوش‌بینی و روان رنجوری بیشتر منجر می‌گردد. (نولن هوکسما و دیویس، ۱۹۹۹) از آنجا که تحقیقی در این زمینه مبنی بر همسویی و یا عدم همسویی یافت نشده است، تأیید این یافته نیاز به تحقیقات بیشتری دارد. با توجه به نتایج به دست آمده و محدودیت‌های پژوهش باید در تعمیم یافته‌ها به سایر جوامع احتیاط کرد و پیشنهاد می‌شود این مطالعه در نمونه بالینی نیز انجام گیرد.

منابع

- دی، ب. (۱۳۸۸) "رابطه احساس تنهایی و عزت نفس با سبک‌های دلبستگی دانشجویان". مطالعات روان‌شناختی. دوره ۵، ۱.
- باقری نژاد، م.، صالحی فدردی، ج. و طباطبایی، م. (۱۳۸۹) "رابطه نشخوار فکری و افسردگی در نمونه‌ای از دانشجویان ایرانی". مطالعات تربیتی و روانشناسی. ۱۱.
- برنا، م. و سواری، ک. (۱۳۹۰) "ارتباط ساده و چندگانه عزت نفس، احساس تنهایی و ابراز وجود با کمرویی". یافته‌های نو در روانشناسی. ۱۷.
- بشارت، م. و شالچی، ب. (۱۳۸۶) "سبک‌های دلبستگی و مقابله با تنیدگی". فصلنامه روانشناسان ایران. سال سوم، ۱۱.
- پاشا، غ. و اسماعیلی، س. (۱۳۸۶) "مقایسه اضطراب، اثبات وجود، احساس تنهایی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان شبه خانواده و بی‌سرپرست و دانش‌آموزان عادی استان خوزستان". فصلنامه یافته‌های نو در روانشناسی. سال اول، شماره ۴.
- پاکدامن، ش. (۱۳۸۳) "بررسی ارتباط بین دلبستگی و جامعه طلبی در نوجوانی". مجله علوم روان‌شناختی (علمی-پژوهشی). دوره ۳، شماره ۹.
- پناغی، ل. پیروزی، د. قیصر، م. و مینو، ش. (۱۳۹۱) "رابطه سبک‌های دلبستگی و خشونت دیدگی در زنان". فصلنامه خانواده پژوهی. ۲۹.
- حیدری، ع. و نامجوسنگری، ز. (۱۳۹۰) "مقایسه ناتوانی هیجانی، دلبستگی و استرس بین کارکنان مرد و زن متأهل شرکت ملی حفاری اهواز". یافته‌های نو در روانشناسی. ۲۰.
- مظاهری، م. (۱۳۷۹) "نقش دلبستگی بزرگسالان در کنش‌ورزی ازدواج". مجله روانشناسی. ۴.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978) **Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation**. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Asher, S.R., & Paquette, J.A. (2003) **Loneliness and peer relation in childhood**. Current Directions in Psychological Science, 12 (3), 75-78.
- Bowlby, J. (1969) **Attachment and loss**. Vol. 1. Attachment. New York: Basic Books.
- Gilligan, C. E. (1982) **In a different voice**. Cambridge, MA: Harvard University Press
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007) **Contributions of attachment theory and research to motivation science**. In J. Shah & W. Gardner (Eds.), Handbook of motivation science. New York: Guilford Press
- Stokes, J. P. (1987) **The relation of loneliness and self-disclosure**. In V. J. Derlega

& J. H. Berg (Eds.) Self-disclosure (pp. 175-202) New York, Plenum Press

- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991).” **Attachment styles among young adults: A test of a four-category model.**” Journal of Personality and Social Psychology. 61, 226-244.
- Berlin, L. J., Cassidy, J., & Belsky, J. (1995)” **Loneliness in young children and infant-mother attachment: A longitudinal study**”. Merrill-Palmer Quarterly. 41, 91-103.
- Cacioppo, J. T., Hawkley, L. C., Ernst, J. M., Burleson, M., Bernston, G. G., Nouriani, B., et al. (2006) “**Loneliness within a nomological net: An evolutionary perspective**”. Journal of Research in Personality. 40, 1054-1085.
- Cassidy, J. (1998)” **Child -mother attachment and the self in six-year olds**”. Child Development. 59, 121-134.
- Collins, N. L. (1996)” **Working models of attachment: Implications for explanation, emotion, and behavior**”. Journal of Personality and Social Psychology. 71, 810-832.
- Collins, N. L. & Feeney, B. C. (2004)” **Working models of attachment Shape perception of social support: Evidence from experimental and observational studies.**” Journal of Personality and Social Psychology. 87, 363-383.
- DiTommaso, E., Brannen-McNulty, C., Ross, L. & Burgess, M. (2003)” **Attachment styles, social skills and loneliness in young adults**”. Personality and Individual Differences, 35, 303-312.
- Ernest, J. M. & Cacioppo, J. T. (2005) “**Lonely hearts: Psychological Perspectives on loneliness**». Applied and Preventive Psychology. 8, 1-22.
- Feeney, J. A. (2000)” **Implication of attachment style for patterns of health and illness**”. Child Care, Health and Development. 26, 277-288.
- Feeny, J. A. (2006)” **Parental attachment and conflict behavior: Implications for offspring’s attachment, loneliness, and relationship satisfaction**”. Personal Relationships. 13, 19-36.
- Feeney, J. A. & Noller, P. (1990)” **Attachment style as predictor of adult romantic relationships**”. Journal of Personality and Social Psychology. 58, 644-663.
- Hawkley, L. C., Burleson, M. H., Bernston, G. G. , & Cacioppo, J. T. (2003)
- “**Loneliness in everyday life: Cardiovascular activity, Psychosocial context, and health behaviors**”. Journal of Personality and Social Psychology. 85, 105-120.
- Henrich, L. M. & Gullone, E. (2006)” **The clinical significance of loneliness: A**

literature review". Clinical Psychology Review. 26, 695-718.

- Jang, S. A., Smith, S. W., & Levine, T. R. (2002) "**To stay or to leave?: The role of attachment styles in communication patterns and potential termination of romantic relationships following discovery of deception**". Communication Monographs. 69, 236-252.
- Jaremka, L. M., Fagundes, C. P., Peng, J., Bennett, J. M., Glaser, R., Malarkey, W. B. & Kiecolt-Glaser, J. K. (2013) "**Loneliness Promotes Inflammation During Acute Stress**". Psychological Science. 24, 1089-1097.
- Jones, W. H., & Moore, T. (1987) "**Loneliness and social support**". Journal of Social Behaviors and Personality. 2, 145-156.
- Kronenberg, P. M., Van Dam, M., Van Ijzendoorn, M. H., & Mooijart, A. (1997) "**Dynamics of behavior in a strange situation: A structural equation approach**". British Journal of Psychology, 88, 311-332.
- Lanciano, T., Curci, A., Kafetsios, K., Elia, L. & Zammuner, V. L. (2012) "**Attachment and dysfunctional rumination: The mediating role of Emotional Intelligence abilities**". Personality and Individual Differences. 53, 753-758.
- Lopez, F. G., Mauricio, A. M., Gormley, B., Simko, T., & Berger, E. (2001) "**Adult attachment orientations and college students distress**". Journal of Counseling and Development. 79, 459-464.
- Mikulincer, M. & Nachshon, O. (1991) "**Attachment style and patterns of self-disclosure**". Journal of Personality and Social Psychology. 61, 321-331.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2005) "**Attachment theory and research: Resurrection of the psychodynamic approach to personality**". Journal of Research in Personality. 39, 22-45.
- Nolen-Hoeksema, S. (1991) "**Responses to depression and their effects on the duration of depressive episodes**". Journal of Abnormal Psychology. 104, 569-582.
- Nolen-Hoeksema, S. (2000) "**The role of rumination in depressive disorders and mixed anxiety/depressive symptoms**". Journal of Abnormal Psychology. 109, 504-511.
- Nolen-Hoeksema, S., & Davis, C. G. (1999) "**Thanks for sharing that": Ruminators and their social support networks**". Journal of Personality and Social Psychology. 77, 801-814.
- Nolen-Hoeksema, S., Morrow, J. & Fredrikson. (1993) "**Response styles and the duration of episodes of depressed mood**". Journal of Abnormal Psychology. 102, 20-

28.

- Papageorgiou, C., & Wells, A. (2001a) **“Metacognitive beliefs about rumination in recurrent major depression”**. Cognitive and Behavioral Practice. 8, 160-164.
- Papageorgiou, C. & Wells, A. (2001b) **“Positive beliefs about depressive rumination: development and preliminary validation of a self-report scale”**. Behavior Therapy. 32, 13-26.
- Pitromonaco, P. R. & Barrett, L. F. (2000a) **“The internal working models concepts”**. Review of General Psychology. 4, 155-175.
- Qualter, P., Brown, S. L., Rotenberg, K. J., Vanhalst, J., Harris, R. A., Goossens, L., Bangee, M., Munn, P. (2013) **“Trajectories of loneliness during childhood and adolescence: predictors and health outcomes”**. Journal of Adolescence. 15, 1-11.
- Russel, D. (1996) **“UCLA Loneliness Scale (version 3): Reliability, validity and factor structure”**. Journal of Personality Assessment. 66, 20-40.
- Treynor, W., Gonzalez, R., & Nolen-Hoeksema, S. (2003) **“ Rumination reconsidered: A Psychometric analysis”**. Cognitive Therapy and Research. 27, 247-259.
- Turan, N. (2009) **“The Contribution of Rumination, Internal Working Models of Attachment, and Help Seeking Attitudes on Psychological Symptoms of University Students”**. In Partial Fulfillment of The Requirements for The Degree of Master of Science in The Department of Educational Sciences.
- Vanhalst, J., Klimastr, T. A., Luyckx, K., Scholte, R. H. J., Engels, R. C. M. E., & Goossens, L. (2012) **“The interplay of loneliness and depressive symptoms across adolescence: exploring the role of personality traits”**. Journal of Youth and Adolescence. 41, 776-787.
- Wie, M., Heppner, P. P., & Mallickordt, B. (2003) **“Perceived coping as mediator between attachment and psychological distress”**. Journal of Counseling Psychology. 50, 438-447.
- Wie, M., Vogel, D. L., Ku, T. U., & Zakalik, R. A. (2005) **“Adult attachment, Affect regulation, Negative mood, Interpersonal problems”**. Journal of counseling Psychology. 52, 14-24.
- Wadsworth, D. B. (1986) **“Two scales differentiating between emotional isolation and social isolation as two distinct types of loneliness”**. Unpublished master's thesis, Humboldt State University, Arcata, California pp 47-48.

تحلیل و مقایسه سرمایه اجتماعی اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی دانشگاه های دولتی و آزاد ایران

ابوالفضل فراهانی^۱
لقمان کشاورز^۲
حمید قاسمی^۳
نسرین عزیزیان کهن^۴

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۱/۱۷

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۲/۱۰

هدف از پژوهش حاضر تحلیل و مقایسه سرمایه اجتماعی اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی دولتی و آزاد ایران بود. جامعه آماری پژوهش همه اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی دانشگاه های دولتی و آزاد کشور در سال ۱۳۹۲ بود ($N=520$) که بر مبنای جدول مورگان ۲۲۰ نفر به طور تصادفی - طبقه ای برای نمونه تحقیق انتخاب شدند. برای دست یابی به اهداف تحقیق از پرسشنامه محقق ساخته ۳۳ سؤالی استفاده شد. روایی پرسشنامه به تایید ۱۵ نفر از متخصصین مدیریت ورزشی رسید و پایایی آن در یک مطالعه مقدماتی با ۳۰ آزمودنی از طریق آلفای کرونباخ $0/93$ محاسبه شد. برای تحلیل داده ها از روش های آماری توصیفی و استنباطی از جمله کلموگروف اسمیرنوف، t تک گروهی، معادلات ساختاری، آزمون هموجنی و تی دو هتلینگ با کمک نرم افزار SPSS و AMOS استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که به ترتیب شش عامل انسجام و همبستگی با بار عاملی $0/85$ ، اعتماد، تعاون و همکاری با بار عاملی $0/77$ ، همدلی و احترام متقابل با بار عاملی $0/74$ ، مشارکت با بار عاملی $0/68$ و شبکه های اجتماعی با بار عاملی $0/48$ بر سرمایه اجتماعی اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی ایران نقش دارند. میزان سرمایه اجتماعی در بین اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی در حد مطلوب قرار دارد. همچنین، بین میانگین سرمایه اجتماعی دو گروه اعضای هیئت علمی دانشگاه دولتی و آزاد از نظر آماری تفاوت معناداری وجود ندارد. ($F=0/91$ و $P=0/489$)

واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی، اعضای هیئت علمی، تربیت بدنی، دانشگاه دولتی و دانشگاه آزاد

۱. استاد گروه تربیت بدنی، دانشگاه پیام نور

۲. استادیار گروه تربیت بدنی، دانشگاه پیام نور

۳. استادیار گروه تربیت بدنی، دانشگاه پیام نور

۴. دانشجوی دکترای مدیریت ورزشی، دانشگاه پیام نور (نویسنده مسئول)

مقدمه

سرمایه اجتماعی^۱ مجموعه ای از منابع و ذخایر ارزشمندی است که به صورت بالقوه در روابط اجتماعی گروه ها و در سازمان های اجتماعی وجود دارد. برخی از این ذخایر که گاه از آنها به عنوان ارزش های اجتماعی نیز یاد می شود، عبارت اند از: صداقت، سلامت نفس، همدردی، اعتماد، همبستگی و فداکاری. سرمایه اجتماعی از طریق این منابع، کار افراد جامعه را آسان، سریع و کم هزینه و مطمئن می سازد و بدین وسیله آنان را در رسیدن به اهداف مشترک اجتماعی کمک می کند. (ذاکری، صفرزاده، ۱۳۸۹: ۱۴۵) سرمایه اجتماعی اساساً در دهه ۱۹۹۰ مفهوم مهمی شد و در رشته های علوم اجتماعی مورد توجه بسیاری قرار گرفت و عده زیادی از جامعه شناسان، علمای سیاسی و اقتصاددانان برای یافتن پاسخ پرسش های متعددی که در رشته خود با آن مواجه بودند، به مفهوم سرمایه اجتماعی متوسل شدند. در این راستا، کلمن^۲ واژه سرمایه اجتماعی را برای اشاره به آن دسته از روابط اجتماعی و هنجارهایی که باعث بالا رفتن کارایی افراد و گروه ها می شوند، وارد علوم اجتماعی کرد و سپس اندیشمندان دیگری مانند پوتنام^۳ و فوکویاما^۴ آن را در تبیین پدیده های گوناگون اجتماعی در سطح جامعه، مورد استفاده قرار دادند. (کلمن، ۱۹۹۸: ۹۵ و فوکویاما، ۱۹۹۹: ۳۱۳) رابرت پوتنام در آثار مختلف خود، سرمایه اجتماعی را به عنوان شبکه های اجتماعی، هنجارهای ارتباط متقابل، اعتماد و قابلیت اعتماد ناشی از آن تعریف کرده است. در واقع، او در تعاریف خود به روابط میان افراد و منابع اجتماعی که چنین ارتباطاتی ایجاد می کنند، توجه دارد. (پوتنام، ۱۹۹۵: ۶۵) سرمایه اجتماعی می تواند بر عملکرد افراد، کیفیت زندگی و برداشتی که از آن دارند، تاثیر عظیمی بگذارد؛ به طوری که به زندگی فرد، معنی و مفهوم بخشیده و آن را ساده تر و لذت بخش تر سازد. این نوع از سرمایه به صورت مجموعه ای از نهادها، عادات، منش ها، شیوه های زبانی، مدارک آموزشی، ذوق و سلیقه ها و شیوه های زندگی که به طور غیررسمی بین افراد شایع است، تعریف می شود. این سرمایه نسبت به سرمایه اقتصادی کمتر ملموس است، با این وجود از قابلیت سرمایه گذاری و کسب سود یا ایجاد ارزش برخوردار است. (جاگر^۵، ۲۰۰۷: ۷۱۹) چنین عامل نامحسوسی بر این ایده استوار است که روابط اجتماعی دارای ارزش هستند. بر طبق نظر برت^۶، سرمایه اجتماعی به ارزش های جمعی و گرایش هایی که از شبکه های اجتماعی نشأت می گیرد؛ اشاره دارد. (گویال^۷، ۲۰۰۷: ۲۰۶) لاکن، گودته و هیپ^۸ نیز معتقدند سرمایه اجتماعی واژه ای برای بیان منابع و روش های اجرایی تحلیل های اجتماعی است. (لاکن، گودته، هیپ، ۲۰۰۸: ۱۳۹) در این رابطه آنچه که مبرهن به نظر می رسد، این است که امروزه زندگی بدون سازمان ها تقریباً غیرممکن می باشد و توفیق سازمان ها را نمی توان تنها در انباشت ثروت مادی و تجهیز به آخرین امکانات و فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی ارزیابی کرد، زیرا سرمایه های مالی، فیزیکی و انسانی بدون

1. Social capital

2. coleman

3. putnam

4. fukuyama

5. Jager

6. Barret

7. Goyal

8. lakon&Godette&Hipp

سرمایه اجتماعی فاقد کارایی موثرند. اگرچه وجه اجتماعی سازمان ها، سال هاست از سوی اندیشمندان مدیریت مورد توجه قرار گرفته است، ولی اهمیت روابط اجتماعی و موضوع سرمایه اجتماعی در سازمان، بحث جدیدی است که در دهه اخیر رونق گرفته و موفقیت سازمان ها و اثربخشی آنان با ایجاد و توسعه سرمایه اجتماعی در سازمان قرین شده است. (مظلوم و همکاران، ۱۳۸۴: ۱۹۳) از این رو، موضوع سرمایه اجتماعی به عنوان یک اصل محوری برای دستیابی به توسعه محسوب می شود و مدیرانی موفق هستند که بتوانند در ارتباط با جامعه به تولید و توسعه سرمایه اجتماعی بیشتر نایل گردند. اگر سازمان ها در جامعه سرمایه اجتماعی نداشته باشند، سایر سرمایه ها ارزش افزوده کامل نخواهند داشت. (غفاری، ۱۳۸۶: ۱۷) سرمایه اجتماعی در گذشته یک شایستگی ضروری برای سازمان ها محسوب نمی شد، اما در حال حاضر تغییرات پرشتاب محیطی، فناوری اطلاعات، نیازهای رو به رشد برای اطلاعات و آموزش نیازهای ضروری برای نوآوری و خلاقیت، پیشرفت مداوم، نیاز به طراحی ساختار سازمانی مسطح و منعطف و ارتباط تنگاتنگ بین سازمان و شبکه های مشتریان، تامین کنندگان و رقبا ایجاب می کند که رهبران سازمان ها، این سرمایه را به منزله شایستگی مشخص سازمانی، ایجاد کنند. (رحمانپور، ۱۳۸۲: ۳۴)

یکی از عوامل تاثیرگذار بر سطح سرمایه اجتماعی، سرمایه های انسانی است. در واقع، مدیران سازمان ها می توانند با سرمایه گذاری بر افراد سازمان به ارتقای سرمایه اجتماعی کمک کنند و از این رو، علاوه بر بهره مندی از افرادی با سرمایه انسانی بالا، از مزیت گسترش سرمایه اجتماعی سازمان خود نیز بهره مند شوند. (آدلر و همکاران، ۲۰۰۲: ۱۷)

روابط بین سرمایه اجتماعی و سرمایه انسانی در سازمان مهم است. برخی اعتقاد دارند که سرمایه اجتماعی به وسیله سهم کردن افراد در دانش و اطلاعات به بهبود سرمایه انسانی کمک می کند، در حالی که برخی معتقدند که سرمایه انسانی ناشی از تحصیلات بالاتر و تجربه کار بیشتر، منجر به سرمایه اجتماعی می شود. (نصراصفهانی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۰۷)

از سوی دیگر، مراکز دانشگاهی در هر نقطه از جهان مسئول تربیت نیروی انسانی متخصص و آینده ساز آن جامعه هستند. در این مراکز به ارباب رجوعی خدمت می شود که خود محصول و سرمایه اجتماعی جامعه هستند. از این رو، دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی یکی از کانون های رشد و توسعه سرمایه اجتماعی محسوب می شوند. (آراسته، ۱۳۸۲: ۱۹۵) نظام آموزش عالی، یکی از کانون های اصلی ایجاد، توسعه و ظرفیت سازی سرمایه اجتماعی در سطح جامعه محسوب می شود و عدم توجه به آموزش عالی در مسیر ایجاد و افزایش کیفیت سرمایه اجتماعی نیروی انسانی شاغل در دانشگاه ها، به عدم کارایی و اثربخشی این نهاد در پیشبرد برنامه های توسعه اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی کشور منجر خواهد شد. (مرجایی، ۱۳۸۳: ۴۴۱)

هر چند مبحث سرمایه اجتماعی نسبتاً جدید است، اما جامعه علمی به طور روزافزونی به نقش و تاثیر آن در فرایند توسعه آگاه تر و معتقدتر می شود. در حال حاضر، دانشگاه ها به عنوان عامل کلیدی توسعه اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی جوامع بشری نقش حیاتی در امر آموزش سرمایه انسانی ایفا می کنند و اعضای هیئت علمی در دانشگاه ها به عنوان یکی از پراهمیت ترین عناصر نظام آموزشی نقشی

بس حساس و سرنوشت ساز در تربیت نیروی متخصص دارند. (میرکمالی و همکاران، ۲۰۰۸: ۷۱)

همچنین، به دلیل نقش کلیدی اعضای هیئت علمی در توسعه دانایی - محور، بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی آنها اهمیت مضاعف پیدا می کند. (ذاکر صالحی و همکاران، ۲۰۰۸: ۲۵) به خصوص در رشته هایی مانند رشته تربیت بدنی که فارغ التحصیلان آن با قشر زیادی از افراد جامعه سر و کار دارند که با انگیزه های مختلف از جمله تامین سلامت جسم و روح وارد محیط های گوناگون ورزشی می شوند. پس، شناسایی وضعیت سرمایه اجتماعی در بین اعضای هیئت علمی رشته تربیت بدنی که پرورش دهندگان این گونه منابع انسانی هستند، ضروری است. اما به نظر می رسد توجه جدی به مفهوم سرمایه اجتماعی در حوزه علمی ورزش و همچنین دانشکده های تربیت بدنی کمتر مورد توجه قرار گرفته است؛ به طوری که در این رابطه، مرجایی (۱۳۸۳) در پژوهشی به بررسی و سنجش سرمایه اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه ها پرداخت و نتایج آن نشان داد که مولفه های سرمایه اجتماعی در قالب پنج مفهوم آگاهی و شناخت، ارزش های اجتماعی و فرهنگی، مخاطرات اجتماعی - اقتصادی و عضویت در نهادها و گروه ها دسته بندی می شوند. آهنگچیان (۱۳۸۴) نیز در پژوهشی، تاثیر رهبری آموزش عالی را در ایجاد سرمایه اجتماعی مورد بررسی قرار داد و نتایج بیانگر این بود که مولفه های سرمایه اجتماعی عبارت اند از: دیدگاه ها و هدف های مشترک، ارزش های مشترک، اعتماد، احترام دو سویه، تفاهم، دوستی و پشتیبانی گروهی، ریزنی و ایفای نقش مثبت، مشارکت و تواناسازی، تعارض سازنده و نوع دوستی. ناطق پور و فیروزآبادی (۱۳۸۵) در تحقیقی دریافتند که سرمایه اجتماعی با نوع شغل ارتباط دارد و افراد با شغل معین، سرمایه اجتماعی یکسانی دارند. وزیری راد (۱۳۸۷) در تحقیق بر روی مدیران و کارکنان سازمان جهاد کشاورزی دریافت که مولفه های سرمایه اجتماعی در سازمان به ترتیب عبارت اند از: روابط گرم اجتماع انسانی، الگوهای رفتاری قوی، انسجام و همبستگی جمعی، تعاون و همکاری متقابل، همدلی، درک و احترام متقابل، حس تفاهم، مشارکت داوطلبانه شبکه ها و هویت جمعی. اندیشمند (۱۳۸۸) ابعاد مختلف سرمایه اجتماعی (هویت سازمانی، توانمندسازی، همکاری و نفع عمومی، تسهیم دانش و خلق سرمایه فکری، اعتماد و همبستگی، مدیریت مشارکتی و آگاهی) را در میان اعضای هیئت علمی دانشگاه های آزاد بررسی کرد. نتایج نشان داد که مولفه اصلی همبستگی و اعتماد، بالاترین میانگین و مولفه مدیریت مشارکتی، از کمترین میزان میانگین برخوردارند. یافته های علی محمدی و همکاران (۱۳۸۹) نیز موید آن است که شاخص های تعامل، اعتماد اجتماعی و مشارکت پذیری اجتماعی به ترتیب مهم ترین شاخص های تعیین کننده جایگاه و رتبه بندی سطح سرمایه اجتماعی در دانشکده های کشاورزی و از مهم ترین مولفه های سرمایه اجتماعی در بین اعضای هیئت علمی می باشند. ذاکری و صفرزاده (۱۳۸۹) در پژوهشی دریافتند مولفه های کیفیت روابط (اعتمادورزی) و کمیت روابط (عضویت گروهی و انجمن و روابط همیارانه) به عنوان عوامل سرمایه اجتماعی در بین اعضای هیئت علمی وجود دارند. مشایخی (۱۳۸۹) در تحقیقی که بر روی کارکنان بازرسی کل کشور انجام داد، عوامل انسجام، اعتماد، تعاون، همدلی، مشارکت را به ترتیب به عنوان عوامل مهم ایجاد سرمایه اجتماعی بیان کرد. آریایی نسب (۱۳۹۰) در تحقیقی بر روی معلمان اعلام کرد که سرمایه اجتماعی از مجموع نمرات عواملی چون: تعامل، مشارکت، حمایت، اعتماد، تعامل و شبکه های اجتماعی حاصل می گردد. روان دوست (۱۳۹۰) در مطالعه ای بر روی کارکنان سازمان تامین اجتماعی، اعتماد، روابط شبکه ای و مشارکت اجتماعی را از عوامل مهم و اساسی برای اندازه گیری سرمایه اجتماعی

معرفی کرد. رحیمی (۱۳۹۰) در پژوهشی بر روی معلمان به این نتیجه رسید که انسجام هنجاری، حمایت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی به ترتیب از عوامل ایجاد کننده و قابل اندازه گیری سرمایه اجتماعی هستند. خداداد (۱۳۹۰) در پژوهشی دریافت که ابعاد اعتماد، روابط متقابل و مشارکت سازمانی در سازمان تربیت بدنی به ترتیب اولویت به عنوان مولفه های سرمایه اجتماعی وجود دارند. افشانی و همکاران (۱۳۹۰) در مقایسه میزان سرمایه اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه یزد و اصفهان تفاوت معنی داری بین دو گروه مشاهده نکردند و میزان سرمایه اجتماعی هر دو گروه در حد متوسط گزارش شد. دیانی (۱۳۹۲) در مقایسه میزان سرمایه اجتماعی در کتابخانه های دانشگاه فردوسی و علوم پزشکی شهر مشهد بیان کرد که بین میانگین های سرمایه اجتماعی این دو گروه از لحاظ آماری تفاوت معناداری وجود ندارد. رهود و لاک^۱ (۲۰۰۸) نیز در تحقیق خود دریافتند شش بعد قابل اندازه گیری سرمایه اجتماعی یا به عبارتی، بعد ساختاری (ادراک افراد و ساختار شبکه)، بعد رابطه ای (قدرت، رابطه و کیفیت رابطه) و بعد ادراکی (ارزش ها و نرم های مشترک) از مهم ترین عوامل سرمایه اجتماعی به شمار می روند. لیندستروم^۲ (۲۰۱۰) در پژوهشی دریافت که به ترتیب چهار مقیاس برای سنجش سرمایه اجتماعی (اعتماد متقابل بین افراد، مشارکت اجتماعی، شبکه های اجتماعی غیررسمی و شرایط مادی) وجود دارد. همچنین، یافته های لستر^۳ (۲۰۱۰) در پژوهشی موید آن است که در اماکن مذهبی چهار عامل همبستگی سازمانی، اعتماد، دسترسی به افراد متخصص و تمایل به برقراری ارتباط جهانی از مهم ترین عوامل سرمایه اجتماعی به شمار می روند. ریگی^۴ (۲۰۱۳) در تحقیقی که روی کارمندان اداره آمار ایتالیا انجام داد، همیاری تخصصی، مشارکت اجتماعی و ارتباطات دوستانه (شبکه های اجتماعی) را به ترتیب به عنوان عوامل اندازه گیری میزان سرمایه اجتماعی معرفی کرد. کاسترو^۵ (۲۰۱۳) در پژوهش خود برای معرفی مدل ارتباطی ابعاد سرمایه اجتماعی و تاثیر آن بر روی میزان فروش شرکت های چندملیتی در صنایع جهانی دریافت که هر چه ابعاد سرمایه اجتماعی (اعتماد، مشارکت و شبکه های اجتماعی) بیشتر باشد، میزان فروش این شرکت ها افزایش پیدا می کند.

بررسی مبانی نظری و پیشینه ادبیات موضوع، تائیدی بر ادعای پژوهشگر است که پیرامون تعیین ابعاد سرمایه اجتماعی، مطالعات مختلفی در حوزه های گوناگون انجام شده و نتایج متفاوتی در خصوص مولفه های سرمایه اجتماعی در سازمان ها و نهادهای گوناگون به دست آمده است. پس، از آنجا که تا کنون پژوهشی به طور علمی میزان سرمایه اجتماعی و مولفه های آن را در بین اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی مورد بررسی قرار نداده است، پژوهش حاضر در صدد است در ابتدا به این سوالات پاسخ دهد: سرمایه اجتماعی اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی در چه سطحی قرار دارد؟ مولفه های مختلف به چه میزان در سرمایه اجتماعی اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی کشور تاثیرگذار هستند؟

1. Rhod&lok

2. lindstorm

3. Lesser

4. Righi

5. Castro

در ادامه، میزان سرمایه اجتماعی اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی دانشگاه های دولتی و آزاد ایران مقایسه خواهد شد.

روش شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نوع توصیفی - پیمایشی بود که به شکل میدانی انجام شد. جامعه آماری تحقیق، کلیه اعضای هیئت علمی شاغل در دانشکده های تربیت بدنی دانشگاه های دولتی و آزاد کشور در سال ۱۳۹۲ بود. ($N=520$) بر مبنای جدول مورگان ۲۲۰ نفر به طور تصادفی - طبقه ای برای نمونه تحقیق انتخاب شدند. برای دست یابی به اهداف تحقیق از پرسشنامه محقق ساخته ۳۳ سوالی استفاده شد که ابعاد سرمایه اجتماعی را در شش بعد اعتماد، مشارکت، تعاون و همکاری، همدلی و احترام متقابل، انسجام و همبستگی، شبکه های اجتماعی می سنجدند. پرسشنامه مزبور در قالب مقیاس پنج ارزشی لیکرت به صورت (۱) خیلی کم تا (۵) خیلی زیاد ارزش گذاری شد. روایی صوری و محتوایی پرسشنامه، توسط ۱۵ تن از صاحب نظران و اساتید رشته مدیریت ورزشی مورد تایید قرار گرفت. پایایی پرسشنامه نیز در یک مطالعه مقدماتی با ۳۰ آزمودنی و با آلفای کرونباخ $0/93$ محاسبه شد. اطلاعات جمع آوری شده با استفاده از روش های آماری توصیفی مانند میانگین، جدول توزیع فراوانی، درصد و نمودار و روش های آماری استنباطی از جمله کلموگروف اسمیرنوف، تی تک گروهی، رگرسیون خطی و تحلیل عاملی تاییدی، آزمون هموجنتی و تی دو هتلینگ با استفاده از دو نرم افزار AMOS و SPSS تجزیه و تحلیل شد.

یافته های پژوهش

نتایج توصیف ویژگی های جمعیت شناختی

نتایج پژوهش نشان داد که میانگین سن جامعه آماری در دامنه سنی ۴۰ تا ۵۰ سال قرار دارد که ۷۸ درصد نمونه تحقیق مرد، ۹۰ درصد متاهل و ۷۵ درصد دارای مدرک دکتری می باشند. وضعیت استخدامی ۶۷ درصد رسمی و سابقه تدریس ۶۷ درصد ۶ تا ۱۰ سال است. ۷۵ درصد آنان در دانشگاه های دولتی تدریس می کنند و ۵۰ درصد نمونه ها درجه استادیاری داشتند.

جدول ۱: نتایج آزمون بارتلت و KMO

آزمون کرویت بارتلت			شاخص KMO
p-value	Df	χ^2	
۰/۰۰۱	۵۲۸	۴۷۵۳/۴۱۵	۰/۹۰۸

نتایج جدول ۱ نشان می دهد با توجه به اینکه ضریب KMO بیشتر از $0/7$ می باشد، اندازه نمونه ها برای تحلیل عاملی مناسب است. همچنین، با توجه به اینکه میزان آزمون بارتلت از $0/05$ کوچک تر است، گویه ها ارتباط معناداری را برای فراهم کردن یک مبنای معقول برای تجزیه و تحلیل عوامل مرتبط با سرمایه اجتماعی دارند. به بیان دیگر، تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار مدل عاملی سرمایه اجتماعی مناسب است.

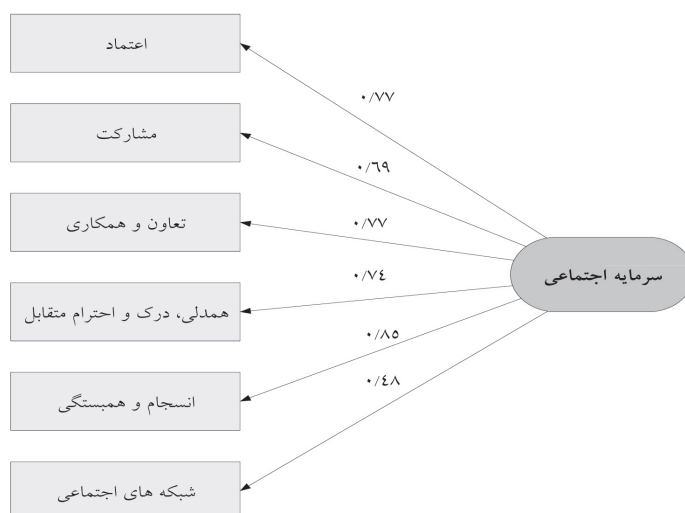
جدول ۲: نتایج آزمون تحلیل عاملی تاییدی گویه های پرسشنامه سرمایه اجتماعی

عنوان	ردیف	گویه	بار عاملی	t-value
اعتماد	۱س	اطمینان دارم همکارانم با من صادق هستند.	۰/۶۱	۱۰/۰۱
	۲س	در مواقع مشکلات به کمک همکارانم اطمینان دارم.	۰/۶۷	۱۱/۵۶
	۳س	اطمینان دارم اتفاقات مهم را به من اطلاع می دهند.	۰/۷۳	۱۲/۹۳
	۴س	با اطمینان کامل راضی به ضمانت مالی همکارانم هستم.	۰/۵۵	۸/۸۴
	۵س	استادان به نتایج پروژه های دانشجویی اعتماد دارند.	۰/۶	۹/۸۸
مشارکت	۶س	استادان به یکدیگر اهمیت می دهند و تنها به فکر خود نیستند.	۰/۷۴	۱۳/۲۶
	۷س	استادان در ایجاد تشکل های غیردولتی مشارکت دارند.	۰/۶۱	۱۰/۰۱
	۸س	استادان در تشکیل تیم یا باشگاه ورزشی مشارکت دارند.	۰/۵۹	۹/۷۴
	۹س	استادان در تشکیل انجمن های خیریه در دانشگاه مشارکت دارند.	۰/۶۹	۱۱/۸۶
	۱۰س	استادان در برپایی کانون های علمی و تخصصی مشارکت دارند.	۰/۶۲	۱۰/۰۳
	۱۱س	استادان در انجمن های هنری- ادبی شرکت می کنند.	۰/۵۹	۹/۶۸
تعاون و همکاری	۱۲س	حل مسائل دانشکده به صورت گروهی بهتر از انفرادی است.	۰/۳۱	۴/۱۴
	۱۳س	برای حل مشکلات شخصی یکدیگر تمام همکاران تلاش می کنند.	۰/۷۵	۱۳/۵۴
	۱۴س	بین همکاران تبادل اطلاعات صورت می گیرد.	۰/۸۳	۱۵/۸۶
	۱۵س	همکاران راجع به مطالب نامفهوم کار از هم کمک می گیرند.	۰/۷۸	۱۴/۴۲
همدلی، درک و احترام متقابل	۱۶س	به هنگام بیماری همکارانم به عیادت می آیند.	۰/۷۰	۱۲/۱۳
	۱۷س	اگر به کمک همکارانم احتیاج داشته باشم، آنها به یاریم می آیند.	۰/۷۳	۱۲/۸۴
	۱۸س	به صحبت ها و درد دل های همکارانم صمیمانه گوش می دهم.	۰/۵۲	۸/۲۴
	۱۹س	درک تفاوت های فردی همکارانم برای من آسان می باشد.	۰/۴۹	۷/۷۳
انسجام و همبستگی	۲۰س	هیچ یک از کارکنان این سازمان برای رسیدن به اهداف شخصی از افراد دیگر سو استفاده نمی کنند.	۰/۷۳	۱۳/۰۵
	۲۱س	به قول و وعده های همکارانم امیدوارم.	۰/۸	۱۵
	۲۲س	با همکارانم دارای طرز فکرها و عقاید مشترک هستم.	۰/۷۳	۱۲/۹۹
	۲۳س	با همکارانم به تفریح می روم.	۰/۶۴	۱۰/۷۴

۷/۱۰	۰/۴۵	با همکاران در کل سازمان در ارتباط هستم.	۲۴S	شبکه های اجتماعی
۸/۰۳	۰/۵۱	با همکاران در خارج از دانشگاه در ارتباط هستم.	۲۵S	
۹/۹۴	۰/۶	دانشگاه امکان ارتباط با سایر همکاران را فراهم می کند.	۲۶S	
۹/۱۸	۰/۵۷	دانشگاه امکان ارتباط با سایر همکاران را در خارج از دانشگاه فراهم می کند.	۲۷S	
۸/۲۳	۰/۵۳	من با نهادهای مدنی ارتباط دارم.	۲۸S	
۷/۱۸	۰/۴۵	در نهادهای مدنی عضو هستم.	۲۹S	
۸/۳۸	۰/۵۳	در برنامه های نهادهای مدنی حضور دارم.	۳۰S	
۷/۶۴	۰/۴۹	به نهادهای مدنی کمک فکری می کنم.	۳۱S	
۶/۷۴	۰/۴۴	به نهادهای مدنی کمک مالی می کنم.	۳۲S	
۶/۵۶	۰/۴۳	در نهادهای مدنی مسئولیت اجرایی دارم.	۳۳S	

نتایج تحلیل عاملی مندرج در جدول ۲ نشان می دهد که تمامی شاخص های مربوط به سرمایه اجتماعی از مقادیر تی (بیشتر از ۱/۹۶) و بارعاملی (بیشتر از ۰/۳) مورد قبولی برخوردارند و برای تعیین سرمایه اجتماعی شاخص های مناسبی محسوب می شوند و در مدل باقی می مانند.

شکل ۱: مدل برآورد ضرایب رگرسیونی استاندارد (تحلیل عاملی) مولفه های سرمایه اجتماعی

شکل ۱ نشان می دهد که در سرمایه اجتماعی اعضای هیئت علمی در دانشکده های تربیت بدنی به ترتیب اولویت انسجام و همبستگی با بارعاملی ۰/۸۵، اعتماد و تعاون هر کدام با بارعاملی ۰/۷۷، همدلی، درک و احترام متقابل با بارعاملی ۰/۷۴، مشارکت با بارعاملی ۰/۶۹، شبکه های اجتماعی با بارعاملی ۰/۴۸ تاثیر دارند. پس، با توجه به اینکه هیچکدام از بارعاملی های زیر مولفه های سرمایه اجتماعی کمتر از ۰/۳ نیست، بنابراین همه آنها در مدل حفظ می شوند.

جدول ۳: شاخص های برازش مدل مولفه های سرمایه اجتماعی اعضای هیات علمی دانشکده های تربیت بدنی

تفسیر	ملاک	میزان	شاخص برازش	
برازش مطلوب	$df=2,58 \times 2/$ بین ۳ تا ۱	۷۲/۲۴ با درجه آزادی ۲۸	χ^2	مطلق
برازش مطلوب	بیشتر از ۰/۰۵	۰/۱۳۵	p value	
برازش مطلوب	بیش از ۰/۹۰	۰/۹۰۳	شاخص نیکویی برازش	
برازش مطلوب	بیش از ۰/۹۰	۰/۹۰۳	شاخص توکر- لویس (TLI)	تطبیقی
برازش مطلوب	بیش از ۰/۹۰	۰/۹۱۱	شاخص برازش بنتلر- بونت (BBI)	
برازش مطلوب	بیش از ۰/۹۰	۰/۹۰۸	شاخص برازش تطبیقی (CFI)	
برازش مطلوب	کمتر از ۰/۰۵	۰/۰۰۱	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)	مقتصد
برازش مطلوب	بیشتر از ۰/۰۵	۰/۶۲	شاخص برازش مقتصد هنجار شده (PNFI)	

برای آزمون اینکه مدل پژوهش مولفه های سرمایه اجتماعی اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی از برازش مناسبی برخوردار است، از شاخص های برازش مدل استفاده شد. در مدل یابی معادلات ساختاری با تاکید بر نرم افزار AMOS باید برای تعیین برازش مدل از سه شاخص برازش مطلق^۱، تطبیقی^۲ و مقتصد^۳ استفاده کرد. براساس نتایج جدول ۳، مقدار آماره χ^2 برابر با ۷۲/۲۴ با درجه آزادی ۲۸ است. با توجه به اینکه حاصل تقسیم χ^2 بر درجه آزادی ۲۸، ۲/۵۸ می باشد و این مقدار بین یک تا سه است، می توان گفت که این مدل دارای برازش مطلوب است. همچنین، p-value متناظر با آن ۰/۱۳۵ است که با توجه به اینکه بیشتر از ۰/۰۵ است، قابل قبول بوده و تایید می شود. شاخص نیکویی برازش^۴ (GFI) ۰/۹۰۳ است که نشان دهنده قابل قبول بودن این میزان برای برازش مطلوب مدل است. مقدار ریشه میانگین

- 1 . Absolute Index
- 2 . Comparative Index
- 3 . Parsimonious Index
- 4 . Goodness Fit Index

مربعات خطای برآورد (RMSEA)^۱ - که شاخص دیگر نیکویی برازش است - نیز ۰/۰۰۱ می باشد که با توجه به اینکه کمتر از ۰/۰۵ است، قابل قبول بوده و نشان دهنده تایید مدل پژوهش می باشد. مقدار دیگر شاخص های نیکویی برازش برای معادلات ساختاری بدین صورت است: شاخص توکر- لویس (TLI)^۲ ۰/۹۰۳؛ شاخص برازش بنتلر- بونت (BBI)^۳ ۰/۹۱۱؛ شاخص برازش تطبیقی (CFI)^۴ ۰/۹۰۸ و شاخص برازش مقتصد هنجار شده (PNFI)^۵ ۰/۶۲ که همگی نشان دهنده برازش مطلوب و تایید مدل پژوهش می باشد.

جدول ۴: نتایج آزمون تی تک نمونه ای برای مقایسه میانگین سرمایه اجتماعی و ابعاد آن در بین اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی ایران با وضعیت مطلوب

مقدار آزمون: ۳						
اختلاف میانگین	سطح معناداری	df	T	میانگین	تعداد	
۰/۳۸	۰/۰۰۱	۲۱۹	۸/۷۶	۳/۳۸	۲۲۰	اعتماد
- ۰/۳۴	۰/۰۰۱	۲۱۹	- ۷/۱۱	۲/۶۶	۲۲۰	مشارکت
۰/۵۱	۰/۰۰۱	۲۱۹	۱۰/۶۱	۳/۵۱	۲۲۰	تعاون
۰/۷۸	۰/۰۰۱	۲۱۹	۱۷/۸۱	۳/۷۸	۲۲۰	همدلی و درک متقابل
۰/۰۱	۰/۷۸۷	۲۱۹	۰/۲۷	۳/۰۱	۲۲۰	انسجام و همبستگی
-۰/۴۶	۰/۰۰۱	۲۱۹	- ۸/۴۳	۲/۵۴	۲۲۰	شبکه های اجتماعی
۰/۱۴	۰/۰۰۱	۲۱۹	۴/۰۷۱	۳/۱۴	۲۲۰	سرمایه اجتماعی

همان طوری که جدول شماره ۴ نشان می دهد به دلیل اینکه در همه مولفه های سرمایه اجتماعی و خود مولفه سرمایه اجتماعی به جز مولفه انسجام و همبستگی $P \leq 0/05$ و مقدار t مثبت و مقدار t در زیرمولفه مشارکت و شبکه های اجتماعی منفی می باشد، بین میانگین سرمایه اجتماعی و میانگین محاسبه

1 . Root Mean Squared Error of Approximation

2 . Tucker- Lewis Index

3 . Bentler- Bonett Index

4 . Comparative Fit Index

5 . Parsimonious Normed Fit Index

شده، زیر مولفه های اعتماد، مشارکت، تعاون، همدلی و درک متقابل و شبکه های اجتماعی اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی ایران و مقدار آزمون تفاوت آماری معناداری وجود دارد؛ اما در زیر مولفه انسجام و همبستگی بین میانگین محاسبه شده و مقدار آزمون تفاوت آماری معناداری وجود ندارد. بنابراین، زیرمولفه های اعتماد، تعاون، همدلی و درک متقابل و سرمایه اجتماعی در بین اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی ایران در سطح مطلوب قرار دارد و زیرمولفه انسجام و همبستگی در حد متوسط و زیرمولفه مشارکت و شبکه های اجتماعی در حد نامطلوب قرار دارد.

جدول ۵: نتایج آزمون هموجنی برای بررسی همگن بودن واریانس - کوواریانس دو گروه اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی دولتی و آزاد

Box M	F	df	p-value
۴۵/۰۶۸	۲/۰۷۵	۲۱ و ۹۵/۲۱۲	۰/۰۶۲

نتایج جدول ۵ نشان می دهد با توجه $F = ۲/۰۷۵$ و $p\text{-value} = ۰/۰۶۲$ که بیش از ۰/۰۵ است، واریانس - کوواریانس گروه اعضای هیئت علمی دانشگاه های دولتی و آزاد همگن هستند. بنابراین، می توان از آزمون تی دو هتلینگ برای بررسی تفاوت میانگین امتیازات سرمایه اجتماعی دو گروه اعضای هیئت علمی دانشکده های دولتی و آزاد استفاده کرد.

جدول ۶: آزمون تی دو هتلینگ برای مقایسه میانگین سرمایه اجتماعی دو گروه اعضای هیئت علمی دانشکده های دولتی و آزاد

Hotelling trace value	F	dfHypothesis	E.df	p-value
۰/۰۲۶	۰/۹۱	۶	۲۱۳	۰/۴۸۹

نتایج جدول ۶ نشان می دهد با توجه به $F = ۰/۹۱$ و $p\text{-value} = ۰/۴۸۹$ بین میانگین سرمایه اجتماعی دو گروه اعضای هیئت علمی دانشکده های دولتی و آزاد از نظر آماری تفاوت معناداری وجود ندارد.

بحث و نتیجه گیری

هدف از پژوهش حاضر، تحلیل و مقایسه سرمایه اجتماعی اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی دولتی و آزاد ایران بود. در این رابطه یافته های پژوهش نشان داد که به ترتیب اولویت، مولفه های انسجام و هماهنگی، اعتماد، تعاون و همکاری، همدلی، درک و احترام متقابل، مشارکت و شبکه های اجتماعی در سرمایه اجتماعی اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی ایران نقش دارند که یافته های پژوهش با نتایج تحقیقات وزیرری راد (۱۳۸۷)، اندیشمند (۱۳۸۸)، علی محمدی (۱۳۸۹)، مشایخی (۱۳۸۹)، رحیمی (۱۳۹۰)، لیندستروم (۲۰۱۰)، لسر (۲۰۱۰)، ریگی (۲۰۱۳) و کاسترو (۲۰۱۳) همخوانی دارد. باید گفت در سازمان های مختلف از جمله دانشگاه ها که متولی آموزش عالی و تربیت نیروی متخصصی است که باید در مدتی نه چندان طولانی مدت وارد جامعه شده و مسئولیت های سیاسی،

اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی به آنها سپرده شود، برای توفیق و موفقیت ضروری است که بین منابع انسانی این گونه نهادها دو متغیر مهم یعنی انسجام و هماهنگی و اعتماد متقابل وجود داشته باشد؛ چرا که افراد به طور کلی در جامعه و به طور خاص در سازمان ها علاقمند هستند با کسانی که دوست دارند و می توانند با آنها تفاهم و تعامل داشته باشند؛ زندگی و کار کنند. اما وقتی که در این راستا دانشگاه هایی که متولی رشته های تربیت بدنی هستند و ماموریت آنها تربیت نیروی متخصصی است که در آینده ای نه چندان دور مسئول ارائه خدمت به افراد جامعه برای تامین سلامت جسمی و روحی از طریق فعالیت های بدنی است، قطعاً یکدست بودن چهارچوب های کلی فکری، در عین تنوع عقاید در قالب تیم های کاری و گروه های علمی منسجم، به ایجاد فضایی عاری از تنش کمک می کند. چنانچه چنین فضایی در دانشکده های تربیت بدنی وجود نداشته باشد، اعضای هیئت علمی در تحقق رسالت خود توفیقی نخواهند داشت و به جای بهره مندی از علم و دانش برای تربیت نیروی متخصص با دانش، متعهد و خدمتگزار، در جهت غلبه بر تنش های حاصل از عدم انسجام و اعتماد موجود در بین اعضای هیئت علمی تلاش خواهند کرد- که متأسفانه، در حال حاضر در برخی دانشگاه ها و دانشکده های صاحب نام کشور چنین فرآیندی مشهود است. بدین ترتیب، با استناد به نتایج تحقیق حاضر که بیانگر تاثیرگذاری انسجام و هماهنگی و اعتماد به عنوان دو عامل مهم در ایجاد سرمایه اجتماعی است، باید مدیران دانشگاه ها به طور عام و دانشکده های تربیت بدنی به طور خاص تمهیداتی را برای ایجاد هماهنگی، انسجام و اعتماد بین اعضای هیئت علمی فراهم کنند. توصیه می گردد مسئولین مربوطه برای ایجاد چنین فضایی، با تشکیل جلسات منظم رسمی و غیررسمی و بررسی علل بروز فضای ناهماهنگ و عدم بی اعتمادی در بین اعضای هیئت علمی اقدام نمایند و برای نزدیک کردن افکار و عقاید تلاش کنند. همچنین، در این راستا تعریف کارهای علمی مشترک، ایجاد زمینه مسافرت های سیاحتی و زیارتی به همراه همه اعضای خانواده به منظور فراهم کردن بستر مناسب برای ایجاد ارتباط بین خانواده های اعضای هیئت علمی می تواند تاثیرگذار باشد. از سوی دیگر، توصیه می گردد مسئولان دانشکده های تربیت بدنی در طی فرآیندی علمی نسبت به عوامل بروز تنش، عدم انسجام و بی اعتمادی بین اعضای هیئت علمی اقدام و نتایج پژوهش انجام شده را به همراه راهکارهای رفع چنین فضایی در اختیار اعضای هیئت علمی قرار دهند. همچنین، با توجه به اینکه برخی از علل عدم انسجام و اعتماد می تواند ناشی از رفتارها و عملکرد مدیران باشد، توصیه می شود به منظور جلوگیری از ایجاد چنین فضایی، مدیران دانشکده های تربیت بدنی اقداماتی مانند رفتار عادلانه با اعضای هیئت علمی در محیط دانشکده ها، ایجاد فضای باز جهت بیان نظرات اعضای هیئت علمی، اطلاع رسانی شفاف و به هنگام، شفاف سازی فرایندها و اهداف سازمانی و قانون مداری را در کنار وظایف مدیریتی خود اتخاذ نمایند. اتخاذ چنین رویکردی، توأم با رفتار عادلانه با اعضای هیئت علمی موجب توزیع فرصت ها به طور یکسان در بین اعضای هیئت علمی خواهد شد که این عامل نیز می تواند زمینه از بین رفتن پنهان کاری و شفافیت ارتباطات را ایجاد کند. ایجاد فضای باز می تواند به گردش سریع و صحیح اخبار و اطلاعات برای رفع سوء تفاهم ها کمک کند که اطلاعات صحیح، صداقت و اطمینان به نوبه خود، افزایش میزان اعتماد را به همراه خواهد داشت. عوامل بعدی تاثیرگذار در سرمایه اجتماعی اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی عبارت اند از: تعاون و همکاری، همدلی، درک و احترام متقابل، مشارکت و شبکه های اجتماعی. از آنجا که در هر سازمانی به بویژه در سازمان های آموزشی، کارآیی، اثربخشی و در نهایت بهره وری تا حد

زیادی از همکاری، همدلی و درک متقابل و مشارکت ذی نفعان داخلی و خارجی نشأت می گیرد، توصیه می شود مسئولین و مدیران دانشکده های تربیت بدنی با تعریف گروه های کاری مشترک از طریق ارائه پروژه های تحقیقاتی و آموزشی مشترک در بین اعضای هیئت علمی و همچنین مهیاسازی بستری مناسب برای تبادل اطلاعات علمی، آموزشی، فرهنگی، اجتماعی در جلسات رسمی و غیررسمی برای حوزه های مختلف سازمانی و غیرسازمانی، فرصت مناسب برای همکاری آنها را فراهم کنند تا چنین حسی در بین اعضای هیئت علمی تقویت شود. همچنین، با استناد به توصیه های مقام معظم رهبری بر افزایش کرسی های آزاداندیشی در دانشگاه ها با مشارکت اعضای هیئت علمی، می توان گفت که برگزاری کرسی های مذکور در فضایی معنوی به افزایش همدلی، احترام متقابل، تعاون و همکاری، مشارکت و تشکیل شبکه های اجتماعی از طریق شناخت بیشتر اعضای هیئت علمی از یکدیگر- که مسئول آموزش مهارت های توسعه سلامت جسمی و روحی از طریق فعالیت بدنی به دانشجویان هستند- کمک می کند.

همچنین، یافته های پژوهش نشان داد که سرمایه اجتماعی در بین اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی در وضعیت مطلوب قرار دارد که با نتایج تحقیق با یافته های مشایخی (۱۳۸۹)، روان دوست (۱۳۹۰)، رحیمی (۱۳۹۰) و خداداد (۱۳۹۰) همخوانی دارد. از آنجا که بالا بودن سطح سرمایه اجتماعی می تواند مزایای بی شماری برای هر نهادی داشته باشد و چنانچه اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی از سرمایه اجتماعی بالایی برخوردار باشند، سطح اعتماد، مشارکت، تعاون، همدلی، انسجام و عضویت شبکه ای در بین آنها افزایش پیدا می کند و عملکرد شغلی بهتری خواهند داشت. از این رو، توصیه می شود مسئولین دانشکده های تربیت بدنی ضمن اقدام نسبت به شناسایی علل بالا بودن سرمایه اجتماعی، بر استمرار آنان در بین اعضای هیئت علمی همت ورزند و با ایجاد فرصت های مناسب، در جهت حمایت و تقویت این عوامل گام بردارند. همچنین، در این رابطه مشارکت اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی می تواند در ایجاد شکل های غیردولتی مانند انجمن های علمی، تیم های ورزشی و انجمن های خیریه و تخصصی کمک کننده باشد.

همچنین یافته های پژوهش نشان داد بین سرمایه اجتماعی اعضای هیئت علمی دانشکده های تربیت بدنی دولتی و آزاد ایران تفاوت آماری معناداری وجود ندارد. نتیجه این تحقیق با نتایج تحقیق ناطق پور و فیروزآبادی (۱۳۸۵)، افشانی و همکاران (۱۳۹۰) و دیانی (۱۳۹۲) همخوانی دارد. به نظر می رسد چون نمونه های مورد نظر از نظر شخصیتی بیشتر با هم همخوانی دارند، رفتارهای تقریباً مشابه و نزدیک به هم آنها باعث شده میانگین امتیاز سرمایه اجتماعی تقریباً یکسانی داشته باشند. در این راستا، توصیه می شود مدیران دانشکده ها بر تقویت سرمایه اجتماعی همچون منبعی اجتماعی- ساختاری که دارایی سازمان و افراد شمرده می شود، تاکید کنند؛ چرا که این دارایی، ورود افراد را به کنش های اجتماعی آسان تر و دست یابی به هدف های دانشگاه را شذنی تر می سازد. جهت حفظ و تقویت وضع موجود، کارگاه های آموزشی ویژه ای برای اعضای هیئت علمی با هدف شناسایی نقش سرمایه اجتماعی در آموزش بهتر برگزار شود. برای افزایش اعتماد، مشارکت، تعاون، انسجام، همدلی و شبکه های اجتماعی پیشنهاد می شود مدیران دانشگاهی خود به سان یک الگوی کامل به انجام این رفتارها بپردازند، زیرا مدیر می تواند با انجام رفتارهایی مانند احترام و همکاری، چنین رفتارهایی را در سازمان فراگیر سازد و بدین سان سرمایه اجتماعی را در اعضای هیئت علمی افزایش دهد.

منابع

- آریایی نسب، زهرا (۱۳۸۹) "بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی بر رضایت شغلی معلمان ناحیه ۳ قم". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه پیام نور.
- افشانی، سیدعلیرضا؛ پارسامهر، مهربان و نوریان، محمد (۱۳۹۰) "مقایسه میزان سرمایه اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه یزد و اصفهان". نشریه علوم اجتماعی. شماره ۶۰.
- اندیشمند، ویدا (۱۳۸۸) "شناسایی مولفه های سرمایه اجتماعی در دانشگاه ها به منظور ارائه مدلی جهت ارتقا آن". فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی. سال سوم، شماره ۲.
- آهنچیان، نرگس (۱۳۸۵) "رهبری دانشگاهی و سرمایه اجتماعی، رویکردی جامعه شناختی به مدیریت آموزش عالی". اندیشه های نوین تربیتی. دوره ۲، شماره ۳ و ۴.
- باثوم، رابرتیرن (۱۳۸۲) "دانشگاه ها چگونه کار می کنند؟". حمیدرضا آراسته. تهران: موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی.
- خداداد، شعله (۱۳۸۹) "سنجش و تبیین مدل سرمایه اجتماعی در سازمان تربیت بدنی جمهوری اسلامی ایران". رساله دکتری، دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه تهران.
- دیانی، محمدحسین و محمودی، حسن (۱۳۹۲) "بررسی مقایسه ای وضعیت سرمایه اجتماعی در کتابخانه های دانشگاهی". فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی. شماره ۵۶.
- ذاکر صالحی، غلامرضا (۱۳۸۷) "پارادوکس سرمایه اجتماعی تحصیل کردگان ایرانی: بررسی رابطه آموزش عالی و سرمایه اجتماعی در ایران". فصلنامه آموزش مهندسی ایران. دوره ۱۰، شماره ۴۰.
- ذاکری، علیرضا و صفرزاده، حسین (۱۳۸۹) "تاثیر آموزش مولفه های سرمایه اجتماعی بر فعالیت شغلی اعضای هیئت علمی". نشریه علمی- پژوهشی فناوری آموزش. سال پنجم، شماره ۲.
- رحمان پور، لقمان (۱۳۸۲) "مدیریت سرمایه اجتماعی رویکردی اثربخش در مدیریت منابع انسانی". مجله مدیریت و توسعه. شماره ۱۹.
- رحیمی، ثریا (۱۳۹۰) "بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و رضایت شغلی معلمان شهر یزد". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور.
- روان دوست، نادر (۱۳۹۰) "بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با انگیزه پیشرفت کارکنان سازمان تامین اجتماعی شهر تبریز". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور.
- علی محمدی، محمد و شعبانعلی، حسین (۱۳۸۹) "تعیین شاخص های مناسب اندازه گیری سرمایه اجتماعی در رتبه بندی دانشکده های کشاورزی". فصلنامه رفاه اجتماعی. سال دهم، شماره ۳۷.
- فیلد، جان (۱۳۸۶) "سرمایه اجتماعی". غلامرضا غفاری. تهران: کویر
- مرجائی، سیدهادی (۱۳۸۳) "بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی دانشجویان دانشگاه ها". تهران: موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی.
- مشایخی، مریم (۱۳۸۹) "بررسی اثر سرمایه اجتماعی بر رضایت شغلی در سازمان بازرسی کل کشور". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده اقتصاد، دانشگاه پیام نور.

- مظلوم خراسانی، محمد و اصغرپور، احمدرضا (۱۳۸۴) "سنجش میزان سرمایه اجتماعی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مشهد و عوامل موثر بر آن". مجله علوم اجتماعی. دانشگاه فردوسی مشهد.
- میرکمالی، محمد و نارنجی ثانی، فاطمه (۱۳۸۷) "بررسی رابطه کیفیت زندگی کاری و رضایت شغلی بین اعضای هیئت علمی دانشگاه های تهران و صنعتی شریف". فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی. سال ۱۴، شماره ۲.
- ناطق پور، محمدجواد و فیروزآبادی، احمد (۱۳۸۵) "شکل گیری سرمایه اجتماعی و فراتحلیل عوامل موثر بر آن". فصلنامه علوم اجتماعی. شماره ۲۸.
- نصرافهانی، علی؛ انصاری، محمداسماعیل؛ شائمی برزکی، علی و آقاحسینی، حسین (۱۳۹۰) "بررسی سرمایه اجتماعی سازمانی در سازمان های خدماتی استان اصفهان". جامعه شناسی کاربردی دانشگاه اصفهان. دوره ۲۲، شماره ۱.
- وزیری راد، وحید (۱۳۸۷). "بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و توسعه ظرفیت یادگیری سازمانی (بررسی موردی در سازمان جهاد کشاورزی استان قم)". پایان نامه کارشناسی ارشد، پردیس قم دانشگاه تهران.
- Adler PS, Kwon SW(2002) "Social Capital: Prospects for a New Concept". The Academy of Management Review. Vol 27(1).
- Castro, I. (2013) "A Mediation model between dimensions of social capital". International business review. vol 22, No 6.
- Coleman J.S.(1998) "Social capital in the creation of human capital". American journal of sociology.vol 94.
- Fukuyama, F. (1999) "Social Capital and Civil Society". The Institute of Public Policy ,George Mason University.
- Goyal, A. (2007) "Interplay among innovativeness, cognitive intelligence, emotional intelligence and social capital of work team". Team performance management. vol 3, no 1/8.
- Jager,Mads. Meier. Holm, Anders (2007) "Does parents economic, cultural, and social capital explain the social class effect on education attainment in the Scandinavian mobility regime?" Social Science Research. No: 36.
- Lakon C.M., Godette D.C.Hipp, JR (2008) "Network-based approaches for measuring social capital". Social capital and health. New York.
- Lesser,E.(2010) "Communities of practice, social capital and organizational knowledge". available at: www.clab.edu.uoc.gr/hy
- Lind storm, M.(2010) "The impact of changes in different aspects of social capital and material conditions on self-rated health over time". Journal homepage, social science & medicine .Vol70.

- Putnam, R. D. (1995) **“bowling alone: America,s Declining social capital”**. Journal of democracy. Vol 6.
- Rhod, J &Lok, P. (2008) **“An integrative model of organizational learning and social capital on effective knowledge transfer”**. Journal of workplace learning.vol 20.
- Righi, A (2013) **“Measuring social capital: Official statistics innatiatives in Italy”**. Social and Behavioral sciences. vol 72.

ارزیابی عملکرد تیم های فوتبال لیگ حرفه ای ایران (مقایسه نتایج با پتانسیل)

سیده فریده هادوی^۱

محمد سلطانی^۲

محمد تقی حسن زاده^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۱/۱۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۲/۱۲

هدف این پژوهش، ارزیابی عملکرد تیم های فوتبال لیگ حرفه ای ایران از طریق مقایسه نتایج ورزشی که کسب کرده اند با نتایج ورزشی که بایستی با توجه به پتانسیل شان کسب می کردند، بود. روش پژوهش، توصیفی-تحلیلی و جامعه آماری آن ۱۸ تیم فوتبال حاضر در فصل ۸۹-۱۳۸۸ لیگ حرفه ای ایران بودند. به منظور محاسبه پتانسیل (امتیاز و رتبه قابل کسب) تیم ها از یک نسخه برون داد-محور تحلیل پوششی داده ها استفاده شده است. از تعداد ۱۸ تیم مورد مطالعه، فقط رتبه واقعی و رتبه پتانسیل دو تیم (سپاهان و استیل آذین) یکسان می باشد. بر مبنای پتانسیل محاسبه شده، انتظار می رفت که تیم های سپاهان اصفهان (تیم اول لیگ)، پرسپولیس (تیم چهارم لیگ) و فولاد خوزستان (تیم دهم لیگ) رتبه های اول تا سوم را به دست می آوردند؛ ضمن اینکه دو تیم ابومسلم خراسان و استقلال اهواز (سقوط کرده به لیگ پایین تر) به ترتیب با کسب رتبه پانزدهم و دهم در لیگ ماندگار می شدند و به جای آنها دو تیم پاس همدان و ملوان انزلی به لیگ پایین تر سقوط می کردند. وضعیت مشابهی در مورد سایر تیم ها نیز وجود دارد. قهرمان لیگ (سپاهان اصفهان)، تیمی است که بالاترین پتانسیل و کارایی را دارد. برای قهرمانی در لیگ دو عامل داشتن پتانسیل کافی و استفاده کارآمد از منابع موجود لازم است. ضمن اینکه به نظر می رسد برای کسب موفقیت ورزشی، استفاده بهینه از منابع موجود اهمیت بیشتری نسبت به داشتن پتانسیل داراست.

واژگان کلیدی: لیگ حرفه ای فوتبال ایران، عملکرد، پتانسیل، کارایی و تحلیل پوششی داده ها

۱. دانشجویار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اسلامشهر

۲. دکترای مدیریت ورزش، کارمند وزارت ورزش و جوانان (نویسنده مسئول)

۳. دانشجوی دکتری مدیریت ورزش، دانشگاه خوارزمی

مقدمه

در مطالعات سازمانی حوزه ورزش^۱، عملکرد یک تیم فوتبال را با توجه به اهداف آن، در سه بخش عمده بررسی کرده اند: عملکرد ورزشی یا نتایج مسابقات^۲، عملکرد اقتصادی یا نتایج مالی^۳ و عملکرد اجتماعی^۴ یا نتایج مرتبط با ایجاد سرگرمی برای عموم. امتیازات هر فصل، میزان عملکرد ورزشی هر تیم را نشان می دهد که به رتبه بندی در پایان فصل منجر می شود و برای تیم های بالا و پایین جدول رده بندی به ترتیب دسترسی به جام های معتبر قاره ای و سقوط به دسته پایین تر را به دنبال دارد. گردش مالی سالانه نیز به عنوان معیاری برای ارزشیابی عملکرد مالی هر تیم لحاظ می شود که شامل بلیط فروشی، حق پخش تلویزیونی، تجارت، حامیان و کمک های مالی می باشد. عملکرد اجتماعی نیز با معیار میزان تماشاگر یا هوادار جذب شده به یک باشگاه اندازه گیری می شود. (ولف و همکاران، ۲۰۰۵؛ ژاردین، ۲۰۰۹؛ هاس، ۲۰۰۳) موضوع حائز اهمیت در اندازه گیری عملکرد تیم های فوتبال توسط سازمان های برگزار کننده لیگ های حرفه ای، توجه یک جانبه به عملکرد ورزشی یا نتایج مسابقات می باشد؛ به طوری که در رتبه بندی تیم ها، فقط امتیازات کسب شده، بدون توجه به امکانات و منابع هزینه شده توسط آنها مد نظر قرار می گیرد. به عبارت دیگر، در صورتی که بخواهیم عملکرد تیم های فوتبال را بر مبنای دو شاخص کارایی^۵ و اثربخشی^۶ توصیف کنیم، شیوه امتیازدهی و رتبه بندی لیگ های حرفه ای فوتبال، نشان دهنده اثربخشی ورزشی^۷ (دستیابی به هدف ورزشی) می باشد، ولی معیار کارایی (هدر ندادن منابع موجود در رقابت ورزشی لیگ) نادیده گرفته می شود. (هاس و همکاران، ۲۰۰۱؛ هالکوس و همکاران، ۲۰۱۱؛ کارمیکال و همکاران، ۲۰۱۱؛ اسپی تیا اسکیر و همکاران، ۲۰۰۶)

به منظور رفع این نقیصه، پژوهشگران حوزه مدیریت ورزش، عملکرد تیم های ورزشی از جمله فوتبال را در مقایسه با پتانسیل^۸ و بر مبنای معیار کارایی ارزیابی می کنند. باید گفت کارایی به مفهوم استفاده مفید از منابع یا توانایی دستیابی به اهداف با توجه به امکانات می باشد و به شکل نسبت ستاده واقعی^۹ به ستاده مورد انتظار^{۱۰} یا نسبت مقدار کار انجام شده به مقدار کار قابل انجام، نشان داده می شود. کارایی مطلوب، رسیدن به عدد یک است و مفهوم آن این است که نتیجه کسب شده با نتیجه قابل کسب بر مبنای پتانسیل، یکسان می باشد. مطالعه ادبیات تحقیق نشان می دهد که پژوهشگران، به طور عمده از روش تحلیل پوششی داده ها^{۱۱}، برای اندازه گیری پتانسیل و کارایی تیم های فوتبال استفاده کرده اند. این روش،

1 . Sport Context

2 . Sporting or Result of matches

3 . Economic or Financial Results

4 . Social Results

5 . Efficiency

6 . Effectiveness

7 . Sport Effectiveness

8 . Potential

9 . Actual output

10 . Achieved Output intended

11 . Data Envelopment Analysis

یک تکنیک ناپارامتریک قطعی^۱ برای تخمین مرز کارایی^۲ می باشد و هدف اصلی آن سنجش و مقایسه کارایی تعدادی از واحدهای تصمیم گیرنده^۳ مشابه، نظیر تیم های ورزشی شرکت کننده در یک لیگ است که مقدار متفاوتی از ورودی های مصرفی و خروجی های تولیدی را دارند. نمره محاسبه شده با استفاده از این روش برای تیم فوتبال، حداکثر امتیاز یا رتبه را نشان می دهد که می توان از ترکیبات مختلف ورودی ها^۴ به دست آورد. (حسینی خامنه، ۱۳۸۹؛ سلیمانی دامنه، ۱۳۸۹؛ اینی الف، ۲۰۰۴)

پتانسیل نیز در ورزش های رقابتی که کسب امتیاز و رتبه هدف می باشد، به مفهوم عملکرد بالقوه^۵ تیم، یعنی امتیاز و رتبه بالقوه^۶ برای یک تیم ورزشی است که انتظار می رود آن تیم، با توجه به منابع در دسترس و در مقایسه با سایر رقبای کسب نماید. (اسپی تیا، اسکپور و همکاران، ۲۰۰۶ و ۲۰۰۴) با این حال، در مورد "آنچه" که انتظار کسب امتیاز یا مقام بالقوه را به وجود می آورد و یا لازم است در محاسبه امتیاز و رتبه بالقوه مد نظر قرار گیرد، دیدگاه های متفاوتی وجود دارد. پژوهشگرانی نظیر کلمنته و مک کورمیک^۷ (۱۹۸۹)، روگی پرو و همکاران^۸ (۱۹۹۶)، زیمانسکی و اسمیت^۹ (۱۹۹۷)، زیمانسکی و کیوپرز (۱۹۹۹)، داوسون و همکاران^{۱۰} (۲۰۰۰)، حقوق و دستمزد پرداختی به مربی و بازیکن (هزینه های مالی) را به عنوان مناسب ترین شاخص درون داد و امتیاز کسب شده توسط هر تیم را به عنوان مناسب ترین شاخص برون داد، به منظور تعیین پتانسیل (امتیاز و رتبه بالقوه) تیم های فوتبال می دانند. (هاس، ۲۰۰۳)

هاس (۲۰۰۳)، در تحقیقی با هدف مشخص نمودن زمینه های بهبود بالقوه در عملکرد تیم های فوتبال لیگ اول انگلیس با استفاده از روش تحلیل پوششی داده ها، حقوق و دستمزد پرداختی توسط هر تیم به بازیکنان و مربیان را به عنوان درون داد و امتیازات کسب شده و درآمد کلی هر تیم را به عنوان برون داد، در نظر گرفته و این نتایج را گزارش کرده است: در تمامی مدل ها و معادلات، دو تیم ایپس و بیچ و چارلتون، تنها تیم های کارآمد هستند. این نتیجه، به دلیل هزینه های نسبتاً متوسط و متعادل برای بازیکنان و مربیان توسط دو تیم مذکور بوده است. در مقابل، کارایی سه تیم آرسنال (در عین کسب مقام دوم در لیگ) چلسی و به ویژه نیوکاسل، به طور تعجب آوری ضعیف است که این نتایج به دلیل وجود گروه بازیکنانی است که بالاترین دستمزد را دریافت کرده اند، ولی به موفقیت متناسب دست نیافته اند. تیمی مثل لیورپول، برای رسیدن به کارایی با فرض دستیابی به رتبه به دست آمده در فصل ۲۰۰۰/۲۰۰۱، بایستی مقدار پول هزینه شده برای گروه بازیکنان را کاهش دهد. (هاس، ۲۰۰۳) اسپی تیا اسکپور و گارسیا سبریان (۲۰۰۴)، با استفاده از داده های مربوط به سه فصل لیگ سری اول اسپانیا (از ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۱) کارایی تیم های فوتبال را با استفاده از روش DEA آزمون کردند. در این تحقیق، بازیکنان استفاده شده، حرکات تهاجمی، دقایق

1 . Deterministic non parametric technique

2 . Efficiency frontier

3 . Decision-Making Units

4 . Inputs

5 . Potential performance

6 . Potential Point and Rank

7 . Clemente & Mc Cormik

8 . Ruggiero et al

9 . Szymunski & Smith

10 . Dawson et al

مالکیت توپ، شوت ها و ضربات سر به عنوان متغیرهای درونداد و تعداد امتیازات کسب شده به عنوان متغیر برونداد در نظر گرفته شده است. نتایج نشان می دهد که تیم های کارآمد، همیشه همان تیم هایی نیستند که در پایان مسابقات به مقام اول رسیدند. این نتایج نشان می دهد که تیم های با رتبه بالا ولی ناکارآمد، می توانند در صورت مدیریت مناسب، با منابع کمتر، نتایج ورزشی مشابهی کسب کنند یا اینکه با منابعی که استفاده کرده اند، نتایج ورزشی شان (پیروزی در مسابقات) را بهبود دهند. از طرفی، ارزیابی سبک بازی انجام شده بر مبنای مفهوم کارآیی نشان می دهد که در طول فصل ۲۰۰۰-۱۹۹۹ بیشتر از سبک بازی تدافعی استفاده شده است و در این فصل تیم ها از نظر کارآیی ضعیف بودند. بنابراین، به نظر می رسد در راستای استفاده بهینه از منابع، بهتر است بیشتر از تاکتیک های تهاجمی استفاده شود. نتایج حاصل از این پژوهش، بیانگر این واقعیت است که حداقل تا به حال، هدف اقتصادی (یعنی حداکثرسازی سود یا حداقل سازی هزینه ها) نسبت به اهداف ورزشی، یعنی نتایج یک مسابقه و کل لیگ، در درجه دوم اهمیت قرار داشته است. (اسپی تیا اسکپور و همکاران، ۲۰۰۴)

اسپی تیا اسکپور و همکاران (۲۰۱۰)، ضمن اندازه گیری کارآیی تیم های فوتبال حاضر در ۴ فصل لیگ قهرمانان اروپا (از فصل ۲۰۰۳-۰۴ تا فصل ۲۰۰۶-۰۷) گزارش کردند که مقادیر کارآیی نشان می دهد در هر فصل دو تیم راه یافته به بازی پایانی، کارآمد هستند. بنابراین، می توان نتیجه گرفت که برای رسیدن به فینال لیگ قهرمانان، لازم است که تیم ها کارآیی داشته باشند. هر چند تیم هایی نیز وجود دارند که علی رغم اینکه از نظر نتایج ورزشی خیلی موفق نبودند، ولی منابع شان را بدون هدر دادن استفاده می کنند. ناکارآمدی های رخ داده، نه به دلیل تاکتیک های انتخابی بلکه به دلیل هدر دادن منابع بوده است. اگر چه اثربخشی ورزشی (کسب نتایج ورزشی) در هر رقابتی و به ویژه فوتبال قابل توجه ترین موضوع می باشد، با این حال کارآیی به عنوان دستیابی به اهداف تعیین شده بدون اتلاف منابع، یک کیفیت ویژه و حیاتی برای هر سازمانی است. (اسپی تیا اسکپور و همکاران، ۲۰۱۰)

اینی الف (۲۰۰۴)، در تحقیقی با طرح این سوال کلی که «آیا برد همه چیز است؟» کارآیی دستمزد پرداختی تیم های حاضر در لیگ ملی فوتبال^۱ از ۱۹۸۱ تا ۲۰۰۰ و تیم های حاضر در لیگ بزرگ بیسبال^۲ از ۱۹۸۵ تا ۲۰۰۱، را اندازه گیری و در برخی معیارها با هم مقایسه کرد. نتایج نشان داد که تیم های حاضر در لیگ بیسبال، به دلیل پرداخت بیش از حد به بازیکنان، ناکارآمدتر از تیم های حاضر در لیگ ملی فوتبال هستند. پس از اعمال خط مشی محدودیت (سقف) دستمزد^۳، کارآیی تیم های NFL به طور میانگین بهبود یافته است. این خط مشی، مالکان باشگاه ها را مجبور کرده است تا به بازیکنان، مبالغ بیش از حد پرداخت نکنند. (اینی الف، ۲۰۰۴)

مقایسه رتبه تیم های فوتبال برزیل حاصل از روش DEA، با رتبه بندی کنفدراسیون فوتبال برزیل و رتبه بندی مجله ورزشی پلاسار^۴ نشان داد که تیم های بسیار کمی در هر سه روش رتبه بندی، رتبه مشابهی کسب کردند. به عنوان نمونه، سانتوس در لیست کنفدراسیون فوتبال برزیل و مجله ورزشی پلاسار رتبه

1 . National Football League

2 . Major League Baseball

3 . The Salary cap policy

4 . placar

۱۰، ولی در روش DEA رتبه اول را دارد. ضمن اینکه آلتیکو- ام جی در لیست کنفدراسیون فوتبال برزیل و رتبه بندی پلاسار رتبه اول، ولی در روش DEA رتبه ۹ را کسب کرده است. (کالوبا و لینا، ۲۰۰۶) ارزیابی عملکرد تیم های فوتبال سری اول اسپانیا در هفت فصل از ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۵ و مقایسه نتایج واقعی با پتانسیل تیم ها، با استفاده از روش DEA، نشان داد که جایگاه نهایی یک تیم در لیگ، همزمان به دو عامل بستگی دارد: پتانسیل (توان بالقوه) تیم و استفاده کارآمد از منابع اش. در انتهای جدول در بین ۲۱ تیم سقوط کرده به دسته پایین در طول دوره مطالعه (سه تیم در هفت فصل)، تنها پنج تیم مستحق سقوط بودند و بقیه تیم ها، پتانسیل حضور در لیگ را داشتند و تنها به دلیل استفاده ناکارآمد از منابع شان در سری A ماندگار نشدند. برعکس، تیم هایی نیز به لحاظ نظری، پتانسیل سقوط داشتند، ولی استفاده کارآمدتر از منابع نسبت به سایر تیم ها مانع این کار شده است. (اسپی تیا اسکپور و همکاران، ۲۰۰۶)

سلیمانی دامنه و همکاران (۲۰۱۱)، در تحقیقی با عنوان "ارزیابی عملکرد تیم های فوتبال ایران با استفاده از برنامه ریزی خطی"، به منظور محاسبه کارایی تیم ها از روش تحلیل پوششی داده ها استفاده نمودند. در تحقیق مذکور، دستمزد پرداختی به مربیان، بازیکنان و کارکنان پشتیبانی در قالب سه دروندا و امتیازات کسب شده، جمعیت تماشاگر بازی های هر تیم و کل درآمد تیم به عنوان سه بروندا پردازش شده است. نتایج به دست آمده، نشان داد که از تعداد ۱۸ تیم مورد مطالعه، تعداد ۷ تیم (۳۹ درصد) کارآمد هستند. میانگین نمره های کارایی ۰/۸۰ بوده و ۴۵ درصد تیم ها نمره کارایی بیشتر از میانگین کسب کرده اند. میانگین نمره کارایی تیم های فوتبال لیگ ایران کمتر از میانگین کارایی تیم های فوتبال لیگ های فرانسه، انگلیس و آلمان می باشد. نمره کارایی برخی تیم ها، منعکس کننده عملکردشان در لیگ نیست. رتبه های ۱۰ تا ۱۷ جدول رده بندی لیگ مربوط به تیم های وابسته به دولت می باشد که علی رغم موفقیت نسبی در نتایج کسب شده ناکارآمد است و دلیل عمده ناکارآمدی پرداخت بیش از حد به مربیان و بازیکنان می باشد. بین رتبه تیم ها در جدول کارایی با رتبه در جدول لیگ ارتباط معناداری مشاهده نشد. به عبارت دیگر، بین درجه موفقیت ورزشی و میزان کارایی یک تیم ارتباط معنادار وجود ندارد. (سلیمانی و همکاران، ۲۰۱۱)

با توجه به پیشینه ذکر شده، باید گفت ساختار مالی اکثر تیم های حاضر در لیگ حرفه ای فوتبال ایران نیز به گونه ای است که به دلیل استفاده از اعتبارات دولتی و بودجه عمومی، بدون قید و شرط و حسابگری، نسبت به استخدام بازیکن و مربی اقدام می نمایند که به اعتقاد بسیاری از صاحب نظران، هدر رفتن منابع مالی، کاهش عملکرد و افت کیفی بازی ها را به دنبال دارد. (جلالی، ۱۳۸۹؛ کروی، ۱۳۸۹ و شهرابی، ۱۳۸۸)

ضمن اینکه، در ارزیابی عملکرد تیم ها نیز فقط نتایج ورزشی، مد نظر قرار می گیرد. در نتیجه، به دلیل اینکه عملکرد تیم ها با توجه به پتانسیل آنها بررسی نمی شود، از یک سو مدیران تیم های ثروتمند یا متکی به بودجه عمومی، به منظور قهرمانی در لیگ، هر نوع هزینه معقول و غیر معقولی انجام می دهند و از سوی دیگر، عملکرد مناسب تیم های دارای امکانات متوسط و ضعیف، نادیده گرفته می شود و این موضوعات به ترویج مدیریت هزینه و پوشیده ماندن ضعف های مدیریتی حاکم بر تیم های فوتبال منجر می شود. بنابراین، این پژوهش در راستای پاسخ به این سوال طراحی شده است:

آیا رتبه تیم ها در جدول لیگ بر مبنای نتایج ورزشی کسب شده با رتبه آنها بر مبنای پتانسیل (نتایج ورزشی قابل کسب) مشابه است؟ به عبارت دیگر، آیا نتایج ورزشی کسب شده توسط تیم ها متناسب با پتانسیل آنهاست؟

تیم های ورزشی در استفاده بهینه از منابع خود و دستیابی به جایگاه مورد انتظار (مطابق پتانسیل)، تا چه حد کارآمد هستند؟

روش شناسی پژوهش

روش پژوهش، توصیفی-تحلیلی می باشد که طی آن، نتایج ورزشی و پتانسیل جامعه آماری، شامل ۱۸ تیم فوتبال حاضر در فصل ۸۹-۱۳۸۸ لیگ حرفه ای فوتبال ایران، توصیف و مورد مقایسه و تحلیل قرار گرفت. در این راستا، نتایج ورزشی تیم ها در قالب امتیاز و رتبه کسب شده توسط هر تیم در جدول رده بندی نهایی لیگ می باشد که از اطلاعات موجود در بایگانی سازمان لیگ فدراسیون فوتبال استخراج شده است. به منظور محاسبه پتانسیل تیم ها، از نرم افزار «تحلیل گر مرزی»^۱ به عنوان یکی از نرم افزارهای روش تحلیل پوششی داده ها، استفاده شده است. در این راستا، دستمزد پرداختی به بازیکنان و مربیان توسط هر تیم به عنوان درونداد یا منابع مصرفی و امتیاز کسب شده توسط هر تیم در پایان لیگ به عنوان برونداد در نظر گرفته شده است. نتایج حاصل از این تجزیه و تحلیل برای هر تیم نمره درصدی^۲ به دست می دهد که از طریق آن پتانسیل (امتیاز مورد انتظار) هر تیم طبق فرمول زیر محاسبه می گردد:

(هیسین و جونز، ۲۰۱۰)

$$\theta \lambda + \theta = \chi$$

در این فرمول برای هر تیم ، χ = امتیاز مورد انتظار ، θ = امتیاز در جدول لیگ و λ = نمره درصدی می باشد.

یافته های پژوهش

نتایج ورزشی و پتانسیل تیم های تحت مطالعه در فصل ۸۹-۱۳۸۸، ارائه شده است. همان طوری که مشاهده می شود، جدول رده بندی لیگ بر اساس نتایج ورزشی (امتیازات کسب شده) توسط تیم ها با جدول رده بندی بر اساس پتانسیل (امتیاز بالقوه) تیم ها یکسان نیست؛ به این صورت که تنها چهار تیم سپاهان اصفهان، استقلال تهران، ملوان انزلی و مقاومت سپاسی شیراز به پتانسیل خود دست یافته اند و امتیاز کسب شده توسط این تیم ها، برابر با امتیاز بالقوه می باشد. ولی رتبه کسب شده، تنها دو تیم سپاهان اصفهان و استیل آذین با رتبه قابل کسب یکسان است که در مورد تیم استیل آذین، این یکسانی، علی رغم افزایش ۹/۵ امتیازی در امتیاز بالقوه نسبت به امتیاز کسب شده، می باشد. بر اساس پتانسیل، انتظار می رفت که ابومسلم و استقلال اهواز، دو تیم انتهای جدول، ضمن کسب رتبه پانزدهم و دهم در لیگ ماندگار می شدند. پرسپولیس (تیم چهارم جدول رده بندی)، امتیازی برابر با قهرمان لیگ (سپاهان) کسب می کرد و تیم فولاد خوزستان ضمن کسب جایگاه سوم در جدول رده بندی، مجوز حضور در لیگ قهرمانان آسیا را به دست می آورد. ضمن اینکه پاس همدان و ملوان انزلی، تیم های دارای جایگاه پانزده و دوازده در لیگ، رتبه های شانزدهم و هفدهم را کسب و به لیگ پایین سقوط می کرد. در مورد سایر تیم ها نیز، تفاوت

1 . Frontier Analyst Software

2 . Percent Score

در نتایج ورزشی کسب شده با نتایج ورزشی قابل کسب (تفاوت در نتایج و پتانسیل) مشهود می باشد.

جدول رتبه بندی تیم ها در فصل ۸۹-۱۳۸۸ بر اساس نتایج ورزشی و پتانسیل

رتبه واقعی	رتبه بالقوه (ρ)	امتیاز بالقوه $\theta\lambda + \theta = \chi$	امتیاز قابل بهبود ($\theta\lambda$)	نمره درصدی (λ)	امتیاز واقعی (θ)	تیم
۱	۱	۶۷	۰	۰/۰	۶۷	سپاهان
۲	۴	۶۱/۸۶	۰/۸۶	۱,۴	۶۱	ذوب آهن
۳	۷	۵۹	۰	۰/۰	۵۹	استقلال تهران
۴	۱	۶۷	۱۴	۲۶/۴	۵۳	پرسپولیس
۵	۵	۶۱/۵۳	۹/۵۳	۱۸/۳	۵۲	استیل آذین
۶	۸	۵۴/۲۰	۶/۲۰	۱۲/۹	۴۸	صبای قم
۷	۱۳	۴۹/۹۱	۲/۹۱	۲,۶	۴۷	تراکتورسازی
۸	۱۱	۵۲/۶۷	۶/۶۷	۱۴/۵	۴۶	سایپا
۹	۶	۶۰/۴۵	۱۸/۴۵	۴۳/۹	۴۲	مس کرمان
۱۰	۳	۶۳/۴۹	۲۱/۴۹	۵۱/۲	۴۲	فولاد خوزستان
۱۱	۱۴	۴۸/۴۸	۷/۴۸	۱۸/۳	۴۱	پیکان قزوین
۱۲	۱۷	۴۱	۰	۰/۰	۴۱	ملوان
۱۳	۱۲	۶۰/۳۷	۲۱/۳۷	۲۸/۷	۳۹	شاهین بوشهر
۱۴	۹	۵۳/۳۰	۱۵/۳۰	۴۵/۵	۳۸	راه آهن
۱۵	۱۶	۴۳/۸۱	۵/۸۱	۱۵/۳	۳۸	پاس همدان
۱۶	۱۸	۳۷	۰	۰/۰	۳۷	مقاومت سپاسی شیراز
۱۷	۱۵	۴۶/۰۹	۱۴/۰۹	۴۴/۰	۳۲	ابومسلم
۱۸	۱۰	۵۳/۲۳	۲۳/۲۳	۷۷/۴	۳۰	استقلال اهواز

بحث و نتیجه گیری

هدف این پژوهش، ارزیابی عملکرد تیم های فوتبال لیگ حرفه ای ایران با استفاده از یک ابزار اقتصادی به نام تحلیل پژوهشی داده ها می باشد. نیاز به این تحقیق بر مبنای این واقعیت است که در آینده نزدیک، تیم ها و باشگاه های ورزشی در ایران همانند سایر مؤسسات بر مبنای شاخص اقتصادی مورد ارزیابی قرار خواهند گرفت. یافته های پژوهش نشان داد که رتبه بندی تیم ها بر اساس نتایج ورزشی و پتانسیل یکسان نیست؛ چنان که در مواقعی تیم های ورزشی توانسته اند به واسطه استفاده کارآمد از منابع موجود به نتایج بهتری دست یابند.

این نتایج، با نتایج تحقیق هاس (۲۰۰۳a)، اینی الف و همکاران (۲۰۰۴)، ژاردین (۲۰۰۹)، اسپی تیا سکیور و همکاران (۲۰۱۰)، سلیمانی دامنه و همکاران (۲۰۱۱) همخوانی دارد که نشان دهنده نگاه یک جانبه در سیستم ارزیابی عملکرد لیگ های فوتبال معتبر دنیا و لیگ ایران به نتایج ورزشی می باشد که در آن پتانسیل تیم ها نادیده گرفته می شود. بنابراین، پیشنهاد می شود هنگام قضاوت در مورد عملکرد تیم ها در طول فصل، نه فقط جایگاه نهایی کسب شده توسط تیم، بلکه جایگاه قابل حصول بر مبنای پتانسیل نیز مد نظر قرار گیرد. مقایسه حاضر این امکان را فراهم می کند که عملکرد تیم های فوتبال در یک فصل فقط بر مبنای شیوه رایج قرارگیری در پایین یا بالای جدول ارزیابی نشود. با توجه به بحث خصوصی سازی تیم های ورزشی و ضرورت استفاده مناسب از منابع در اختیار برای حضور در عرصه رقابت حرفه ای، این موضوع اهمیت فزاینده ای دارد.

برخی تیم هایی که می بایست بر مبنای منابع شان به لیگ پایین تر سقوط می کردند، در لیگ برتر ماندگار شدند و بر عکس. بنابراین، به نظر می رسد که جایگاه نهایی یک تیم در لیگ، بیشتر به استفاده کارآمد آن تیم از منابعش بستگی دارد تا به پتانسیل (منابع مصرفی) تیم. از نقطه نظر مدیریت عملکرد، این موضوع نشان می دهد که این توانایی مدیران تیم ها در به فعلیت رساندن پتانسیل تیم هاست که به موفقیت ورزشی منجر می شود. بدیهی است که در صورتی که چند تیم به حداکثر پتانسیل خود دست یافته باشند، تفاوت در نتایج ورزشی این تیم ها فقط با توجه به منابع در دسترس (پتانسیل) خواهد بود. بنابراین، یکی از جهت گیری های پژوهشی آتی می تواند بررسی نحوه استفاده مفید از منابع موجود و دستیابی تیم ها به حداکثر پتانسیل آنها باشد.

منابع

- حیدری نژاد، صدیقه (۱۳۸۳) "تبیین و تعیین شاخص‌های بهره‌وری دانشکده‌ها و گروه‌های آموزشی تربیت بدنی دانشگاه‌های دولتی- ارائه الگوی بهبود عملکرد". رساله دکتری، دانشگاه تربیت معلم.
- موسوی، صغری (۱۳۸۳) "ارزیابی عملکرد دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه شهید بهشتی با DEA". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- محمدی، علی (۱۳۸۹) "ارائه مدل ریاضی برای رتبه‌بندی کشورهای شرکت کننده در بازی‌های آسیایی ۲۰۰۶ قطر". فصلنامه المپیک. سال هجدهم، شماره ۳.
- سلیمانی دامنه، جهانگیر (۱۳۸۹) "ارزیابی عملکرد تیم‌های لیگ برتر فوتبال ایران با استفاده از تکنیک‌های مدیریتی و تلفیق با تکنیک‌های ریاضی". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- حسینی خامنه، محمدحسین (۱۳۸۹) "سنجش کارایی شعب بانک‌ها با DEA". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- کردی، محمدرضا و همکاران (۱۳۸۱) "بررسی دیدگاه مربیان، کارشناسان و داوران، نویسندگان ورزشی در خصوص مسائل و مشکلات فوتبال کشور با تاکید بر باشگاه‌ها". دفتر تحقیقات و امور فرهنگی سازمان تربیت بدنی.
- جلالی، مجید (۱۳۸۹) "آسیب شناسی لیگ حرفه‌ای ایران: جام برتر خلیج فارس فصل ۸۸-۸۹ در یک نگاه". اصفهان: انتشارات ایلیا
- شهرابی، محمد (۱۳۸۸). "فوتبال ایران غرق در پول!". نشریه چشم‌انداز فوتبال، شماره نهم.
- Karl W., Einolf (2004) "Is winning Everything?". journal of sports Economics, 5.
- Espitia- Escuer, M. et al, (2004) "Measuring the efficiency of Spanish first division soccer teams". Journal Of Sport Economics, 5.
- Espitia- Escuer, M. et al, (2010) "Measurement of the efficiency of football teams in the Champions League". Managerial and Decision Economics, 31.
- Caloba, M. G. & Lina, E. P., Marcos (2006) "Performance assessment of the soccer teams in Brazil using DEA". Resqui. Oper. [online] , vol. 26, n. 3.
- Soleimani, D., J. & Hamidi, M. & Sajadi, N. (2011) "Evaluating the performance of Iranian football teams utilizing linear programming". American journal of operations research, 1.
- Richard A. wolf et al, (2005) "Sport and organizational studies, exploring synergy". Journal Of Management Inquiry. 14.
- Jardin, Mathieu (2009) "Efficiency of French football clubs and its dynamics". MRPA paper. No.19828 07.
- Haas. Dieter j. (2003) "Productive efficiency of English football teams- a data

envelopment analysis approach". Managerial and decision economics, 24.

- Hass. D. & Kocher. M. G. & Sutter, m. (2001) **"Measuring efficiency of German football teams by Data envelopment analysis"**. CEJOR, 12.
- Halkos, George E. & Tzeremes, Nickolaos G. (2011) **"Applying conditional DEA to measure football clubs performance: Evidence from the top 25 European clubs"**. korai 43, 38333, volos, Greece.
- Carmichael, Fiona et al, (2001) **"Production and Efficiency in Association football"**. Journal of Sports Economics., 3.
- Espitia- Escuer, Manuel et al, (2006) **"Performance in sports teams. results and potential in the professional soccer league in Spain"**. Management decision, vol.44, no.8.
- Hussain, A. & Jones, M. (2010) **" An introduction to frontier analyst version"**. Banxia software Ltd. www.banxia.com/famain.html/.

تحلیل محتوای روزنامه های سراسری پرشمارگان کشور با تأکید بر موضوعات ورزشی

اسماعیل شریفیان^۱
کوروش قهرمان تبریزی^۲
پرستو زرکی^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۱/۱۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۲/۱۲

هدف از پژوهش حاضر، تحلیل محتوای روزنامه های سراسری پرشمارگان کشور با تأکید بر موضوعات ورزشی بود. روش تحقیق از نوع توصیفی بوده که به صورت تحلیل محتوا انجام شد و داده ها به روش اسنادی و کتابخانه ای جمع آوری شدند. جامعه آماری این پژوهش، آرشیو سال ۱۳۹۱ ده روزنامه سراسری پرشمارگان کشور بودند. برای نمونه گیری از روش چند مرحله ای تصادفی استفاده شد. برای جمع آوری اطلاعات از برگه کدگذاری محقق ساخته استفاده گردید. برای تعیین ضریب پایایی از آزمون اسکات استفاده و ضریب پایایی برای مقوله های پژوهش ۸۹/۲۳ از فرمول اسکات استخراج شد. برای تعیین روایی مقوله ها نیز برگه کدگذاری در میان تعدادی از خبرگان مدیریت ورزشی و کارشناسان تحلیل محتوا توزیع و روایی مقوله ها تأیید شد. داده ها با استفاده نرم افزار SPSS20 و شاخص های آمار توصیفی و آزمون غیرپارامتریک کای اسکوتر تجزیه و تحلیل گردید. نتایج آزمون خی دو برای مقوله های چهار سطح ورزش کشور، جنسیت مطرح، مناطق جغرافیایی ورزش، لیگ های ورزشی، رشته های ورزشی و ورزش معلولین تفاوت معنی داری ($P \leq 0.01/0$) به دست آمد؛ بدین معنی که بین محورهای توسعه ورزش کشور در موضوعات مختلف اختلاف معنی داری وجود دارد که نشان می دهد بیشترین توجه روزنامه ها مربوط به ورزش های حرفه ای، قهرمانی، ورزش های آقایان، ورزش های رده های سنی بزرگسالان، رشته ورزشی فوتبال، تصاویر ورزشی فوتبال، لیگ برتر فوتبال و ورزش های ملی و بین المللی می باشد. بنابراین، روزنامه های سراسری، باید به نقش مهم ورزش در جامعه واقف باشند و به آن در تمام محورها توجه کنند و ورزش را در عموم جامعه فرهنگ سازی نمایند.

واژگان کلیدی: روزنامه، تحلیل محتوا و محورهای توسعه ورزش

۱. استادیار مدیریت ورزشی، دانشگاه باهنر کرمان

۲. استادیار مدیریت ورزشی، دانشگاه باهنر کرمان

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی، دانشگاه باهنر کرمان (نویسنده مسئول) E-mail: parastu_z1988@yahoo.com

مقدمه

یکی از پدیده های اجتماعی که در سال های اخیر رشد چشمگیری داشته و آحاد مردم را تحت تأثیر قرار داده، تربیت بدنی و ورزش است. ورزش در سطح بین المللی به صورت بخشی از زندگی روزمره هر فردی در روابط مختلف سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، سازمانی، اجتماعی و میان فردی درآمده و قدرت ورزش فراتر از نقش نمادین آن است. (اتنگ^۱، ۲۰۰۶) امروزه تقریباً هیچ جامعه بشری را نمی توان یافت که در آن ورزش به گونه ای وجود نداشته باشد. (طلوعی اشلقی و همکاران، ۱۳۸۹) ورزش به عنوان پدیده ای اجتماعی که اکثر قریب به اتفاق جامعه با آن سروکار دارند، حوزه اثربخشی در فرهنگ و رفتارهای اجتماعی است (افروزه و همکاران، ۱۳۹۱) و به عنوان بهترین سازوکار تأمین سلامت جسمانی و بهداشت روانی افراد جامعه (صدیقی، ۱۳۸۸) شناخته شده است. اندروس^۲ (۱۳۸۹) رشد اخیر ورزش را بیشتر حاصل فعالیت های رسانه ها معرفی کرده است. امروزه رسانه ها به عنوان قوی ترین ابزار برای طرح و رواج اندیشه ها و کارآمدترین وسایل برای نفوذ فرهنگ ها و نگرش ها به قلب جوامع محسوب می شوند (قاسمی، ۱۳۸۶؛ افروزه و همکاران، ۱۳۹۱) زیرا رسانه های جمعی به عنوان عامل انتقال ارزش ها، دامنه وسیعی دارند و همه افراد جامعه بدون در نظر گرفتن طبقه اجتماعی، تحت تأثیر رسانه ها قرار می گیرند. (معمدنژاد، ۱۳۸۵) چنان که در تحقیقات متفاوت نشان داده شده، رسانه های جمعی اثر معنی داری روی تغییر نگرش و رفتار مردم برای ورزش کردن دارند، اما این اثر با نیازهای جامعه هماهنگ نیست. (غفوری و همکاران، ۱۳۸۲؛ قاسمی، ۱۳۸۹) روا^۳ (۲۰۰۴) نیز در پژوهشی دریافت که ورزش پیوندی عمیق و ناگسستنی با رسانه ها یافته و این دو به صورت متقابل بر یکدیگر تأثیر می گذارند و تعاملی قوی بین این دو حوزه وجود دارد که مدیران هر دو حوزه را به استفاده از دیگری برای تعالی خود فرا خوانده است.

همچنین، براك^۴ (۲۰۱۲) در پژوهشی بیان کرد که ورزش رسانه ای در همه جای دهکده جهانی امروزی و در محیط های ورزشی وجود دارد و راه گزینی از رسانه های واسطه آن چون رادیو، تلویزیون، و روزنامه ها و پایگاه های اینترنتی مختلفی مثل تلفن های همراه، وب سایت های ورزشی و وب سایت ورزشکاران نیست. در بین این رسانه های جمعی، مطبوعات^۵ به عنوان عامل اصلی اثرگذار بر فرهنگ جامعه از اهمیت خاصی برخوردارند؛ زیرا ماندگارترند و از طرفی امکان دسترسی مجدد به آنها تا مدت های نسبتاً طولانی برای افراد وجود دارد. (کردی، ۱۳۸۳) مطبوعات در پوشش اخبار، ویژگی خاصی دارند؛ آنها نه مانند کتاب با تأخیر مواجه می شوند و نه مثل رادیو و تلویزیون با شتاب زدگی همراه هستند. به همین دلیل روزنامه ها، امکان می یابند که به نحوی شایسته به بررسی و تحلیل و تفسیر وقایع و مسائل اجتماعی بپردازند. در مجموع، روزنامه ها با استفاده از زمان کافی در مرحله تهیه و انتشار، می توانند جوانب مختلف وقایع را بررسی و نارسایی های خبری را با استفاده از اطلاعات آرشیوی تحلیل و تفسیر کنند. (قاسمی، ۱۳۸۶) بخش ورزشی روزنامه های سراسری نیز به خاطر علاقه روزافزون مردم به ورزش دارای اهمیت خاصی

1. Etang,J

2. Andrews

3. Rowe

4. Bruce

5. newspapers

است؛ به طوری که کشورهای توسعه یافته به طور مرتب به صفحات ورزشی روزنامه های خود می افزایند و دلیل این کار علاقه مردم به ورزش می باشد. (اندروس، ۱۳۸۹) امروزه، بخش ورزشی روزنامه های عمومی، نقش مؤثری در بازار فروش آنها دارد، زیرا برخی کارشناسان اعتقاد دارند که اگر حجم مطالب ورزشی نشریه بالا باشد، در جمع نشریات عامه پسند طبقه بندی می شود. (همان) پس رسانه های جمعی نقش مهمی در توسعه ورزش دارند (قاسمی، ۱۳۸۹) و باید به تمام محورهای توسعه ورزش کشور توجه داشته باشند. در پژوهش های متفاوتی، محورهای توسعه ورزش کشور را در قالب توسعه چهار سطح ورزش کشور، ورزش معلولین، ورزش بانوان (قاسمی، ۱۳۸۶)، انواع رشته های ورزشی، نوع لیگ های کشور، ورزش مناطق جغرافیایی، رده های سنی و تصاویر انواع رشته ورزشی (صادقی مقدم، ۱۳۸۹) بیان کرده اند. همچنین، تجارب مختلف نشان می دهد که مطبوعات نقش مهمی در توسعه برخی رشته های ورزشی داشته اند؛ (قاسمی، ۱۳۸۶) به طوری که مهمترین نقش در همگانی شدن ورزش بیسبال در ژاپن را مطبوعات ایفا کردند. آنها درگسترش صفحات ورزشی به رقابت پرداختند؛ چنان که پوشش ورزش با جنبش بزرگی شکل گرفت. این مسئله، نه تنها بر روی بیسبال، بلکه در رشته هایی چون شنا و دوو میدانی نیز تأثیر داشت. (هوم، ۲۰۰۵)

با توجه به نظرات متعدد و متفاوت درباره کارکردها و نقش روزنامه ها و بررسی منابع تحقیق که حاکی از آن است تا کنون تحقیقی در خصوص تحلیل محتوای مطالب بخش ورزشی روزنامه های سراسری کشور (روزنامه های غیرورزشی) انجام نشده است، این پژوهش به تحلیل محتوای بخش ورزشی روزنامه های سراسری پرشمارگان همشهری، ایران، جام جم، اطلاعات، آفریش، جمهوری اسلامی، جوان، اعتماد، ابرار و رسالت با تأکید بر مؤلفه های ورزش کشور، لیگ های ورزشی، جنسیت، ورزش معلولین، انواع رشته های ورزشی، مناطق جغرافیایی و رده های سنی در سال ۱۳۹۱ پرداخت.

روش شناسی پژوهش

روش تحقیق حاضر از نوع توصیفی بوده که به صورت تحلیل محتوا انجام شده است. داده ها به روش اسنادی و کتابخانه ای جمع آوری شده، و از نظر رویکرد زمانی، گذشته نگر می باشد. جامعه آماری این پژوهش، آرشیو سال ۱۳۹۱ ده روزنامه سراسری پرشمارگان کشور بودند که در کنار پرشمارگان بودن، بیشتر از دیگر روزنامه های کشور توسط کاربران اینترنتی استفاده می شدند- با استفاده از سایت الکسا^۱، رتبه روزنامه ها در بین کل سایت های کشور را نسبت به تعداد مراجعات توسط کاربران اینترنتی مشخص شد.

برای نمونه گیری، از روش چندمرحله ای تصادفی استفاده شد؛ به این صورت که از هر چهار فصل سال، ۲ ماه به طور تصادفی انتخاب شد و از هر ماه ۳ هفته و از هر هفته ۳ روز که مجموع روزنامه ها برای هر هفته ۳۰ شماره و برای هر ماه ۹۰ شماره انتخاب شد. همچنین، در نیمه اول سال روزنامه های منتشر شده در روزهای فرد و نیمه دوم سال روزنامه های منتشر شده در روزهای زوج انتخاب شد. در مجموع، از

۱. Alexa - الکسا یک وب سایت معتبر بین المللی و ارزیاب وب سایت های اینترنتی است که جایگاه آنها را در اینترنت طبق اطلاعات موجود ارزیابی می کند.

حدود جامعه ۲۹۰۰ شمارگان، تعداد ۷۲۰ روزنامه انتخاب شد.

برای تحلیل محتوا از تحلیل محتوای کمی، استفاده شده است و برای جمع آوری داده ها از برگه کدگذاری که با توجه به دستورالعمل کدگذاری و واحدهای تحلیل (متغیر) توسط محقق ساخته شد، استفاده گردید. برای تعیین ضریب پایایی از آزمون اسکات استفاده شد. ضریب قابلیت اعتماد برای متغیرهای «رشته های ورزشی» و «تصاویر ورزشی» و «رده های سنی» محاسبه شده که به ترتیب مقادیرهای ۸۹، ۸۷/۱ و ۹۱/۵ از فرمول اسکات استخراج گردید. برای تعیین اعتبار متغیرها و مقوله های انتخابی در جهت مطابقت با اهداف تحقیق، برگه کدگذاری در میان تعدادی از استادان مدیریت ورزشی و کارشناسان تحلیل محتوا توزیع و روایی مقوله ها نیز تأیید شد.

داده ها با استفاده نرم افزار SPSS ۲۰ تجزیه و تحلیل شد که از شاخصه های آمار توصیفی برای خلاصه کردن و نمایش داده ها و از آزمون آماری غیرپارامتریک کای اسکوتر که برای متغیرهای سطح اسمی و ترتیبی است، استفاده شد.

یافته های پژوهش

طبق اطلاعات استخراج شده از مجموع هشت هزار و هفتصد و هفتاد و هشت خبر بررسی شده، از بین چهار سطح ورزش کشور، سهم ورزش حرفه ای به عنوان پرخبرترین سطح ورزش کشور ۴۰/۸ درصد از کل خبرها، سهم ورزش قهرمانی ۳۶/۳ درصد از کل خبرها، سهم ورزش تفریحی ۰/۸ درصد از کل خبرها و سهم ورزش همگانی ۰/۸ درصد از کل خبرها را به خود اختصاص داد. همچنین، ۴/۳ درصد از کل خبرها به صورت ترکیبی از هر چهار سطح ورزش و ۱۷/۲۰ درصد از کل خبرها بدون تأکید به سطح های ورزش خاص بود. در بیش از ۷۰۳۵ خبر، معادل ۸۰/۱ درصد از کل اخبار، مطالب مرتبط با لیگ های رشته های ورزشی درج شد. همچنین، در ۱۹/۹ درصد از اخبار، اشاره ای به لیگ های ورزشی دیده نشد. از میان این خبرها، بیشترین اخبار مرتبط با لیگ های برتر ورزشی با ۲۹/۵ درصد و بعد از آن به ترتیب تیم ملی و المپیک با ۱۷/۹ درصد و لیگ های خارجی با ۱۶/۴ درصد، رصد شده است. کمترین اخبار مربوط به دسته سوم و دوم به ترتیب با ۱۲ و ۴۵ درصد، خبر، معادل ۰/۱ و ۰/۵ درصد، رصد شد و در ۹۱/۴ درصد از اخبار جنسیت برجسته شده است. از میان این خبرها تنها در ۳ خبر، جنسیت موضوع خبر مربوط به بانوان بود، در حالی که در ۸۶/۰۰ درصد از اخبار جنسیت موضوع خبر به صورت مستقیم مربوط به آقایان بود. همچنین، در ۲ درصد اخبار به هر دو گروه جنسیتی اشاره داشته اند. در ۹ درصد از اخبار، اشاره ای به جنسیت نشده است و تنها در ۲۹۱ خبر معادل ۳/۳ درصد از کل خبرها، در مورد ورزش معلولان خبر درج شده است. در ۹۷/۷ درصد از اخبار (۵ هزار و ۲۹ خبر) با محوریت یک رشته ورزشی تحریر و منتشر شده است. همچنین، در ۶/۱ درصد از اخبار معادل ۳۵۱ خبر، نامی از رشته های ورزشی برده نشده است. از میان خبرهایی که به رشته های ورزشی پرداخته اند، بیشترین اخبار مربوط به ورزش فوتبال با بیش از نیمی از فراوانی کل یعنی ۶۰/۵ درصد (۵۳۱۳ خبر)، و کمترین اخبار منتشر شده نیز مربوط به ورزش هندبال با تنها ۱۸ خبر معادل ۰/۲ درصد اخبار رصد شد. ورزش کشتی نیز به عنوان پر مدال آورترین ورزش کشور، ۶۰۶ خبر معادل ۹/۶ درصد کل خبرها رصد شده است، که در بین رشته های ورزشی بعد از رشته فوتبال در رتبه دوم قرار دارد. همچنین لازم به ذکر است، سایر رشته های ورزشی که فراوانی اخبار آنها برابر با

۴۳۵ خبر بوده، در مجموع، ۵/۰۰ درصد از کل اخبار را به خود اختصاص داده اند. ۵۸ درصد مربوط به اخبار داخلی و سراسری کشور بود که در میان این خبرها به ترتیب محل رویداد بیشتر خبرها ملی، شهری و استانی بوده است. همچنین ۴۰/۱ درصد اخبار منتشر شده محل رویداد آنها سایر کشورها بود. از میان کل خبرهای منتشر شده در بازه زمانی مورد بررسی در ۸۲/۰۰ درصد، رده سنی در موضوع خبر قید شده است. از میان این خبرها بیشترین اشاره به گروه سنی بزرگسالان با ۷۴/۸ درصد اخبار اشاره شده است. کمترین رده سنی در موضوع اخبار مربوط به پیشکسوتان تنها با ۰/۰۱ درصد دیده شد. همچنین، در مجموع در ۱۸/۰۰ درصد کل خبرها، به هیچ رده سنی اشاره نشده و در ۱/۷ درصد به بیش از یک رده سنی اشاره شده است.

۲۴۹۰ تصویر معادل ۶۵/۷۸ درصد از کل تصاویر به عنوان بیشترین تصاویر چاپ شده برای رشته ورزشی فوتبال بوده است و رشته ورزشی کشتی به عنوان دومین رشته ورزشی پر تصویر، ۲۷۳ تصویر معادل ۷/۲۱ درصد از کل تصاویر را به خود اختصاص داده است و از رشته های ورزشی جودو و کاراته به عنوان کم تصویرترین رشته های ورزشی به ترتیب ۹ و ۲۱ تصویر چاپ شده است. همچنین، ۱۱۵ تصویر، معادل ۳/۳۰ درصد از کل تصاویر از سایر رشته های ورزشی و ۲۳۴ تصویر، معادل ۶/۱۹ درصد از تصاویر بدون تأکید به رشته منتشر شده است.

جدول ۱: بررسی نتایج آزمون تی تک نمونه مقوله های پژوهش

شاخص ها	آماره	کای اسکوتر (X ^۲)	درجه آزادی (df)	سطح معنی داری (Sig)
مولفه های ورزش		۸۵۷۷	۵	۰/۰۰۱*
لیگ های ورزشی		۸۶۸۷	۹	۰/۰۰۱*
جنسیت مطرح		۱۷۴۹۵	۳	۰/۰۰۱*
ورزش معلولین		۷۶۵۲	۱	۰/۰۰۱*
رشته های ورزشی		۷۱۲۵۹	۲۳	۰/۰۰۱*
مناطق جغرافیایی		۸۸۱۵	۳	۰/۰۰۱*
رده های سنی		۳۲۸۶۳	۸	۰/۰۰۱*
تصاویر ورزشی		۷۳۱۸۹	۲۲	۰/۰۰۱*

* در سطح $P \leq 0/05$ تفاوت معنی دار است.

بر اساس جدول ۱، نتایج آزمون "کای اسکوتر" نشان داد، بین واحدهای تحلیل کلیه مقوله های پژوهش (با سطح معنی داری $(P \leq 0/001)$)، در بخش ورزشی روزنامه های سراسری پرشمارگان تفاوت معنی دار

وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

مؤلفه های ورزش کشور

براساس تقسیم بندی نظام جامع توسعه ورزش کشور، ورزش به چهار مؤلفه اصلی تربیتی، همگانی-تفریحی، قهرمانی و حرفه ای تقسیم می شود. به اعتقاد عده ای از محققان، کارشناسان و صاحب نظران، یکی از ابعاد ورزش که در کشور ما مورد غفلت قرار گرفته، ورزش تربیتی است. (دادار، ۱۳۸۸) هدف از ورزش تربیتی، آموزش عملی و علمی ورزش به دانش آموزان و دانشجویان است تا آنها بتوانند روش ها و مهارت های لازم برای بهسازی، بدنسازی و طول عمر را یاد بگیرند و گسترش دهنده تفکر، نوآوری و ابتکار عمل باشند. (تانگ^۱، ۲۰۱۱) توجه به این نکته ضروری است که ورزش مدارس و دانشگاه ها می تواند زمینه بسیار مناسبی برای نهادینه کردن ورزش در جامعه باشد، زیرا امروزه ثابت شده است فضای آموزشی که درس تربیت بدنی و نهایتاً معلم ورزش ایجاد می کند، می تواند بهتر و مهم تر از سایر دروس در کشف و شکوفایی استعداد های تربیتی مفید واقع شود. (رضوی، ۱۳۹۱) نتایج این پژوهش حاکی از آن است که توجه به ورزش تربیتی یعنی ورزش مدارس و دانشگاه ها کمتر از یک درصد حدود ۰/۸ درصد می باشد که با نتایج پژوهش های قاسمی (۱۳۸۹)، زرکی و همکاران (۱۳۹۰)، علیزاده (۱۳۸۹)، کردی (۱۳۸۳)، بارفروش (۱۳۸۱) و هوم (۲۰۰۵) همخوانی دارد و همگی نشان دهنده سهم اندک ورزش تربیتی در بین رسانه های جمعی می باشند. از سوی دیگر، نتایج پژوهش های تپه رشی (۱۳۸۹) و پیتز و پدرسون^۲ (۲۰۰۵)، نشان می دهد که بیشتر مقاله های پژوهشی در حوزه ورزش تربیتی است. این نتایج متفاوت حاکی از آن است که با وجود اینکه پژوهش ها و مطالعات فراوانی در حوزه ورزش تربیتی انجام می شود، روزنامه های سراسری در محتوای پیام های خود به آنها توجه لازم را ندارند؛ این در حالی است که برای شناسایی قهرمانان آینده و ایجاد فرهنگ ورزش همگانی و توجه به سلامت از طریق تربیت بدنی باید از ورزش تربیتی شروع کرد. (قاسمی، ۱۳۸۹) با توجه به نقش های مثبتی که ورزش تربیتی می تواند در صورت گسترش و رواج آن در جامعه داشته باشد، متأسفانه نتایج تحقیقات در کشور حاکی از آن است که در مطبوعات کمتر و یا اصلاً به آن پرداخته نشده است.

تحقیقات مختلف گسترش ورزش همگانی را برای سلامت جامعه و پیشرفت ورزش قهرمانی ضروری دانسته اند. (غفوری و همکاران، ۱۳۸۲) ورزش همگانی به واسطه افزایش سلامت و نشاط در جامعه، سبب کاهش هزینه های درمانی و بهداشتی می شود و بهره وری نیروی کار جامعه را بالا می برد و از این راه به توسعه همه جانبه آن کمک می کند. ویژگی هایی مانند مشارکت گسترده، گروهی بودن، آزادانه و انتخابی بودن، کم هزینه بودن، کم اهمیت بودن رقابت برد و باخت، محدود نبودن به سن، جنس، نژاد، مکان و بانشاط و شاد بودن، همگی توصیف کننده خصوصیات مختلف ورزش همگانی هستند. (اسمیت^۳ و همکاران، ۱۹۹۸) امروزه اغلب کشورهای پیشرفته جهان در برنامه ریزی برای سازمان دهی به ورزش همگانی کشور خود با دیگر کشورها رقابت می کنند و همواره در حال ارائه برنامه های خلاق برای رشد

1- Tang

2- Pitts & Pedersen

3- Smith

این ورزش هستند؛ (ظریفی و داودی، ۱۳۹۱) به طوری که در پژوهشی نشان داده اند در کشور دانمارک گرایش مردم به ورزش همگانی، از ورزش قهرمانی بیشتر است. (کولت، ۲۰۰۴) در کشور انگلستان نیز بر اساس گزارش شورای ورزش های همگانی در ۲۵ سال گذشته روند شرکت در ورزش های خاص و قهرمانی تغییر یافته است و تمایل به شرکت در فعالیت های کمتر رقابتی و تفریحی بیشتر شده است. امروزه انگیزه مردم دنیا از شرکت در فعالیت های ورزشی، دستیابی به درجات بالا و به شعار المپیک (سریع تر، قوی تر و بالاتر) نیست، بلکه سلامتی، تندرستی و نشاط، برقراری روابط اجتماعی سالم و دوری جستن از بیماری هاست. (ظریفی و داودی، ۱۳۹۱) با این حال، نتایج بررسی های امیری و همکاران (۱۳۹۱)، علیزاده (۱۳۸۹)، تپه رشی (۱۳۸۹)، قاسمی (۱۳۸۹)، صدیقی (۱۳۸۸)، وارنینگ (۲۰۰۹)، بارفروش (۱۳۸۷)، رضایی (۱۳۸۵)، فینالی و همکاران (۲۰۰۴) و قاسمی و همکاران (۱۳۹۱) نشان دهنده کم توجهی به ورزش همگانی و تفریحی در رسانه ها و صحبت های مسئولین است که با یافته های پژوهش حاضر همخوانی دارد. پژوهش ها نشان می دهند که توجه بخش ورزشی روزنامه های سراسری کشور به ورزش همگانی کمتر از یک درصد می باشد که این روند، برخلاف جهت نقش مطبوعات در توسعه ورزش است. شاید بتوان عواملی چون: فقدان شناخت کافی ارباب جراید ورزشی از تعریف ورزش همگانی و اهمیت آن، فقدان تأکید مسئولین در مصاحبه ها و تجاری نبودن رویدادهای آن را از دلایل این کم توجهی دانست. البته برای توسعه ورزش همگانی در پژوهش های متفاوت پیشنهاداتی نیز ارائه شده است، از قبیل تبلیغ و تشویق بیشتر مردم و دریافت نظرهای آنان برای بهتر اجرا شدن همگانی کردن ورزش (مرکز تحقیقات صدا و سیما، ۱۳۷۵)، تقویت فرهنگ ورزش همگانی، افزایش و مشارکت همکاری فعال دیگر سازمان ها و نهادها (غفرانی و همکاران، ۱۳۸۸)، استفاده از رسانه های جمعی و ملی (آفرینش خاکی، ۱۳۸۴)، توسعه و ترویج فرهنگ ورزش همگانی با همکاری همه جانبه جامعه رسانه های ملی و مطبوعات (ظریفی و داودی، ۱۳۹۱). همچنین، جوادی پور (۱۳۹۰) در پژوهشی که به بررسی وضعیت ورزش همگانی در کشورهای استرالیا، آلمان، ژاپن، مالزی، فنلاند و دانمارک می پردازد، نشان می دهد از جمله عوامل اصلی توسعه ورزش همگانی در این کشورها فرهنگ سازی برای توسعه ورزش همگانی می باشد. از این رو، جوادی پور و سمیع نیا (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان "ورزش همگانی در ایران و تدوین چشم انداز، استراتژی و برنامه های آینده"، شش راهبرد را برای گسترش ورزش های همگانی در کشور بیان کردند که راهبرد سوم آن، ترویج فرهنگ ورزش و تحرک و سلامتی در جامعه بود و از جمله سیاست های آن، همکاری با رسانه های جمعی برای ارتقای آگاهی جامعه نسبت به ورزش همگانی می باشد. با توجه به نتایج تحقیقات انجام شده، روزنامه های سراسری پرشمارگان باید نگاهی نو به ورزش همگانی داشته باشند، زیرا افراد استفاده کننده از آنها عموم مردم می باشند و روزنامه ها می تواند با توجه به اهداف و برنامه ریزی های خود نقش به سزایی در توسعه و پیشرفت فرهنگ ورزش به خصوص ورزش همگانی داشته باشد.

ورزش قهرمانی عبارت است از: ورزش هایی رقابتی و سازمان یافته که با توجه به قوانین و مقررات خاص برای ارتقای رکوردهای ورزشی و کسب رتبه یا مدال انجام می شود. نقش مشارکت اجتماعی در

ورزش قهرمانی بسیار مهم و گسترده است که اگر به نحو مطلوبی سازمان دهی شود باعث توسعه فرهنگ ورزش قهرمانی و شکوفایی آن می شود. (هنری و همکاران، ۱۳۹۱) نتایج به دست آمده از پژوهش ها نشان می دهد حدود ۳۶/۳ درصد از محتوای بخش ورزشی روزنامه های سراسری به ورزش قهرمانی اختصاص دارد که این روشن می سازد که روزنامه ها به ورزش قهرمانی نسبت به دو مؤلفه قبلی توجه بیشتری دارند. همچنین، نتایج تحقیقات صدیقی (۱۳۸۸)، بارفروش (۱۳۸۶)، هوم (۲۰۰۵)، رضایی (۱۳۸۵) و افچنگی (۱۳۸۱) نیز بر تأکید بیشتر رسانه های جمعی بر ورزش قهرمانی حکایت دارد، اما نتایج بررسی مطبوعات علمی - پژوهشی بر ورزش تربیتی و سپس حرفه ای و قهرمانی تأکید دارد. (تپه رشی، ۱۳۸۹؛ پیتز و پدرسون، ۲۰۰۵) باید گفت توجه بیشتر به ورزش قهرمانی نسبت به دو مؤلفه قبلی، از یک سو به ماهیت مدال آوری، نمایشی و پرمخاطب بودن آن و از سوی دیگر، به اقبال مسئولین ورزشی به این نوع ورزش - طبق آمار به دست آمده - به عنوان یکی از دغدغه های مدیریتی آنها باز می گردد. (امیری و همکاران، ۱۳۹۱) البته، یکی دیگر از دلایل احتمالی این توجه می تواند مصداق بودن برگزاری رویداد بزرگ المپیک و پارالمپیک در محدوده زمانی پژوهش حاضر (۱۳۹۱) باشد. هنری و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی بیان می کنند که رسانه های ورزشی باید نگاهی نو به مقوله ورزش قهرمانی داشته باشند تا بتوانند به وظیفه خود در راه اعتلای ورزش کشور ایفا نمایند؛ چرا که توسعه فرهنگ ورزش قهرمانی با همکاری همه جانبه جامعه رسانه ای و ورزشی و علم به ورزش قهرمانی صورت می پذیرد. (هنری و همکاران، ۱۳۹۱) بنابراین، با این رویکرد و دیدگاه، رسانه های ورزشی نمی توانند نقش فرهنگ سازی خود را در قبال توسعه ورزش قهرمانی به درستی اعمال کنند، مگر اینکه نگرش مسئولان ورزشی و رسانه ای به ورزش قهرمانی تغییر یابد و آن را فراتر از منافع شخصی و گروهی ببینند و در این راستا ورزش را به عنوان یک اصل بپذیرند. (هنری و همکاران، ۱۳۹۱)

پیشرفت و کامیابی ورزش حرفه ای در سده بیستم تا اندازه زیادی به نقش رسانه ها گره خورده است و رسانه ها هم در مورد ترویج و هم در سرمایه گذاری ورزش حرفه ای ایفای نقش کرده اند. (احسانی و همکاران، ۱۳۸۸) بنا بر نتایج به دست آمده از این پژوهش، میزان توجه بخش ورزشی روزنامه های سراسری به ورزش حرفه ای در بین چهار سطح ورزش کشور حدود ۴۰/۸ درصد می باشد که دلیل آن حضور بیش از حد فوتبال در اخبار ورزشی روزنامه هاست. این نتایج در بررسی های امیری و همکاران (۱۳۹۱)، علیزاده (۱۳۸۹)، صدیقی (۱۳۸۸)، بارفروش (۱۳۸۳)، ۱۳۸۶، ۱۳۸۱)، هوم (۲۰۰۵)، رضایی (۱۳۸۵) و افچنگی (۱۳۸۱) نیز تأیید شده است. همچنین، بررسی ها نشان داده که ۴/۱ درصد، از کل اخبار به صورت ترکیبی از هر چهار مؤلفه و ۱۷/۲ درصد از کل اخبار بدون تأکید بر مؤلفه است.

لیگ های ورزشی

نتایج نشان می دهد که بین سهم لیگ های ورزشی در بخش ورزشی روزنامه های سراسری پر شمارگان تفاوت وجود دارد؛ بدین صورت که بیشترین فراوانی مربوط به اخبار مرتبط با لیگ های برتر ورزشی با ۲۹/۵ درصد و بعد از آن به ترتیب تیم ملی و المپیک با ۱۷/۹ درصد، لیگ های خارجی با ۱۶/۴ درصد و لیگ باشگاه های آسیا ۹۹۰ خبر (معادل ۱۱/۳ درصد) کل اخبار رصد شده و کمترین اخبار مربوط به دسته سوم و دوم به ترتیب با ۱۲ و ۴۵ خبر، معادل ۰/۱ و ۰/۵ درصد کل اخبار رصد شده است. لیگ جام آزادگان و جام حذفی در کشور بعد از لیگ برتر مهم ترین لیگ فوتبال در کشور هستند که جمعاً ۲/۳ درصد از کل

اخبار را به خود اختصاص داده اند. نتایج به دست آمده حاکی از این می باشد که روزنامه های سراسری نیز مانند روزنامه های ورزشی بیشتر توجه خود را به لیگ برتر فوتبال معطوف داشته و دیگر لیگ ها مورد بی توجهی قرار گرفته است- یکی از دلایل آن می تواند این باشد که بازی های لیگ برتر به طور پیوسته در تمام طول سال برگزار می شود.

یکی دیگر از لیگ های مهم در کشور بازی های قهرمانی کشور است. بازی های قهرمانی کشور که زمینه ساز بازی های بین المللی است نیز مورد کم توجهی روزنامه های قرار گرفته است. لیگ قهرمانی کشور با توجه به تأثیری که می تواند در ورزش کشور داشته باشد، در مقایسه با لیگ های خارجی که ۱۶/۴ درصد از اخبار را به خود اختصاص داده، فقط ۱/۳ درصد اخبار رصد شده را به خود اختصاص داده است که نشان دهنده کم توجهی روزنامه ها به مسابقات قهرمانی کشور نسبت به لیگ های خارجی- آن هم بیشتر در مورد لیگ فوتبال کشورهای خارجی- می باشد.

نتایج تحقیق حاضر با نتایج بررسی و مقایسه ساختار و محتوای اخبار ورزشی خبرگزاری های ایرنا، ایسنا، فارس و مهر در سال ۱۳۸۸ که نشان داد بیشترین فراوانی مربوط به اخبار مرتبط با لیگ های برتر ورزشی با ۵۹/۶ درصد و کمترین اخبار مربوط به دسته دوم و سوم به ترتیب با ۵ و ۳ خبر و کمتر از ۰/۱ درصد بوده است، همخوانی دارد. (صادقی مقدم، ۱۳۸۹) همچنین، بارفروش (۱۳۸۹ و ۱۳۸۸) در گزارش خود از تحلیل محتوای نشریات ورزشی بیان می کند که لیگ برتر ایران، حجم زیادی از موضوع مطالب نشریات ورزشی را به خود اختصاص داده است.

شاید از دلایل این همخوانی در خصوص توجه به لیگ برتر بتوان به جذابیت بازی های لیگ برتر، برگزاری آنها به طور پیوسته در طول سال و اقتصادی بودن این بازی ها اشاره کرد. همچنین، یکی از دلایل حجم زیاد اخبار مربوط به تیم ملی و المپیک در پژوهش حاضر می تواند مصادف بودن برگزاری رویداد بزرگ المپیک و پارالمپیک در محدوده زمانی پژوهش حاضر باشد.

بنابراین لازم است تا روزنامه های سراسری علاوه بر لیگ برتر به سایر رقابت های کشور همچون جام آزادگان، دوم و... نیز توجه بیشتری کنند و نسبت به انعکاس مطلوب تر اخبار این رقابت ها اقدام کنند.

جنسیت

زنان در هر جامعه ای قشر عظیمی را تشکیل می دهند که بار اصلی تربیت و تشکیل خانواده و تداوم زندگی خانوادگی به آنها بستگی زیادی دارد. بنابراین، اگر زنان جامعه ای از نظر جسمی و در نتیجه روحی در شرایط مناسبی نباشند، اثر آن را در خانواده و جامعه می توان دید. (آقاجانی، ۱۳۷۵) با این حال، نتایج نشان دهنده سهمی کمتر از ۳ درصد برای ورزش بانوان در این تحقیق است، در صورتی که سهم ورزش مردان ۸۶ درصد است و ۲/۵ درصد اخبار، به هر دو جنسیت و ۸/۶ درصد اخبار بدون تأکید بر جنسیت ارائه شده اند. نتایج این بخش با تحقیقات پلایمر (۲۰۰۵)، بارفروش (۱۳۸۶)، تجاری و همکاران (۱۳۸۵)، قاسمی (۱۳۸۸)، فرزالیپور و همکاران (۲۰۱۲)، کیان و کلاویو (۲۰۱۱) و کمیل و اوگاز (۲۰۱۰)، همخوانی دارد. همچنین، مهدویان مشهدی (۱۳۸۷) در پژوهشی دریافت که رسانه های گروهی نقش بالقوه زیادی در ورزش بانوان دارند و به دلایلی این نقش خود را به درستی ایفا نمی کنند و بین وضعیت موجود و مطلوب رسانه های گروهی در ورزش بانوان تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین، در یک بررسی روی ۸۰ روزنامه از ۲۲ کشور جهان معلوم شد زنان ورزشکار تنها موضوع ۹ درصد از مطالب روزنامه ها

می باشند. (تافت، ۲۰۱۱) آقاپور و زارع پور (۱۳۹۱) در فراتحلیل مطالعات ورزش و رسانه نشان می دهند که از دیدگاه کارشناسان، زمان صرف شده مطبوعات ورزشی، رادیو و تلویزیون برای ورزش بانوان ۱/۱ درصد است. سازمان ورزشی زنان انگلستان (۲۰۰۶) نیز بیان داشته که پوشش رسانه ای نامتعادل از ورزش بانوان معضلی است که کشورهای غربی نیز دچار آن هستند و پوشش رسانه ای ورزشکاران زن در مقابل مردان بسیار کم است و رسانه ها اغلب مرد-محورند. نتیجه تحقیق ونبرگ (۲۰۱۱) نشان داد که هر چند با گذشت زمان نشریات بیشتر از قبل به زنان توجه می کنند، اما تمرکز آنها بر جاذبه های جنسی زنان ورزشکار بیش از توانایی و مهارت های ورزشی آنهاست و در واقع، از این امر به عنوان امتیازی برای ارتقای درآمدهای تجاری و توسعه بازاریابی خود بهره می گیرند. شاید از دلایل کم توجهی به ورزش بانوان در رسانه های جمعی به حضور کم رنگ بانوان در صحنه های ورزشی و بی توجهی روزنامه ها در انعکاس رویدادهای ورزش بانوان بازگردد. (احسانی و همکاران ۱۳۸۸) رضایی (۱۳۸۵) نیز در تحقیقی با عنوان "تحلیل محتوای روزنامه های ورزشی" دریافت که نوع و مقدار پوشش رسانه ای در برگزیده زنان ورزشکار با شرایط حجم فعالیت و پوشش آن ها ارتباط دارد. همچنین وینست و همکاران (۲۰۰۲) نیز سطح اهمیت مسابقات را به عنوان عاملی اثر گذار بر پوشش خبری ورزش بانوان مطرح کردند؛ به طوری که دریافتند زنان ورزشکار وقتی در مسابقات مهم و معتبری چون المپیک شرکت می کنند، حجم مطالب و عکس های اختصاص یافته به آنها از دیگر مسابقات بیشتر می شود. همچنین زندی (۱۳۸۳) در پژوهشی دریافت که کم توجهی به ورزش زنان موجب بی رونقی آن شده است. کارشناسان دلایل مختلفی را مثل سطح نازل ورزش در بسیاری از رشته ها، عدم فرهنگ سازی برای ورزش زنان و عدم حمایت ارگان های ذی صلاح از ورزش قهرمانی زنان اعلام کرده اند. ولی با توجه به اینکه رسانه های گروهی نقش زیادی در فعال تر کردن ورزش همگانی، تربیتی، قهرمانی و حرفه ای ورزش بانوان دارند و با توجه به وضعیت ضعیف حاضر، ورزش زنان برای خروج از این وضعیت و ارتقای جایگاه رسانه ای، ناگزیر از بازنگری در برنامه ها و اتخاذ راهکارها و راهبردهایی در جهت ایجاد تعامل هرچه بیشتر با رسانه هاست. رسانه های ورزشی باید بازنگری اساسی در برنامه های خود داشته باشند تا بتوانند از این جایگاه خود استفاده کنند و به اعتلای ورزش بانوان کمک نمایند.

ورزش معلولان

سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۸۲، آمار افراد معلول جامعه را ۱۰ درصد جمعیت جهان اعلام کرد. از طرفی، طبق اعلام بانک جهانی، حدود ۶۰۰ میلیون فرد معلول در دنیا وجود دارد که ۱۰ درصد جمعیت جامعه جهانی می باشد؛ از این تعداد، ۸۰ درصد در جوامع در حال توسعه زندگی می کنند که اگر خانواده های معلولان را هم حساب کنیم، حداقل ۲۵ درصد مردم جهان به طور مستقیم تحت تأثیر حاشیه های معلولیت قرار می گیرند. (اردستانی، ۱۳۹۰) با این حال از جمله عرصه هایی که در جامعه ما کمتر مورد توجه قرار گرفته است، ورزش جانبازان و معلولین است که علی رغم آنکه بیشتر از سایر رشته های ورزشی حائز مدال و نشان گردیده است، ولی آن چنان که بایسته و شایسته است در جامعه مورد توجه قرار نگرفتند؛ به طوری که از میان هشت هزار و هفتصد و هفتاد و هشت خبر رصد شده در پژوهش حاضر، تنها در ۳/۳ درصد از کل خبرها، در مورد ورزش معلولان خبر درج شده است که نشانگر سهم بسیار اندک ورزش معلولین از اخبار ورزشی روزنامه های پرشمارگان سراسری کشور می باشد- به خصوص با توجه به

مصادف بودن رویداد بزرگ پارالمپیک با محدوده زمانی تحقیق حاضر. (۱۳۹۱) تحقیق قلی زاده و همکاران (۱۳۹۰) با عنوان "تحلیل محتوای مطبوعات ورزشی با رویکردی بر ورزش همگانی، جانبازان و معلولین در بهار ۱۳۸۹" نشان می دهد میزان توجه به ورزش جانبازان و معلولین تنها ۰/۲۲ درصد بوده است. این در حالی است که شریفی مقدم و همکاران (۱۳۹۰)، در تحقیقی با عنوان "ارزیابی نگرش معلولان و جانبازان نسبت به نقش رسانه ها و سازمان های ورزشی در جهت توسعه ورزش همگانی معلولان و جانبازان"، نشان دادند که رسانه های جمعی (تلویزیون، رادیو، نشریات) می توانند باعث تغییر نگرش مردم و افزایش آگاهی آن ها نسبت به ورزش معلولین شوند. همچنین، صادقی و همکاران (۱۳۹۰)، در پژوهشی با عنوان "عوامل مؤثر در گرایش جانبازان و معلولان به فعالیت های جسمانی و ورزش"، نشان دادند که آگاهی خانواده ها از منافعی که ورزش و فعالیت بدنی در تأمین سلامت جسم و روح معلولان دارد، بیشتر از طریق رسانه ها افزایش می یابد.

یکی از هزاران دلیل این بی توجهی این است که این مقوله مورد اهتمام نهادهای مؤثر و تأثیر گذار در جامعه نبوده است. در کنفرانس "همه برای ورزش همگانی" در مبحث ورزش معلولین در سال ۲۰۱۱ در اروپا از کشورها خواسته شد تا بهترین راه کار را برای افزایش شرکت کنندگان معلول در ورزش پیشنهاد دهند، که اولین مورد از بهترین راه کارها، ارتباط، اطلاع رسانی و آگاه سازی بیشتر جامعه بود که توسط ۱۳ کشور ارائه شد. (اردستانی، ۱۳۹۰) همچنین، قاسمی (۱۳۸۷) در رساله دکتری خود نشان داد که مطبوعات ورزشی باید در نوع نگاه خود به ورزش معلولین تغییر ایجاد کنند.

رشته های ورزشی

در خصوص فراوانی خبرها برحسب موضوع ورزشی خبر، یافته ها نشان می دهد که بیشترین اخبار ورزشی مربوط به ورزش فوتبال شامل ۶۰/۵ درصد از اخبار بررسی شده می باشد و در رده بعدی ورزش کشتی قرار دارد که ۶/۹ درصد از اخبار بررسی شده را به خود اختصاص داده است. این آمار با توجه به اینکه کشتی، ورزش اول کشورمان است و همچنین مدال آوری این رشته درصدی بسیار پایین محسوب می شود. در رده سوم و چهارم والیبال و بسکتبال قرار دارند که به ترتیب ۳/۶ و ۳/۱ درصد از اخبار را به خود اختصاص داده اند و رشته های وزنه برداری و تکواندو به عنوان رشته های مدال آور کشورمان به ترتیب سهمی برابر با ۱/۸ و ۱/۴ درصد از اخبار را به خود اختصاص داده اند و در رده هفتم و هشتم قرار دارند که باز هم با توجه به مدال آوری این رشته ها سهمی اندک در بخش ورزشی روزنامه های سراسری دارند. کمترین اخبار ورزشی مربوط به ورزش هندبال شامل ۰/۲ درصد از اخبار بررسی شده می باشد و سایر رشته های قید شده در جدول ۳ هرکدام سهمی کمتر از ۲ درصد دارند به جز فوتسال که سهمی ۲/۸ درصدی را به خود اختصاص داده است. همچنین، ۵/۰۰ درصد اخبار ورزشی مورد بررسی به سایر رشته های قید نشده در جدول ۳ اختصاص دارد و در ۶/۱ درصد از اخبار نامی از رشته های برده نشده است.

یافته ها حاکی از آن است که توجه به ورزش های مدال آور نسبت به ورزش فوتبال بسیار اندک است و در واقع، می توان گفت که مورد بی توجهی روزنامه های سراسری قرار گرفته اند، به خصوص اینکه رشته هایی چون کشتی، تکواندو و وزنه برداری از رشته های افتخار آفرین برای کشورمان در المپیک ۲۰۱۲ بودند و با توجه به اینکه اخبار مربوط به المپیک و پارالمپیک ۲۰۱۲ جزء اخبار بررسی شده در این تحقیق می باشد انتظار می رفت که حجم بیشتری از اخبار روزنامه ها به این رشته ها اختصاص داده

می شد.

گزارش تحلیل محتوای نشریات ورزشی ابوالقاسمی و همکاران (۱۳۸۸) که ۴۰۵۶ تیتراژ از مجموع ۹ روزنامه ورزشی را مورد بررسی قرار داده بود نیز نتایج مشابهی نشان داد. کردی (۱۳۸۳)، در تحقیقی با عنوان "بررسی وضعیت نشریات ورزشی کشور"، نشان داد که ۸۵ درصد مطالب فقط به فوتبال پرداخته و ۱۳ درصد به رشته های غیر فوتبال پرداخته بودند. همچنین، رهنما (۱۳۸۲) به این نتیجه رسید که تقریباً نصف خبرهای پخش شده از اخبار ورزشی سیما مربوط به ورزش فوتبال بوده است. نتایج تحلیل محتوای برنامه های ورزشی شبکه های یک، دو، سه، پنج و خبر تلویزیون ایران هم نشان می دهد که رشته فوتبال با بیشترین مدت زمان نمایش در رتبه اول، ورزش همگانی با تفاوت زیادی در رتبه دوم و رشته ورزشی کشتی در رتبه سوم قرار دارد. (کریمی، ۱۳۸۹)

افچنگی (۱۳۸۱)، در تحقیق خود نشان داد روزنامه های پرشماران کشور به طور میانگین ۵۴ درصد از مطالب ورزشی خود را به فوتبال اختصاص داده اند، در حالی که ورزش های دیگر هیچ کدام از میانگین ۷ درصد در روزنامه های مورد بررسی فراتر نرفته اند.

توجه بیش از اندازه به فوتبال و بی توجهی به سایر رشته ها فقط در رسانه های کشورمان موج نمی زند، بلکه تحقیقات نشان می دهد که در رسانه های خارجی نیز این چنین است. کمیل و اوگاز (۲۰۱۰)، پژوهشی با عنوان "پوشش های ورزشی در روزنامه های ملی ترکیه" انجام دادند. هدف این مطالعه بررسی نحوه انعکاس خبرهای ورزشی در روزنامه های ملی بود. نمونه تحقیق شامل پنج مقاله برتر در روزنامه های ملیت، سبا و تایمز بودند که بیشترین اخبار ورزشی را پوشش می دادند. با بررسی اخبار منتشر شده در این پنج مقاله، معلوم شد فوتبال بیشترین بخش پوششی را به خود اختصاص داده است و به دنبال آن بسکتبال، والیبال و مسابقات فرمول ۱ و ۲ قرار می گرفتند. این تحقیق نشان داد که کمترین پوشش خبری مربوط به کشتی و وزنه برداری می شد. همچنین تافت (۲۰۱۱)، در پژوهشی با عنوان "تمرکز بر اخبار ورزشی روزنامه ها" اظهار داشتند ستاره های فوتبال و عملکرد آنها بیشتر صفحات و ستون ها را به خود اختصاص داده اند.

از دلایل توجه بسیار زیاد رسانه ها به ورزش فوتبال، تجاری بودن و جذابیت زیاد آن در بین مخاطبان است. قطعاً رسانه ها به دنبال اخباری هستند که مردم خواهان آن هستند، اما مدیران رسانه ها باید توجه داشته باشند که رسانه ها نقش فوق العاده ای در برجسته سازی و ترویج بعضی وقایع نسبت به سایر وقایع دارند.

یافته ها نشان می دهد که ورزش دو و میدانی به عنوان ورزش پایه سهمی ۱/۴ درصدی از بخش ورزشی روزنامه های سراسری مورد بررسی را به خود اختصاص داده است که درصدی بسیار پایین محسوب می شود به خصوص اینکه این رشته به دلیل وجود ۲۴ ماده مختلف در بین مردان و ۲۳ ماده در بین زنان، دارای جایگاهی تعیین کننده در المپیک می باشد و با برخورداری از انواع دوهای سرعت، نیمه استقامت، استقامت، ماراتن، امدادی، پرتاب ها، پرش ها، پیاده روی و چنگدانه، مدال های فراوانی از رویدادهای المپیک را در خود جای داده است و در المپیک سال ۲۰۱۲ برای نخستین بار برای کشورمان افتخار آفرین

بوده است.

دو و میدانی را مادر ورزش ها می نامند، چرا که فعالیت های این رشته (راه رفتن، دویدن، پرش و پرتاب) بخشی از فعالیت های ابتدایی هر انسان بوده و توسعه آن می تواند مقدمه توسعه سایر رشته های ورزشی باشد. (رمضانی نژاد، ۱۳۸۷) بنابراین لازم است تا رسانه ها توجه بیشتری را در خصوص ترویج و توسعه این رشته داشته باشند.

کیهانی (۱۳۸۵)، نشان داد که عدم انعکاس مسابقات دو و میدانی از سوی صدا و سیما و رسانه ها، یکی از عواملی است که سبب شده، بسیاری از باشگاه ها به حضور در لیگ دو و میدانی، علاقه ای نشان ندهند. همچنین، بررسی اخبار خبرگزاری رسمی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۰، نشان می دهد که سهم ورزش دو و میدانی تنها ۵/۲۵ درصد از اخبار می باشد، (سازمان تربیت بدنی، ۱۳۸۲) این در حالی است که شعبانی (۱۳۸۷) در تحقیقی رسانه های گروهی را به عنوان عاملی مهم در توسعه دو و میدانی کشور بر شمرده و نقش آن را در هموار سازی و بر طرف کردن چالش های پیش روی این رشته مهم تلقی کرده است. با توجه به اینکه توسعه و ترویج انواع رشته های ورزشی در سراسر کشور نیازمند همکاری همه جانبه رسانه های گروهی شامل رادیو، تلویزیون، مطبوعات و آگهی های تبلیغاتی است T اگر بازی های والیبال، کشتی، دو و میدانی، بوکس، وزنه برداری و غیره هم لحظه به لحظه توسط رسانه ها منعکس می شد، بالطبع این رشته ها هم می توانستند ورزشگاه ها را پر از تماشاگر کنند. اما به نظر می رسد ورزشکاران در رشته های غیرفوتبالی ماه ها و سال ها در رسانه ها جایگاهی ندارند، مگر زمانی که به قهرمانی برسند. بنابراین، رسانه های کشور را باید جهت توجه بیشتر به رشته های مختلف ورزشی ترغیب کرد و آن ها را از توجه بیش از حد به فوتبال به سوی توجه به رشته های پایه و همچنین رشته های مدال آور سوق داد.

مناطق جغرافیایی

یافته ها نشان می دهد، بین مناطق جغرافیایی مطرح در بخش ورزشی روزنامه های سراسری پر شمارگان تفاوت وجود دارد؛ به طوری که از میان هشت هزار و هفتصد و هشتاد و هشت خبر رصد شده، ۶۰ درصد مربوط به اخبار داخلی و سراسری کشور بوده است و ۴۰ درصد اخبار منتشر شده محل رویداد آنها سایر کشورها بوده است و در میان اخبار داخلی به ترتیب محل رویداد بیشتر خبرها ملی (۵۸/۳)، شهری (۰/۹) و استانی (۰/۶)، بوده است که با نتایج گزارش بار فروش (۱۳۸۹، ۱۳۸۸، ۱۳۶۸)، و صادقی مقدم (۱۳۸۹)، همخوانی دارد.

در واقع، یافته ها نشان می دهد که رویدادهای در سطح شهری و استانی مورد بی توجهی روزنامه های سراسری قرار گرفته اند، این در حالی است که ورزش ها به ترتیب از سطح شهری و استانی شروع و به ورزش های ملی و فراملی می رسد که این نکته نشان دهنده اهمیت ورزش های مناطق شهری و استانی می باشد. به بیان دیگر، بی توجهی به ورزش های شهری و استانی، بی توجهی به پایه های ورزش کشور می باشد، چرا که ورزش های شهری و استانی زمینه ساز ورزش های ملی و فراملی است. همچنین، قاسمی و همکاران (۱۳۸۶)، در پژوهشی با عنوان "توسعه ورزش از طریق تلویزیون در ایران"، نشان می دهند که توسعه ورزش بومی و محلی بیشترین اولویت را بعد از ورزش های همگانی، در اولویت بندی مؤلفه های ورزش در وضع مطلوب برای توسعه ورزش از طریق تلویزیون را به خود اختصاص داده بودند. آقاپور و زارع پور (۱۳۹۱)، نیز در فراتحلیل مطالعات ورزش و رسانه نشان می دهند که یکی از نقاط ضعف و

عملکردهای منفی رسانه ای انعکاس اخبار ورزشی مربوط به پایتخت و فراموشی تیم های شهرستانی است. نتایج تمام این پژوهش ها نشان دهنده اهمیت ورزش های مناطق شهری و استانی می باشد که با توجه به نتایج این پژوهش و پژوهش های دیگر مورد بی توجهی قرار گرفته است. بنابراین، لازم است رسانه ها در خصوص انعکاس اخبار شهرستان ها و استان ها توجه بیشتری داشته باشند و حداقل به ورزش های سنتی و محلی که در شهر ها و استان های مختلف برگزار می شود و نشان دهنده فرهنگ و آداب رسوم آن منطقه است، توجه نمایند که علاوه بر توسعه ورزش همگانی، کارکردهای فرهنگی و اجتماعی نیز در پی دارد.

رده های سنی

نتایج نشان می دهد، بین رده های سنی مطرح در بخش ورزشی روزنامه های سراسری پرشمارگان تفاوت وجود دارد؛ بدین صورت که از میان کل خبرهای منتشر شده در بازه زمانی مورد بررسی، بیشترین اشاره به گروه سنی بزرگسالان با $74/8$ درصد اخبار بوده است و کمترین اخبار مربوط به رده سنی پیشکسوتان تنها با $0/1$ درصد دیده شده است؛ این در حالی است که پیشکسوتان ورزشی، سرمایه های پنهانی محسوب می شوند که به رغم قابلیت های بسیار برای نقش آفرینی در پیشرفت و ارتقای جایگاه این بخش، مورد بی توجهی روزنامه های سراسری قرار گرفته اند.

رده های سنی نونهالان، نوجوانان، جوانان و امید به ترتیب $0/1$ ، $2/2$ ، $2/3$ و $1/00$ درصد از اخبار را به خود اختصاص داده اند. همچنین، در مجموع در $18/00$ درصد کل خبرها، به هیچ رده سنی اشاره نشده و در $1/7$ درصد به بیش از یک رده سنی اشاره شده است. در واقع، یافته ها نشان می دهد که اخبار ورزش بزرگسالان بیشترین سهم از اخبار ورزشی را به خود اختصاص داده است و دیگر رده های سنی مورد بی توجهی این روزنامه ها قرار گرفته اند.

در تحلیل محتوای برنامه های ورزشی شبکه های یک، دو، سه، پنج و خبر تلویزیون ایران که به صورت تمام شماری به مدت چهار ماه توسط کرمی (۱۳۸۹)، صورت گرفت، نتایج نشان می دهد که بیشترین مدت زمان نمایش به رده سنی بزرگسالان با $86/6$ درصد اختصاص داده شده است. همچنین، صادقی مقدم (۱۳۸۹)، در تحلیل محتوای اخبار ورزشی خبرگزاری های ایرنا، ایسنا، فارس و مهر در سال ۱۳۸۸ نشان می دهد که از میان کل اخبار منتشر شده در بازه زمانی مورد بررسی، بیشترین اشاره به گروه سنی بزرگسالان با $93/4$ درصد اخبار می باشد و کمترین رده سنی در موضوع اخبار مربوط به نونهالان با تنها ۲ خبر و درصدی حدود $0/04$ درصد می باشد. همچنین، در مجموع در ۷۲۴ خبر، معادل $13/9$ درصد کل اخبار، به هیچ رده سنی اشاره نشده است.

با توجه به اینکه رشد و شکوفایی استعداد های ورزشکاران در سنین پایه لازمه موفقیت آنان در سنین بزرگسالی از جمله در رده های قهرمانی است و همچنین با توجه به اینکه تجربه پیشکسوتان چراغ راه آینده است و استفاده ورزشکاران، مسئولان و دست اندرکاران ورزشی از تجارب پیشکسوتان ورزش عامل موفقیت و پیشرفت در فعالیت های آنان است، لازم است تا رسانه ها سهم بیشتری از اخبار ورزشی را به این گروه ها اختصاص دهند.

تصاویر ورزشی

در خصوص توزیع تصاویر برحسب موضوع رشته ورزشی خبرها، یافته ها نشان می دهد که بیشترین تصاویر بخش ورزشی روزنامه های سراسری پرشمارگان مورد بررسی به ورزش فوتبال اختصاص دارد

که حدود ۶۵/۷۸ درصد از تصاویر، مطابق با ۲۴۹۰ تصویر را به خود اختصاص داده است. در رده بعدی ورزش کشتی قرار دارد که ۷/۲۱ درصد از تصاویر، مطابق با ۲۷۳ تصویر را به خود اختصاص داده است که با اختلاف بسیار زیادی در رده دوم قرار دارد. در رده سوم و چهارم والیبال و بسکتبال قرار دارند که به ترتیب ۳/۸ و ۳/۰۱ درصد از تصاویر، مطابق با ۱۴۴ و ۱۱۴ تصویر را به خود اختصاص داده اند و وزنه برداری و تکواندو به عنوان رشته های افتخار آفرین کشورمان در رده های هفتم و هشتم قرار دارند و به ترتیب ۲/۰۶ و ۱/۶۱ درصد از تصاویر را به خود اختصاص داده اند و سایر رشته های قید شده در جدول ۳ هر کدام سهمی کمتر از ۲ درصد دارند- به جز ورزش فوتسال که سهمی ۲/۲۱ درصدی دارد. همچنین، سایر رشته های ورزشی قید نشده در جدول ۳، ۳/۰۳ درصد از تصاویر را به خود اختصاص داده اند و ۶/۱۹ درصد از تصاویر به هیچ کدام از رشته های ورزشی تأکید نداشته است.

یافته های گزارش بارفروش (۱۳۸۹)، نتایج مشابهی را نشان می دهد. این یافته ها که از تحلیل محتوای نشریات ورزشی سه ماهه چهارم ۱۳۸۸ به دست آمده، نشان می دهد که ۷۹ درصد عکس های چاپ شده در نشریات مورد بررسی مربوط به رشته فوتسال بوده است و سایر رشته ها با ۱۲/۱ درصد و کشتی با ۶/۵ درصد در رده بعدی قرار دارند. همچنین، نتایج گزارش بارفروش از تحلیل محتوای سه ماهه سوم نشریات ورزشی نشان می دهد که ۸۰/۱ درصد عکس های چاپ شده در نشریات مورد بررسی مربوط به رشته فوتسال بوده است و سایر رشته ها با ۱۱ درصد و کشتی با ۶/۱ درصد در رده بعدی قرار دارند. تحقیقات ایمولد و همکاران (۲۰۰۳)، در زمینه روزنامه های ورزشی آمریکا، کانادا و انگلیس با عنوان پوشش روزنامه از رقابت های ورزشی زنان در ورزش های انتخاب شده در صدمین سالگرد بازی های المپیک نشان داد که ورزش های مناسب جنس یعنی ژیمناستیک، شنا و تنیس بیش از رشته های نامناسب جنس مثل والیبال، فوتسال، هاکی و سافتبال انعکاس تصویری داشتند و حتی تعداد عکس های این گروه به دلیل جذابیت های جنسی بیش از تعداد میانگین عکس در صفحات اول و دیگر صفحات ارائه شده بود.

نتیجه گیری کلی

نتایج پژوهش نشان می دهد که روزنامه های سراسری در انعکاس مطالب و اخبار ورزشی بسیار ضعیف عمل کرده و با توجه بیش از حد به فوتسال، به خصوص فوتسال لیگ برتر از ترویج و توسعه سایر رشته ها بازمانده است. همچنین، در توجه به ورزش های شهرستان ها، استان ها، رده های سنی پایه، ورزش های بانوان و معلولین ضعیف عمل کرده است و در بین چهار سطح ورزش کشور بیشتر توجه روزنامه ها مربوط به ورزش های حرفه ای و بانوان بوده و ورزش های تربیتی و همگانی مورد کم توجهی قرار گرفته است، در صورتی که ورزش قهرمانی و حرفه ای موفق به ورزش همگانی و ورزش های تربیتی وابسته است. به طور کلی، نتایج بدست آمده نشان می دهد بیشتر مطالب بخش ورزشی روزنامه های سراسری مربوط به نتایج و اتفاقات لیگ برتر فوتسال و بازیکنان آن می باشد و به توسعه ورزش در تمام افراد جامعه به عنوان رسانه جمعی که دارای مخاطبان و مزیت های خاصی برای خود می باشد استفاده نکرده است. بنابراین، با توجه به اهمیت توسعه ورزش و نقش رسانه ها در توسعه کمیت و کیفیت آن، لازم است تا روزنامه ها در انتخاب و نگارش اخبار خود حساسیت بیشتری به خرج دهند. از سوی دیگر، باید نقش دانش آموختگان تربیت بدنی و متخصصین این حوزه در روند بررسی و تأیید اخبار و مطالب ورزشی روزنامه ها افزایش یابد.

منابع

- ابوالقاسمی، مهتاب؛ مرجان مسعودی، مریم و صدیقی، فاطمه (۱۳۸۸) «گزارش تحلیل محتوای نشریات ورزشی». گروه تحلیل محتوای سازمان تربیت بدنی.
- احسانی، محمد؛ هنرور، افشار؛ شریفیان، اسماعیل؛ کوزه چیان، هاشم و فرزانه، فرزانه (۱۳۸۸) «نقش ورزش حرفه ای در رشد و گسترش ورزش زنان مسلمان». پژوهش در علوم ورزشی. شماره: ۲۲.
- اردستانی، عباس (۱۳۹۰) «نگاهی به چشم انداز توسعه ورزش همگانی جانبازان و معلولان». اولین همایش علمی، تخصصی ورزش همگانی جانبازان و معلولین فدراسیون ورزش های جانبازان و معلولین.
- افچنگی، محمود (۱۳۸۱) «تصویر ورزشی در روزنامه های ایران: تجزیه و تحلیل مطالب ورزشی در روزنامه های ابرار، ایران، همشهری، اطلاعات، کیهان در سال های ۷۴ و ۷۹». پایان نامه کارشناسی ارشد، علوم ارتباطات اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- افروزه، محمد صادق؛ حمیدی، مهرزاد و الهی، علیرضا (۱۳۹۱) «شناسایی دیدگاه اعضای انجمن های ورزشی دانشگاه ها در خصوص رویکرد رسانه ها به ورزش». فصلنامه پژوهش های ارتباطی. سال نوزدهم، شماره ۱ (پیاپی ۶۹).
- آفرینش خاکی، کریم (۱۳۸۴) «راه های توسعه ورزش همگانی از دیدگاه متخصصان، صاحب نظران، مربیان و ورزشکاران». رساله دکترا، تهران: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی.
- آقاپور، مهدی و زارع پور، ساجده (۱۳۹۱) «فرا تحلیل مطالعات ورزش و رسانه: ارزیابی ده مقاله و پایان نامه». مجله جهانی رسانه-نسخه فارسی. دوره ۷، شماره ۱، شماره پیاپی ۱۳.
- آقاجانی چوبر، نوشین (۱۳۷۵) «بررسی نقش بانوان در مطبوعات ورزشی». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی.
- امیری، مجتبی؛ نیری، شهرزاد؛ صفاری، مرجان؛ دلبری و راغب، فاطمه (۱۳۹۱) «رسانه و توسعه مشارکت بخش خصوصی در ورزش کشور». فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش های ارتباطی. سال نوزدهم، شماره ۱، پیاپی ۶۹.
- اندروس، فیل (۱۳۸۹) روزنامه نگاری ورزشی. سارا کشکر و حمید قاسمی. تهران: علم و حرکت
- بارفروش، احمد (۱۳۸۱) «تحلیل محتوای نشریات ورزشی از سال ۷۹ تا سه ماه اول سال ۸۱ بر روی ۸ روزنامه ورزشی». تهران: مرکز مطالعات رسانه ها.
- بارفروش، احمد (۱۳۸۷) «تحلیل محتوای نشریات ورزشی سه ماهه چهارم ۱۳۸۶ (زمستان)». دفتر مطالعات و توسعه رسانه ها. معاونت امور مطبوعاتی و اطلاع رسانی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- بارفروش، احمد (۱۳۸۳) «تحلیل محتوای نشریات ورزشی سه ماهه اول ۱۳۸۳». مرکز مطالعات و توسعه رسانه ها. معاونت امور مطبوعاتی و اطلاع رسانی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- بارفروش، احمد (۱۳۸۶) «تحلیل محتوای نشریات ورزشی سه ماهه دوم ۸۷». مرکز مطالعات و توسعه رسانه ها. معاونت امور مطبوعاتی و اطلاع رسانی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- بارفروش، احمد (۱۳۸۸) «تحلیل محتوای نشریات ورزشی، سه ماهه سوم ۱۳۸۸». دفتر مطالعات و توسعه رسانه ها. معاونت امور مطبوعاتی و اطلاع رسانی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

- بارفروش، احمد (۱۳۸۹) «تحلیل محتوای نشریات ورزشی، سه ماهه چهارم ۱۳۸۸». دفتر مطالعات و توسعه رسانه ها. معاونت امور مطبوعاتی و اطلاع رسانی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- پلایمایر، دارسی (۲۰۰۵) روش های کیفی در مطالعات ورزشی. نگین حسینی. دانشگاه توسون: انتشارات برگ
- تپه رشی، گیتی (۱۳۸۹) «تحلیل محتوای نشریات علمی-پژوهشی تربیت بدنی با تأکید بر موضوع مدیریت ورزشی». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده تربیت بدنی دانشگاه آزاد اسلامی- واحد کرج.
- تجاری، فرشاد؛ زارعی، علی؛ صادقیانی، آزیتا و رضایی، مونا (۱۳۸۵) «تحلیل محتوای روزنامه های ورزشی منتخب مورد کاربرد برای ورزش زنان». تهران: مجله تربیت بدنی و علوم ورزشی.
- جوادی پور، محمد (۱۳۹۰) «برنامه راهبردی فدراسیون ورزشی». طرح پژوهشی، وزارت ورزش و جوانان، فدراسیون ورزش های همگانی.
- جوادی پور، محمد و سمیع نیا، مونا (۱۳۹۲) «ورزش همگانی در ایران و تدوین چشم انداز، استراتژی و برنامه های آینده». پژوهش های کاربردی در مدیریت ورزشی. شماره ۴.
- دادار، نصرالله (۱۳۸۸) «جایگاه ورزش تربیتی در نظام آموزش و پرورش کجاست؟». فصلنامه تربیت بدنی. دوره ۱۰، شماره ۱.
- رضایی، مونا (۱۳۸۵) «تحلیل محتوای روزنامه های ورزشی منتخب، مورد کاربرد برای ورزش زنان». پایان نامه کارشناسی ارشد تربیت بدنی، دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز.
- رضوی، سید محمد حسین (۱۳۹۱) «ورزش تربیتی». فصلنامه آموزش تربیت بدنی. دوره ۱۲، شماره ۴.
- رهنما، بهروز (۱۳۸۲) «تحلیل محتوای اخبار ورزشی شبکه سوم سیما ساعت ۱۹:۴۵». پایان نامه کارشناسی، دانشکده صدا و سیما.
- زرکی، پرستو؛ یوسفی، سعید؛ شریفیان، اسماعیل و قهرمان تبریزی، کوروش (۱۳۹۱) «بررسی نقش روزنامه های پرتیراژ ورزشی در ترویج حقوق ورزشی». دانشگاه شمال، همایش بین المللی علوم ورزشی شمال.
- زندی، منوچهر (۱۳۸۳) «نقش رسانه های گروهی در توسعه ورزش زنان». خلاصه مقالات پنجمین همایش بین المللی علمی-ورزشی به سوی آینده.
- سازمان تربیت بدنی (۱۳۸۲) «سند راهبردی نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش کشور». مصوب جلسه مورخ ۸۲/۶/۹ هیات محترم وزیران.
- شریفی مقدم، مهدی؛ شریفیان، اسماعیل؛ صیادی، عمادالدین و محرر، علی (۱۳۹۰) «ارزیابی نگرش معلولان و جانبازان نسبت به نقش رسانه ها و سازمان های ورزشی در جهت توسعه ورزش همگانی معلولان و جانبازان». اولین همایش علمی، تخصصی ورزش همگانی جانبازان و معلولین، فدراسیون ورزش های جانبازان و معلولین.
- شعبانی، عباس؛ غفوری، فرزاد و هنری، حبیب (۱۳۸۷) «چالش های موجود در دو میدانی ایران». مجموعه مقالات برگزیده همایش ملی تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه شمال.
- صادقی مقدم، سعید (۱۳۸۹) «بررسی و مقایسه ساختار و محتوای اخبار ورزشی خبرگزاری های ایرنا، ایسنا، فارس و مهر در سه ماهه چهارم (فصل زمستان) سال ۱۳۸۸». پایان نامه کارشناسی ارشد،

دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز.

- صادقی، رضا؛ توکلی، سید کامل؛ عزیزی، محمد و نیرومند، سیامک (۱۳۹۰) «عوامل مؤثر در گرایش جانبازان و معلولان به فعالیت های جسمانی و ورزش: مطالعه موقعیت اجتماعی». اولین همایش علمی، تخصصی ورزش همگانی جانبازان و معلولین، فدراسیون ورزش های جانبازان و معلولین.
- صدیقی، فاطمه (۱۳۸۸) «تحلیل محتوای برنامه تلویزیونی نود در سال ۸۷». پایان نامه کارشناسی ارشد، تربیت بدنی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج.
- طلوعی اشلقی، عباس؛ پاشائی، محمود و مدبری کیانی، رحیم (۱۳۸۹) «نقش رسانه های جمعی در توسعه ورزش شهروندی (همگانی)». فصلنامه مطالعه مدیریت شهری. سال دوم، شماره دوم.
- ظریفی، مجتبی و داودی، کریم (۱۳۹۱) «رسانه ملی و توسعه ورزش همگانی». فصلنامه پژوهش های ارتباطات. ۱(۶۹).
- علیزاده، علی (۱۳۸۹) «تحلیل محتوای پژوهش های انجام شده در سازمان تربیت بدنی از سال ۱۳۶۹ تا ۱۳۸۸». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه آزاد اسلامی _ واحد کرج.
- غفرانی، محسن؛ گودرزی، محمود؛ مقرنسی، مهدی؛ جلالی فراهانی، مجید و سجادی، نصراله (۱۳۸۸) «طراحی و تدوین راهبرد توسعه ورزش همگانی استان سیستان و بلوچستان». نشریه حرکت. شماره ۳۹.
- غفوری، فرزاد (۱۳۸۲) «مطالعه و بررسی نگرش متخصصان تربیت بدنی به نقش رسانه های جمعی در گرایش مردم به ورزش قهرمانی و همگانی». نشریه حرکت. شماره ۱۶.
- قاسمی، حمید (۱۳۸۷) «نقش مطبوعات در توسعه ورزش ایران». فصلنامه تربیت بدنی و علوم ورزشی. دانشگاه آزاد اسلامی. واحد تهران مرکزی.
- قاسمی، حمید. (۱۳۸۶) «بررسی نقش رسانه های گروهی در توسعه ورزش کشور». رساله دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران.
- قاسمی، حمید (۱۳۸۹) «تحلیل محتوای روزنامه های ورزشی با تأکید بر پوشش مؤلفه های ورزش در نیم سال پایانی سال ۱۳۸۸». فصلنامه علمی-پژوهشی جهش. سال دوم، شماره ۸.
- قاسمی، حمید؛ تجاری، فرشاد؛ بروجردی علوی، مهدخت؛ امامی، حسین و امیری، مریم (۱۳۹۱) «تحلیل محتوای دیدگاه های رؤسای سازمان تربیت بدنی درباره مؤلفه های ورزش از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۸۸». مدیریت ورزشی. شماره ۱۳.
- قلی زاده، سمیه؛ فراهانی، ابوالفضل و هنری، حبیب (۱۳۹۰) «تحلیل محتوای مطبوعات ورزشی با رویکردی بر ورزش همگانی، جانبازان و معلولین در بهار ۱۳۸۹». اولین همایش علمی، تخصصی ورزش همگانی جانبازان و معلولین.
- کرمی، عبدالله (۱۳۸۹) «تحلیل محتوای برنامه های ورزشی در شبکه های تلویزیون ایران». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد، واحد تهران مرکز.
- کردی، محمدرضا (۱۳۸۳) «بررسی وضعیت نشریات ورزشی کشور». طرح پژوهشی، دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه تهران.
- کیهانی، مجید (۱۳۸۵) «سرمایه ها به کدام سو می روند؟ مصاحبه با مدیران باشگاه های دو و میدانی

و باشگاه های غیر سرمایه گذار در دومیدانی، در مورد مشکلات و موانع سرمایه گذاری در این رشته». روزنامه ایران، پنجشنبه ۱۰ اسفند ۱۳۸۵.

• مرکز تحقیقات، مطالعات و سنجش برنامه های سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران (۱۳۷۵) «نظر سنجی از مردم تهران درباره طرح پیشنهادی همگانی کردن ورزش». مرکز اسناد و مطالعات سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، تهران.

• معتمد نژاد، کاظم (۱۳۸۵) «اصول اخلاقی روزنامه نگاری». فصلنامه رسانه. ۶۶.

• مهدویان مشهدی، مریم؛ همتی نژاد، مهر علی؛ احمدی، عبدالحمید و احسانی، محمد (۱۳۸۷) «مقایسه وضع موجود و مطلوب نقش نقش رادیو، تلویزیون و مطبوعات در ورزش بانوان از دیدگاه صاحب نظران». فصلنامه پژوهش های ارتباطی. سال نوزدهم، شماره ۱ (پیاپی ۶۹).

• هنری، حبیب؛ احمدی، عبدالحمید و مرادی، مهدی (۱۳۹۱) «بررسی نقش چهارگانه رسانه های ورزشی در توسعه فرهنگ ورزش قهرمانی». مدیریت ورزشی. شماره: ۱۵.

• هنری، حبیب؛ احمدی، عبدالحمید و مرادی، مهدی (۱۳۹۱) «بررسی عوامل مؤثر نقش های اطلاع رسانی، مشارکت اجتماعی، آموزش و فرهنگ سازی رسانه های ورزشی در توسعه ورزش قهرمانی». مدیریت ورزشی. شماره: ۲۹.

• Bruce ,Toni (2012) "Reflections on Communication and Sport: On Women and Femininities". Communication & Sport. 1(1/2),

• Cendek, Cemil and Ozbek, Oguz (2010) "Sports coverage in National Dailies". Beden Egitimive Spor Bilimleri Dergisi. 4(1).

• Etang, J. (2006) "Public relations and sport in promotional culture." Public relations review. Vol. 32.

• Farzalipour, Salman, Aklan, Cengiz (2012) "The Role of Mass Media in Women's Sport". European Journal of Sports And Exercise Science. 1(1): PP-C-B.

• Final, sara ;Faukner,Guy (2004) Institute of communication and culture the university of Toronto at Mississauga,Toronto,on Canada. L5L,available online 22 october.

• Home, John (2005) "sport and mass Media in Jpan." sociology of sport journal. Volume,22,number 4 December ,415-432.

• Imwold, V, J., C., Hohnson, J.T., & Massey, C.D. (2003) "Newspaper coverage of female athletes competing in selected sports in the centennial Olympic games". Women in sport & Physical Activity Journal . 12(1);

• Kian, E.M. and Clavio, G. (2011) "A comparison of online media and traditional newspaper coverage of the men's and women's open tennis tournaments". Journal of Sports Media. 6(1) .

• Kolt, G.S.; Driver, R.P. & Giles, L.C. (2004) Why Older Australians Participate in Exercise and Sport. J Aging Phys Act, Apr, 12 (2), Pp.185-198.

- Pitts, B.G., & Pedersen, P.M.(2005) **“Examining the body of scholarship in sport management: A content analysis of the journal of sport management”**. The SMART Journal. Volume2, ISSUE 1.
- Rowe, D. (2004) **Sport, Culture and the Media**. London: Open University press.
- Smith, B.L.; Handley, P. & Eldredge, D.A. (1998) **“ Sex differences in Exercise Motivation and Body-Image Satisfaction Among College Students”**. Perceptual & Motor Skills. Apr. 86 (2), Pp.723-732.
- Tang, Lvhua (2011) **Advanced in Control Engineering and Information Science**. Jiangxi Science & Technology Normal University, Nanchang, Jiangxi, 330013, P.R. China.
- Toft, Ditte (2011) **Newspapers Focus narrow - 17 on sports results**. New Sports Press Survey.
- Vincent, J., Imwold, C., Maseman, V., & Johnson, J. T. (2002) **“ A comparison of selected ‘serious’ and ‘popular’ British, Canadian, and United States newspaper coverage of female and male athletes competing in the centennial Olympic Games: Did female athletes receive equitable coverage in the ‘Games of the Women’?”** International, Review for the Sociology of Sport. 37, 319-335.
- Wanneberg, P.L. (2011) **“The sexualisation of sport: A gender analysis of Swedish elite sport from 1967 to the present day”**. European Journal of womens Studies. Vol 18, No3.
- Warnin, Peter. Toohey, Kristine. Zakus, Dwight (2009) **“The content and foundation of Olympic studies: subject profile analysis of a decade of Olympica”**. Esporte e Sociedade. 4(12).
- Women’s sports foundation, UK. (2006) **“Research report women in the 2006 olympic and perelympic winter games and analysis of participation”**. Leadership and Media Coverage.

بررسی عوامل جامعه‌شناختی پرخاشگری تماشاگران از دیدگاه تماشاگران مسابقات فوتبال شهر تبریز

محمد رسول خدادادی^۱

سعید یوسفی^۲

سعید رضایی^۳

علی جمالی^۴

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۱۲/۲۵

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۲/۱۰

استادیوم‌های فوتبال می‌توانند محیط‌هایی برای تماشاگران باشند که با توجه به عوامل متعددی که در آنها وجود دارد از خود رفتارهای پرخاشگرانه نشان دهند. بر همین اساس، هدف پژوهش حاضر بررسی عوامل جامعه‌شناختی پرخاشگری تماشاگران فوتبال شهر تبریز بود. جامعه آماری پژوهش، تماشاگران فوتبال شهر تبریز بودند و در انتخاب نمونه آماری، از روش نمونه‌گیری تصادفی در دسترس استفاده شد که در مجموع بین ۱۰۴۵ نفر از تماشاگران ۶ بازی خانگی تیم‌های تراکتورسازی و گسترش فولاد پرسننامه پخش گردید. به منظور جمع‌آوری داده‌ها نیز، از پرسننامه محقق ساخته‌ای که روایی و پایایی آن تایید شد، استفاده گردید. از روش‌های آماری کلموگراف اسمیرنوف، تی‌تک نمونه و آنالیز واریانس مکرر در محیط نرم افزار آماری SPSSv20 استفاده شد. نتایج آزمون آنالیز واریانس نشان داد که از دیدگاه تماشاگران به ترتیب تعصب فرهنگی، وضعیت تیم، مسائل مربوط به داوری، واکنش به تماشاگران دیگر تیم‌ها، مسائل فردی و روانشناختی، عوامل سخت افزاری ورزشگاه، عوامل نرم‌افزاری ورزشگاه، وضعیت مربی و بازیکنان و عوامل رسانه‌ای در سطح معنی‌داری ($P \leq 0/05$)، در بروز پرخاشگری تاثیر دارد. بدین ترتیب، پیشنهاد می‌گردد مسئولان امر برای برطرف کردن عوامل موثر در پرخاشگری تماشاگران، اصلاحات را از وضعیت استادیوم‌ها شروع کنند و بعد به مسائل فردی بپردازند.

واژگان کلیدی: عوامل جامعه‌شناختی، پرخاشگری، تماشاگران فوتبال و شهر تبریز

۱ دانشجوی دکتری دانشگاه پیام نور، تهران

۲ کارشناس ارشد مدیریت ورزشی، دانشگاه باهنر کرمان (نویسنده مسئول)

۳ کارشناسی ارشد رفتار حرکتی، دانشگاه ارومیه

۴ کارشناس ارشد مدیریت ورزشی، دانشگاه پیام نور تهران

مقدمه

ورزش همواره با اصول اخلاقی همراه بوده و شناخت و بکارگیری اصول اخلاقی و جوانمردانه در ورزش، هم چنین ریشه یابی و جلوگیری از بروز رفتارهای نابهنجار در آن امری مهم در جهت حفظ و تعالی جامعه ورزش می‌باشد. (یوسفی، ۱۳۹۲) ورزش فوتبال نه تنها در کشور ما، بلکه در اکثر کشورهای جهان در زمره پرطرفدارترین رشته ورزشی به شمار می‌رود و به عنوان ورزش ملی بسیاری از کشورهای دنیا پذیرفته شده است. این ورزش دارای تماشاگران چند صد میلیونی بوده و در مقایسه با رشته‌های ورزشی دیگر دارای طرفداران بیشتری در سرتاسر دنیا می‌باشد. شاید تعداد محدودی از کشورها وجود داشته باشند که ورزش فوتبال در آنها از محبوبیت کمتری نسبت به سایر رشته‌های ورزشی برخوردار باشد. (منصورزاده، ۱۳۸۷)

امروزه، متأسفانه حوادث تاسف بار و رفتارهای نابهنجاری در فوتبال شیوع پیدا کرده که باعث نگرانی ورزش دوستان شده است؛ از جمله وجود برخی تماشاگران که انکار رفتارهای خشونت آمیز آنها در سراسر جهان سخت است و این رفتارها به بروز مشکلات بسیاری از جمله صدمه به اموال، آسیب دیدگی و از دست رفتن زندگی عده ای منجر شده است. (استوروسکی، ۲۰۱۴) برای مثال، در آبان ماه سال ۱۳۸۵ بر اثر خشونت هواداران پس از بازی استقلال و پیروزی به ۴۸۰ دستگاه اتوبوس شرکت واحد خسارت وارد شد که هزینه آن بالغ بر ۱۷۰ میلیون ریال برآورد شده است. در این بازی، بیش از ۵۰ نفر از تماشاگران آشوب گر دو تیم توسط پلیس دستگیر شدند. بر هم زدن نظم مسابقه فوتبال ایران و کره شمالی از سوی تماشاگران حاضر در استادیوم در مسابقات مقدماتی جام ملت‌های آسیا در سال ۲۰۰۴ میلادی که به محرومیت ایران از حضور تماشاگران در مسابقات بعدی انجامید و تخریب اموال عمومی به خصوص وسایل حمل و نقل شهری و عمومی بعد از مسابقات مهم داخلی و بین المللی از دیگر مصادیق رفتارهای نابهنجار به شمار می‌آیند. (نور علی وند، ۱۳۸۶)

از جمله عواملی که امروزه باعث بروز اینگونه رفتارها در ورزش فوتبال شده است می‌توان به دآوری‌های ناسالم، محیط ناسالم استادیوم‌های کشور و حاشیه سازی روزنامه ها اشاره کرد که بی تردید، با به حداقل رساندن اشتباهات دآوری، ایجاد شرایط مناسب در استادیوم‌ها و کنترل مطبوعات می‌شود از بروز رفتارهای پرخاشگرانه ا در ورزش فوتبال جلوگیری کرد. استوروسکی (۲۰۱۴) در پژوهشی نشان داد که علاوه بر موارد بالا، استفاده از مشروبات الکلی توسط تماشاگران نیز باعث بروز پرخاشگری و خشونت آنها در کشورهای غربی می‌شود، چرا که مصرف کننده آن به احتمال زیاد احساس قوی بودن، بی باکی، قدرتمندی، شجاعت و شکست ناپذیر بودن می‌کند و دست به رفتارهای پرخاشگری می‌زند. (ولز و همکاران، ۲۰۱۱) اسکالیا (۲۰۰۹) نیز در ایتالیا نشان داد که حمایت محلی از تیم‌ها نقش مهمی در بروز رفتارهای خشونت آمیز ایفا می‌کند. همچنین، بازی ضعیف یک تیم نیز می‌تواند طرفداران خود را نا امید کند که به نوبه خود، خشونت را در پی دارد؛ چنان که شواهدی وجود دارد که در سوئد وقتی که تیم مورد حمایت تماشاگران عملکرد بدی دارند، آنها دست به رفتارهای خشونت آمیز می‌زنند. (پریکس، ۲۰۱۰)

همچنین، عواملی مانند سر و صدای بلند، درجه حرارت بیش از حد در ورزشگاه، احساس نا امیدی و شرایط شلوغ می‌تواند منجر به به بروز خشونت در تماشاگران شود. (دلانی و مدیگان، ۲۰۰۹؛ سگا و اتزن، ۲۰۱۳)

از میان پژوهش‌های متفاوتی که در داخل کشور به بررسی عوامل تاثیر گذار در بروز پرخاشگری پرداخته‌اند، می‌توان به پژوهش رحمتی (۱۳۸۲) اشاره کرد که با مطالعه ۴۰۴ نفر از تماشاگران دو تیم استقلال و پرسپولیس به این نتیجه رسید که نتیجه مسابقه و حرکات خشونت‌آمیز بازیکنان در جریان بازی، مهمترین عامل در بروز پرخاشگری کلامی می باشد. منصورزاده و همکاران (۱۳۸۷) نیز در پژوهشی بر روی تماشاگران، بازیکنان و مربیان تیم‌های ورزشی سپاهان و ذوب آهن نشان دادند که محیط ورزشگاه و نحوه داوری می‌تواند در بروز پرخاشگری موثر باشد، اما زمان برگزاری مسابقات ورزشی فوتبال و رسانه‌های ورزشی تاثیری بر بروز پرخاشگری، از سوی آنها ندارد. رضوانی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۱) نیز با بررسی دیدگاه داوران نشان دادند که به ترتیب هشت عامل مدیریت امکانات و خدمات، هیجان رسانه‌ای، نتیجه گرای، مدیریت مکانی و زمانی مسابقات، رفتار اعضای تیم، نوع داوری، رفتار مربی و داور، حساسیت اجتماعی و سابقه رقابت از نقش اساسی در بروز پرخاشگری تماشاگران برخوردارند.

مطالعات و بررسی‌های متعددی توسط روان شناسان و صاحب نظران در مورد خشونت و رفتار پرخاشگرانه صورت گرفته است، ولی هنوز تحقیقات و مطالعات گسترده‌ای در ابعاد گوناگون این رفتارها در ورزش مورد نیاز است. با توجه به خلا علمی موجود در مورد عوامل مؤثر در بروز این رفتارها در فوتبال حرفه‌ای نو پای ایران، پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل اثر گذار بر بروز پرخاشگری در تماشاگران تیم‌های فوتبال شهر تبریز انجام شده است. ضمن اینکه در این تحقیق سعی شده است که عوامل مؤثر در پرخاشگری تماشاگران در داخل و خارج کشور هم مورد نظر قرار گیرد.

روش شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع پیمایشی و از نظر هدف، کاربردی بود و اطلاعات لازم به صورت میدانی با استفاده از نظرات تماشاگران فوتبال شهر تبریز گردآوری شد. جامعه آماری پژوهش حاضر، تماشاگران مسابقات خانگی تیم‌های لیگ برتر فوتبال شهر تبریز یا به عبارتی، تراکتورسازی و گسترش فولاد در محدوده زمانی آبان تا بهمن ماه سال ۱۳۹۲ بودند که هر تیم سه بازی خانگی در این محدوده زمانی انجام دادند. برای نمونه‌گیری نیز با توجه به اینکه جامعه آماری تماشاگران مسابقات فوتبال و حجم نمونه نامحدود بود، از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد؛ بدین صورت که در هر بازی ۱۸۰ پرسشنامه توسط محققان در بین تماشاگران پخش گردید که در مجموع ۱۰۴۵ پرسشنامه به محقق بازگردانده شد و در نهایت، حجم نمونه تماشاگران برابر با ۱۰۴۵ نفر در نظر گرفته شد. برای اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش، محقق در بررسی‌های خود به پرسشنامه جامعی که دربرگیرنده اکثر عواملی که در پژوهش‌های پیشین به عنوان عوامل تاثیر گذار در بروز پرخاشگری در بین تماشاگران معرفی شده باشند، برخورد نکرد. از این رو، نخست اطلاعات و تحقیقات موجود در مورد پرخاشگری در ورزش از منابع داخلی و خارجی مستندسازی شد و پرسشنامه‌ای اولیه در ۵۷ گویه طراحی شد. سپس، بر اساس نظرسنجی و بهره‌گیری از آرای صاحب نظران و خبرگان و سنجش پایایی^۱ و روایی^۲، ۵۰ گویه پنج درجه‌ای لیکرت^۳ از «کاملاً مخالفم تا

1- Reliability

2- Validity

3 - Likert scale

کاملاً موافقم» با مقیاس نمره‌گذاری ۱ تا ۵، به عنوان عوامل تاثیرگذار در بروز پرخاشگری تأیید شد- پایایی آزمون- بازآزمون^۱ در بین ۳۰ نفر از جامعه آماری در دو مرحله متفاوت با فاصله زمانی ۱۴ روز با استفاده از آزمون (ICC)، برابر با (۰/۸۶) به دست آمد. ضریب آلفا کرونباخ نیز برای کل گویه‌ها (۰/۸۷) و میزان آلفا در صورت حذف گویه‌ها^۲ برای تمام گویه‌ها بالاتر از (۰/۸) به دست آمد. برای پی بردن به روایی پرسشنامه نیز پرسشنامه اولیه با مقیاس قضاوتی لیکرت چهار رتبه‌ای از «ارتباط ندارد تا بسیار مرتبط است» با نمره‌گذاری ۱ تا ۴، به ۵ تن از متخصصان تربیت بدنی ارایه شد که روایی محتوایی توسط هر متخصص بالاتر از (۰/۸۴)، گزارش شد و روایی محتوای کل پرسشنامه (CVI=0/90)^۳، به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی، برای تعیین میانگین، انحراف معیار، فراوانی‌ها، درصدها و رسم نمودار از آزمون کلموگراف اسمیرنوف^۴، برای بررسی توزیع طبیعی متغیرها از آزمون آماری t تک نمونه، لون تست و آنالیز واریانس مکرر و برای آزمون فرضیه‌ها در محیط نرم‌افزار از SPSS V۲۰ استفاده گردید.

یافته‌های پژوهش

با آن که داده‌های آماری با تعداد نمونه بیشتر از ۱۰۰ نفر نیاز به بررسی نرمالیتی ندارد، ولی داده‌های جمع‌آوری شده در این پژوهش با استفاده از آزمون (Kolmogorov-Smirnov) بررسی شد که اطلاعات حاصل نشان داد متغیرهای عوامل پرخاشگری تماشاگران از توزیع نرمالی برخوردار بودند. بر همین اساس از آزمون‌های آماری پارامتریک برای سنجش فرضیه‌های پژوهش استفاده شد.

جدول ۱: نتایج آزمون t تک نمونه عوامل موثر در بروز پرخاشگری در تماشاگران

عدد شاخص = ۳							
Lower	Upper	.Sig	t	M.D	S.d	میانگین	آماره عوامل
۰/۷۵۶	۰/۸۱۹	۰/۰۰۱	۵۰/۱۳۹	۰/۷۸۷	۰/۱۷۲	۳/۷۸	مسائل روانشناختی
۱/۱۶	۱/۲۷	۰/۰۰۱	۴۲/۴۲۵	۱/۲۲	۰/۳۵۱	۴/۲۲	وضعیت تیم
۰/۷۱۶	۰/۷۵۰	۰/۰۰۱	۸۴/۸۵۰	۰/۷۳۳	۰/۰۹۴	۳/۷۳	بازیکنان و مربیان
۰/۶۵۳	۰/۹۰۲	۰/۰۰۱	۱۲/۳۸۷	۰/۷۷۷	۰/۶۸۷	۳/۷۷	عوامل سخت‌افزاری
۰/۰۴۱	۰/۰۹۸	۰/۰۰۱	۱۶/۴۲۱	۰/۷۵۲	۰/۰۴۹	۳/۷۵	عوامل نرم‌افزاری
۱/۰۸۱	۱/۲۵۲	۰/۰۰۱	۲۶/۹۹۸	۱/۱۶	۰/۴۷۳	۴/۱۶	مسائل مربوط به داوری

1. Test-retest reliability
2. Cronbach's Alpha if Item Deleted
3. Content validity item
4. Kolmogorov- Smirnov

تماشاگران حریف	۳/۹۵	۰/۵۱۵	۰/۹۵۸	۲۰/۳۵۱	۰/۰۰۱	۱/۰۵	۰/۸۶۵
عوامل رسانه‌ای	۳/۵۳	۰/۰۹۴	۰/۵۳	۶۱/۷۰۹	۰/۰۰۱	۰/۵۵۰	۰/۵۱۶
تعصب فرهنگی	۴/۴۱	۰/۶۵۸	۱/۴۱	۲۳/۵۵۲	۰/۰۰۱	۱/۵۳۵	۱/۲۹۷

* سطح $P \leq ۰/۰۵$ تاثیر معنی دار است.

همان‌گونه که در جدول ۱ مشخص است، میانگین نظرات تماشاگران در مورد تاثیر تعصب فرهنگی، وضعیت تیم، مسائل مربوط به داوری، واکنش به تماشاگران دیگر تیم‌ها، مسائل فردی و روانشناختی، عوامل سخت افزاری ورزشگاه، عوامل نرم افزاری ورزشگاه، وضعیت مربی و بازیکنان و عوامل رسانه‌ای بر بروز پرخاشگری از سطح متوسط (۳) بزرگ تر بوده است؛ به طوری که اختلاف میانگین‌ها همه عوامل مثبت می باشد. همچنین، با توجه به سطح معنی‌داری به دست آمده ($P=۰/۰۰۱$) که کمتر از ($P=۰/۰۵$) است می‌توان با ۹۵ درصد اطمینان به این نتیجه رسید که از دیدگاه تماشاگران، تمامی عوامل مورد بررسی در قسمت بالا در ایجاد پرخاشگری در بین تماشاگران شهر تبریز تاثیر دارد- برای اولویت بندی آنها از آزمون آنالیز واریانس مکرر استفاده شد.

جدول ۲: نتایج آزمون Mauchly's W و مقایسه عامل‌های بروز پرخاشگری

اثر درون عوامل	Mauchly's W	Approx. Chi-Square	Sig.
عوامل پرخاشگری	۰/۷۵۰	۵۲/۶۵	۰/۰۰۱
	آماره	F	Sig.
	Greenhouse-Geisser	۱۳۸/۰۵	۰/۰۰۱

* سطح $P \leq ۰/۰۵$ تفاوت معنی دار است.

برای مقایسه عوامل موثر بر بروز پرخاشگری در تماشاگران فوتبال شهر تبریز از آزمون آنالیز واریانس مکرر (آزمون Mauchly's) استفاده شد که یکی از پیش فرض‌های این آزمون برابری واریانس‌های می‌باشد؛ ولی همان گونه که اطلاعات حاصل از جدول ۲ نشان می‌دهد، فرض برابری واریانس‌ها رعایت نشده است. به همین دلیل، در خروجی آزمون Repeated Measure خط Greenhouse-Geisser به عنوان سطح معنی‌داری گزارش شد که اطلاعات حاصل از آن نشان می‌دهد بین میزان تاثیر عامل‌های بروز پرخاشگری در بین تماشاگران با سطح معنی‌داری ($P=۰/۰۰۱$) تفاوت معنی‌داری (۰/۰۵) است. پس می‌توان نتیجه گرفت بین میزان تاثیر عامل‌های بروز پرخاشگری در بین تماشاگران تفاوت معنی‌داری وجود دارد. همچنین، از آنجا که در میزان تاثیر مقایسه عامل‌های بروز پرخاشگری در بین تماشاگران تفاوت معنی‌داری وجود دارد، آزمون تفاوت‌های موجود در بین عامل‌ها با استفاده از آزمون تعقیبی (Bonferroni) نیز نشان داد که سطح معنی‌داری بین آنها کمتر از (۰/۰۵) است.

جدول ۳: نتایج میانگین عامل‌های بروز پرخاشگری در بین تماشاگران آزمون آنالیز واریانس مکرر

رتبه	میانگین	آماره عامل‌های پرخاشگری
۵	۳/۷۸	مسائل فردی و روانشناختی
۲	۴/۲۲	وضعیت تیم
۸	۳/۷۳	وضعیت مربی و بازیکنان
۶	۳/۷۷	عوامل سخت افزاری ورزشگاه
۷	۳/۷۵	عوامل نرم افزاری ورزشگاه
۳	۴/۱۶	مسائل مربوط به داوری
۴	۳/۹۵	واکنش به تماشاگران دیگر تیم‌ها
۹	۳/۵۳	عوامل رسانه‌ای
۱	۴/۴۱	تعصب فرهنگی

با توجه به اطلاعات جدول ۳ می‌توان گفت که میانگین عامل‌های بروز پرخاشگری در بین تماشاگران به ترتیب عبارت‌اند از: تعصب فرهنگی، وضعیت تیم، مسائل مربوط به داوری، واکنش به تماشاگران دیگر تیم‌ها، مسائل فردی و روانشناختی، عوامل سخت افزاری ورزشگاه، عوامل نرم افزاری ورزشگاه، وضعیت مربی و بازیکنان و عوامل رسانه‌ای.

بحث و نتیجه‌گیری

فوتبال، محبوب‌ترین ورزش دنیاست که در هر دوره از مسابقات، میلیون‌ها نفر به تماشای آن می‌نشینند. این ورزش در تمامی اقشار جامعه و در تمامی سنین رخنه کرده و از محبوبیت خاصی برخوردار است. گاهی این محبوبیت موجب بروز هیجاناتی خاص در هنگام برگزاری مسابقات می‌گردد، بخصوص برای تماشاگرانی که در استادیوم‌ها حضور دارند و به طور مستقیم به تماشای آن می‌پردازند. بدیهی است که هیجانات بیش از حد ممکن است موجب بروز پرخاشگری گردد. (ولز و همکاران، ۲۰۱۱؛ استوروسکی، ۲۰۱۴)

یافته‌های به دست آمده در این تحقیق نشان داد که مسائل فردی و روانشناختی که در برگیرنده بحران‌ها و وقایع موجود در زندگی شخصی، سطح تحصیلات، سابقه جرم و کارهای خلاف، تاثیرپذیری و تقلید از رفتار خشونت‌آمیز همسالان در ورزشگاه و غیره می‌باشد، در بروز پرخاشگری از سوی تماشاگران تاثیر دارد. البته، برخی از عوامل تاثیرگذار در بروز پرخاشگری از قبیل مسائل فردی و روانشناختی کاملاً قابل کنترل نیستند، ولی برخی از آنها مانند هویت جمعی و هم‌رنگی با استفاده از روش‌های مختلف قابل کنترل

اند. نتایج به دست آمده از این فرضیه با نتایج پژوهش‌های (سیمون و همکاران، ۲۰۰۷؛ دلانی و مدیگان، ۲۰۰۹)، همخوانی دارد. براساس همسویی یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش‌های مذکور می‌توان اذعان نمود که هویت جمعی و هم‌رنگی با جماعت و وجود یک صفت و ویژگی مشترک در بین تماشاگران (طرفداری از یک تیم) موجب می‌گردد تا آنها در جمع، اقدام به رفتارهایی کنند که به هیچ وجه، در زمره خصوصیات فردی آنها نبوده است.

عوامل مربوط به وضعیت تیم عبارت اند از: موقعیت تیم محبوب در جدول از نظر رقابت برای قهرمانی، نزدیک بودن موقعیت تیم حریف به تیم محبوب در جدول، موقعیت تیم محبوب در جدول از نظر رقابت برای عدم سقوط به دسته پایین‌تر و غیره که عدم همخوانی انتظار تماشاگران با نتایج واقعی بازی موجب بروز هیجان می‌شود و این هیجان، بی‌نظمی در ورزشگاه و بروز خشونت را در پی خواهد داشت. اهمیت و اولویت این عامل عمدتاً با مبانی نظری مربوط به فرضیه ناکامی-پرخاشگری هم‌خوانی دارد. این ادعا در نتایج پژوهش حاضر تأیید شد و با یافته‌های پژوهش‌های سلطان حسینی و همکاران، (۱۳۹۱) رضوانی‌نژاد و همکاران، (۱۳۹۱) سیمون و همکاران، (۲۰۰۷) اسکالیا، (۲۰۰۹) و پریکس (۲۰۱۰) همسو می‌باشد.

بررسی یافته‌های کلی در زمینه عوامل مربوط به وضعیت بازیکنان و مربیان نشان داد که از نظر تماشاگران مسابقات ورزشی فوتبال، بازیکنان و مربیان تیم‌های ورزشی در محیط ورزشگاه می‌تواند عاملی در بروز پرخاشگری باشد که با نتایج حاصله از یافته‌های منصورزاده (۱۳۸۷) و رضوانی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۱) همخوانی دارد.

عوامل فیزیکی و سخت‌افزاری ورزشگاه نیز یکی از عوامل جلوگیری کننده از بروز پرخاشگری در بین تماشاگران به شمار می‌آید که با یافته‌های پژوهش رضوانی‌نژاد و همکاران، (۱۳۹۱) دلانی و مدیگان، (۲۰۰۹) و سگا و اتزن (۲۰۱۳) همسو می‌باشد. این تسهیلات می‌تواند شامل در دسترس بودن وسایل حمل و نقل در اطراف ورزشگاه، سهولت تهیه بلیط از باجه‌های فروش، وجود ورودی‌ها و خروجی‌های کافی و مناسب و تحت کنترل، زمانبندی خروج و ورود صحیح تماشاگران، کیفیت سکوها و صندلی‌های تماشاگران، تمیز بودن محیط ورزشگاه، وجود سرویس‌های بهداشتی به تعداد کافی و سرویس‌های آب خوری مدرن و مناسب، عدم وجود ناامنی در استادیوم، وجود نرده کشی و ... باشد.

عوامل نرم افزاری ورزشگاه، در برگیرنده عواملی مانند حضور و یا نحوه آرایش پلیس، تاثیرپذیری تماشاگران از تحریک لیدرها، رفتار نامناسب دست‌اندرکاران و کارکنان ورزشگاه، عدم وجود برنامه‌های تفریحی و فرهنگی و غیره می‌باشد. پژوهش‌های شاه منصوری و مظفری (۱۳۸۵) و رضوانی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۱) نشان داده است که عدم وجود عوامل نرم افزاری مناسب در ورزشگاه باعث بروز پرخاشگری در بین تماشاگران می‌شود که با نتایج پژوهش حاضر همخوانی دارد.

یافته‌هایی نیز نشان داده که نحوه داوری مسابقات نیز در بروز پرخاشگری در تماشاگران موثر است؛ به طوری که رفتار تحریک آمیز داور، اشتباهات داور، استفاده زیاد داور از کارت‌های قرمز و زرد، اشتباه در محاسبه وقت‌های تلف شده بازی سوت زدن مکرر و توقف پی‌درپی بازی توسط داور و بداخلاقی داور نسبت به بازیکنان موجب تحریک پرخاشگری در تماشاگران، بازیکنان و مربیان خواهد شد. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش سلطان حسینی و همکاران، (۱۳۹۱) فریمن و همکاران، (۲۰۰۴) و کوراکس (۲۰۰۴) همسو می‌باشد. بنابراین، داوری یک عامل مهم در بروز رفتارهای نابهنجار و برهم زدن

آرامش ورزشگاه‌ها محسوب می‌گردد. به همین دلیل استفاده از وسایل الکترونیکی برای کاهش اشتباهات داوری یک امر ضروری است که باید مورد اهتمام مسئولین قرار گیرد.

یافته‌های این پژوهش نشان داد که تقلید یا واکنش به تماشاگران تیم مقابل، در بروز پرخاشگری تاثیر دارد و می‌تواند باعث افزایش رقابت در بین گروه‌های هوادار رقیب شود. (رضانی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۱) این امر با نتایج پژوهش‌های برومند، (۱۳۸۴) رضانی‌نژاد (۱۳۹۱) و کوراکس (۲۰۰۴) همسو می‌باشد.

رسانه‌های ورزشی نیز در بروز پرخاشگری تاثیر دارند؛ به عبارت دیگر، پخش مستقیم بازی از طریق تلویزیون، تجمع عکاسان پشت دروازه‌ها، حضور خبرنگاران در اطراف زمین و حاشیه سازی مجلات و روزنامه‌های ورزشی در مورد بازی، بر بروز پرخاشگری از سوی تماشاگران تاثیر می‌گذارند. کوراکس (۲۰۰۴)، در زمینه نقش رسانه‌ها در بروز پرخاشگری معتقد است در صورتی که رسانه‌ها به بی‌عدالتی در مورد یک تیم پافشاری کنند و دست بر روی اشتباهات داوری در مورد آن تیم بگذارند، احتمال بروز رفتارهای پرخاشگرانه از سوی طرفداران آن تیم در هنگام برگزاری مسابقه بسیار زیاد خواهد بود، زیرا از دیدگاه روانشناسان اجتماعی، احساس تبعیض و بی‌عدالتی عاملی موثر در اعتراض و طغیان خواهد بود. از این رو، واکنش رسانه‌ها و نحوه تفسیر و ارزیابی آنها در مورد نتایج بازی یک تیم در بروز پرخاشگری آنها از سوی تماشاگران بسیار مهم است. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش‌های سلطانی حسینی و همکاران، (۱۳۹۱) رضانی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۱) و تینام و سینگر (۱۹۹۷) همسو می‌باشد، ولی با نتایج پژوهش منصورزاده (۱۳۸۷) همخوانی ندارد که این عدم همسویی می‌تواند ناشی از جامعه‌های آماری پژوهش‌ها باشد، چون در پژوهش‌های مذکور جامعه آماری را فقط تماشاگران تشکیل می‌دادند، در حالی که در پژوهش منصورزاده (۱۳۸۷) بازیکنان و مربیان تیم‌ها به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شدند.

از دیدگاه تماشاگران، عوامل تعصب فرهنگی از قبیل احساس برتری قومی و زبانی نسبت به تیم‌ها و تماشاگران رقیب، وجود تعصب‌های قومی در تماشاگران، وجود تعصب‌های زبانی در تماشاگران، عکس‌العمل در مقابل وجود تبعیض‌های فرهنگی و غیره بیشترین تاثیر را در بروز پرخاشگری دارند. پیازه، تعصبات فرهنگی را از عوامل اصلی بروز رفتارهای پرخاشگرانه معرفی می‌کند و آنتونی استور، عدم رعایت احترام به فرهنگ افراد را عامل رفتار پرخاشگرانه آنان می‌داند. (آنتونی استور، ۱۹۹۱) گلامند، فرهنگ و تعصبات ملی و منطقه‌ای را عاملی در بروز پرخاشگری و عدم ایمنی استادیوم‌های ورزشی بیان می‌کند. (به نقل از کاشف، ۱۳۸۸) نتایج سنجش این فرضیه با نتایج پژوهش‌های موسی‌عنبری (۱۳۸۱) و اسکالیا (۲۰۰۹) همسو می‌باشد، ولی با نتایج پژوهش ون و همکاران (۲۰۰۲) همخوانی ندارد که از دلایل احتمالی آن انجام این پژوهش در خارج از کشور است. با توجه به نقش اصلی عامل تعصب‌های فرهنگی در بین تماشاگران فوتبال شهر تبریز، مدیران و مسئولان باید بیشتر به این موضوع توجه کنند.

از جمله عوامل دیگری که مدیریت استادیوم‌ها می‌توانند با کنترل آن سبب کاهش رفتارهای پرخاشگری در بین تماشاگران شوند، مدیریت عوامل سخت افزاری و نرم افزاری ورزشگاه‌هاست، چرا که تماشاگران از سرمایه‌های اصلی فوتبال‌اند و جذابیت و هیجان این ورزش با حضور آن‌ها در ورزشگاه معنی پیدا می‌کند. به بیان دیگر، ارائه خدمات و امکانات لازم در زمان مراجعه و حضور تماشاگران در ورزشگاه‌ها، از نارضایتی آن‌ها می‌کاهد و جلوگیری از متغیرهایی مانند به موقع نفروختن بلیت‌های بازی، به موقع

باز نشدن درب های ورزشگاه، انتظار طولانی برای تهیه بلیت مسابقه، جلوگیری نکردن از ورود افراد اضافی با وجود پر شدن ظرفیت سکوها، سرویس های بهداشتی نامناسب، نبود جایگاه مطلوب نشستن برای تماشاگران و عدم دسترسی به امکانات و تسهیلات رفت و آمد مناسب از بروز پرخاشگری در آنها جلوگیری می کند. از آن جا که این موارد در فوتبال ایران بسیار زیاد اتفاق می افتد، مسئولان می توانند با مدیریت صحیح امکانات و خدمات، از پرخاشگری تماشاگران بکاهند.

از عوامل دیگری که باعث پرخاشگری می شود، عوامل رسانه ای می باشد. برای کاهش اثر این عامل در بروز پرخاشگری در بین تماشاگران می توان از متخصصان تربیت بدنی در تهیه و چاپ مطالب ورزشی در رسانه ها جمعی استفاده کرد و برای آنها نیز دوره های آموزشی و توجیهی پیرامون این موضوع برگزار کرد.

منابع

- استور، آنتونی (۱۹۹۱) **ویرانگری انسان**. پروین بلورچی. تهران: انتشارات ولایت
- برومند دولق، محمد رضا (۱۳۸۴) **"بررسی میزان بروز رفتارهای پرخاشگرانه بازیکنان تیم پگاه گیلان در رقابت‌های لیگ حرفه ای فوتبال ایران"**. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه گیلان.
- رحمتی، محمد مهدی (۱۳۸۲) **"بررسی جامعه شناختی عوامل موثر بر خشونت و پرخاشگری در فوتبال"**. پایان نامه دکتری، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
- رمضانی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۱) **"تحلیل عاملی متغیرهای بروز پرخاشگری در تماشاگران از دیدگاه داوران فوتبال ایران"**. مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۳.
- سلطان حسینی و همکاران (۱۳۹۱) **"بررسی عوامل بروز خشونت در تماشاگران فوتبال استان آذربایجان شرقی"**. همایش تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه آزاد، واحد خوراسگان.
- شاه منصوری، عزت الله و مظفری، سید امیر احمد (۱۳۸۵) **"عوامل بروز بحران‌های ورزشیو روش پیشگیری از آن‌ها در زمینه های نرم افزار و سخت افزار، جان افزار و رسانه ها"**. پژوهش در علوم ورزشی. ۱۲.
- کاشف، میرمحمد (۱۳۸۸) **مدیریت اماکن و فضاهای ورزشی**. تهران: بامداد کتاب
- منصورزاده، علیرضا (۱۳۸۷) **"بررسی عوامل اثرگذار بر بروز پرخاشگری در تماشاگران، بازیکنان و مربیان تیم‌های فوتبال سپاهان و ذوب آهن اصفهان"**. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه اصفهان.
- نورعلی وند، علی (۱۳۸۶) **"بررسی جامعه شناختی عوامل موثر بر وندالیسم و اوباشیگری در ورزش فوتبال"**. رساله کارشناسی ارشد، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه اصفهان.
- یوسفی، سعید (۱۳۹۲) **"ارزیابی نقش مربیان در ترویج اخلاق ورزشی در بین ورزشکاران دعوت شده در اردوهای تیم های ملی پایه"**. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه باهنر کرمان.
- Courakis, nestor (2004) **"Football violence: not only a British problem"**. European journal on criminal policy and research.
- Delaney, T., & Madigan, T. (2009) **The sociology of sports: An introduction**. Jefferson, NC: McFarland and Company.
- Friman, Margareta, Nyberg, Claes, Norlander, Torsten (2004) **"Threats and Aggression Directed at Soccer Referees: An Empirical Phenomenological Psychological Study."** The Qualitative Report. Volume 9 (4).
- Priks, M. (2010) **"Does frustration lead to violence? Evidence from the Swedish hooligan scene"**. Kyklos, 63.
- Sage, G.H., & Eitzen, D.S. (2013) **Sociology of North American sport (9th ed.)**.

New York: Oxford University Press.

- Scalia, V. (2009) **"Just a few rogues? Football ultras, clubs and politics in contemporary Italy"**. International Review for the Sociology of Sport. 44.
- Simon, M. Jonathan, p. (2007) **"The effect of rugby match outcome on spectator aggression and intention to drink alcohol, criminal behaviour and mental health"**. Journal of sport sciences. 17:118-127.
- Tenenbaum, U. Stewart, E, singer R. (1997) **"Aggression and violence in sport"**. Angssp position stand. Jss news letter.(1).
- Wann, D.L. (2002) **"Relation ship between identification with the role sport fan and trait aggression"**. percept most skills.94(2).
- Wells, S., Graham, K., Tremblay, P.F., & Reynolds, J. (2011) **"Measuring young men's expected effects of alcohol in provoking situations in bars"**. Contemporary Drug Problems. 38.
- Ostrowsky, M.K.(2014) **The Social Psychology of Alcohol Use and Violent Behavior among Sports Spectators: Aggression and Violent Behavior**. doi : 10.1016/j.avb .

مقایسه دیدگاه تماشاچیان و مسئولان برگزاری مسابقات فوتبال به مدیریت امنیت در استادیوم آزادی

مهدی سادات الحسینی^۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۱۲/۷

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۲/۱۳

این تحقیق با هدف مقایسه دیدگاه های تماشاچیان و مسئولان برگزاری مسابقات فوتبال از مدیریت امنیت در ورزشگاه آزادی انجام شد. از این رو، با استفاده از تحقیق توصیفی-پیمایشی دیدگاه ۳۹۰ تماشاچی فوتبال ورزشگاه آزادی و ۳۲ مسئول برگزاری مسابقات به وسیله پرسشنامه های محقق ساخته که روایی آنها توسط ۹ نفر از اساتید و کارشناسان و پایایی آن به وسیله آلفای کرونباخ (تماشاچیان ۸۲۶، $p=0/$ ، مدیران ۸۱۱/ $p=0/$) تعیین شده بود، مورد ارزیابی قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل و توصیف داده ها آمار توصیفی و آزمون کولموگوروف - اسمیرنوف، آزمون دوجمله ای و آزمون u من-ویتی استفاده شد. از میان عوامل مورد مطالعه، مسیر مراجعه تماشاچیان به ورزشگاه، کنترل موجود در پارکینگ و اطراف ورزشگاه و کنترل و بازرسی های موجود در ورودی ورزشگاه در سطح مطلوبی قرار داشت. اطلاع رسانی و آگاهی از اشیای ممنوعه و نکات ایمنی و همچنین میزان مراقبت ها و تجهیزات اورژانس موجود در ورزشگاه در سطح کم یا نامطلوب بود. کنترل جمعیت در رویداد نیز در سطح خیلی خوب قرار داشت. تفاوت معنی داری بین دیدگاه دو گروه تماشاچیان و مسئولان برگزاری مسابقات در مورد اطلاع رسانی و آگاهی از اشیای ممنوعه و نکات ایمنی وجود داشت. تماشاچیان معتقد بودند که اطلاع رسانی و آگاهی از اشیای ممنوعه و نکات ایمنی برای حضور در ورزشگاه نامطلوب است، در حالی که مدیران و مسئولان برگزاری معتقد بودند که اطلاع رسانی و آگاهی از اشیای ممنوعه و نکات ایمنی در سطح مطلوبی قرار دارد.

واژگان کلیدی: ایمنی، امنیت، بحران، تماشاچی و مدیریت بحران

مقدمه

ورزش یکی از مهمترین مقوله های جوامع توسعه یافته و نیز در حال توسعه می باشد که از آن میان فوتبال به عنوان مردمی ترین ورزش در جهان مورد توجه خاص دولت ها قرار دارد. در ایران نیز این ورزش یکی از پر طرفدارترین رشته های ورزشی است که بیشترین تعداد ورزشکاران و تماشاچیان را به خود اختصاص داده است. از آنجا که تماشاچیان ستون اصلی تمامی رشته های ورزشی از جمله فوتبال هستند، ضروری است که آنها از ایمنی و امنیت لازم در ورزشگاه ها برخوردار باشند. لذا مدیرانی که مسئولیت عملیات امنیتی و ایمنی در استادیوم های ورزشی را بر عهده دارند باید درک روشنی از امنیت و مدیریت تماشاچیان در وضعیت های عادی و اضطراری داشته باشند. (فراسدیک و والی ۱۹۹۸) هر رویداد ورزشی دارای عناصری از ریسک و بحران است. اگرچه مسئولان برگزاری یک مسابقه نمی توانند احتمال بروز تمامی حوادث یا رویدادهایی را که به طور مستقیم یا غیرمستقیم به آن ورزش مرتبط است حذف کنند، اما می توانند با برنامه ریزی صحیح و فراهم آوردن تهیدات لازم، سطح ایمنی ورزشگاه را افزایش دهند. بدیهی است که پیش بینی خطرات احتمالی و تدارک یک سیستم حفاظتی و امنیتی مناسب برای تماشاچیان، یکی از مهمترین عوامل اثر گذار بر افزایش حضور آنان در ورزشگاه ها می باشد.

بیان مسئله

تماشاچیانانی که برای دیدن مسابقات ورزشی در ورزشگاه ها حضور می یابند، از اهمیت خاصی برای هر لیگ ورزشی برخوردارند و به عنوان یکی از مهمترین سرمایه های اصلی هر باشگاه حرفه ای محسوب می گردند، زیرا علاوه بر هویت بخشی به لیگ های ورزشی، منبع درآمد مهمی برای لیگ ها به شمار می آیند. بنابراین، جهت افزایش حضور آنان در ورزشگاه ها لازم است که مدیران در صدد شناسایی عوامل تاثیرگذار بر حضور تماشاچیان اعم از عوامل روانی و درونی و نیز عوامل بیرونی و محیطی برآیند و استراتژی و برنامه مدون و مشخصی را طراحی و اجرا نمایند. چنانچه تماشاچیان از تجارب مرتبط با حضور قبلی خود در ورزشگاه احساس رضایتمندی کنند، برای حضور مجدد تمایل پیدا خواهند کرد. داشتن احساس امنیت یکی از عوامل موثر بر ایجاد رضایتمندی در تماشاگران است. البته تقریباً تمامی رویدادهای ورزشی بزرگ پتانسیل ایجاد مشکلات امنیتی را دارا هستند. (لیبتون ۲۰۰۵) طبق آمار سال های ۱۸۸۸-۱۹۹۵ میلادی فقط در مسابقات فوتبال نزدیک به ۸۰۰۰ تماشاگر مصدوم و ۲۰۰۰ نفر در جهان کشته شدند. (شاه منصوری ۱۳۸۵)

در کشور ما نیز کم توجهی به عوامل بحران زا و عملکردهای مقطعی و سطحی در این خصوص، نداشتن طرحی علمی، مدرن و همه جانبه برای مدیریت ریسک رویدادهای ورزشی، منجر به بروز حوادث ناگواری گردیده است؛ از آن جمله حادثه ورزشگاه ساری در سال ۱۳۸۰ که منجر به کشته شدن ۳ نفر و زخمی شدن تعداد کثیری از تماشاچیان گردید و یا حادثه ورزشگاه آزادی در سال ۱۳۸۴ که منجر به کشته شدن ۷ نفر و زخمی شدن تعداد زیادی از تماشاگران شد. (سایت فدراسیون فوتبال) از آنجا که تماشاچیان در معرض مسائل امنیتی قرار دارند، مطالعه دیدگاه آنها در این ارتباط می تواند حائز اهمیت باشد. در سال ۲۰۰۸، هال و همکاران در تحقیقی با عنوان "درک تماشاچیان از مدیریت امنیت در مسابقات NASCAR نشان دادند که ۵۲ درصد از حاضران در ورزشگاه هیچگونه نگرانی درباره امنیت بازی ها ندارند، ولی تنها

۴۷ درصد می دانستند که در یک مسابقه کجا و چگونه به دنبال مراقبت های اورژانس بگردند. همچنین، دوستی و همکاران در سال ۱۳۸۶ به بررسی وضعیت مدیریت بحران در مجموعه های ورزشی پرداختند. آنها نشان دادند که ۷۵ درصد از مدیران مجموعه های ورزشی مورد بررسی، هیچ اطلاعی از روش های مدیریت بحران نداشتند، از نکات ایمنی آگاهی کمتری داشتند و تنها ۱۳ درصد از مدیران این مجموعه ها روش های مدیریت بحران را بکار می گرفتند. نا امنی های موجود در ورزشگاه ها، به خصوص هنگام مسابقات فوتبال و عدم درک و شناخت صحیح تماشاچیان از مسائل امنیتی و نیز نبود برنامه های مدون و کارشناسی شده، مسئله اصلی این مقاله می باشد.

روش شناسی پژوهش

روش تحقیق به شیوه میدانی با استفاده از ابزار پرسشنامه محقق ساخته بود. جهت تجزیه و تحلیل و توصیف داده ها از آمار توصیفی و آزمون کولموگروف-اسمیرنوف آزمون دو جمله ای و آزمون یومن ویتنی استفاده شده است. ضریب اطمینان آزمون ها بر اساس ۹۵ درصد می باشد.

جامعه آماری

تماشاچیان بالای ۱۴ سال شرکت کننده در مسابقات فوتبال ورزشگاه آزادی و نیز مدیران و مسئولان برگزار کننده مسابقات در ورزشگاه آزادی (به دلیل محدود بودن تعداد آنان، کل تعدادشان که ۳۲ نفر بود مورد مطالعه قرار گرفتند) به عنوان جامعه آماری انتخاب گردیدند. بر اساس جدول مورگان ۳۹۰ نفر به عنوان نمونه آماری از میان ۳۰۰۰۰ نفر کل جامعه آماری تماشاگران مورد پژوهش قرار گرفتند.

داده های تحقیق

۵۱,۳ درصد از تماشاچیان در محدوده سنی ۲۲-۳۵ سال بودند و فارغ التحصیلان دانشگاهی در مقایسه با دیگر گروه ها حضور کم رنگ تری در ورزشگاه داشتند- بیشترین حضور مربوط به افراد دارای مدرک دیپلم می باشد.

۴۰ درصد از جامعه نمونه مورد مطالعه، دانش آموز یا دانشجو بوده و مشغول به تحصیل می باشند. این گروه که بیشترین تعداد را به خود اختصاص داده اند، نقطه قابل توجه، حضور ۲,۲ درصدی بازنشستگان در ورزشگاه، هنگام مسابقات بود. همچنین، ۳۱,۸ درصد از جامعه نمونه بیش از ۵-۱ بار حضور در ورزشگاه در طی یک فصل داشته اند. تعداد علاقه مندانی که بیش از ۱۵ بار طی دوره فوق به ورزشگاه آمده اند، بالغ بر ۲۷,۴ درصد یعنی تقریباً یک سوم نمونه آماری می باشد. هم چنین افراد با درآمد پایین بیشترین حضور را در ورزشگاه دارند.

۴۶,۹ درصد از مدیران و مسئولان برگزاری مسابقات در گروه سنی ۲۲-۳۵ سال و ۵۶ درصد دارای سطح تحصیلات دیپلم بوده اند- هیچ یک از مدیران مسئول دارای تحصیلات آکادمیک در سطح کارشناسی ارشد نیستند.

یافته های پژوهش

فرضیه ۱: بین دیدگاه تماشاچیان و مسئولان برگزاری در ارتباط با امنیت مسیر ورزشگاه تفاوت وجود دارد.

جدول ۱

درک دو گروه از امنیت موجود	
E۳۵,۱۲۰	U من- ویتینی
E۳۵,۶۴۸	W ویلکاکسون
-۱,۴۷۰	Z
۰,۱۴۱	سطح معنی داری (دو طرفه)

با توجه به جدول فوق، سطح معنی داری آزمون یو من- ویتینی که بیشتر از ۰,۰۵ می باشد، مشخص کرد که بین دیدگاه تماشاچیان و مسئولان برگزاری در خصوص حضور امن تماشاچیان در ورزشگاه، تفاوت معنی داری وجود ندارد.

فرضیه ۲: بین دیدگاه تماشاچیان و مسئولان برگزاری در خصوص مراقبت های اورژانس در دسترس تماشاچیان تفاوت وجود دارد.

جدول ۲

درک دو گروه خصوص در دسترس بودن تجهیزات و مراقبت های اورژانس	
E۳ ۵,۲۹۶	U من- ویتینی
E۴ ۷,۷۳۱	W ویلکاکسون
-۱,۱۹۴	Z
۰,۲۳۳	سطح معنی داری (دو طرفه)

با توجه به جدول فوق، بین دیدگاه تماشاچیان و مسئولان برگزاری در خصوص در دسترس بودن تجهیزات و مراقبت های اورژانس، تفاوت معنی داری وجود ندارد.

فرضیه سوم: بین دیدگاه تماشاچیان و مسئولان برگزاری در ارتباط با کنترل جمعیت در رویداد تفاوت وجود دارد.

جدول ۳

درک دو گروه از کنترل جمعیت	
E۳۵,۱۳۰	U من- ویتینی
E۳۵,۶۵۸	W ویلکاکسون
-۱,۴۵۱	Z
۰,۱۴۷	سطح معنی داری (دو طرفه)

در فرض سوم که دیدگاه تماشاچیان و مسئولان برگزاری را در خصوص جمعیت مورد بررسی و مقایسه قرار داده است، با توجه به سطح معنی داری آزمون U من- ویتینی، تفاوت معنی داری بین دیدگاه دو گروه دیده نمی شود. فرضیه چهارم: بین دیدگاه تماشاچیان و مسئولان برگزاری در خصوص کنترل موجود در پارکینگ و اطراف ورزشگاه تفاوت وجود دارد.

جدول ۴

درک دو گروه از کنترل پارکینگ	
$E_{35,969}$	U من- ویتینی
$E_{36,497}$	W ویلکاکسون
-۰,۱۴۸	Z
۰,۸۸۲	سطح معنی داری (دو طرفه)

همان گونه که در جدول فوق مشاهده می شود بین دیدگاه تماشاچیان و مسئولان برگزاری در خصوص کنترل موجود در پارکینگ و اطراف ورزشگاه تفاوت معنی داری وجود ندارد. فرضیه پنجم: بین دیدگاه تماشاچیان و مسئولان برگزاری در خصوص اطلاع رسانی و آگاهی تماشاچیان از اشیای ممنوعه و نکات ایمنی تفاوت وجود دارد.

جدول ۵

درک دو گروه از میزان اطلاع رسانی	
$E_{34,708}$	U من- ویتینی
$E_{35,236}$	W ویلکاکسون
۲,۱۱۶	Z
۰,۰۳۴	سطح معنی داری (دو طرفه)

فرض پنجم تحقیق (جدول فوق) که ادعای آن عدم تفاوت معنی دار بین دیدگاه تماشاچیان و مسئولان برگزاری در خصوص اطلاع رسانی و آگاهی از اشیای ممنوعه و نکات ایمنی بوده است، رد گردید. سطح معنی داری ۰,۰۳۴ در این خصوص بدین معنی است که دو گروه نظر متفاوتی نسبت به میزان اطلاع رسانی ها دارند.

فرضیه ششم: بین دیدگاه تماشاچیان و مسئولان برگزاری در خصوص کنترل و بازرسی موجود در ورودی ورزشگاه تفاوت وجود دارد.

جدول ۶

درک دو گروه از کنترل و بازرسی	
$E_{35,376}$	U من- ویتینی
$E_{35,904}$	W ویلکاکسون
-۱,۰۷۲	Z
۰,۲۸۴	سطح معنی داری (دو طرفه)

با توجه به سطح معنی داری آزمون U من-ویتی برای فرضیه ششم که ۰,۲۸۴ می باشد، مشخص می گردد تفاوت معنی داری بین دیدگاه دو گروه تماشاچیان و مدیران برگزاری مسابقات در مورد کنترل و بازرسی موجود در ورودی ورزشگاه وجود ندارد.

بر اساس داده های به دست آمده و با توجه به میانگین $m=3.49$ برای پاسخگویان و میانگین $m=3.35$ برای مدیران و مسئولان برگزاری مسابقات، از نظر هر دو گروه جامعه نمونه آماری، مسیر حضور تماشاچیان در ورزشگاه از امنیت مطلوبی برخوردار است.

در خصوص سنجش میزان در دسترس بودن مراقبت ها و تجهیزات اورژانس برای تماشاچیان در ورزشگاه بین مسئولان و تماشاچیان اختلاف نظر وجود دارد. مدیران و مسئولان برگزاری با میانگین $m=2.88$ معتقدند این امر در سطح مطلوبی قرار دارد، در حالی که تماشاچیان با میانگین ۲,۲۷ وضعیت را در سطح نامطلوب ارزیابی کرده اند.

هر دو گروه تماشاچیان و مدیران به ترتیب با میانگین $m=3.69$ و $m=3.72$ ، کنترل جمعیت در ورزشگاه را در سطح خیلی خوب می دانند.

همچنین، هر دو گروه مدیران و تماشاچیان میزان کنترل موجود در پارکینگ و اطراف ورزشگاه را به ترتیب با میانگین $m=3.18$ و $m=3.16$ در سطح مطلوب اعلام کرده اند.

تماشاچیان با میانگین $m=2.29$ میزان آگاهی از اشیای ممنوعه و نکات ایمنی را نازل دانسته اند. به عبارت دیگر، اطلاع رسانی را ضعیف ارزیابی کرده اند، در حالی که مسئولان با میانگین $m=2.29$ این امر را مطلوب دانسته اند.

هر دو گروه تماشاچیان و مدیران برگزاری مسابقات، کنترل و بازرسی های موجود در ورودی ورزشگاه را در سطح مطلوبی دانسته اند. (با میانگین هر یک به ترتیب $m=3.34$ و $m=3.27$)

۸۷ درصد از تماشاچیان و ۸۴,۴ درصد از مسئولان برگزاری مسابقات معتقدند که وجود دوربین های مدار بسته موجب افزایش امنیت ورزشگاه می شود. ۶۹,۷ درصد از تماشاچیان در ورزشگاه احساس امنیت کرده و ۳۰,۳ درصد نیز اظهار احساس نا امنی کرده اند. ۴۳,۵ درصد از تماشاچیان و ۴۰,۶ درصد از مدیران معتقدند اقدامات امنیتی مانع لذت بردن از مسابقات می گردد.

بحث و نتیجه گیری

فراهم کردن محیطی امن و عاری از خطر و حادثه، یکی از وظایف مدیران ورزشی و تفریحی در سازمان ها، اماکن و مجموعه های ورزشی می باشد. حذف تمام آسیب ها و حوادث در تاسیسات و اماکن ورزشی غیر ممکن است، اما کاهش حداکثری خطرات احتمالی، صدمات قابل پیش بینی و شدت حوادث باید در دستور کار مسئولان برگزاری مسابقات قرار گیرد. حضور تماشاچیان در ورزشگاه ها، لزوم حفظ امنیت آنان را در طول مسابقه ضروری می نماید. توجه به نوع مسابقات ورزشی، نقش بسزایی در شیوه برنامه ریزی برای حفظ امنیت آن دارد. به عنوان مثال، برنامه ریزی برای حفظ امنیت تماشاچیان یک مسابقه فوتبال با برنامه ریزی برای برگزاری یک مسابقه بوکس کاملاً متفاوت است. شایان ذکر است که جهت حفظ امنیت همه جانبه در طول برگزاری یک مسابقه، هم مسئولان برگزاری با طراحی، تدوین و اجرای برنامه های مناسب و هم تماشاگران با رعایت مقررات و داشتن اطلاعات و آگاهی لازم در خصوص موارد

امنیتی تواما نقش و مسئولیت دارند. از این جهت این تحقیق با هدف بررسی میزان درک هر دو گروه تماشاچیان و مسئولان برگزاری مسابقات از عوامل امنیتی دخیل در مسابقات فوتبال و مقایسه دیدگاه این دو گروه انجام شد که ورزشگاه آزادی به عنوان مهمترین ورزشگاه کشور انتخاب گردید. نتایج تحقیق حاکی از آن است که ۶۹ درصد از تماشاچیان هنگام حضور در ورزشگاه احساس امنیت می کنند. هر دو گروه تماشاچیان و مسئولان امنیت، ایمنی مسیر ورزشگاه و وسایل نقلیه عمومی را کافی می دانند، اما ۶۶ درصد از تماشاچیان (۳۱ درصد) نگران مسئله امنیت در مسیر ورزشگاه می باشند. ۶۶ درصد از تماشاچیان، آگاهی کمی از تجهیزات و مراقبت های اورژانس موجود در ورزشگاه داشته و اظهار نموده اند که مسیرهای تخلیه اضطراری به وضوح مشخص نمی باشند و علائم آن را تا کنون ندیده اند.

۸۲ درصد از تماشاچیان و ۹۶ درصد از مسئولان معتقدند که کنترل جمعیت در ورزشگاه به خوبی صورت می گیرد. این مسئله نشان می دهد که جداسازی هواداران تیم ها بر روی سکوها، کنترل رفتار و حرکات تماشاچیان و جلوگیری از ورودشان به محوطه بازی به شکل مناسبی انجام گرفته است. همچنین، حضور مسئولان و مامورین انتظامی و امنیتی در داخل جمعیت به وضوح مشخص بوده و خروجی ها و ورودی ها به تعداد مناسب برای ورود و خروج تماشاچیان باز بوده است. تنها ۵۵ درصد از تماشاچیان روشنایی پارکینگ و اطراف ورزشگاه، حضور مسئولان انتظامی در این محوطه ها و میزان کنترل و مراقبت از وسایل نقلیه راناسب می دانند. ۶۳ درصد از تماشاچیان از اشیاء و وسایلی که ورود آنها به ورزشگاه ممنوع است، اطلاعی نداشتند و معتقدند که اطلاع رسانی مناسبی در این زمینه صورت نگرفته است. علائم هشدارهای ایمنی به طور کافی و مناسب در ورزشگاه برای آگاه کردن تماشاچیان از نکات ایمنی وجود ندارد.

۶۵ درصد از تماشاچیان نحوه و تعداد بازرسی ها و نوع برخورد مسئولان و تعداد پرسنل بازرسی را مناسب احساس می کنند.

۸۷،۱ درصد از پاسخگویان و ۸۴،۴ درصد از مسئولان برگزاری مسابقات معتقدند که وجود دوربین های مدار بسته موجب افزایش امنیت ورزشگاه می گردد.

بین دیدگاه تماشاچیان و مسئولان ورزشگاه در خصوص مسیر حضور تماشاچیان به ورزشگاه، در دسترس بودن تجهیزات و مراقبت های اورژانس، کنترل جمعیت در حین مسابقه، کنترل و بازرسی موجود در ورودی ورزشگاه و کنترل موجود در پارکینگ و اطراف ورزشگاه، تفاوت معنی داری مشاهده نشد و هر دو گروه این موارد را در حد مناسب ذکر کرده اند، اما در خصوص آگاهی از اشیاء ممنوعه و نکات ایمنی، تفاوت معنی داری بین دو گروه جامعه نمونه تحقیق دیده شد؛ چنان که تماشاچیان معتقدند که اطلاع رسانی ناکافی است، ولی مسئولان عکس این نظر را دارند.

در نهایت ۶۹،۷ درصد از تماشاچیان اعلام کردند که در ورزشگاه احساس امنیت می کنند و بقیه احساس نا امنی دارند.

این نتایج نشان می دهد که گرچه وضعیت کلی امنیت نسبتا خوب است، اما تا سطح ایده آل آن فاصله دارد. همچنین، ۴۳،۵ درصد از پاسخگویان و ۴۰،۶ درصد از مسئولان برگزاری مسابقات، اقدامات امنیتی را مانعی برای لذت بردن تماشاچیان مسابقه می دانند.

برای بسیاری از سازمان دهندگان یک رویداد ورزشی، ایجاد تعادل میان مسائل امنیتی و ایجاد یک تجربه رضایت بخش در تماشاچیان از اهمیت برخوردار است. برخوردها و ارزیابی های امنیتی سخت گیرانه ممکن است تماشاچیان را از حضور مجدد در ورزشگاه باز دارد که این مسئله کاهش درآمد مالی را برای برگزار کنندگان به همراه خواهد داشت.

بنابراین، مسئولان برگزاری مسابقات باید با افزایش اثربخشی سیستم های امنیتی، افزایش ایمنی و امنیت تماشاچیان را تضمین نمایند.

نکته حائز اهمیت در این تحقیق این است که هیچکدام از دو گروه پاسخگویان، یعنی تماشاگران و مسئولان هیچ یک از متغیرهای مورد بررسی را (بجز کنترل جمعیت) در سطح خیلی خوب ارزیابی نکرده اند و حداکثر در حد خوب دیده شده است که این امر بازنگری کلی در نحوه مدیریت امنیت در ورزشگاه آزادی را ضروری می سازد.

منابع

- الهی، علیرضا (۱۳۸۷) "موانع و راهکارهای توسعه اقتصادی صنعت فوتبال ایران". رساله دکتری، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تهران.
- بای، ناصر (۱۳۸۷) پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزش، پژوهشکده تربیت بدنی.
- دوستی، مرتضی (۱۳۸۷) "بررسی وضعیت مدیریت ریسک در استادیوم های فوتبال ایران". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تهران.
- سادات الحسینی، مهدی (۱۳۸۹) "درک تماشاچیان فوتبال از مدیریت امنیت در ورزشگاه آزادی". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور تهران.
- شاه منصوری، عزت الله (۱۳۸۵) "عوامل بروز بحران های ورزشی و روش پیشگیری از آنها در زمینه های نرم افزار و سخت افزار، جان افزار و رسانه ها". پژوهش در علوم رفتاری. شماره دوازدهم.
- فارسی، علیرضا (۱۳۸۵) "بررسی وضعیت اماکن ورزشی دانشگاه تهران: ارائه راهکارهای مناسب". طرح پژوهشی، پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی.
- فراسدیک، استیو و والی، لین (۱۹۹۸) "مدیریت ایمنی در ورزش". سید محمد حسین رضوی و ابوالقاسم دباغان. آمل: نشر شمال پایدار (موسسه فرهنگی هنری شمال)
- مظفری، سید امیر احمد (۱۳۸۴) مدیریت و نگهداری اماکن و تاسیسات ورزشی. دانشگاه تربیت معلم.
- معصومی، سیاوش (۱۳۸۷) "بررسی انگیزه ها و عوامل موثر بر حضور تماشاگران در بازی فوتبال". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس.
- Amending, yosef, lee hooi see (2008) "Spectator perceptions of physical facility and team quality: a study of a malaysian super league soccer match". Research journal of international studies. issue8, 132-140.
- E. leusveld, s.kleijn, and V.A.W.M umans, (2008) "Usefulness of emergency medical teams in sport stadiums". Am j cardiol. vol 101
- Hall, S. (2010) "An Examination of british sport security strategies, legislation, and risk management practices: lessons learned from the English football league." The sport journal. 13.
- Hall, S. (2010) "Effective security management of university sport Venues." United states sport academy. vol. 13 .
- Hall, Stacey, lou marcianni, dennis phillips, and cunning ham (2008) "Spectator perceptions of security management at a NASCAR". (national association for stock carAuto racing)Event.
- Hall, Stacey, lou marcianni, and Walter cooper (2008) "sport Venue security: planning and preparedness for terrorist – related incidents". The SMART journal, Vol. 9.

- Horn, A. and breetzke, G.(2009)” **Informing a crime strategy for the fifa 2010 word cup : a case study for the loftus Versfeld stadium in Tshwane.**” south Africa. Urban forum 20.
- Lipton, E. (2005)” **U.S. report lists possibilities for terrorist attacks and likely toll.**” New York Times, p: A1.
- surya praditsathaporn , somkuan kaviyaa , oreecha p. yapapin,(2010) “**Sport safety improvement using security camera without audience privacy violation .**” procedia social andbehavior al sciences. Vol 2.

وزارت ورزش و جوانان

فراخوان مقاله فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات راهبردی ورزش و جوانان

در سال ۱۳۹۳

فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان بر آن است که با توجه به کسب اعتبار علمی-پژوهشی از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در دوره جدید فعالیت خود، آخرین دستاوردهای علمی و پژوهشی موجود را که در راستای کمک به سیاست گذاری و برنامه ریزی در حوزه ورزش و جوانان، ارتقای دانش علمی و بررسی نقادانه سیاست ها و برنامه های موجود، بررسی معضلات و چالش های فراروی جوانان و ورزش کشور و ارائه راهکارهای نوین و مفید در این زمینه ها، انعکاس جدیدترین یافته های جوان پژوهی و ورزشی در داخل و خارج کشور و ... به رشته تحریر درآمده اند، تدوین و در اختیار سیاست گذاران، برنامه ریزان، صاحب نظران، کارشناسان، مربیان، جوانان و کلیه علاقمندان قرار دهد. از این رو، از تمامی محققان و پژوهشگران فعال در دو حوزه ورزش و جوانان دعوت می شود مقالات علمی- پژوهشی روزآمد و کاربردی خود پیرامون محورهای زیر را به نشانی الکترونیکی strategic.studies@msy.gov.ir ارسال نمایند.

اولویت های موضوعی حوزه ورزش

مدیریت ورزش، پزشکی ورزشی، روانشناسی ورزشی، پیکرشناسی ورزشی، استعدادیابی ورزشی، فیزیولوژی تمرین، جامعه شناسی ورزشی و سایر زمینه های علوم ورزشی

اولویت های موضوعی حوزه جوانان

ازدواج و طلاق، هویت، اوقات فراغت، سلامت، حقوق و مشارکت سیاسی، خانواده و دختران و زنان جوان، جمعیت و توسعه، اشتغال و بیکاری، مسکن، رفاه، رسانه ها و فناوری اطلاعات، مهاجرت، نظام وظیفه، آموزش و گروه های خاص جوانان

شرایط چاپ مقالات

- ۱- مقالات ارسالی نباید برای هیچ نشریه داخلی یا خارجی ارسال یا در آنها چاپ شده باشد.
- ۲- مقالات ارسالی، به هیچ وجه مسترد نخواهد شد و پس از طی مراحل ارزیابی و تایید علمی داوران به چاپ خواهد رسید.
- ۳- فصلنامه در رد یا پذیرش مقالات و ویرایش مطالب و تغییر عناوین، آزاد است.

راهنمای تنظیم مقالات

- ۱- مقاله های قابل پذیرش در فصلنامه عبارت اند از گزارش های علمی از مطالعات تحقیقی که شامل چکیده فارسی و انگلیسی، مقدمه، روش، یافته ها، بحث و تفسیر، نتیجه گیری و منابع باشند.

۲- حجم مقاله ها باید بین ۲۰ تا ۲۵ صفحه 4A (هر صفحه حدود ۴۰۰ واژه) و در فرمت word 7002 به بالا تایپ شده باشد.

۳- ساختار مقاله ها باید شامل اجزای زیر باشد:

صفحه عنوان: ضروری است که عنوان کامل مقاله در کوتاه ترین و زیباترین شکل، نام کامل نویسندگان، بالاترین مدرک، مقطع و رشته تحصیلی، دانشگاه یا سازمان متبوع و رتبه علمی یا پست سازمانی هر یک از نویسندگان (به فارسی و انگلیسی)، نشانی پستی، تلفن ثابت، تلفن همراه، نمابر و نشانی الکترونیکی نویسنده مسئول درج شود.

چکیده فارسی و انگلیسی: لازم است که چکیده ای سازمان یافته حداکثر در ۲۵۰ واژه، به زبان فارسی و انگلیسی در بر گیرنده بخش های هدف، روش، یافته ها و نتیجه گیری به صورت فشرده و منعکس کننده اهم مطالب مقاله به همراه ۳ تا ۶ کلمه به عنوان واژگان کلیدی (به گونه ای که مقاله بر مبنای آن نمایه سازی شود) ارائه گردد.

مقدمه: شامل طرح مسئله، پیشینه تحقیق، خلاصه ای از تعاریف، اصول، تئوری ها، مجهولات بجا مانده از تحقیقات قبلی چارچوب نظری، فرضیه ها یا پرسش ها، و نتایج، بحث و و منابع به صورت کامل ارائه گردد.

روش: شامل تبیین روش تحقیق، جامعه آماری، روش نمونه گیری و ابزارهای پژوهش است. یافته ها: یافته های حاصل از روش های آماری می تواند به صورت متن، جدول (شماره و عنوان در بالای آن) و نمودار (شماره و عنوان در زیر آن) ارائه شود- تعداد جدول ها و نمودارها نباید بیشتر از ۶ عدد باشد. **بحث و نتیجه گیری:** ضمن مقایسه یافته های حاصل از این تحقیق با تحقیقات قبلی از منظر شباهت ها و تفاوت ها، به درستی یا نادرستی فرضیه ها و هدف تحقیق اشاره گردد.

منابع: تمامی مقاله ها باید دارای منابع مستند، صحیح و مرتبط باشند و از آنجا که بررسی صحت و سقم تمامی منابع برای اعضای هیئت تحریریه و داوران ممکن نیست، مسئولیت این امر بر عهده نویسنده مسئول می باشد. همچنین، لازم است که منابع مورد استفاده، جدید و از سال ۲۰۰۵ به بعد باشند. ۴- ارجاعات به منابع فارسی و انگلیسی باید به شیوه درون متنی (APA) در داخل پرانتز و به شیوه زیر باشد:

(نام خانوادگی مولف، سال انتشارمنبع: شماره صفحه یا صفحات)- چنانچه از نویسنده ای در یک سال، بیش از یک اثر منتشر شده باشد، با ذکر حروف الفبا پس از سال انتشار از یکدیگر متمایز شوند.

۵- معادل غیر فارسی واژه های تخصصی، اسامی افراد یا مکان ها، کوتاه نوشت ها و سر واژه ها، در پاورقی هر صفحه با شماره گذاری مستقل ذکر شود.

۶- هر گونه توضیح اضافی ضروری به ترتیب شماره، در پی نوشت انتهای مقاله، پیش از فهرست منابع بیاید.

۷- فهرست منابع (فارسی یا غیر فارسی) در انتهای مقاله به ترتیب الفبایی نام خانوادگی مولف به شکل زیر تنظیم شود:

- الف. کتاب: نام خانوادگی مولف، نام (سال انتشار) **عنوان کتاب**. نام و نام خانوادگی مترجم (در صورت لزوم). محل انتشار: ناشر
- ب. مقاله: نام خانوادگی مولف، نام (سال انتشار) **"عنوان مقاله"**. نام و نام خانوادگی مترجم (در صورت لزوم). نام مجله. سال یا دوره، شماره.
- ج. مجموعه مقالات: نام خانوادگی مولف، نام (سال انتشار) **"عنوان مقاله"**. نام و نام خانوادگی مترجم (در صورت لزوم). نام و نام خانوادگی ویراستار مجموعه. عنوان مجموعه. محل انتشار: ناشر.
- د. رساله تحصیلی: نام خانوادگی مولف، نام (سال تدوین) **"عنوان رساله"**. مقطع تحصیلی، دانشکده و دانشگاه محل تحصیل.
- ه. پایگاه اینترنتی: نام خانوادگی مولف، نام (آخرین زمان به روز نمودن سایت) **"عنوان مقاله"**. نشانی پایگاه اینترنتی (تاریخ مراجعه به پایگاه).

فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان

فرم ارسال مقاله برای فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان

از تمامی محققان، پژوهشگران، استادان و فعالان دو حوزه ورزش و جوانان دعوت می‌شود که مقاله های علمی - پژوهشی خود را به همراه فرم تکمیل شده زیر، به نشانی دفتر فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان ارسال نمایند:

مشخصات مقاله

عنوان مقاله: نوع مقاله:

مشخصات نویسنده مسئول

نام و نام خانوادگی: جنسیت: زن " مرد "

میزان تحصیلات: رشته تحصیلی:

شغل:

خلاصه فعالیت ها و سوابق علمی و پژوهشی:

تلفن تماس همراه: تلفن تماس ثابت (با ذکر کدشهر):

نشانی کامل پستی:

مشخصات سایر نویسندگان

نام و نام خانوادگی: نام و نام خانوادگی:

میزان تحصیلات: میزان تحصیلات:

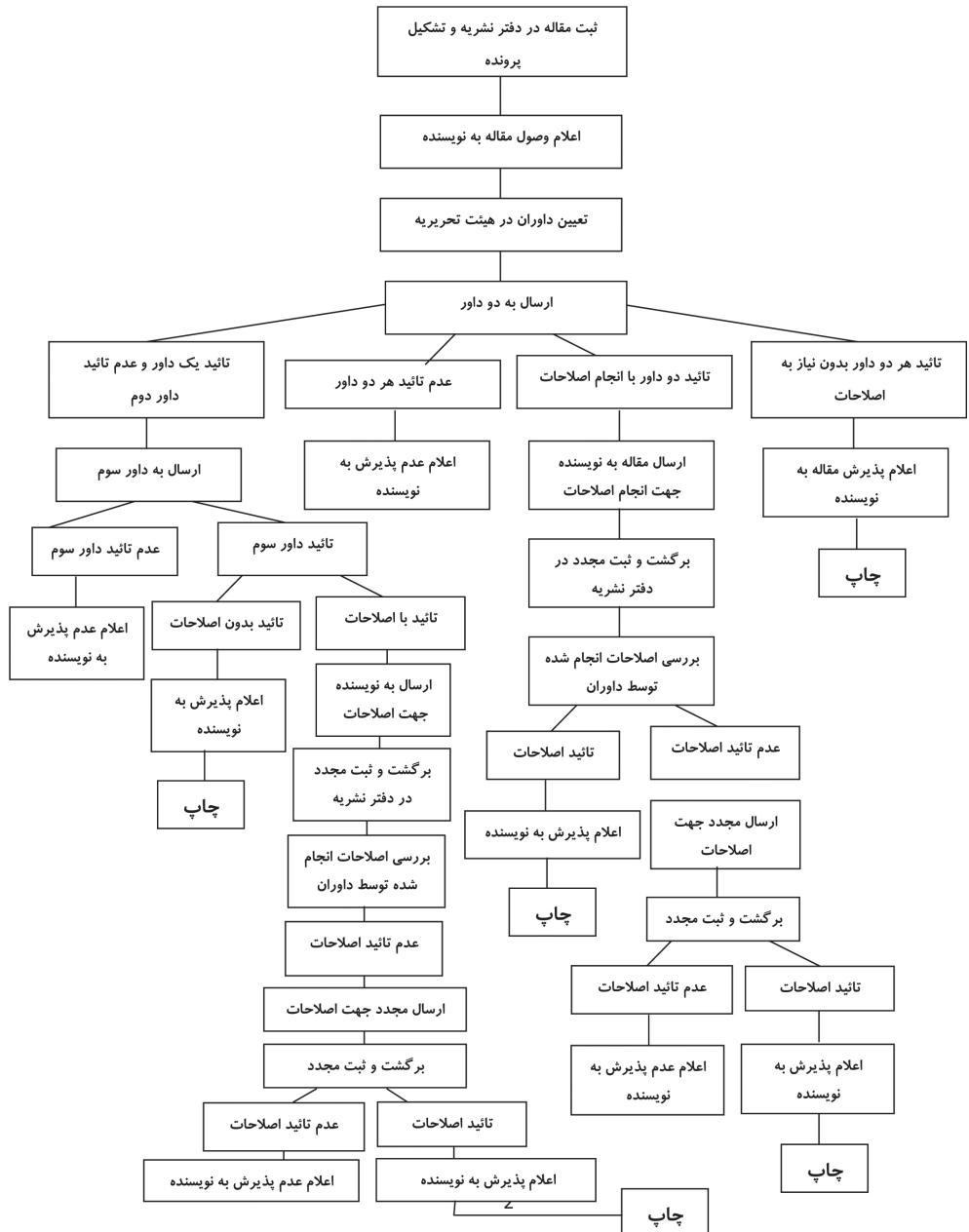
شغل: شغل:

خلاصه فعالیت ها و سوابق علمی و پژوهشی: خلاصه فعالیت ها و سوابق علمی و پژوهشی:

تلفن تماس همراه: تلفن تماس همراه:

پست الکترونیک: پست الکترونیک:

تاریخ ارسال مقاله: امضای نویسنده مسئول:

راهنمای اشتراک فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان

از متقاضیان حقیقی و حقوقی دریافت مجله درخواست می‌شود که فرم اشتراک زیر را پس از تکمیل، به نشانی دفتر فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان ارسال نمایند:

تهران- بزرگراه آفریقا، خیابان سایه، پلاک ۴، ساختمان شماره ۲ وزارت ورزش و جوانان
مرکز مطالعات و پژوهش‌های راهبردی
دفتر فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان

فرم اشتراک فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان

مشخصات متقاضی حقیقی

نام و نام خانوادگی: جنسیت: زن " " مرد "

میزان تحصیلات: رشته تحصیلی:

شغل: تلفن تماس ثابت (با ذکر کد شهر):

تلفن همراه: تلفن تماس ثابت (با ذکر کد شهر):

نشانی:

کد پستی ده رقمی / صندوق پستی:

امضای متقاضی:

مشخصات متقاضی حقوقی:

نام موسسه / اداره / سازمان / کتابخانه:

واحد درخواست کننده: کد پستی ده رقمی / صندوق پستی:

تلفن ثابت (با ذکر کد شهر): نمابر (با ذکر کد شهر):

امضای مسئول و مهر مؤسسه:

Comparison between Football Spectators and Risk Managers's Perception of Security Management in Azadi Complex

Mehdi Sadatolhosseini

Master degree in Physical Education, Payam-e- Noor University, Tehran

Received: 26 Feb. 2014

Accepted: 3 May 2014

The purpose of this study was to determine the football spectators' perception about security factors in events holding in Azadi Complex. Therefore the descriptive-survival method was used. The researcher-made questionnaire was confirmed by Cronbach alpha test ($p=0.811$). Descriptive statistics, k-s test, binomial test, and Mann Whithney U test were used for data analyze. Among studied factors spectators' attendance path, parking and around stadium control, and stadium entrances control and searching were in a partly appropriate level. Informing and spectators' awareness of forbidden items and security points, and stadium emergency equipment were in an inappropriate level. Crowd control was in an appropriate level. There are differences between opinion of spectators and event-holding authorities in informing and awareness of forbidden items and security points. Spectators believed that informing and spectators' awareness of forbidden items and security points was in an inappropriate level, but event-holding authorities believed that informing and awareness of forbidden items and security points was in an appropriate level.

Key words: Safety, Security, Risk, Spectator and Risk Management

Sociological Factors of Violence and Aggression among Football Spectators (from Tabriz Football Spectators Point of View)

Mohammad Rasuol Khodadadi

Ph.D.Student, Payam-e- Noor University

Saeed yousefi

Master degree in Sport Management, Bahonar University, Kerman

Saeed Rezaye

Master degree in Behaviour, Urumieh University

Ali Jamali

Master degree in Sport Management, Payam-e- Noor University

Received: 16 Mar. 2014

Accepted: 30 Apr. 2014

Football stadiums, because of manifold factors, could be an environment of demonstrating violence for spectators. Accordingly, this research aims to study the sociological factors of violence among Tabriz football spectators. Statistical population was whole football spectators of Tabriz and sample population was 1045 people chosen by random sampling method in the 6 home competitions of TractorSazi and Gostaresh Foolad. The instrument was an author made questionnaire and the reliability and validity was confirmed. Kolmogorov Smirnov, one sample T test and repeated variance analysis tests were used for statistical methods by SPSS20 software.

The results of variance analysis showed that, cultural intolerance, team position, referee related affairs, reaction to spectators of other teams, personal and psychological problems, hardware factors, software factors, coach and players position and media factors ($P \geq 0.05$) were effective on violence demonstration from Football spectators point of view. To remove the factors of violence, it would be better to pay attention to position and stand of stadiums at first and then try to solve personal problems.

Keywords: Sociological factors, Violence, Aggression, Football Spectators and Tabriz

Evaluating the Content Analysis of the Best Seller Newspapers in the Iran with Emphasizing on Sports Contexts

Ismael Sharifian

P.h.D., Assistant Professor in Sport Management, Bahonar University, Kerman

Kurosh Ghahraman Tabrizi

P.h.D., Assistant Professor in Sport Management, Bahonar University, Kerman

Parastu zaraki

Master degree in Sport Management, Bahonar University, Kerman

Received: 5 Apr. 2014

Accepted: 2 May 2014

The purpose of this study was the evaluating the content analysis of the best seller newspapers in the Iran with emphasizing on sports contexts. There is a perspective method that performed with content analysis and the data was collected in an attributive and a bookwork methods. The population of this research, were the 2012 archives of 10 best sellers newspapers in the country. A Multi-stage random was used for sampling. A coding form was used for collecting data, made by author in regard to coding technique. There used a Scott test to determine its reliability, that 91/6 reliability coefficient was gained. To determine nominal and content certainty, some coding forms were distributed among some content critics and experts and their reliability was supported by them. The data was analyzed by SPSS20 software, perspective indexes and Square non-parametric test. According to Chi-square results, there was a significant difference ($P \leq 0/001$) between development guidelines for four levels of sports in the country : gender, sport geographic areas, sport leagues, sport fields and incapables sports, it means there is a significant difference between development guidelines in the country show that these newspapers pay the most attention to professional, athletic, male sports, adults sports, soccer, soccer images, soccer premier leagues, national and international sports General newspapers should be aware of the important role of sports in the society, pay attention to all of its guidelines and distribute it in whole society. So it seems that in sports parts, the newspapers should have a general view for sports themes and the manner of presenting it and kindly release from stereotypes and use of all sports potentials and all manners for presenting themes.

Keywords: Newspaper, Sports Development Guidelines and Content Analysis

been relegated according to their resource instead remained in the first division, and vice versa.

The results of this research have demonstrated importance of an efficient use of resources to obtain great sports results. So, one possible future line of research would involve providing mechanism allowing teams to improve their efficiency.

Key words: Performance, Potential, Iranian Pro-League Soccer and Data Envelopment Analysis

Performance of Iranian Pro-league Soccer Teams (Comparing Results and Potential)

Seyyede Farideh Hadavi

P.h.D., Associate Professor, Islamic Azad University, Islamshahr Branch

Mohammad Soltani

P.h.D. in Sport Management

Mohammad Taghi Hassanzadeh

P.h.D. Student in Sport Management

Received: 8 Apr. 2014

Accepted: 2 May 2014

The purpose of this research is to evaluate the performance of Iranian pro-league soccer teams, comparing the sports results that they actually obtain with those, that should have obtained on the basis of their potential, and to propose a future course of action .

In order to assess the potential of each team in the Iranian professional soccer league in 2009-2010-season an out put- oriented version of Data envelopment Analysis is used. In this way, it is possible to calculate the number of points a team could have achieved with an efficient use of its actual resources and consequently, its potential position in the league classification.

Results revealed that between 18 team, only the table actual and potential of two teams (Sepahan , Estil azin) is coincide. However the league champi

(Sepahan) is the team with the highest efficiency and potential.

Moreover , there are the teams that potentially could have achieved a better final position instead actual position such as Perspolis (1 instead 4) , Fulad khozestan (3 instead 10), Esteghlal ahvaz (10 instead 18) and Abomoslem (15 instead 17), but due to inefficient use of their resources could not achieved proper result that lead two last teams to the relegation to lower division .

Conclusions: first, in order to judge a teams performance throughout a season, we would recommend taking into account not just the actual final position achieved (top or bottom teams), but also the position that the team potentially should have achieved. Second, it seems that a teams final league position depends more its efficient use of resources than on it potential, since team that should have

Analysis of the Social Capital of Faculty Members of Iran's Physical Education Colleges

Abolfazl Farahani

Ph.D., Professor of PESS, Payam-e- Noor University

Loghman Keshavarz

Ph.D., Assistant Professor of PESS , Payam-e- Noor University

Hamid Ghasemi

Ph.D., Assistant Professor of PESS , Payam-e- Noor University

Nasrin Azizian Kohan

Ph.D.Student, Payam-e- Noor University

Received: 6 Apr. 2014

Accepted: 30 Apr. 2014

The purpose of this research was to analyze of the social capital of faculty members of Iran's physical education college. Statistical population of this study included all of the faculty members of Iran's physical education college in 2013 (N=520). On the basis of Morgan table, 220 persons were stratified randomly selected of research samples. To achieve the research goals, researcher made questionnaire with 33 questions was used. Validity of questionnaire was confirmed by 15 experts and its reliability was studied in a preliminary study with 30 subjects and calculated as 0.93 respectively. For data analysis the descriptive statistics and inferential statistics methods, including Kolmogorov- Smirnov, Single sample T-student test, and the method of structural equations model and T2 hotelling test by application of AMOS Graphics V.18 software and SPSS.V.16 were used. Research findings showed that solidarity factor with coefficient of 0.85, trust and cooperation factors with coefficient of 0.77, mutual respect factor with coefficient of 0.74, participation factor with coefficient of 0.68, and social network factor with coefficient of 0.48 have the most effect at the social capital of faculty members of Iran's physical education college. Social capital is desirable among faculty members of Iran's physical education college. Results showed no significant difference in the social capital between faculty members of Iran's state and azad physical education colleges. ($F=0.91$, $P=0.489$)

Keywords: Social Capital, Faculty Members and Physical Education

A Comparative Study on Attachment Styles, loneliness and Ruminations among University Students

Mohsen Jadidi

Ph.D., Assistant Professor, Islamic Azad University, Bandargaz Branch, Golestan, Iran

Yar Ali Dosti

Ph.D., Assistant Professor, Islamic Azad University, Sari Branch, Mazandaran, Iran

Seyyedeh Hadith Hosseini

Master degree in Psychology, Islamic Azad University, Sari Branch

Received: 7 Aug. 2013

Accepted: 4 Dec. 2013

This study is to compare the attachment styles, social and emotional loneliness and rumination among female and male students. This research was post events of a causal-comparative investigation and its statistical population was students of Mazandaran Azad university that a sample of 200 people (106 girls, 94 boys) were selected by multistage cluster sampling and all answered to scale of adult attachment styles RAAS, scale of Social loneliness UCLA, scale of Emotional loneliness WSL and at last Trynor's the 10-item questionnaire rumination. The data collected by multivariate analysis of variance (MANOVA) and one way (ANOVA) and Multivariable regression analysis were analyzed. The results revealed that Gender differences in two subscales of closeness-attachment and dependency- attachment isn't statically significant, but there is a significant difference in the anxiety- attachment subscale ($p < 0.005$). There is no significant difference between means of male and female students who participated in the variables of social loneliness, emotional loneliness and rumination ($p < 0.005$). Students' attachment styles and loneliness can predict 23.1% of their rumination ($p < 0.005$), Students' attachment styles and rumination can also predict 33.5% of their emotional loneliness and 16.3% of their social loneliness ($p < 0.0001$). The results of this study indicate that attachment styles and rumination can predict social and emotional loneliness.

Keywords: Attachment Styles, Social Loneliness, Emotional Loneliness, Rumination and University Students

Factors Effecting on the Attitudes to Boy and Girl Friendship Relations before Marriage

Hossein Mahmoudian

P.h.D., Associate Professor in Demography, University of Tehran

Ahmad Dorahaki

PhD student in Demography, University of Tehran

Received: 9 Apr. 2014

Accepted: 27 Apr. 2014

11

Simultaneously modern Iranian society the family and marriage have changed and will change. One of these changes is to increase in boy and girl friendship before marriage. Iranian Society has worked constantly for durability and strength of family and marriage and Banned Individual from factors that can have damaging effects on this Institution. Students and highly educated class one of class society are disposing to these changes. In this regard using survey data take on post graduate students of Tehran University in 2012 attempt to answer the basic questions that what is an attitude of post Graduate students of Tehran University about boy and girl friendship relations before marriage? And what Factors Impact on their attitudes about boy and girl friendship relations before marriage? Method of sampling in this study multiple cluster sampling and sample size is 393. According to available theory and research background, gender, age, marital status, meta-materialism, the opportunity cost of marriage and family-centered selected and their impact on the dependent variable attitude to friendship boy and girl before marriage was studied. The results of this research indicated that about 74 percent of the post graduate students of Tehran University have positive attitude about boy and girl friendship relations before marriage. As well as the results indicate that the meta-materialism variable the Most impact on attitude about boy and girl friendship relations before marriage. Family-centered, the opportunity cost of marriage, marital status and gender were next in order of rank. In total the independent variables have explained about 39 percent of variation of boy and girl friendship relations before marriage.

Keywords: marriage, postgraduate students, Iran, boy and girl friendship, Family

The Effects of self-regulation Skills on Happiness, Learning Strategies and Motivation believes of Students

Seyedeh Afrooz Mousavi,

Ph.D student in Sport Psychology, Imam Reza University

Mehrangiz Paivastegar

Ph.D., Al-zahra University

Received: 14 Sep. 2013

Accepted: 24 Dec. 2013

The purpose of this study was to investigate the effectiveness of self-regulation skills on learning strategies, motivation believes and happiness of high-school girls. The research method was semi-experimental designs, with pre-test, post test and follow-up of the control group. The member of sample group 30 students was randomly assigned to experimental and control group. They were tested by Oxford Happiness Inventory and Motivated Strategies for Learning Questionnaire (MSLQ). Self –regulation skills were instructed in six session to the experimental groups, but control group did not receive any intervention and no information about these skills were instructed to them. For data analysis of variance with repeated measures and independent t-test was used. The results showed that there was significant difference ($P < 0.0001$) between two group. The instructing self regulation skills have a significant effect on happiness of students in experimental group than the control group, and also they preserved high scores in happiness after one month. Also, experimental group showed better performance in motivation and self-regulation learning.

Keyword: Self-regulation Skills, Learning Strategies, Motivation, Happiness and students

The Determinants of Youth Social Happiness and Social Despair

Mohsen Jadidi

Ph.D. Department of Psychology, Islamic Azad University, Bandargaz Branch, Golestan, Iran

Mohammad Mahdi Shamsaee

Ph.D. Department of Psychology, Islamic Azad University, Bandargaz Branch, Golestan, Iran

Fatemeh Abdollaah zadeh

Master degree in Clinical Psychology

Azadeh Azizi

Master degree in Clinical Psychology

Received: 7 Apr.2014

Accepted: 28 Apr. 2014

Happiness as something positive is vital to being healthy. It may be influenced by individual or environmental factors. The aim of this study is to examine the determinants of social happiness and despair among young men and women from the young's and experts' point of view. This research carried out by theme analysis. Statistical population consists of 60 people (47 young and 13 experts) selected by a purposeful sampling method. Findings revealed that external and social factors like economical problems, unemployment and underemployment had highest priority in social happiness. Conversely, personal factors such as motivation, religious beliefs, self satisfaction, health and personality were found to have limited role in social happiness. The same finding was found about social despair. The experts, unlike the youth argued that personal factors like life goal and identity seeking are more important in creating happiness or despair. So, we come to this conclusion that marriage, job, inter-family relationship and, much importantly and economic consistency are noticeable to make the youth become happy and satisfied. Therefore, planners and decision makers must refer to young peoples' points of view to find what prevent them to stay happy.

Keywords: Social happiness, Social despair and Youth

Impact of Social and Cultural Factors on youth faith (case study: students in faculty of management and social sciences, Islamic azad university-north Tehran branch)

Faizollah Nouroozi

Ph.D., Assistant Professor of Social Sciences Department, Islamic Azad University, North Tehran branch

Saeed Farhadiyan

Master degree in Research on Social Sciences, Islamic Azad University, North Tehran branch

Received: 22 Feb. 2014

Accepted: 16 Apr. 2014

This research was to study the impact of social and cultural factors on youth faith. Therefore, 331 students in faculty of management and social sciences, (Islamic azad university-north Tehran branch) were studied. Using Survey method and technique of Questionnaire, final data were collected.

It was supposed to do research only on » Rate of students faith « based on Clark and Stark model at first, but at last, it was decided to study the impact of social and cultural factors on youth faith. After assessing the rate of students faith, the variable descriptive statistics were explored. To examine the assumptions, Pearson correlation factor and regression and multiple linear regression were utilized. Finally, research model route analysis was presented.

The results show that the youth faith has meaningful and opposite relation in independent variables of consumerism, family social base, mass media especially satellite receiver modernity. In addition, independent variables of friends and parents have the meaningful and directly relation too.

Key words: Youth, Faith, Consumerism, Modernity, Media and Family

Seyyede Hadith Hosseini / Master degree in Psychology, Islamic Azad University, Sari Branch

12

Analysis of the Social Capital of Faculty Members of Iran's Physical Education Colleges

Abolfazl Farahani / Ph.D., Professor of PESS, Payam-e- Noor University

Loghman Keshavarz / Ph.D., Assistant Professor of PESS , Payam-e- Noor University

Hamid Ghasemi / Ph.D., Assistant Professor of PESS , Payam-e- Noor University

Nasrin Azizian Kohan / Ph.D.Student, Payam-e- Noor University

13

Performance of Iranian Pro-league Soccer Teams (Comparing Results and Potential)

Seyyede Farideh Hadavi / P.h.D., Associate Professor, Islamic Azad University, Islamshahr Branch

Mohammad Soltani / P.h.D. in Sport Management

Mohammad Taghi Hassanzadeh / P.h.D. Student in Sport Management

14

Analysis of the Best Seller Newspapers in the Iran with Emphasizing on Sports Contexts

Ismael Sharifian / P.h.D., Assistant Professor in Sport Management, Bahonar University, Kerman

Kurosh Ghahraman Tabrizi / P.h.D., Assistant Professor in Sport Management, Bahonar University, Kerman

Parastu zaraki / Master degree in Sport Management, Bahonar University, Kerman

16

Sociological Factors of Violence and Aggression among Football Spectators (from Tabriz Football Spectators Point of View)

Mohammad Rasuol Khodadadi / Ph.D.Student, Payam-e- Noor University

Saeed yousefi / Master degree in Sport Management, Bahonar University, Kerman

Saeed Rezaye / Master degree in Behaviour, Urumieh University

Ali Jamali / Master degree in Sport Management, Payam-e- Noor University

17

Comparison between Football Spectators and Risk Managers's Perception of Security Management in Azadi Complex

Mehdi Sadatolhosseini / Master degree in Physical Education, Payam-e- Noor University, Tehran

18

CONTENTS

Impact of Social and Cultural Factors on youth faith (case study: students in faculty of management and social sciences, Islamic azad university-north Tehran branch)

Faizollah Nouroozi / Ph.D., Assistant Professor of Social Sciences Department, Islamic Azad University, North Tehran branch

Saeed Farhadiyan / Master degree in Rersearch on Social Sciences, Islamic Azad University, North Tehran branch

..... 8

The Determinants of Youth Social Happiness and Social Despair

Mohsen Jadidi / Ph.D. Department of Psychology, Islamic Azad University, Bandargaz Branch, Golestan, Iran

Mohammad Mahdi Shamsaee / Ph.D. Department of Psychology, Islamic Azad University, Bandargaz Branch, Golestan, Iran

Fatemeh Abdollaah zadeh / Master degree in Clinical Psychology

Azadeh Azizi / Master degree in Clinical Psychology

..... 9

The Effects of self-regulation Skills on Happiness, Learning Strategies and Motivation believes of Students

Seyedeh Afrooz Mousavi / Ph.D student in Sport Psychology, Imam Reza University

Mehrangiz Paivastegar / Ph.D., Al-zahra University

..... 10

Factors Effecting on the Attitudes to Boy and Girl Friendship Relations before Marriage

Hossein Mahmoudian / P.h.D., Associate Professor in Demography, University of Tehran

Ahmad Dorahaki / PhD student in Demography, University of Tehran

..... 11

A Comparative Study on Attachment Styles, loneliness and Ruminations among University Students

Mohsen Jadidi / Ph.D., Assistant Professor, Islamic Azad University, Bandargaz Branch, Golestan, Iran

Yar Ali Dosti / Ph.D., Assistant Professor, Islamic Azad University, Sari Branch, Mazandaran, Iran

Editorial Board:

Kiumarsh Ashtarian

Associate Professor of Political Science Department, Faculty of Law and Political Sciences, University of Tehran

Mohammad Javadi pour

Assistant Professor of Educational Management and Planning Department, Faculty of Psychology and Education, University of Tehran

Seyyed Nasrollah Sadjadi

Associate Professor of Sport Management Department, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, University of Tehran

Mahdi Taleb pour

Associate Professor of Movement Behavior Department, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, University of Ferdowsi

Mohammad Hossain Abdollahi

Associate Professor of Psychology Department, Faculty of Psychology and Education, University of Kharazmi

Farzad Ghafouri

Associate Professor of Physical Education Department, Faculty of Psychology and Education, University of Allameh

Mohammad Kashti dar

Associate Professor of Physical Education and Sport Sciences Department, Faculty of Literature and Human Sciences, University of Birjand

Mahmood Golzari

Associate Professor of Political Science Department, Faculty of Psychology and Education, University of Allameh

Amir Maleki

Associate Professor of Human Sciences Department, Payam-e- Noor University

Habib Honari

Assistant Professor of Physical Education Department, Faculty of Psychology and Education, University of Allameh

Quarterly of

STRATEGIC STUDIES ON YOUTH AND SPORTS

No.23.Spring 2014

Concessionaire:

Ministry Of Sports and Youth

Director:

Mohammad Taghi Hassanzade

Editor-in-Chief:

Seyyed Nasrollah Sadjadi

Editorial Secretary:

Mohammad Reza Fazli

Office Manager:

Zahra Kamalian

Typist:

Pardis vahebzadeh

Publication:

Tehran University of Art Press

**Ministry Of Sports And Youth
Strategic Studies And Research Center**

Add: No.4. Sayeh St. Afriqa Blvd. Tehran, Iran

Tel: +98(21)22662267

Fax: +98(21)22662260

E- mail: strategic.studies@msy.gov.ir

*In The Name Of Allah
The Beneficent and the
Merciful*